

Egri Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola

(1-8. évfolyam)

PEDAGÓGIAI PROGRAM

2020

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	6.
A Waldorf-pedagógia története	6.
Az Egri Waldorf Iskola célja	6.
 1. AZ ISKOLA NEVELÉSI PROGRAMJA, PEDAGÓGIÁNK ALAPELVEI ÉS KÉPZÉSÜNK SZERKEZETE, NEVELÉSI ELVEK	 7.
1.1. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai	7.
1.2. Sajátos pedagógiai módszerek	7.
1.3. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	8.
1.4. A nevelő-oktató munka eszközei	11.
1.5. A nevelő-oktató munka eljárásai	14.
1.6. A pedagógiai célok eléréséhez megszabott a személyi feltételek	14.
1.7. A teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok	15.
1.8. A teljeskörű egészségfejlesztéssel kapcsolatos célok	17.
1.9. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok	17.
1.9.1. Sajátos iskolai szerkezet	17.
1.9.2. A szülői szerep	18.
1.9.3. A Waldorf-iskolák szervezete és önzagató rendszere	18.
1.9.4. Szabályozás	20.
1.10. A szülő, tanuló, pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái	20.
1.10.1. A tanulók és pedagógusok együttműködésének formái	20.
1.10.2. A belső kapcsolattartás általános formái és rendje	21.
1.10.3. A szülők és az iskola kapcsolattartási formái	22.
1.10.4. Iskola külső kapcsolatai, valamint a kapcsolattartás formái és rendje	23.
1.11. A tanulók, szülők, gondviselők értesítésével kapcsolatos szabályok	24.
1.11.1. Írásbeli tájékoztató	24.
1.11.2. Panaszkezelés	24.

1.12.	A tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei	25.
1.12.1.	Az értékelés és a vizsgák	25.
1.12.2.	Művészeti alapvizsga	25.
1.13.	Felvétel és átvétel – Nkt. keretei között – helyi szabályai	25.
1.13.1.	Az osztályközösség kialakításának szempontjai	25.
1.13.2.	Felvétel az első osztályba	26.
1.13.3.	Felvétel a magasabb osztályokba	27.
1.14.	Elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv, balesetmegelőzés	27.
1.15.	Pedagógusok helyi intézményi feladatai, osztályfőnöki munka tartalma, osztályfőnök feladatai	29.
1.15.1.	Az osztálytanító kiemelt szerepe	29.
1.15.2.	Szabad év	31.
1.15.3.	A tanári kollégium	31.
1.15.4.	A pedagógus munkakör sajátosságai	32.
1.16.	A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje	33.
1.17.	A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai, gyakorlásának rendje	34.

2.	AZ INTÉZMÉNY HELYI TANTERVE	36.
2.1.	A választott kerettanterv megnevezése	36.
2.2.	A választott kerettanterv feletti óraszám	36.
2.3.	Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei	36.
2.4.	A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának szabályai- A NAT 2020, az állami kerettantervek és a Waldorf-kerettanterv 2020. változatának összevetése	37.
2.5.	A NAT 2020 és a Waldorf-kerettanterv tantárgyi rendszereinek megfeleltetése	38.
2.6.	A NAT 2020-ban szereplő kiemelt fejlesztési területek – nevelési célok és a Waldorf-kerettanterv viszonya	40.
2.6.1.	Az eredményes tanulás elveinek megjelenése a Waldorf-kerettantervben	43.

2.6.2.	A köznevelési rendszer egyes feladataira vonatkozó szabályok és a Waldorf-kerettanterv viszonya	44.
2.6.3.	A NAT 2020, az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciák és a Waldorf-iskolák kerettanterve	47.
2.7.	Idegen nyelv oktatása	51.
2.8.	A mindennapos testnevelés	51.
2.9.	A választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá ezek esetében a pedagógus-választás szabályai	52.
2.9.1.	Választható tantárgyak, foglalkozások	52.
2.9.2.	A waldorf-iskolákban a pedagógus-munkakörök betöltéséhez szükséges végzettségek	52.
2.10.	Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái	55.
2.10.1.	Az írásbeli beszámoltatás formái	55.
2.10.2.	A tanulói teljesítmények szöveges értékelése	55.
2.10.3.	Az iskola által alkalmazott szöveges értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának szabályai	56.
2.11.	Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai	57.
2.12.	A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei	58.
2.13.	A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek	59.
2.14.	Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek, programok és tevékenységek	59.
2.15.	A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	61.
2.16.	A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei	61.
2.17.	Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje	62.

3. VERTIKÁLIS TANTERV – ÖSSZEVONT OSZTÁLYOK

Kötelező tantárgyak

- 3.1. Magyar nyelv és irodalom
- 3.2. Matematika
- 3.3. Történelem

Természettudományok és földrajz

- 3.4. Természetismeret és biológia
- 3.5. Kertművelés
- 3.6. Fizika
- 3.7. Kémia
- 3.8. Honismeret és földrajz

Idegen nyelvek – általános bevezető

- 3.9. Angol nyelv
- 3.10. Francia nyelv
- 3.11. Digitális kultúra
- 3.12. Mozgás és testnevelés
- 3.13. A Waldorf-iskolák művészeti nevelésének kerettanterve az 1-12. évfolyamokon
- 3.13.1. Az iskola művészeti nevelésének tanterve
- 3.13.2. Alapfokú képzés és művészeti alapvizsga
- 3.13.3. A vizsga menete és értékelése

Vizuális kultúra

- 3.14. Festés
- 3.15. Kémia
- 3.16. Zene
- 3.17. Dráma
- 3.18. Kézimunka

Az alapfokú művészetoktatás további kötelező tantárgyai a Waldorf-iskolában

- 3.19. Kézművesség / Fafaragás
- 3.20. Euritmia

Szabadon választható tantárgyak

- 3.21. Szabad vallás
- 3.22. Agyagozás – szobrászat
- 3.23. Gazdasági ismeretek
- 3.24. Társadalmi és állampolgári ismeretek
- 3.25. Tanulásmódszertan
- 3.26. Összevont osztályok óraszám táblázata

Záradék a módosított pedagógiai program elfogadásáról

BEVEZETŐ

A Waldorf-pedagógia története

A Waldorf-pedagógia 1919 óta gyakorolt reformpedagógia, megalapítója Rudolf Steiner. Az első Waldorf-iskolát Stuttgartban (Németország) nyitották meg, a Waldorf Astoria Cigarettagyár munkásainak gyermekei számára.

A képzés tartalmát és módszereit a gyermekek fejlődéséből és annak változásaiból meríti és teszi gyakorlattá. A Waldorf-iskola gyermek- és személyiségközpontú, képességfejlesztő iskola, melyben a művészeti és gyakorlati készségek fejlesztése azonos súlyú a közismereti képzéssel. A tanítás a hagyományos tantárgyak nagy részében epochális– tömbösített, időszakos – jelleggel folyik. A nevelési tartalmak kialakításában a kezdetektől fontos szerep jut a környezeti és közösségi nevelésnek, melyek meghatározzák gyermekeink későbbi életét. Mindezek elképzelhetetlenek a megfelelő szülői hozzáállás és segítség nélkül.

Egy pedagógiai program kialakításánál sokkal fontosabb annak megvalósulása, s ez mindannyiunk – diákok, szülők, tanárok – közös munkája révén érhető el.

Az Egri Waldorf Iskola célja

Az Egri Waldorf Iskola tanárai, szülői köre és támogatói azt a célt tűzték magunk elé, hogy a gyermekek fejlődésének olyan körülményeket teremtsenek, amelyek a gyerekek életkori és személyes adottságainak leginkább megfelelnek. Szeretnénk lehetővé tenni az egészséges emberre jellemző testi-lelki-szellemi tulajdonságok, képességek lehető legoptimálisabb kibontakoztatását annak érdekében, hogy a tanulók megfelelő tárgyi tudással és megfelelő önismerettel, valamint az önérvényesítés képességével rendelkezzenek.

Célunk, hogy az Egri Waldorf Iskolában szerzett tudás és sokrétű tapasztalat elősegítse a tanulók társadalomba való beilleszkedést és a közösségért való felelősségvállalás érzésének kialakulását. Ezért az oktatáson túl egészséges felnőtt közösségi minták megteremtésére törekszünk a szülők, tanárok, illetve az iskolán túli környezettel együttműködve.

Az Egri Waldorf Iskola tevékenységének eredményességét nem elsősorban a gyermekek tanulmányi eredményének alakulásán kívánja lemérni, hanem képesség- és készségfejlesztő, modern pedagógiai értelemben vett kompetenciaalapú nevelés és oktatást megvalósítására törekszik, amihez a háttérrel a megtartó, szeretetteljes emberi környezet biztosítja.

1. AZ ISKOLA NEVELÉSI PROGRAMJA

PEDAGÓGIÁNK ALAPELVEI ÉS KÉPZÉSÜNK SZERKEZETE

NEVELÉSI ELVEK

1.1. Az iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, értékei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

A Waldorf-iskola minden életkorban a gyermekek testi-lelki-szellemi képességeinek kiegyenlített fejlődésére-fejlesztésére törekszik. A testi-lelki-szellemi egészség megőrzésének érdekében ökológikus nevelési-tanítási folyamatot valósít meg. A fenntartható fejlődés-fejlesztés legfőbb célja a szalutogenezis (egészségességre törekvés) értelmében a személyiség koherencia élményének megteremtése és erősítése. Törekedni arra, hogy az egészséges emberre jellemző tulajdonságok lehető legszélesebb skálájának lehető legoptimálisabb kibontakozását segítsük elő. Az emberré válás folyamatának egészét szem előtt tartva ellenzi a korai specializációt, ezáltal a korai iskola szelekciót, ezért gondolkodik 12 évfolyamos, egységes rendszerben.

Ez a rendszer időt hagy minden életkori sávban az érési-fejlődési folyamatoknak, a képességek széles skálájának kibontakozásához és a biztos alpműveltség felépüléséhez. A Waldorf-pedagógia nem redukcionista emberképet követ, nem korlátozza a nevelés-oktatást az időszakosan változó, pl. múlt trendként preferált tulajdonságok egyoldalú erősítésére (pl. jó munkavállaló képzése). A szalutogenezis elve mentén kialakított koherens személyiség rugalmas viselkedésszervezést, ismeretbefogadást tesz lehetővé, bármely pályát is választ a Waldorf-iskolát végzett tanuló. Olyan fejlődésre, változásra érzékeny széles lehetőségeket magában hordozó személyiség kialakulása a cél, mely a társadalmi fejlődéshez alkalmazkodni képes. Ennek érdekében az egyéni és közösségi nevelés egyensúlyára törekszik.

1.2. Sajátos pedagógiai módszerek

A Waldorf-iskolák sajátossága az epochális tanítás, ami a szakórák, a gyakorlatok és projektek rendszerére épül.

A főoktatás tipikus tantárgyai: anyanyelv, matematika-geometria, földrajz-gazdasági ismeretek, történelem-társadalmi ismeretek, természetrajz-biológia, fizika, kémia. Az anyanyelvi és a matematikai ismeretek és kompetencia megszerzése érdekében további gyakorlási lehetőséget biztosítanak az epochák mellett az anyanyelvi és a matematika szakórák is, amelyek a tantárgyi rendszer táblázatában anyanyelvi és matematika

gyakorló óra néven szerepelnek.

Más tantárgyakat a szakórák hagyományos rendjében tanítunk.

A tananyag elsajátításának formájához tartozik az önálló munkákra való felkészülés is: ezek az ún. projektek és éves munkák, amelyek során a tananyag alkotó jellegű feldolgozása a feladat, az elméleti, művészi és kézműves-gyakorlati elemek összekapcsolásával.

Az iskola mindennapjait átszövik a közösséget alakító és erősítő tevékenységek: hónap/évszakünnepek, az éves ritmushoz igazodó ünnepek, tanulói gyakorlatok, kirándulások, színdarabok.

1.3. A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az egyén fejlődése szempontjából a Waldorf-iskola elfogadja, hogy egy osztályfokon belül az egyes gyerekek tipikus fejlődés esetén is mutatnak kisebb-nagyobb készség- képességekülönbségeket, így a tanórán belül az osztálylétszámmal arányos módon biztosítja a differenciálás lehetőségét. Ennek alapját az iskola első nyolc évén áthúzódó osztálytanítói munka, és az osztálytanítóval szorosan együttműködő Extra Lesson fejlesztőpedagógiai munka teremti meg.

Az osztálytanítónak van alkalma megfigyelni a gyermek képességbeli és személyiségbeli fejlődését, így az egyéni különbségeket az osztályon belüli pedagógiai munka megtervezésekor is képes tekintetbe venni. Fontos azonban tudnia, melyek azok a tanulási, viselkedési nehézségek, melyeket önállóan, saját pedagógiai kompetenciája határain belül nem tud megfelelően kezelni (pl. tanulási nehézségek). Ezekben az esetekben fontos támaszkodnia a fejlesztőpedagógus szakértelmére.

A gyermekek egyéni megfigyelését, az egyéni bánásmód kialakítását segítik az olyan, a Waldorf-tanárok által rendszeresen használt mentális-meditatív eszközök is, mint a gyermekek lényének esténkénti felidézése, és a heti rendszerességgel megtartott tanári konferencia gyermekmegbeszélései.

A fenti elveket a Waldorf-kerettanterv felépítése és tartalmi konzekvensen tükrözik. A Waldorf-tanterv fő jellemzője, hogy messzemenően figyelembe veszi a gyermeki fejlődés során bekövetkező természetes érési folyamatokat, ezért szigorúan a fejlődéslélektan és az antropozófiai antropológia alapján határozza meg nevelési, tanítási céljait.

A gyermekek teljes személyiségének, vagyis testi-lelki-szellemi képességeinek dinamikus egyensúlyban lévő fejlesztésére törekszik. Inspirálja a gyermekek belső fejlődését, és elősegíti a külvilággal való egészséges kapcsolat kialakulását. E pedagógiai célok évfolyamonkénti megvalósulását mutatja be a horizontális tantervi rész.

A vertikális tantervi folyamat írja le, hogy az egyes tantárgyak ismeretkörei milyen fejlődésen, bővülésen,

elmélyülésen mennek keresztül az egyes évfolyamokon.

A fenti célok érdekében a Waldorf-iskola kompetencia alapú oktatást-nevelést valósít meg. Ehhez alkalmazkodva a Waldorf-iskola tanterve egyforma jelentőséggel foglalkozik

- a személyes és szociális kompetenciák fejlesztésével adott életkorban szükségszerű nevelési célokkal,
- az egyes életkorokban szükséges készség-képességfejlesztéssel,
- az életkorhoz igazodó tantárgyi tartalmakkal.

A szalutogenezis értelmében a kompetencia alapú nevelés-oktatás egyik feladata a harmonizálás, kiegyenlítés. Ez a fenntartható fejlődésre törekvő szemlélet a gyermeki képességstruktúrán belül három képességterület:

a szenzomotoros fejlődés, a lelki-érzelmi élet és a képzetalkotó-gondolkodási tevékenységek kiegyenlített fejlesztésére törekszik. A kiegyenlítő-harmonizáló pedagógiai program képezi alapját egyfelől a tehetség-gondozásnak, másfelől az elsődleges pedagógiai prevenciónak, a tanulási nehézségek megelőzésének. Megvalósításuk érdekében a tantervi órakeretben kb. 1/3-1/3-1/3 arányban szerepelnek a szenzomotoros fejlődést, a szenzoros integrációt segítő, ezáltal a praktikus intelligenciát támogató; a lelki-érzelmi fejlődést biztosító, ezáltal az érzelmi intelligenciát támogató; valamint a képzetalkotást, a gondolkodást segítő, ezáltal a szellemi fejlődést támogató nevelési-tanítási tartalmak. Ez a hármasság feladat az életkori fejlődéshez alkalmazkodó formában, de a teljes pedagógiai munkát áthatja. A vertikális tantervben szereplő tantárgyi rendszer arányai is eszerint épülnek fel.

- *A motoros, finommotoros fejlődést segítő tantárgyak egyben támogatják a szenzomotoros feldolgozó folyamatokat, a szenzomotoros integrációt is.* Fontos szerepet játszanak az akarati nevelésben és a praktikus intelligencia fejlesztésében. Tantárgyak formájában a játék óra, a Bothmer-gimnasztika, az euritmia,

a formarajz, a kézimunka és a kézművesség (faművesség, rézművesség, asztaloság, kovácsolás, szövés, kosárfonás, könyvkötészet) órák során valósul meg ez a nevelési feladat. A főoktatáson belüli ritmikus rész és a különböző projekt munkák mint: házépítés, földművelés, mesterségek; a felső tagozaton a különböző gyakorlatok: mezőgazdasági praktikum, erdészeti praktikum, szociális praktikum, ipari praktikum.

Ezen túl az osztálytanító negyedik osztálytól ösztönzi a gyermekeket, hogy alkatuknak megfelelő sporttevékenységeket válasszanak.

- *A lelki-érzelmi fejlődést támogató tantárgyak egyben támogatják a külvilág szemlélésének belső képzetté válását, ezek feldolgozását, ezáltal az érzelmi intelligencia alakulását és az alkotó fantázia fejlődését.* Tantárgyak, melyek ezt segítik: euritmia, festés, rajz, ének-zene, agyagozás, szobrászat, dráma óra, költészet. Az önálló felkészülést igénylő tanulói munkák, ezek közül is a két legjelentősebb:

a 8. osztályos éves munka és éves színdarab, drámaelőadás. A gyakorlatok közül a szociális praktikum. A főoktatáson belül a mesék, történetek, életrajzok. Ezeken túl az osztálytanító harmadik osztálytól osztónzi, hogy a gyermekek az alkatuknak megfelelő hangszereken tanuljanak, kórusba járjanak.

- *A képzetalkotó képesség, a gondolkodás fejlesztése, ezáltal a szellemi fejlődés támogatása főként a közismereti tárgyak tanításán keresztül valósul meg.* A Waldorf-pedagógia fontosnak tartja, hogy

az ismeretek átadása mellett azok feldolgozására, az összefüggések felismerésére is az életkornak megfelelő időt és lehetőséget biztosítson. Így a tanítás-tanulás folyamatában az ismeretátadás három lépcsőfokon át vezet a praktikus gondolkodástól a képi gondolkodáson át az ítéletalkotó, elvont gondolkodásig. Az életkori sajátosságoknak megfelelően, minden osztályfokon más-más módon, de a következő módszertani lépésekkel valósul meg az ismeretszerzés folyamata: a jelenség előidézése, megfigyelése (szenzomotoros, szenzoros integrációs feldolgozás, praktikus gondolkodás szintje); a jelenség leírása (belső képzetek kialakítása, képi gondolkodás szintje); a jelenségből levonható szabályszerűségek, törvények felismerése (szimbolikus reprezentációk, elvont gondolkodás szintje). A folyamatban a gyermekek megtanulják, hogy milyen lépcsőkön keresztül lehet eljutni az önálló gondolatokhoz, hogyan tudják praktikus tapasztalataikat gondolatokra váltani, valamint az elvont gondolatokat a valóság jelenségeihez kapcsolni, a gyakorlatban alkalmazni.

1. A hármasságot tükrözi az epochális (korszakos) rendszerben működő főoktatás felépítése is (ritmikus rész; ismeretszerző, elmélyítő főrész; lezáró mese, történet).
2. Módszertanilag a szakórák is hasonló struktúra mentén épülnek fel.
3. Az egyes szaktárgyakban, a vertikális tantervi felépítésben is többször megjelenik ez a hármasság. Pl. az idegen nyelveket az első 3 osztályban csak szóbeliséggel, mozgás-ritmus-beszéd összekapcsolásával tanítjuk, később a szókincs, a mondatalkotás és a történetek kerülnek a figyelem középpontjába, a középiskolai szakaszban a nyelvtani törvényszerűségekre is összpontosítva épül fel a nyelv teljes rendszere.

Összefoglalásként elmondható, hogy a Waldorf-pedagógia az egyéni és a közösségi nevelésnek a kiegyenlítetttségére törekszik. Az idegrendszeri érésnek és a személyiségfejlődés ütemének megfelelő, szigorúan életkorspecifikus nevelést, oktatást valósít meg, mely a gyermekek, fiatalok fejlődésére kiegyenlítő-harmonizáló hatást fejt ki, ezzel tanulási nehézségek kialakulását előzi meg. Ennek érdekében a Waldorf-iskola nevelési-oktatási rendszerének időbeli ütemezésében – a reguláris általános és középiskolákhoz képest

–
több hangsúlyeltolódás is megjelenik:

- A Waldorf-iskola 12 évfolyamos egységes nevelési rendszert alkot. Csak így tudja biztosítani, hogy nevelési-tanítási céljai maradéktalanul megvalósulhassanak.
- Az alsó szakaszban (1-4. osztály) a kognitív pszichológia és pedagógia bizonyítékainak megfelelően nagy hangsúlyt kap a széles alapokon nyugvó képesség- és készségfejlesztés, mely következetesen megelőzi az adott készségekhez kötött tantárgyi tartalmak megjelenését. Ezáltal pl. lassabban halad az írás-olvasás és a számolás tanítása.
- Az alsó (1-4. osztály) és a középső (5-8. osztály) szakaszban, az idegrendszeri érésnek és a képi gondolkodás életkori sajátosságának megfelelően az empirikus alapú, heurisztikus tanulási folyamatokat helyezi előtérbe minden tantárgy esetében. Megalapozva ezzel az önálló gondolkodás kialakulását. Ezt a folyamatot a szaktanárok segítségével az osztálytanító irányítja. A tudományosan rendszerező (a fiatalok bontakozó ítéletalkotási képességére támaszkodó) szaktanári munka hangsúlya ezáltal a felső tagozatra (9-12. osztály) kerül.
- A modern idegtudományi kutatásokkal összhangban a művészeti tárgyak belső képalkotást, ezáltal az elvont gondolkodás alakulását segítő, képesség- és személyiségfejlesztő szerepe minden életkorban – az alsó-, a közép- és a felső tagozaton is – egyformán hangsúlyos.
- A fenntartható gyermeki fejlődés érdekében az epochális, korszakos rendszer közép és hosszú távon segíti a készségek stabilizálódását, az ismeretek és az azok közötti összefüggések elmélyülését. Így a Waldorf-iskola nevelési-tanítási céljainak a szöveges fejlesztő értékelés alkalmazása felel meg leginkább az ötfokú minősítő értékelés helyett, ezért ennek megfelelően az osztályozást csak a felső tagozaton, 11. osztálytól vezeti be.

1.4. A nevelő-oktató munka eszközei

A magyar Waldorf-iskolák – közöttük az Egri Waldorf Általános Iskola – az egyedi megoldásként az EMMI által engedélyezett, a 2020. évi Nemzeti Alaptantervvel összhangban álló Waldorf-kerettanterv alapján végzik nevelő és oktató munkájukat úgy, hogy közben megjelenítik a magyar kultúra értékeit és építenek az elmúlt kilencven év Waldorf-pedagógiai tapasztalataira, kutatásaira is.

A fentiek alapján a Waldorf-pedagógia a tanítás során az alábbi eszközöket használja:

- A tantervi órakeretben kb. 1/3-1/3-1/3 arányban szerepelnek a motoros-finommotoros fejlődést és a praktikus intelligenciát, a lelki-érzelmi fejlődést és az érzelmi intelligenciát, valamint a kognitív képességeket, tehát a gondolkodást és a szellemi fejlődést segítő tantárgyak.
- A motoros-finommotoros fejlődést segítő tantárgyak egyben támogatják a szenzomotoros fejlődést, a szenzomotoros integrációt is. Ilyenek pl. a játéköra, Bothmer-gimnasztika, euritmia, formarajz és

szabadkézi geometria, kézimunka óra, kézművesség (fáművesség, rézművesség, asztaloság, kovácsolás, szövés, kosárfonás) valamint a főoktatáson belüli ritmikus rész és a különböző projektmunkák mint házépítés, földművelés, mesterségek. Ezen túl az osztálytanító negyedik osztálytól ösztönzi a gyermekeket, hogy alkatuknak megfelelő sporttevékenységeket válasszanak.

- A lelki-érzelmi fejlődést segítő tantárgyak egyben támogatják a külvilág szemlélésének belső képzetté válását és ezek érzelmi-gondolati feldolgozását. Ilyenek pl. euritmia, festés, rajz, ének-zene, agyagozás, szobrászat, drámaóra, költészettan, 8. osztályos éves munka, éves színdarab és drámaprojektek, a főoktatáson belül a mesék, történetek. Ezeken túl az osztálytanító harmadik osztálytól ösztönzi, hogy a gyermekek alkatuknak megfelelő hangszereken zenét tanuljanak, kórusba járjanak.
- A gondolkodás fejlesztése a közismereti tárgyak keretein belül valósul meg. A következő hármasságot mutatja: a jelenség megfigyelése, előidézése (praktikus gondolkodás szintje); a jelenség leírása (képzetek, képi gondolkodás szintje), a jelenségből levonható szabályszerűségek, törvények felismerése (szimbolikus reprezentációk, elvont gondolkodás szintje). A folyamatban a gyermeknek megtanulják, hogy milyen lépcsőkön keresztül lehet eljutni az önálló gondolatokhoz, hogyan tudják praktikus tapasztalataikat gondolatokra váltani, összefüggésekben látni, valamint az elvont gondolatokat a valóság jelenségeihez kapcsolni, tettekre váltani.
- A személyiségen belüli harmónia megteremtésének igénye egész Waldorf-pedagógiai rendszert áthatja, ezért nem csak az egyes órátípusokban testesül meg, hanem minden pedagógiai tevékenységünk ennek mentén valósul meg.
- A korszakos rendszerben (epochális jellegű) főoktatás felépítése is ezt a hármasságot tükrözi (ritmikus rész - főrész - mese, történet), valamint a szaktanároknak is figyelembe kell venniük az óratervezéskor ezt a harmonizáló pedagógiai elvet.
- A korszakos tanítási mód támogatja a készség-, képességfejlődés idői ritmusát, figyelembe veszi, ennek ún. látencia szakaszát, ezáltal elősegíti a képesség lehető legteljesebb kibontakozását. Egy-egy képesség fejlesztése 3-4 hetes intenzív szakaszok során a főoktatásban történik, majd egy kevésbé intenzív fenntartó-gyakorló fázis következik, melyhez a gyakorló órák adják a lehetőséget. Ez idő alatt az idegrendszerben megszilárdul az adott készség-képesség (procedurális tudás) mentális reprezentációja, csak ezután válik lehetségessé, hogy a már a szó legszorosabb értelmében vett készségekben megnyilvánuló képességet az egyre bővülő és magasabb szinten megjelenő tananyag elsajátításához használni lehessen.
- Művészi nevelés, művészettel nevelés: A komplex művészettel való nevelési program – a Waldorf-szemléletű művészetoktatás – a maga összetetten kezelt, elsősorban a szociális és érzelmi kompetenciák fejlesztésére ható, minden tanulóra kiterjedő sajátos művészeti tevékenységekkel egyenlő módon és

mértékben fejleszti a gyermek intellektuális, érzelmi és cselekvésben megnyilvánuló – gyakorlati – képességeit, így a művészi készségek fejlesztése mellett alkalmas a tanulási és viselkedési problémák kialakulásának megelőzésére, az egészség megőrzésére. A „Waldorf művészeti nevelés” tantárgyai a közismereti tárgyakkal egységes tantervet alkotva a kötelező órák részei.

- Vallásos nevelés: A Waldorf-iskola fontosnak tartja, hogy a tanuló valamilyen vallásoktatásban részesüljön, ezért iskolánkban szabad vallás órák vannak.
- Egészségnevelés és környezettudatosság: Az ember boldogulásának fontos összetevője saját egészségének állapota és a környezettel való harmónia megteremtése. Ez a két dolog a Waldorf-iskolák szemléletében nem választható el egymástól. Úgy véljük, hogy az egyéni egészség és a környezet egészsége nem szemlélhető külön-külön, csak együtt van értelme beszélni ezekről. Az egészségnevelés és a környezet ápolásának tudatos tevékenysége nem olyan feladat, amit az iskola egyedül el tud látni, itt is jól tapasztalható a szülői minta fontossága, az otthoni szemlélet. A tudatos döntések gyakorlása elengedhetetlen mindkét területen, a külvilág által nyújtott sémák nem feltétlen helyesek. A választás lehetőségének megtanítása döntő jelentőségű, legyen az az egészséges étkezés vagy a szelektív hulladékgyűjtés. Fontos, hogy ezek a döntések a hétköznapiakban rutinná váljanak, ne pedig kampányszerűen következzenek csak be, hogy aztán egy újabb kampány máshová irányítsa akaratunkat. Az egészség nem csak a testi, hanem a lelki-szellemi téren is központi jelentőségű, így az ápolásnak sok formáját lehet gyakorolni. Az első osztálytól megjelenő sok mozgás, az euritmia, mint sajátos mozgásművészet nem csupán élettanilag fejt ki jó hatást, hanem a testmozgással kapcsolatos jó érzéseket összeköti a művészetek által adott lelki-szellemi jó érzéssel. A művészeti órák nagy száma is segíti azt, hogy lelkileg át tudják dolgozni az őket ért benyomásokat, ezzel is kialakítva egyfajta lelki higiéniát. Az egyes környezeti problémákkal kapcsolatos témákat olyan életkorban tárgyaljuk mélységeiben, amikor a diákok már képesek valamilyen aktív módon az adott folyamaton tevékenyen változtatni, a veszélyek felsorolása gyakorlati tevékenység nélkül inkább a tehetetlenség érzését növelhetik, ami épp céljainkkal ellentétesen befolyásolhatja a diákok hozzáállását. A tanterv követése során mód van arra, hogy az emberi egészséget és a külvilág egészségét ne két külön témaként ismerjék meg a gyerekek, hanem egy olyan egységként, melynek fenntartásában az emberi döntéseknek kulcsszerepe van.
- Speciális tantárgyak oktatása: A tantárgyak között megjelennek a speciális Waldorf-tantárgyak: az euritmia, a mozgás és testnevelés és ezen belül a Bothmer-gimnasztika, a kertművelés, illetve az iskolák felekezetiektől független, szabad vallás órákat kínálhatnak.
- Projektek, gyakorlatok, éves munkák: A Waldorf-pedagógiának alapjellegzetessége az intenzívebb munkát feltételező időszakos tanulás. Alsóbb osztályokban az egymást váltó epochákban, a hóünnepre készülő előadásokkal is így dolgoznak már a gyerekek. További eszköze lehet ennek a módszernek már

az első nyolc osztályban a tematikus jellegű erdei iskolák, táborok szervezése; 8. osztályban zárómunkával (éves munkával) fejezik be a diákok a képzést. Az életszakaszi váltásoknak jelképes összegzői is ezek a feladatok: több hónapos egyéni munkavégzést feltételeznek. A nyolcadikos éves munkának ténylegesen az összegző-visszatekintő sajátossága a hangsúlyos. Ezt projektszerű bemutató munkákkal készítjük elő.

1.5. A nevelő és oktató munka eljárásai

- A Waldorf-iskola a felsorolt pedagógiai célok elérése érdekében az alapképességek elsajátítását elnyújtott alsó szakaszban [1-2-3 (-4). osztály] valósítja meg, ahol lehetőség van, főképpen a számtan és az írás és olvasás tanulásában a lassabb ütemű haladásra. Így a gyermekek fokozatosan jutnak el a kettős elvonatkoztatáson át a beszélőtől és a beszéd hangzó oldalától a szimbólumok készség szintű használatáig.
- A Waldorf-pedagógia szemléletében egyensúlyba kerül a közösség és az egyén fejlődésének fontossága, az általános fejlődésmenet és az egyes fejlődésének kapcsolata. Tekintettel van az individuális különbségekre, elfogadja, hogy a gyermekek képességei hasonló életkoruk ellenére igen különbözőek lehetnek, támogatja, inspirálja az individuális fejlődési út bejárását, a természetesen bekövetkező fejlődési krízisek megélését és megoldását. Minden osztálytanítónak a saját pedagógiai eszköztárát és az iskolában adott fejlesztő-segítő eljárásokat tekintetbe véve kell mérlegelnie, hogyan tud egyensúlyt tartani az általános és az egyes, a közösség fejlődése és az egyén fejlődési útja között.
- Az egészséges fejlődés elősegítése érdekében a Waldorf-pedagógia szoros együttműködést igyekszik kialakítani a szülőkkel. A szülőket a gyermek nevelésében egyenrangú, kompetens személynek tekinti, szülői estek, előadások keretében folyamatosan tájékoztatja az adott életkor jellemzőiről, pedagógiai célkitűzéseiről, feladatairól. Kéri a szülők segítségét a gyermekek számára legmegfelelőbb környezet kialakításában, fenntartásában. A felmerülő pedagógiai problémák megbeszélésére és közös megoldására törekszik.

1.6. A pedagógiai célok eléréséhez megszabott a személyi feltételek

A Waldorf-pedagógia alapelveit csak olyan osztálytanító és szaktanár képes alkalmazni, aki legalább egy-két idegennyelvet magas szinten beszél, a Waldorf-pedagógiában képzett, igénye van a folyamatos belső fejlődésre és továbbképzésre (lifelong learning). Ezért az alapképzettség megléte mellett az iskola elvárja, hogy az osztálytanítók az eredményes nyolcéves munka érdekében rendszeres, éves továbbképzéseken vegyenek részt. Szakmai megújulásra ad lehetőséget az is, hogy két nyolcéves ciklus között az osztálytanító egy olyan évet tölt el, melynek során egy pedagógiai, vagy tudományos témában mélyítetheti tudását,

kutatómunkával készülhet fel a következő osztály indításának pedagógiai feladataira.

A Waldorf-pedagógus attitűdje befogadó, elfogadó. Tisztában van azzal, hogy még a tipikus fejlődési utat bejáró, egyazon korcsoporthoz tartozó gyermekek között is lehetnek képesség- és készségbeli eltérések, melyeket a nevelés-oktatás során figyelembe kell venni.

Elvárás, hogy a pedagógus ismerje, és képes legyen alkalmazni a gyermekek egyéni megfigyelését Waldorf-pedagógiai szempontok szerinti gyermekleírásban. Tudja használni az egyéni bánásmód kialakítását segítő olyan meditatív Waldorf-pedagógiai eszközöket, mint a gyermekek lényének esténkénti felidézése, és a heti rendszerességgel megtartott tanári konferencia gyermekmegbeszélései. Képes legyen az egyéni szöveges értékelésre, az egyéni képességek aktuális leírására.

Mind az osztálytanító, mind a szaktanárok felé elvárás, hogy képes legyen felismerni a gyerekek közötti képesség-, készségkülönbségeket, és ezeket a tanórán, az osztálymunkában kezelni. Elvárás továbbá, hogy rálásson az egyes gyermekek képességprofiljában megmutatkozó diszharmóniákra, képesség- és készségfejlődési elmaradásokra és külön felkészüléssel, segítséggel az osztályon belüli pedagógiai munkában a létszám függvényében a lehető legnagyobb mértékben tekintetbe tudja venni azokat.

1.7. A teljeskörű egészségfejlesztéssel összefüggő feladatok

Pedagógiánk holisztikus természetéből eredően minden területen, minden tantárgy tanításában, minden programban különös figyelmet fordítunk az egészség fejlesztésére. Ezt szolgálja a főtanítás ritmikus része, amelyben a diákok testi-lelki-szellemi összerendezettségét célzó tevékenységet végzünk, a szabad levegőn végzett játékos és kerti tevékenységek, a közös iskolai kirándulások és nyári táborok; valamint a tanári életvezetésben megmutatkozó példa. De ugyanez a széleskörű egészségfejlesztési törekvés jelenik meg a különböző tantárgyak szemléletformáló gesztusaiban, amivel igyekszünk szolgálni az egészséges életmódra nevelést.

Az ember boldogulásának fontos összetevője saját egészségének állapota és a környezettel való harmónia megteremtése. Ez a két dolog a Waldorf-iskolák szemléletében nem választható el egymástól. Úgy véljük, hogy az egyéni egészség és a környezet egészsége nem szemlélhető külön-külön, csak együtt van értelme beszélni ezekről. Az egészségnevelés és a környezet ápolásának tudatos tevékenysége nem olyan feladat, melyet az iskola egyedül el tud látni, itt is jól tapasztalható a szülői minta fontossága, az otthoni szemlélet. Természetesen ez utóbbi kialakításában sokat tud segíteni az iskola azzal, hogy olyan témákat dolgoz fel a szülőkkel való közös munkában, ami az egyes családoknak segít kialakítani, átalakítani a szokásrendjüket. A tudatos döntések gyakorlása elengedhetetlen mindkét területen, a külvilág által nyújtott sémák nem

feltétlen helyesek. A választás lehetőségének megtanítása döntő jelentőségű, legyen az az egészséges étkezés vagy a szelektív hulladékgyűjtés. Fontos, hogy ezek a döntések a hétköznapiakban rutinná váljanak, ne pedig kampányszerűen következzenek csak be, hogy aztán egy újabb kampány máshová irányítsa akaratunkat.

Az egyéni egészség-nevelés terén nagyon fontos, hogy nem pusztán az egészséggel kapcsolatos ismereteket akarjuk közvetíteni, hanem az egészséget, mint dinamikus folyamatot ápolni szándékozunk. Az egészség nem csak a testi, hanem a lelki-szellemi téren is központi jelentőségű, így az ápolásnak sok formáját lehet gyakorolni. Az első osztálytól megjelenő sok mozgás, az euritmia, mint sajátos mozgásművészet nem csupán élettanilag fejt ki jó hatást, hanem a testmozgással kapcsolatos jó érzéseket összeköti a művészetek által adott lelki-szellemi jó érzéssel.

A művészeti órák nagy száma is segíti azt, hogy lelkileg át tudják dolgozni az őket ért benyomásokat, ezzel is kialakítva egyfajta lelki higiénét. A Waldorf-iskolák módszertanáról elmondható, hogy a gyerek életkori sajátosságait igyekszik maximálisan figyelembe venni, ami segíthet abban, hogy a tanulással kapcsolatos felesleges mértékű stressz minimális szinten maradjon, miközben a megfelelő kihívásoktól nem kíméljük meg a gyerekeket. A tanterv számos helyen tartalmaz olyan témákat, ami ráirányítja figyelmünket a környezettel való szoros együttlétre, az azzal kapcsolatos felelősségre. Itt is, ahogy az egészséges életmód terén is, a folyamatos, tevékeny ápolást igyekszünk szokássá tenni. A különböző természettudományos epochák, melyek az ember és a környezet kapcsolatát tárgyalják, csak egy részét adják az ez irányú nevelésnek.

A kertművelés kapcsán olyan gyakorlati viszonyba kerülhetnek a környezetükkel, ahol saját bőrükön tapasztalják, mit jelent az ember számára a környezet ápolása. Az egyes környezeti problémákkal kapcsolatos témákat olyan életkorban tárgyaljuk mélységeiben, amikor a diákok már képesek valamilyen aktív módon az adott folyamaton tevékenyen változtatni, a veszélyek felsorolása gyakorlati tevékenység nélkül inkább a tehetetlenség érzését növelheti, ami épp céljainkkal ellentétesen befolyásolhatja a diákok hozzáállását. A tanterv követése során mód van arra, hogy az emberi egészséget és a külvilág egészségét ne két külön témaként ismerjék meg a gyerekek, hanem egy olyan egységként, melynek fenntartásában az emberi döntéseknek kulcsszerepe van.

Kiemelt feladataink:

- A tanulóifjúság számára biztosítani az egészséges fejlődés feltételeit 1-8. osztályban.
- Az egészség, testi épség megőrzéséhez szükséges ismeretek átadása: Minden tanulónak ismernie kell, és be kell tartania, a munkabiztonsági szabályzat, tűzvédelmi utasítás, bomba- és tűzriadóterv rá vonatkozó rendelkezéseit.
- A tanulók, dolgozók rendszeres egészségügyi vizsgálata.
- Egészséges táplálkozásra nevelés.

- A mindennapos testmozgás biztosítása.
- A járványos betegségek megelőzése.

1.8. A teljeskörű egészségfejlesztéssel kapcsolatos célok

- A tanulók egészséges testi, lelki és szociális fejlődésének biztosítása.
- Korszerű ismeretek és azok gyakorlásához szükséges jártasságok és készségek kialakítása az egészség védelme érdekében.
- Az életmód, a viselkedés és az egészségi állapot közötti összefüggés felismertetése.
- Az önmagukkal szembeni felelősségérzet kialakítása.
- A tudatformálás erősítése.
- Sportolás, aktív testmozgás jelentőségének felismertetése.
- Káros szenvedélyek kockázatának minimalizálása.

1.9. Közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

1.9.1. Sajátos iskolai szerkezet

A waldorf-pedagógia a közösségi nevelést relatíve nagy (25-30 fős) osztálylétszámok keretében valósítja meg.

A gyermekek között gazdag szociális kapcsolatrendszer kialakítására törekszik, tudatosan építi a közösséget a kooperatív tanulás, a csoport- és projekt munkák által. Minden osztálytanítónak a saját pedagógiai eszköztárát és az iskolában adott fejlesztő-segítő eljárásokat tekintetbe véve kell mérlegelnie, hogyan tud egyensúlyt tartani a közösség fejlődése és az egyén fejlődési útja között, úgy, hogy minden gyermek a saját képességei-készségei aktuális szintjének megfelelően haladjon a főoktatáson és a szakórákon egyaránt.

A Waldorf-iskolák méretük szerint kis iskolák: évfolyamonként általában egy osztály szerveződik, a tanulói és alkalmazotti közösség létszáma jóval elmarad a jogi szabályozás modelljét adó, évfolyamonként több osztállyal működő iskoláktól. A közösségi szervezet és működés kevésbé tagolt, a kapcsolattartás közvetlenebb, a nevelés személyi és tárgyi feltételei eltérőek.

A Waldorf-iskolák munkatársai arra vállalkoznak, hogy a szabad szellemi élet olyan önigazgatású intézményeit teremtik meg, amelyekben a Waldorf-pedagógia megvalósítható. Az intézmények a szociális organizmus Rudolf Steiner által felfedezett törvényei szerint három alapelve épülnek: önigazgatás,

demokratikus-republikánus elv, funkcionális hármas tagozódás. Az iskolát a szellemi élet alapfeltételéből igazgatják a munkatársak, az igazgatás a szellemtudományos emberismeretből és az ebből adódó módszertanból kiindulva történik. Az iskola szellemi vezetése és igazgatása, működtetése – a pedagógiai munka mellett – a Tanári Kollégium feladata. Az iskolák fenntartói a szülői kezdeményezésre alapított és a mindenkori szülői közösség támogatásával működtetett nonprofit civil szervezetek (alapítványok, egyesületek). A fenntartó és iskola kapcsolatában domináns és hangsúlyos az együttműködés az iskola működése mint közös cél szolgálatában. A fenntartói tevékenységet a szülői közösség a civil szervezetekről szóló jogszabályok keretei között látja el, jelentékeny önkéntes személyes közreműködés vállalásával és az intézményfenntartói cél anyagi támogatásával.

A szervezeti és működési sajátosságokról bővebben egy későbbi fejezet rendelkezik.

1.9.2. A szülői szerep

A Waldorf-iskola mindig szülők elhatározásából jön létre. A szülői munka azonban nem ér véget az iskola megalapításával, mivel az ott dolgozó pedagógusok nevelő partnerként tekintenek a szülőkre. Annak érdekében, hogy elveiket, gyakorlatukat, értékrendjüket harmóniába hozzák, a tanárok rendszeres szülői esteket szerveznek az osztályba járó gyerekek szüleinek. Ezek a szülői estek alkalmat adnak az eszmecserére, a tapasztalatok megosztására, a fontosabb életkori problémák közös megértésére, feldolgozására. A havi rendszerességgel találkozó szülők eleven kapcsolatot ápolnak az osztályt vezető tanárral és egymással is, ennek révén olyan szociális közeg jöhet létre, ami segítheti a mindennapos gondok megoldását, és nagyobb krízisek alkalmával is támogatást nyújthat a bajba kerülőknek. Ezen közvetlen emberi kapcsolattartás elengedhetetlen feltétele a gyerekek nevelésének, a közös felelősség tudatos kialakításának. A szülők bevonása az iskolában zajló közösségi programok, ünnepek szervezésébe szintén erősítheti az elkötelezettséget, és lehetővé teszi a szülők számára a pedagógiai folyamatokba történő betekintést. Ezt a tendenciát erősítik a rendszeresen megtartott „hónapünnepek”, melyek során a gyerekek ünnepi keretek között adnak betekintést az érdeklődő szülőknek az órákon végzett munkáról. A szülői közösség sajátos szerepköre az intézményfenntartói feladatok ellátása. A Waldorf-iskolák civil szervezetek – szülői kezdeményezésre alapított és a mindenkori szülői közösség által működtetett alapítványok és egyesületek – fenntartásában működnek.

1.9.3. A Waldorf-iskolák szervezete és öngazgató rendszere

A Waldorf-iskolákönigazgató intézmények, melyek szervezeti életük kialakítása során a Rudolf Steiner által a szociális élet hármas tagozódásáról megfogalmazott elvek megvalósítására törekszenek. A Waldorf-pedagógia legfontosabb célja a szociális megújulás, az egészséges szociális fejlődés, amely tükröződik

a Waldorf-iskola szervezeti felépítésében, vezetési szerkezetében. Az iskolák a feladatok delegálásának elvén működnek, amely során egyének és csoportok vállalnak felelősséget a vezetés és döntéshozatal bizonyos területein a közösen meghatározott célok figyelembevételével. A Waldorf-iskolák a fenntartóiktól elkülönült, szakmai és szervezeti szempontból önálló jogi személyek, köznevelési feladataikat e kerettantervnek megfelelően, a mindenkor hatályos jogszabályokban meghatározott felelősséggel valósítják meg.

A tanári kollégium

- Az iskolát a Tanári Kollégiumfelelős testületként vezeti, dönt az iskolát érintő minden kérdésben és ellátja az igazgatói felelősség körébe tartozó feladatokat. Az iskolát a Kollégium által választott *igazgató/iskolaképviselő* képviseli, aki a jogszabályok szerinti jogok gyakorlása során, valamint minden más esetben a Kollégium döntésének megfelelően jár el. A Tanári Kollégium a heti rendszerességgel tartott *Tanári konferencián* foglalkozik a pedagógiai munkát érintő kérdésekkel, az igazgatási-működési kérdésekre ajánlott külön *Igazgatási konferenciaszervezése*. A Kollégium a pedagógusok köréből konferenciavezetőt vagy vezetőket választ, a körforgás elvének megfelelően. A Kollégiumban minden pedagógus szabadon alakíthatja ki szakmai munkáját. A közös pedagógiai és igazgatási-működési feladatokból az egyének vagy csoportjaik szabad kezdeményezésre vállalnak, teljes körű felelősséggel.
- Az iskola gazdasági szervezetét a nem pedagógus munkatársak alkotják: a gazdasági vezető (gazdasági felelős), iskolatitkár, könyvelő, gondnok, takarító stb. A gazdasági vezető (gazdasági felelős) az elfogadott iskolai költségvetés alapján, a munkakörére meghatározott jogkörrel és felelősséggel látja el az intézményi gazdálkodással felmerülő feladatokat. A gazdasági szervezet munkatársai részt vesznek az Igazgatási konferencia munkájában. Az intézmény éves költségvetését a gazdasági vezető készíti elő és a Tanári Kollégium fogadja el.
- A Tanári Kollégium saját döntésével az intézményvezetést részben vagy egészben átruházhatja, és a vezetői feladatok ellátásával – beszámolási és tájékoztatási kötelezettség mellett – egyszemélyben felelős igazgatót vagy néhány fős vezetői csoportot is megbízhat.
- A Tanári Kollégium maga alakítja ki működésének rendjét, amely az iskola szervezeti és működési szabályzatának részét képezi.

A fenntartó

A Waldorf-iskolák fenntartói a szülői közösség által működtetett közhasznú civil szervezetek: alapítványok, egyesületek. A fenntartókonálló jogi személyként a hatályos jogszabályoknak megfelelően biztosítják a működési kereteket és – az iskolával közösen kialakított együttműködési rendben – ellátják a fenntartói feladatokat.

A szülői szervezet

A Waldorf-iskolákban a szülők különböző szinteken vesznek részt az intézmény életében. A szellemi élet részesei a szülői estek és egyéb események pedagógiai beszélgetései során, az ünnepeken való részvétel alkalmával, teremtoi, amikor hangversenyt, színházat, kiállítást stb. szerveznek az intézmény felnőtt közössége számára. A gyermekek beíratásakor, az iskola rendjének formálásakor a jogi élet résztvevői. Gazdasági szerepben vannak azáltal, hogy támogatják a Waldorf-iskola fenntartásának finanszírozását. Minden egyes szülő hordozója mindhárom funkciónak. A szülők szabad vállalással és felelősen, az iskolával kötött megállapodás, iskolai szabályzat alapján bekapcsolódhatnak az iskolai feladatellátásba. Az iskolákban működhet iskolaszék vagy ennek mintájára más hasonló szervezet is létrehozható.

1.9.4. Szabályozás

- A Waldorf-iskolák szervezetének és működésének alapelvei az egyes intézményekben a helyi sajátosságoknak megfelelően valósulnak meg. Az iskola működése, mint közös cél szolgálatában az intézmény és a fenntartó egymással szorosan együttműködik, jogosítványait rendeltetésszerűen és a Waldorf-pedagógiai elvekkel összhangban gyakorolják. Az iskolák – a jogszabályok kötelező előírásainak figyelembe vételével – szervezeti és működési szabályzatukban határozzák meg szervezetük és működésük sajátos felépítését, így különösen: a fenntartóval való együttműködés területeit, formáit és szerveit, valamint a feladat- és felelősségmegosztást, a tanári kollégium szervezetét és működését, az intézményvezetői jogkörök megosztását, az egyszemélyi, testületi vagy közösségi döntés és felelősség területeit és szerveit, illetve munkáltatói minőségükben további belső szabályzatokat alkotnak.
- A Magyar Waldorf Szövetség a Waldorf-iskolák szervezetére, működésére irányelvet, állásfoglalást adhat ki.

1.10. A szülő, tanuló, pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái

A Waldorf-iskola otthonos iskola. Minden, ami körülvesz minket, hitünk szerint szép, ízléses, természetes anyag, s lehetőség szerint benne van saját, vagy szüleink keze munkája. A szülőkkel is a számonkérő, utasító hangnemtől igen távol álló együttműködést szeretnénk kialakítani. Szülői estjeinken beszélgetünk az éppen véget ért s a most következő epocháról, együtt gondolkodunk a gyermekekről és az osztályról. Ez az iskola nem létezhetne sem lelkileg, sem anyagilag a sok szülői segítség nélkül. Hiszen ők indították az iskolát, és az iskolában tanító pedagógusoknak fontos, hogy a szülők jó helyen érezzék a gyermekeiket.

1.10.1. A tanulók és pedagógusok együttműködésének formái

A tanulók részéről a tanári kollégium az alábbiakat igényli:

- őszinte véleményalkotás,
- együttgondolkodás,
- együttműködő magatartás,
- tanulói feladatok önálló szervezése, kivitelezése,
- aktív részvétel az iskola ünnepkörökhöz kapcsolódó rendezvényein

A Waldorf-intézményekre jellemző együttműködésnek különböző formái alakulhatnak ki egyrészt a tanárok és a szülők között, másrészt a szülők egymással, harmadrészt a különböző Waldorf -iskolák tanárai között. Ezek a következők lehetnek:

- Az egyes ünnepek megünneplése során a közös tanári-szülői részvétel.
- Az állandó önkéntes szülői szervező- és kísérőgárda az osztálykirándulásokon.
- Az iskolai farsangon való nagyarányú szülői részvétel és szervezés.
- Kapcsolatunk a Magyar Waldorf Szövetséggel.
- A szülői estek, amelyeket minden osztályban megrendeznek 4-6 hetenként és ahol a szülők betekintést nyerhetnek nem csak a gyermekek tanulmányaiba, hanem a Waldorf- pedagógia „műhelytitkaiba” is.
- Az állandó személyes kapcsolattartás a tanárok és a szülők között.

A szülői minőséghez tartozó legalapvetőbb feladat az iskolai közösség tudatos építése és formálása, beleértve ebbe az önévelés lehetőségeit is. Emellett a szülői közösség elsősorban konkrét események és munkatevékenységek (pl. kirándulások, vásárok, kertrendezés, felújítási munkák) megszervezését és kivitelezését tekinti feladatának.

A szülőknek emellett joguk van részt venni az intézmény életének közvetlen irányításában, amennyiben erre a Tanári Kollégiumtól felkérést kaptak arra, hogy bármely munkacsoport tagjaiként tevékenykedhetnek, azokban funkciókat tölthetnek be és feladatokat láthatnak el.

Ezen túl a szülőknek az intézmény életével kapcsolatban, annak minden területét érintve, véleménynyilvánítási joguk van. A szülők az általuk meghatározott módon osztályonként két szülői képviselőt választanak. Az így létrejövő Szülői Kollégium két tagját delegálja az Intézményi Kollégiumba, ahol a szülők képviselőtét ellátva szabadon gyakorolhatják véleményezési jogukat.

1.10.2. A belső kapcsolattartás általános formái és rendje

A kapcsolattartás rendszeres formái a munkacsoport-ülések, szülői estek, rendezvények, tanácskozások, fogadóórák, nyílt napok stb.

Az intézmény közösségei kapcsolattartásának rendszeres és konkrét időpontját az iskola éves munkaterve tartalmazza, amelyhez a tanév elején minden érdekelt fél hozzáfér.

Intézményi Konferencia (IK) az az egyeztető fórum, ahol a Tanári Kollégium, a Szülői közösség és a Fenntartó képviselői találkoznak. Az IK üléseinek szervezésére felkért személy egy évre szóló mandátummal rendelkezik. Az IK szülői képviselő tagjai betöltik a szülői szervezet szerepét is mindaddig, amíg önálló szülői szervezet (iskolaszék) nem szerveződik az iskolában.

Az Egri Waldorf Iskola SZMSZ-e az alábbi jogokat állapítja meg a szülői közösség számára:

- véleményezi a költségvetést,
- részt vesz az iskolai ünnepségek szervezésében, lebonyolításában,
- véleményezi az iskola SZMSZ-ét, Pedagógiai programját,
- dönt saját szervezeti és működési rendjéről és képviseléről.

A szülő véleményt nyilváníthat minden olyan ügyben, amelyet a törvény számára lehetővé tesz, valamint amiben az iskolai közösség a véleményét kikéri. A véleménynyilvánítás fóruma az évente kétszer megszervezett közös szülői est (Iskolagyűlés), az Intézményi Konferencia, a tanév eleji, a tanévre szóló megállapodások megkötésére szervezett találkozó, valamint bármely szülői est lehet. Amennyiben a szülő az iskola hivatalos fórumain és a nyilvános fórumokon kifejtett véleményére nem kap megfelelő visszajelzést, további kérdéseivel az adott osztályközösség szülői képviselőjéhez fordulhat, aki eljuttatja a kérdéseket az illetékes személy(ek)nek. Az osztályok szülői közösségének tevékenységét az osztálytanítók segítik.

Az osztályok szülői közösségeinek véleményét a választott szülői képviselő vagy az osztálytanító juttatja el a Tanári Konferenciához vagy a szülői képviselőhöz.

1.10.3. A szülők és az iskolakapcsolattartási formái

Az iskola minden tanév megkezdése előtt az adott tanévre szóló megállapodások aláírása keretében egyenként tájékoztatja a szülőket az iskola működésével, a tanév rendjével és feladataival kapcsolatos legfontosabb kérdésekről és tudnivalókról. Az iskola a tanév során két alkalommal a közös szülői esten szóbeli tájékoztatást tart az iskola pedagógiai, jogi és gazdasági tevékenységeiről. Az osztályok szülői közössége számára az osztálytanító szülői esteket tart. A szülők a tanév rendjéről az első szülői esten kapnak tájékoztatást.

Az osztálytanító gondoskodik arról, hogy a szülők az osztályban tanító valamennyi pedagógust személyesen megismerjék. Rendkívüli szülői kört az osztálytanító és a szülők egyaránt összehívhatnak.

A tanulót és a tanuló szüleit a tanuló fejlődéséről, egyéni haladásáról az osztálytanítók és a szaktanárok

folyamatosan tájékoztatják. A szülőket az iskola egészének életéről, az iskolai munkatervről, az aktuális feladatokról az iskola igazgatója és az osztálytanítók tájékoztatják. A szülői estek, fogadóórák és a nyílt tanítási napok időpontját az iskolai munkaterv évenként határozza meg. Mindemellett lehetőségük van a pedagógusoknak családlátogatásra is.

A szülők és a pedagógusok együttműködésére az alábbi fórumok, lehetőségek szolgálnak:

Szülői estek

A szülői estek feladata:

- A szülők és a pedagógusok közötti folyamatos együttműködés kialakítása.
- A Waldorf-pedagógia bemutatása.
- a szülők tájékoztatása az iskola céljairól, feladatairól, lehetőségeiről, az országos és a helyi közoktatáspolitikai alakulásáról, változásairól, a helyi tanterv követelményeiről.
- Tájékoztatás az iskola és a szaktanárok értékelő munkájáról.
- Tájékoztatás a gyermekek tanulmányi előmeneteléről, iskolai magatartásáról.
- Tájékoztatás a gyermek osztályának tanulmányi munkájáról, neveltségi szintjéről.
- Tájékoztatás az iskolai és az osztályközösség céljairól, feladatairól, eredményeiről, problémáiról.
- A szülők kérdéseinek, véleményének, javaslatainak összegyűjtése és továbbítása az iskola tanári kollégiuma és vezetőség felé.

A szülői estek gyakorisága: évente 5-10 alkalommal.

Fogadóóra:

A fogadóórák feladata a szülők és a pedagógusok személyes találkozása, illetve ezen keresztül egy-egy tanuló egyéni fejlesztésének konkrét segítése (otthoni tanulás, szabadidő helyes eltöltése, egészséges életmódra nevelés, tehetséggondozás, továbbtanulás stb. témában).

Időpontját a munkaterv alapján, a kihirdetett időpontban tartja meg a pedagógus.

Az egyéni fogadóórák időpontját minden osztálytanító közli a szülőkkel. Amennyiben a szülő a fogadóórán kívül szeretne gyermeke pedagógusával konzultálni, telefonon vagy írásban időpontot kell egyeztetnie az érintett pedagógussal.

Nyílt tanítási nap:

A nyílt napok tartásának célja, hogy az iskolánkba járó gyerekek szülei előzetes időpont egyeztetése alapján betekintést nyerhessenek az iskolai nevelő- és oktatómunka mindennapjaiba, személyesen megismerjék a tanítási órák lefolyását, közvetlenül tájékozódhassanak gyermekük és az osztályközösség iskolai életéről.

Családlátogatás:

Az előre egyeztetett időpontban való családlátogatás célja a gyermekek családi hátterének, körülményeinek megismerése, illetve tanácsadás a gyermek optimális fejlesztése érdekében.

1.10.4. Iskola külső kapcsolatai, valamint a kapcsolattartás formái és rendje

Az intézménynek feladatai ellátása érdekében rendszeres kapcsolatban van más intézményekkel, cégekkel. Az egészségügyi ellátás, gyermekvédelem, szociális gondozás, továbbtanulás, pályaválasztás stb. kérdései indokolják, hogy az iskola rendszeres munkakapcsolatot tartson más szervezetekkel az alábbi módokon:

- közös értekezletek, ünnepélyek rendezése,
- szakmai előadásokon és megbeszéléseken való részvétel,
- módszertani bemutatók és gyakorlatok tartása,
- intézményi rendezvények látogatása,
- hivatalos ügyintézés levélben vagy telefonon.

Munkakapcsolatok társintézményekkel

Az Egri Waldorf Iskola rendszeres munkakapcsolatot tart fenn a következő társintézményekkel:

- a fenntartó Alapítvánnyal,
- a Magyar Waldorf Szövetséggel, a Waldorf Ház Pedagógiai Szolgálatával, annak szervezeteivel,
- a Waldorf tanárképzéssel foglalkozó intézményekkel,
- az esetleges testvériskolákkal,
- hazai és külföldi Waldorf-iskolákkal,
- a pedagógiai szakszolgálatokkal,
- a pedagógiai szakmai szolgálatokkal,

A kapcsolattartás során az intézményt az intézményvezető vagy a tanári kollégium megbízottja képviseli. A kapcsolattartás történhet személyes találkozók alkalmával, telefonon, illetve postai vagy elektronikus levelezésen keresztül. Kapcsolatfelvétel az érintett szervekkel akkor történik, ha azt bármelyik fél szükségesnek tartja, illetve jogszabály írja elő.

Iskolánk munkatársai a kapcsolattartás minden területén fontosnak tartják a személyes párbeszédet is.

1.11. A tanulók, szülők, gondviselők értesítésével kapcsolatos szabályok

1.11.1. Írásbeli tájékoztató

A tanulók tanulmányaival vagy magatartásával összefüggő értékelést félévkor, és tanév végén szöveges értékelés formájában kapja kézhez a szülő. Folyamatosan az iskola rendezvényeiről, programjairól, az iskola folyosóján kihelyezett Eseménynaptárban tájékozódhatnak a szülők. Havonta megjelenő Útravaló című kiadványból az ünnepkörökről, pedagógiai témákról tájékozódhatnak a szülők.

1.11.2. Panaszkezelés

Amennyiben a szülőben kifogás támad valamely pedagógus szakmai munkájával vagy pedagógusi magatartásával szemben, s a problémát nem sikerül megnyugtatóan rendezni az érintett pedagógussal, panaszának kivizsgálása céljából a Tanári Kollégiumhoz fordulhat közvetlenül.

1.12. A tanulmányok alatti vizsgák tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei

A tanulmányok alatti vizsgák (pótvizsga, osztályozó vizsga) tantárgyankénti, évfolyamonkénti követelményei megegyeznek a Waldorf kerettanterv által meghatározott követelményekkel, ismeretekkel.

A tanulók továbbhaladásáról az osztálytanító véleménye alapján a nevelőtestület dönt. Mindent megteszünk azért, hogy gyengébb képességű tanulóink felzárkózzanak. Csak nagyon indokolt esetben tartjuk megfelelő lépésnek az osztályismétlést.

Ha a tanuló a minimális követelményeket sem tudja teljesíteni, vagy önhibáján kívül sokat hiányzik, akkor három hónapon belül, a kiírt időpontban, írásban és szóban kell számot adnia tudásáról osztálytanítója és még egy pedagógus jelenlétében.

1.12.1. Az értékelés és a vizsgák

Nem kívánunk eltérni Waldorf-iskolánk gyakorlatától, így minden évfolyam végeztével írásos bizonyítványt adunk diákjainknak. Ez a gyakorlat a Waldorf-pedagógia megközelítése szerint módot ad az értékelés árnyaltabbá és egyben emberibbé tételére. Bizonyítványaink megjelenési formájukban is tükrözik mindazokat az esztétikai és szellemi értékeket, melyeket iskolánk képvisel.

1.12.2. Művészeti alapvizsga

A művészeti oktatás az 1-8. évfolyamokat foglalja magába. Ezt a szakaszt művészeti alapvizsga zárja le a. A nyolcadik tanév során a tanulók ún. éves munkát végeznek, amely egy szabadon választott téma elméleti, művészeti és gyakorlati elemeket tartalmazó feldolgozását jelenti. A folyamat része egy „mestermunka” elkészítése is, amely egy tárgy művészeti szintű megalkotását jelenti. Előadóművészeti téma választása esetén ez a „munka” egy élőben bemutatott zenei vagy színi alkotás lehet.

Ez a vizsga a 8. év zárásához minden diák számára kötelező, tantervben megfogalmazott feladat.

1.13. Felvétel és átvétel – Nkt. keretei között – helyi szabályai

1.13.1. Az osztályközösség kialakításának szempontjai

Iskolánk sajátossága, hogy az alsó- és középtagozat nem oszlik külön szakaszokra. A nyolcéves képzés egységes egészet alkot. A gyermek szempontjából az a legjobb, ha első osztálytól kezdődően a nyolcadik év végéig lehetőleg ugyanazok a tanárok tanítják. Lényeges szempont, hogy a gyermekeket nyolc éven keresztül egy osztálytanító kíséri végig. Ez a gyermekek szocializációját kedvezően befolyásolja, mert így az osztálytanító alaposabban megismeri tanítványait, több segítséget tud nyújtani harmonikus fejlődésükben. A tanulók szociális érettségét, toleranciájuk fejlesztését szolgálja az is, ha első osztálytól együtt nevelkednek. Könnyebben át tudják élni a másik ember egyediségét; azt, hogy minden emberben más és másfajta értékek lakoznak.

Az osztálytanító már az osztály létrejöttékor figyel arra, hogy különböző temperamentumú gyermekek részvételével sokszínű és kiegyensúlyozott közösség alakulhasson ki.

A tanítónak folyamatosan figyelemmel kell kísérnie a gyermekek egyéni és szociális fejlődését. Nevelési gyakorlatában másképpen kell bánnia a különböző temperamentumú gyermekekkel. Fontos szempont, hogy nem a hozott temperamentum ellen hat, hanem azt alapul véve a gyermek belső egyensúlyának megtalálását és fenntartását elősegíti.

A gyermekek egyéni fejlődése miatt fontos, hogy az osztálytanító 1–8. osztályig lehetőség szerint ne változzon.

Mindezekkel összhangban a Waldorf-iskola tanárai rendszeres heti megbeszélésükön (tanári konferencia) az egyes gyermekekkel és a közösséggel kapcsolatos hosszú távú pedagógiai célokkal és az aktuális gondok megbeszélésével egyaránt foglalkoznak. A gyermekek egyéni nyomon követésével egyenrangúan fontos a közösségépítés.

Elsőként a meleg, biztonságot adó, sokszínű osztályközösség kialakítására törekszünk. Az osztálytanító a nyolc év alatt igyekszik bevezetni tanítványait a szociális életbe. Az iskolaközösség létrejöttéhez hozzájárul, hogy a különböző korú osztályközösségek más és más hangsúllyal készülnek az ünnepekre, de az ünnep csúcspontját az egész iskola közössége egyszerre éli meg.

1.13.2. Felvétel az első osztályba

A Waldorf-iskola nem kötelező felvételt biztosító iskola. Az első osztályok kialakítását a leendő osztálytanító és az iskolában tanító tanárok közösen végzik. Iskolánk első osztályai többnyire 7-10 fővel indulnak.

A Waldorf-iskolák általános pedagógiai célkitűzése a gyermekek harmonikus, egészséges fejlődése, ennek következtében a jelentkező gyermekeknél nem a jövőben várható teljesítmény a felvétel kritériuma.

Igyekszünk olyan osztályokat kialakítani, amelyekben a különböző temperamentumú, lelki alkatú gyermekek között egyensúly van, ugyanakkor figyelünk a fiúk-lányok arányára is. Tekintetbe vesszük a szülők iskolaválasztási szempontjait is, ez ugyanis döntő jelentőségű az elkövetkező időszak pedagógiai együttműködésének sikere érdekében. A jelentkező gyermekek egy része Waldorf-óvodában nevelkedett, illetve testvére már az iskola tanulója, így ők a felvételnél előnyt élveznek.

Az intézmény iránt érdeklődő szülők számára a beiratkozási időszak előtt több hónappal előadás-sorozatot indítunk. Ezeket a tanári kollégium tagjai, szülők, illetve más iskolákból meghívott előadók tartják. Az előadók a Waldorf-pedagógia alapelveinek, fő irányvonalainak ismertetése mellett ilyenkor betekintést nyújtanak a pedagógia szellemi háttérébe, módszertanába, az iskola életének jellegzetességeibe. Ezt követően a szülők jelentkezési lapot töltenek ki, melyen a megadott kérdések alapján részletesen le kell írniuk gyermekük eddigi fejlődését, és indokolniuk kell az iskolánkba való jelentkezésüket. A tanári kollégium törekszik arra, hogy még a jelentkezési határidő előtt megválassza és az érdeklődő szülőknek bemutassa a leendő osztálytanítót.

A gyermekek számára szervezett játékos ismerkedésen a foglalkozáson részt vevő pedagógusoknak alkalmuk van az iskolába jelentkező gyermekek alaposabb megismerésére, az iskolaérettség felmérésére. A személyes találkozók végén a tanárok összegzik tapasztalataikat, és összeállítják az osztályt. A felvételre javasolt gyermekeket a Tanári Kollégium egyetértésével vesszük fel az osztályba.

A leendő osztálytanító lehetőség szerint ellátogat a különböző óvodai csoportokba is, hogy eljövendő tanítványait az óvodai tevékenységen belül is megismerhesse.

1.13.3. Felvétel a magasabb osztályokba

Rendszeresen előfordul, hogy a tanév közben, vagy az új tanév kezdetén jelentkeznek szülők felvételi kérelemmel. Ilyen esetben az osztálytanító az osztályban tanító kollégáival együtt mérlegeli, hogy az osztály tud-e újabb gyermeket befogadni. Amennyiben igen, a felvételizés tényét közlik a tanári kollégiummal. Az új diák néhány napot vendégként el kell hogy töltsön az érintett osztályban. Az osztálytanító és a szaktanárok ezáltal alaposabb képet kapnak arról, hogy mennyire tud beilleszkedni egy új közösségbe, illetve az osztály hogyan fogadja az új társat. A felvételtől az osztálytanító a Tanári kollégiummal együtt hoz döntést, aminek eredményéről értesítik a szülőket.

1.14. Elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv, baleset-megelőzés

Az elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók

- megismerjék az elsősegélynyújtás fogalmát,
- felismerjék a veszélyhelyzeteket,
- megismerjék a leggyakrabban előforduló sérülések élettani hátterét, várható következményeit,
- elsajátítsák a legalapvetőbb elsősegélynyújtási módokat,
- megismerkedjenek a mentőszolgálat működésével, elsajátítsák a mentő hívásának módját

Az elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai feladatok:

- a tanulók az életkoruknak megfelelő szinten foglalkozzanak a legfontosabb elsősegélynyújtási alapismeretekkel a tanórai és a tanórán kívüli egyéb foglalkozások keretében,
- a tanulóknak az alapvető elsősegély-nyújtási módok bemutatása, gyakorlásuk
- elsősegélynyújtásra kiképzett pedagógus jelenléte az iskolában, és a pedagógusok elsősegélynyújtási ismeretekkel foglalkozó továbbképzésen való részvételének támogatása
- iskolai elsősegélyhely, elsősegélynyújtó felszerelések biztosítása, tanulókkal való megismertetése

Az elsősegélynyújtási alapismeretek elsajátítását szolgáló iskolai tevékenységek:

a) Az egyes tantárgyak tananyagaihoz kapcsolódó ismeretek:

Tantárgy	Elsősegély-nyújtási alapismeret
természetismeret, biológia	sérülések ellátása, allergiás tünetek, kezelése, vérzések csillapítása, légzési akadályok elhárítása, rovarcsípések enyhítése, újraélesztés alapfogásai
kémia, fizika	vegyszerek és mérgek hatásai, forrázás veszélyei és kezelése, égési sérülések és azok ellátása, gázok okozta mérgezés tünetei és a segítségnyújtás módja
mozgás és testnevelés, dráma	esés, húzódás, rándulás, ficam tünetei és kezelése, teendők komolyabb sportsérülések esetén
vizuális kultúra: festés, rajz-grafika	festékek, ragasztók káros hatásai és tünetei

digitális kultúra	számítógép káros hatásai és a felelős használat elsajátításának módja
kertművelés, kézművesség	szerszámok, eszközök sérülésveszélyei, a sérülések ellátása
zene	hangszálak sérülései és a probléma megelőzése

b) Osztályfőnöki órák keretében feldolgozott elsősegélynyújtási alapok:

5-8. évfolyamokon

- minden évfolyamon rendszeresen felmerülő témák, projektek: nemi felvilágosítás, médiaismeret, szemléletformáló alkalmak célja a tudatos hozzáállás kialakítása és a káros következmények kezelése,
- évente egyszer az iskolaorvos, védőnő bevonásával szervezeten, különösen a következő témákban: segítségnyújtás és teendők közlekedési és egyéb balesetek esetén, a mentőszolgálat működése, mentő hívásának módja,

c) Tanórán kívüli egyéb foglalkozások szervezése egészségneveléssel, egészségvédelemmel foglalkozó szakkör, témanap keretében elsősegély-nyújtási alapismeretekkel való foglalkozás.

A foglalkozások vezetői: az intézmény pedagógusai és diákjai, kortárs segítők, meghívott szakemberek, együttműködő szervezetek.

1.15. Pedagógusok helyi intézményi feladatai, osztályfőnöki munka tartalma, osztályfőnökl feladatai

1.15.1. Az osztálytanító kiemelt szerepe

Az osztálytanítói rendszer, az osztálytanító személyiségével és mesterségbeli felkészültségével szemben támasztott elvárások lényegi sajátosságai a Waldorf-pedagógia nevelésfilozófiai rendszerének alapelveiből eredeztethetők. (Speciális jellege miatt osztálytanítói végzettség jelenleg csak a solymári Waldorf Pedagógiai Intézetben alapképzésként és pedagógus továbbképzésként, illetve az ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Karán szakirányú továbbképzésként szerezhető.)

A Waldorf-pedagógia a gyermek ismeretéből – életkoronként változó testi, lelki, szellemi szükségleteinek felismeréséből – kiindulva biztosítja a gyermek számára az egészséges fejlődést.

A Waldorf-iskolai nevelés célja és feladata: segítséget nyújtani ahhoz, hogy a gyermek a fejlődési útján

haladva a lehetőségek széles körével úgy kerüljön kapcsolatba, hogy azok közül képes legyen kiválasztani a neki megfelelőt. Így váljon a világ felé nyitott, testileg egészséges, lelkileg szabad és szellemileg kreatív emberré. Képes legyen arra, hogy saját akaratát, érzelmeit és gondolkodását önálló és felelős életvitelre fordítsa, környezetét ne visszautasítsa, hanem emberségesebbé tegye.

Fejlődéslélektani és pedagógiai kutatások igazolják, hogy a kamaszkor eléréséig előnyösen hat a gyerekek személyiségfejlődésére, ha mindig ugyanazzal – az érzelmileg és gondolatilag állandó támaszt biztosító – személlyel találkozhatnak, és rajta keresztül szűrve kapják meg a tananyagot. Ebben az életkorban ugyanis a személyes autoritáshoz való kapcsolódás az igazán jelentős, ez az, ami orientálja a gyereket a világban. A személyes kapcsolat, ami a tanító és a gyerekek között kialakul, és amin keresztül a tananyag átszöve, átdolgozva, illetve életre keltve a gyerekek elé kerül, sokkal inkább fontos ebben az életkorban, mint az a tananyag, ami ezen a kapcsolaton keresztül elérkezik a diákokhoz. Épp ezért a Waldorf-pedagógiában a kezdetektől fogva meghatározó jelentőségű az osztálytanítói ethosz. Az osztálytanító a gyerekek személyiségalakulásának szilárd bázisa, a nevelés professziójának megtestesítője.

Ő az a személy, aki a gyermek számára a tudás megszemélyesítője, az ismeretek forrása. Ő vezeti el az egyszeregytől az algebráig, a meséktől Shakespeare-ig, a betűktől az önálló fogalmazásig. Nyolc éven keresztül minden reggelt együtt kezdenek, együtt haladnak végig az ismeretszerzés különböző területein és fokain (hogy azután a 9. osztálytól már elsősorban a tudományos ismereteket közvetítő szaktanárok kezei alatt alakuljon tovább a tudásuk és a személyiségük). Feladata lényegileg tér el mind a tradicionális osztályfőnöki szerepkörtől, mind az ismeretközli pedagógusétól.

Szerepének eltérő jellege azonban nem csak a nevelésben, hanem az oktatás tartalmi vonatkozásában is erőteljesen érvényesül. A Waldorf-iskola első nyolc éve egységes egészet alkot. A tantárgyak évről évre szorosan egymásra épülnek. A tananyagtartalom belső összefüggéseinek felismertetésében, a kulturális alap- és tantárgyi készségek kialakítását és fejlesztését szolgáló komplex művészeti nevelés integrálásában (ami a tanulási folyamat egészét áthatja), a tantárgyi tartalmak tapasztalássá formálásában és alkalmazásképes tudássá alakításában kiemelkedő szerepe van az osztálytanítónak. Mindez speciális felkészültséget és folyamatosan megújulásra kész mesterségbeli tudást kíván meg tőlük. Az osztálytanítói szerepből fakadó interdiszciplinaritás nem csak a hasonló műveltségi és tudományterületek összekapcsolására, hanem a humán és reál tárgyak közötti átjárhatóság megvalósítására is lehetőséget nyújt. Így például egy természeti jelenségeket bemutató fizika-epocha összekapcsolható az objektív leírás gyakorlásával, ami egyben az anyanyelv használatának elmélyítését támogatja. Az osztálytanító tehát – felkészültségénél fogva – képes az egyes tárgyak tanítását úgy megtervezni és formálni, hogy az általa vezetett tanulási-tanítási folyamatok tudatosan hassanak egy másik műveltségi területen megszerezhető készségekre, képességekre is.

Minden osztálynak saját osztálytanítója van, aki ideális esetben nyolc évig kíséri az osztályt. Az osztálytanító

tartja a reggeli főoktatást (a tömbösített közismereti tárgyakat) és a képezésének megfelelő szakórákat a saját osztályában.

Az osztálytanító pedagógiai feladata, hogy az osztályközösségből együttműködő szociális közeget formáljon, és megteremtse a tanítás-tanulás optimális feltételeit. Morális tekintélyét elkötelezettségével, a gyermekekkel való bánásmódjával, a gyerekek iránti valódi érdeklődéssel és a szülőkkel való szoros, nyílt, bizalomteljes kapcsolatával tudja megalapozni.

Az osztálytanító kapcsolatot tart az osztályában tanító szaktanárokkal, akikkel kölcsönösen figyelemmel kísérik egymás munkáját. Rendszeresen osztálykonferenciát szervez, amikor a szaktanárokkal közösen osztály és gyerekmegbeszélést folytatnak.

A Waldorf-pedagógia egyik fontos elve, hogy a gyermek optimális fejlődése érdekében a szülők és a pedagógusok szorosan együttműködnek, kapcsolatuk az egymás iránti bizalomra és tiszteletre épül. Különösen érvényes ez az osztálytanító esetében, aki folyamatos kapcsolatot tart a szülőkkel, havi rendszerességgel szülői esteket tart, elősegíti az osztály szülői közössége szellemi, pedagógiai munkájának az elmélyülését, és bepillantást ad az osztályban történő folyamatokba. Ezt a célt szolgálhatják a szülők számára szervezett nyílt napok, az évszakünnepek, a családi programok, kirándulások is. Az osztálytanító a szülőknek (fogadóórák, családlátogatások keretében) egyénileg is lehetőséget biztosít személyes beszélgetésekre.

Az osztálytanítónak szakmai és munkaszerződésben meghatározott kötelessége a tanári konferenciák pedagógiai kutatómunkájában való részvétel.

1.15.2. Szabadév

Az alapképzettség megléte mellett az iskola azt is elvárja, hogy az osztálytanítók az eredményes nyolcéves munka érdekében rendszeres éves továbbképzéseken vegyenek részt. Szakmai megújulásra adhat lehetőséget az is, hogy – amennyiben az iskola gazdálkodása ezt elérhetővé teszi – az osztálytanító két nyolcéves ciklus között egy olyan évet tölthet el, melynek során csökkentett munkaidő mellett, új inspirációkat gyűjtve készülhet fel a következő osztály indításának pedagógiai feladataira. A szaktanárok és a középiskolai tanárok esetében is fontos a szakmai megújulás. Erre adhat lehetőséget – az intézmény gazdasági lehetőségeinek figyelembe-vételével – a középiskolai tanárok számára tanítás nélküli időszak biztosítása, amely során önképzés és továbbképzések keretében szakmailag feltölthetnek a pedagógusok

1.15.3. A tanári kollégium

– Az iskolát a *Tanári Kollégium* felelős testületként vezeti, dönt az iskolát érintő minden kérdésben és ellátja az igazgatói felelősség körébe tartozó feladatokat. Az iskolát a Kollégium által választott *igazgató/iskolaképviselő* képviseli, aki a jogszabályok szerinti jogok gyakorlása során, valamint minden más

esetben a Kollégium döntésének megfelelően jár el. A TanáriKollégium a heti rendszerességgel tartott *Tanári Konferencián* foglalkozik a pedagógiai munkát érintő kérdésekkel, az igazgatási-működési kérdésekre ajánlott külön *Igazgatási Konferencia* szervezése. A Kollégium a pedagógusok köréből konferenciavezetőt vagy vezetőket választ, a körforgás elvének megfelelően. A Kollégiumban minden pedagógus szabadon alakíthatja ki szakmai munkáját. A közös pedagógiai és igazgatási-működési feladatokból az egyének vagy csoportjaik szabad kezdeményezésre vállalnak, teljes körű felelősséggel.

- Az iskola gazdasági szervezetét a nem pedagógus munkatársak alkotják: a gazdasági vezető (gazdasági felelős), iskolatitkár, könyvelő, gondnok, takarító stb. A gazdasági vezető (gazdasági felelős) az elfogadott iskolai költségvetés alapján, a munkakörére meghatározott jogkörrel és felelősséggel látja el az intézményi gazdálkodással felmerülő feladatokat. A gazdasági szervezet munkatársai részt vesznek az Igazgatási Konferencia munkájában. Az intézmény éves költségvetését a gazdasági vezető készíti elő és a Tanári Kollégium fogadja el.
- A Tanári Kollégium saját döntésével az intézményvezetést részben vagy egészben átruházhatja, és a vezetői feladatok ellátásával – beszámolási és tájékoztatási kötelezettség mellett – *egyszemélyben felelős igazgatót vagy néhány fős vezetői csoportot is megbízhat.*
- A Tanári Kollégium maga alakítja ki működésének rendjét, amely az iskola szervezeti és működési szabályzatának részét képezi.

1.15.4. A pedagógusmunkakör sajátosságai

A speciális képzettségű osztálytanítónak magas szinten kell ismernie a természet és a társadalom, az emberi test és a pszichikum működésének összefüggéseit, illetve a 6-14 éves korosztály életkori szakaszok szerinti fiziológiai, lélektani törvényszerűségeit, valamint a gyermek fejlődésének sajátosságait, differenciált személyiségformálásának folyamatát, tevékenységeit és azok tervezését, módszereit. Saját tapasztalással megélt ismeretekkel kell rendelkeznie a komplex művészeti nevelés alkalmazási lehetőségeit illetően.

A pedagógusokkal szemben sajátos elvárások jelennek meg az órára való felkészülésben, egyrészt az epochális oktatásszervezés, másrészt a heti rendszerességgel tartott tanári konferencia-üléseken való részvétel miatt.

- A pedagógusokkal szemben többletkövetelményeket támaszt a tanórákra való felkészülés, a TanáriKollégium ülésein megvalósuló közös pedagógiai munka (gyermek- és osztálymegfigyelések), az önképzés, valamint a Tanári Kollégium vezető szerepére épülő önigazgatás. Munkaköri kötelezettséggént jelenik meg a heti rendszerességgel megtartott konferenciaüléseken való részvétel, a vezetői feladatok ellátásában való közreműködés delegálás alapján, amelyek a pedagógus javára kötelező óraként vagy órakedvezményként elszámolhatók.

- Az epochális oktatásszervezésben a szaktantárgyi epochák 3-4 hétig tartó időszakok, a tantárgyi órák tehát a tanévre egyenlőtlenül elosztva jelennek meg. A munkavállalói érdekek megkövetelik és indokolják a munkaidőkeret és ezen belül a kötelező órákra tanítási időkeret alkalmazását. A tanéves viszonylatban alkalmazott átalányelszámolás mellett a tanévi epochálisórák havi átlagában számított „kötelezőóra-átalány” kiegyenlítetté teszi a munkaidőt, biztosítva a pedagógus egyenletes havi bérezését.
- Az iskolák mindenkor helyi körülményeik alapján belső szabályzatukban határozzák meg a pedagógusok kötelező óraszámát, az általános előírásoktól eltérő kötött és kötetlen munkaidejét, valamint az osztály-tanítók, a szaktanárok és a középiskolai tanárok szabad évre / időszakra való jogosultságának feltételeit a pedagógus szabad év / időszak alatt ellátandó feladatait.

1.16. A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

A Waldorf-iskola mint az integráció egy lehetséges színtere

Az Egri Waldorf Iskola megfelelő személyi feltételek híján nem fogad speciális nevelési igényű tanulókat, mindemellett a Waldorf-pedagógia szemlélete támogatja az inkluzív oktatást, az SNI tanulók befogadó nevelését-tanítását. A Waldorf-pedagógia célja, hogy Waldorf-iskolai elhelyezést biztosíthasson mindazon családok számára, akik ebben a szemléletben szeretnék felnevelni gyermekeiket, függetlenül a képességeiktől. Jelenleg a magyar Waldorf-iskoláknak csak egy része képes az inkluzív nevelés feltételeit megteremteni, főként egyes diagnózisokra fókuszálva.

Az integráló Waldorf-iskolák esetében a Waldorf-pedagógiai szemlélet és a preventív, kiegyenlítő, harmonizáló pedagógia törekvések önmagukban nem elegendőek az SNI-tanulók nevelési-oktatási és terápiás szükségleteinek kielégítésére. Befogadó iskolává csak akkor válhatnak, hogyha a közösség (tanári kollégium, szülők közössége és a fenntartó együttesen) elkötelezettek annak feltételeit megteremteni, s ezt programként az iskola fejlesztési tervébe ágyazni. Ezek a feltételek az Inklúziós Index (2009) kézikönyvének hazai leírásaival összhangban a következő dimenziókban jelennek meg:

- Az inkluzív szemlélet kialakítása
- Inklúziós programok kidolgozása
- Az inklúzió mindennapi gyakorlatának megszervezése

A rendszer alapját az inklúziós szemlélet kialakítása jelenti, mely természetes módon közel áll a Waldorf-pedagógia emberképéhez. Az inklúziós szemlélet teszi lehetővé, hogy az iskolaközösség mindhárom oldala elfogadja az inkluzív értékeket, majd aktívan támogassa a további lépéseket. Az együttműködésen alapuló kapcsolatok vezetnek a másik két dimenzió megvalósításához. A rendszer következő lényeges eleme az

inklúziós programok kidolgozása, ez a tanterv szempontjából a vertikális és horizontális tanterv különböző SNI-szükségletek szerinti inklúziós szempontú átdolgozását, valamint az alkalmazott tanulást segítő eljárások és terápiák programjait tartalmazza. A rendszer harmadik dimenziója az inklúzió mindennapi gyakorlatának megszervezése, itt jelenik meg a konkrét, napi pedagógiai tervezés szintjén az inklúzió. Ennek megvalósulását a szemlélet és a pedagógiai program is segíti. Ezáltal a pedagógus közösségi és módszertani támogatás révén képes elhárítani a napi pedagógiai munkában felmerülő akadályokat annak érdekében, hogy szükségletei szerint differenciáltan, egyenlő hozzáférést tudjon biztosítani a nevelési, tanulási folyamatokhoz minden tanuló számára.

1.17. A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai, gyakorlásánakrendje

Az Egri Waldorf Iskolában jelenleg nem működik diákönkormányzat, de a diákok belső önszerveződésen alapuló közösségeinek, a diákönkormányzat megalakulásának tevékenységét az Egri Waldorf Iskola támogatja, törvényes működésüket lehetővé teszi. Mindaddig, amíg az iskolában diákönkormányzat nem alakul meg, a tanárok a diákokat a napi rendszerességgel megtartott beszélgetőkör keretében tudják bevonni az őket is érintő döntési folyamatokba.

A Diákönkormányzat megalakulása során az alábbi alapelvek lesznek az irányadóak:

- A diákönkormányzat az iskola diákjainak érdekvédelmi és jogérvényesítő szervezete.
- A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.
- A diákönkormányzat saját szervezeti és működési szabályzata szerint működik. Jogait a hatályos jogszabályok, joggyakorlásának módját saját szervezeti szabályzata tartalmazza.
- A működéséhez szükséges feltételeket a Tanári kollégium biztosítja a szervezet számára.
- A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.
- A diákönkormányzat szervezeti és működési szabályzatát a diákönkormányzat készíti el és a tanári kollégium hagyja jóvá.
- Az iskolai diákönkormányzat élén, annak szervezeti és működési szabályzatában meghatározottak szerint választott diák-önkormányzati vezető illetve az iskolai diákbizottság áll.

- A diákönkormányzat tevékenységét a diákmozgalmat segítő tanár támogatja és fogja össze, akit ezzel a feladattal – a diákközösség javaslatára – a tanári kollégium bíz meg határozott, legfőljebb ötéves időtartamra.
- A diákönkormányzat minden tanévben – az iskolai munkarendben meghatározott időben – diákközsűlést tart, melynek összehívását a diákönkormányzat vezetője kezdeményezi.
- A diákközsűlés napirendi pontjait a közsűlés megrendezése előtt 15 nappal nyilvánosságra kell hozni.

A diákönkormányzat véleményét – a hatályos jogszabályok szerint – be kell szerezni:

- az iskolai SZMSZ jogszabályban meghatározott rendelkezéseinek elfogadása előtt,
- az ifjúságpolitikai célokra biztosított pénzeszközök felhasználásakor,
- a házirend elfogadása előtt

A vélemények írásos vagy jegyzőkönyvi beszerzéséért a diákmozgalmat segítő tanár a felelős. A jogszabály által meghatározott véleményeztetésen felül az intézmény nem határoz meg olyan ügyeket, amelyekben a döntés előtt kötelező kikérni a diákönkormányzat véleményét.

2. AZ INTÉZMÉNY HELYI TANTERVE

2.1. A választott kerettanterv megnevezése

A Waldorf-pedagógia alapján működő intézmények Waldorf-kerettanterve mint a nevelés-oktatás tartalmi kérdéseire vonatkozó egyedi megoldás. Iskolánk megalakulásakor a kislétszámú osztályok okán Liszka Andrea közoktatási szakértő által 2014. május 28-án szakértett pedagógiai programban engedélyt kapott a Waldorf Szövetségtől, hogy összevont osztályokban folytassa az oktatást. Kifutó rendszerben az utolsó összevont osztályunk a 2023/2024. tanévben várható. Jelen helyi tantervben az összevont osztályokat a NAT 2020 és az ez alapján készült Waldorf-kerettanterv iránymutatásai alapján aktualizáltuk, beletettük a digitális kultúrát és 3. pontként a helyi tanterv részét képezi.

2.2. A választott kerettanterv feletti óraszám

A NAT 2020 által meghatározott óraszám teljes egészében kihasználásra kerül a Waldorf-kerettanterv tantárgyainak órászámaival.

2.3. Az oktatásban alkalmazható tankönyvek és taneszközök kiválasztásának elvei

A Waldorf-iskolában a tanítás záloga és a tudás forrása elsősorban a tanár, nem a tankönyv. Ő választja ki azt a tananyagot és tanulási formát, amely a gyerekek adott csoportjának leginkább megfelel.

A tanórák gondos előkészítése segíti a tananyag képi megragadását, ezáltal megszólítja a gyerekek érzésvilágát, és felkelti az érdeklődésüket. Szöveggyűjtemények, feladatgyűjtemények, szótárak, atlaszok, irodalmi- és más segédanyagok, források vagy kézikönyvek, illetve a kerettantervi tartalmak feldolgozását segítő, a Magyar Waldorf Szövetség és a fenntartásában működő szakmai szolgáltató intézet (Waldorf Ház) gondozásában megjelenő tanulói munkafüzetek, segédletek használata fontos, de mindig a tanár által előkészített, feldolgozott és átadott tananyag alátámasztására használjuk őket. A tartós tankönyveket, a kötelező és ajánlott irodalmi műveket vagy egyéb tankönyveket a szociálisan rászoruló tanulók számára az iskolai könyvtárak biztosítják.

A hagyományos tankönyveket és a legújabb technológiának megfelelő audiovizuális taneszközöket elsősorban a Waldorf-iskolák középtagozatán használják. Az önálló kutatómunka forrásai a primer irodalom, a szöveg-gyűjtemények, eredeti dokumentumok, saját munkalapok, statisztikák, lexikonok, amelyek növekvő mértékben képezik a felső tagozat munkájának részét. A diákoknak meg kell tanulniuk, hogy a tananyagnak maguk adjanak formát, adott esetben olyan formát, hogy azt nyilvánosságra is lehessen hozni. Meg kell

tanulniuk, miként kell folyamatokat leírni, dokumentálni és rendszerszerűen tagolni.

A Waldorf-iskolában elsősorban a tanulók által vezetett vagy összeállított epocha-füzetek veszik át a tankönyvek szerepét.

2.4. A Nemzeti alaptantervben meghatározott pedagógiai feladatok helyi megvalósításának szabályai

A NAT 2020, az állami kerettantervek és a Waldorf-kerettanterv 2020.változatának összevetése

„A magyar Waldorf-iskolák kerettanterve” a NAT 2020 és az állami kerettantervek figyelembevételével az alábbi területeken került átdolgozásra:

1) A NAT 2020 „Fő tantárgyi témaköreinek” megjelenítése a Waldorf-kerettantervben

A NAT-ban a „Fő tantárgyi témakörök” tagozatonként, tehát 1-4, 5-8, 9-12 évfolyamokra vannak elosztva. A Waldorf-kerettantervben ezek a témakörök a „Tematikai egység/fejlesztési cél”, illetve a „Tantárgyi fejlesztési célok” címszavak alatt találhatóak. A felülvizsgálat során a NAT-ban felsorolt fő tantárgyi témakörök megjelentek a Waldorf-kerettanterv megfelelő tagozatán, illetve egyes témakörök a Waldorf-tanterv belső logikája szerint más tagozaton.

2) A NAT 2020 „Tanulási eredményeinek” egyeztetése a Waldorf-kerettantervvel

A NAT 2020-ban tagozatonként szerepelnek a „Tanulási eredmények”, melyek a Waldorf-kerettantervben a „Fejlesztés várt eredményei” alcím alatt találhatóak.

A vizsgálat elsősorban a NAT 2020 kompetenciákra vonatkozó eredményeire fókuszált, és ezek alapján került módosításra a Waldorf-kerettanterv

A Waldorf-kerettanterv továbbra is egységes szerkezetként kezeli a „Fejlesztés várt eredményeit”, tehát nem tagolja kompetencia/készség- és ismeret/tudás-eredményekre.

3) Az állami kerettantervek „Fogalmainak” egyeztetése a Waldorf-kerettantervvel

Az állami kerettantervek kétévenkénti leírásában az adott tantárgyhoz tartozó „Fogalmak” a Waldorf-kerettanterv évfolyamonkénti bontásában megjelenő „Kulcsfogalmaival” kerültek összevetésre. Az eljárás során az állami kerettanterv kétéves bontásban szereplő fogalmai a Waldorf-kerettanterv egyes évfolyamaira kerültek besorolásra.

A fentiekén kívül a megtörtént a NAT 2020 és a Waldorf-kerettanterv tantárgyainak megfeleltetése (lásd 2.5. fejezet).

2.5. A NAT 2020 és a Waldorf-kerettanterv tantárgyi rendszereinek megfeleltetése

A Nat 2020 tantárgyai	A Waldorf-kerettanterv 2020 megfelelő tantárgyai
Magyar nyelv és irodalom	
magyar nyelv és irodalom	magyar nyelv és irodalom
Matematika	
matematika	matematika
Történelem és állampolgári ismeretek	
történelem	történelem
állampolgári ismeretek	társadalmi és állampolgári ismeretek (két választható változat)
hon- és népismeret	a honismeret és földrajz tantárgyban
Etika / hit- és erkölcsan	szabad vallás
Természettudomány és földrajz	
környezetismeret 3-4. o.	a kerettantervben ilyen tárgy nem szerepel; a tárgy témakörei beillesztve a honismeret és földrajz (1-12.o.) és a természetismeret és biológia tantárgyakba; ez utóbbi 1-2. osztályban más tantárgyakban jelenik meg, 3-12. osztályban pedig önálló órakerete van
természettudomány 5-6. o.	a kerettantervben ilyen tárgy nem szerepel; témakörei a természetismeret és biológia tárgyban jelennek meg részletesebben; egyes témakörök a kémia, fizika, honismeret és földrajz tárgyban jelennek meg.
kémia	kémia
fizika	fizika
biológia	biológia
földrajz	honismeret és földrajz

Idegen nyelv	
első és második élő idegen nyelv	az angol és német nyelv 1-12. osztályra átalakítva szerepel a tantervben
	a szlovák, spanyol, francia és orosz nyelvek átalakítás nélkül szerepelnek a tantervben
Művészetek	
ének-zene	zene
vizuális kultúra	a kerettantervben vizuális kultúra összefoglaló név alatt szerepel a festés (1-13. o.) és a rajz-grafika tanterv (1-11.o.), valamint a művészettörténet
dráma és színház	dráma
mozgóképkultúra és médiaismeret	mozgóképkultúra és médiaismeret
Technológia	
technika és tervezés	részletesen a kézimunka tárgyban; az egyéb tárgyakban való megjelenése a kézimunkánál olvasható
digitális kultúra	digitális kultúra
Testnevelés és egészségfejlesztés	
testnevelés	testnevelés
közösségi nevelés (osztályfőnöki)	osztályfőnöki

2.6. A NAT 2020-ban szereplő kiemelt fejlesztési területek – nevelési célok és a Waldorf-kerettanterv viszonya

Az erkölcsi nevelés

A Waldorf-iskola létrehozásának pillanatától működésének mindennapjain át olyan tudatos személyes jelenlétet igényel mind szülői, mind tanári részről, amely már hozzáállásunkat tekintve önmagában példamutató az iskolába járó gyerekeknek. A szülők tudatos döntésük alapján nem csupán anyagi fenntartóivá válnak az intézményeinknek, de napról napra iskolai események közreműködő-szervezői, az iskola szellemiségébe bekapcsolódóan tényleges éltetői lesznek gyermekük iskolája életének. A tanárok munkája is kiemelkedő együttműködést igényel: a gyermekek ennek tudatában folytatják tanulmányaikat. Az iskolai életnek minden mozzanata a jelenlétnek ezt a magas minőségét feltételezi: mindez minden fél számára a lehető leggyakorlatibb találkozást hozza az életben ránk váró feladatokkal.

Nemzeti öntudat, hazafias nevelés

A nemzeti öntudatra nevelés gyakorlatában valósul meg a Waldorf-iskolában. Diákjaink számára már az első évfolyamokon a magyar kultúrával áthatott tantervünk biztosít természetes anyanyelvi közeget: a magyar költészet és a magyar zene-, ritmus- és dallamkincs határozzák meg a mindennapjaikat. Kézműves-művészeti tantárgyaink, iskolai ünnepeink révén népi kultúránk hagyományait élhetik meg a tanulók. A felsőbb évfolyamokon nemzeti ünnepeink megemlékezéseinek létrehozásában alkotóan vesznek részt a diákok. A tantervünknek számtalan olyan vetülete van, amely akár a közvetlen lakóhely megismerése által a szülőföld, akár a történelem sokszínűségének felismerése által a hazaszeretet érzését táplálják.

Állampolgárságra, demokráciára nevelés

A Waldorf-iskola működésének feltétele egy önigazgatási alapokon szerveződő iskolairányítás. Ezzel kiváló példát ad az együttműködésből születő munkára, az együttélési szabályok megalkotására és alkalmazására, az egyéni és közösségi célok összehangolásának gyakorlatára.

A delegációs elven működő iskolavezetés elengedhetetlen eleme a személyes felelősségvállalás. Az önkormányzás elve a tanulókkal folytatott munkában is fontos elem. A demokratikus döntéshozatal gyakorlása megjelenik a különböző iskolai programok, ünnepek, diáknapi és egyéb rendezvények, művészeti projektek előkészítésében és lebonyolításában. Az egyéni kezdeményezőkézség támogatását a Waldorf-iskolák kiemelt pedagógiai-fejlesztési célként kezelik.

Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése

A Waldorf-pedagógia vallja, hogy az iskola egyik legfontosabb feladata a szociális képességek fejlesztése. Pedagógiai működésének egyik alappillére a diákok együttműködési készségének, az egymás felé fordulásnak folyamatos gyakorlása. A művészeti – különösen az euritmia, a dráma és a közös zenei – nevelésben

már az alsóbb osztályfokokon is igen nagy jelentősége van a közösségi együttműködésen alapuló tanulásnak, a nagyobb csoportok közös művészeti előadásainak, fellépéseinek. Ez a törekvés tizenkét éven keresztül végigkíséri egy-egy osztály életét. A kézműves és képzőművészeti tantárgyak az akarat nevelés legfőbb eszközei: az évek múltával egyre fokozottabban szolgálják az önismeretet, s így a társas együttélés megalapozóivá lesznek.

A családi életre nevelés

Az átrendeződő, relativizálódó értékrendű világban egy Waldorf-iskola működésében kiemelkedő szerep jut a fokozott családi együttműködésnek. Már eleve evvel az alaphelyzettel természetes pozitív nevelési alapközeget biztosít a gyermekek számára. Az eltelő évek során a diákok fokozatosan egyre több közösségi feladatot vesznek át a családtagoktól. Ugyanakkor az új Waldorf-kerettantervben tantervi célkitűzés az egészségre és az egészséges szexualitásra nevelés.

A testi és lelki egészségre nevelés

A Waldorf-iskolák pedagógiai és iskolafenntartási tevékenységeikben a diák-szülő-tanár hármására építenek. Az egészségességre törekvés az iskolai élet minden szintjére kiterjed: a pedagógiai munka fontos mozzanata a fejlesztő pedagógusokkal és az iskolaorvossal való szoros együttműködés. Ez a figyelem általános igényként/követelményként szervező ereje az iskolai folyamatoknak: pozitív hatása van a családok életére is. A Waldorf-iskolák higiéniai pedagógiai szerepe a magyar közoktatásban ezen a területen is érzékelhető.

Felelősségvállalás másokért, önkéntesség

Az átdolgozott Waldorf-kerettanterv ajánlásaiban megfogalmazottak szerint iskoláinknak törekedniük kell az inkluzív jellegű közösségépítésre: céljai között elhangzik, hogy elfogadó, együttműködő és ösztönző légkör jöjjön létre az iskolában. (A különböző készségbeli nehézségekkel küzdő diákok számaránya az osztályközösségben ne haladja meg az ország összlakosságára eső átlagokat.) Ezen általános működési elv szerint a diákok személyiségfejlődésének egyik csúcspontja a tizenegyedik évfolyamban megvalósítandó szociális gyakorlat. Az egyéni felelősségvállalás gyakorlati próbája minden diákot szembesít az emberélet közösségi és egyéni határaival is, megtapasztalják a valóságos segítség jelentőségét a szociális

kapcsolatokban.

Fenntarthatóság, környezettudatosság

A Waldorf-iskolák fenntartásának biztos alapját adó szülői körnek olyan tudatos döntést kell meghoznia, amikor ezt az iskolatípust választják gyermeküknek, amely már eleve feltételez egy más jellegű családi alapállást a világban. A környezettudatos magatartás szinte alapigényként tartható számon mind az iskolafenntartói, mind az iskolaműködtetői oldalon. A tanterv felépülése már az alsóbb osztályokban folyamatos kapcsolatot igyekszik kialakítani a valós világgal, illetve a világ természetes folyamataival. A régi mesterségekkel, tevékenységekkel való találkozás által a gyerekek olyan, az önfenntartó természetességgel működő történelmi gazdasági gyakorlatokkal ismerkednek meg, aminek önmagában példamutató értéke van. A felsős természettudományi tanterveknek pedig tematikailag is részét képezik ezek a kérdések.

Pályaorientáció

A Waldorf-pedagógia egésze a tudatos én-t hordozó ember nevelésére irányul. Ezt célozzák az alapfokú művészeti nevelés nyolcadikos és tizenkettedikes éves zárómunkái is. Az első vizsga nyolc év tanulmányainak, a kifejlődött képességeknek visszatekintő jellegű felmérése is; a második vizsga elvárásként – mint a tizenkét éves Waldorf-képzés egyéni lezárása – már magában hordozza annak lehetőségét, hogy a diák jövőbeli életútjának irányai felé mozduljon. Ennek a felismerési és ön-megismerési folyamatnak a támogatására irányul tizenkét éven keresztül a művészeti nevelés, az életkorok sajátosságait figyelembe vevő tantervi koncepció, az iskolai gyakorlatok sora. A végső célkitűzés, hogy a diák egyéni adottságaiból is fakadó képességeiben kiteljesedve döntéseket meghozni tudó emberként hagyja el az iskolapadot.

Gazdasági és pénzügyi nevelés

A felülvizsgált Waldorf-kerettantervben két modulban megjelenik a gazdasági és pénzügyi nevelés. A pénz világunkat alakító szerepének tudatos végiggondolásán alapuló gazdaságtan-tanterv az ötödiktől a nyolcadik osztályig alapvető gyakorlati-logikai készségeket igyekszik kialakítani a gyermekekben; majd a kilencediktől a tizenkettedik osztályig tartó időszakban már nagyobb rálátást kíván adni a gazdaságot működtető, de akár a világgazdaság változásait meghatározó folyamatokra.

Médiatudatosságra nevelés

A tudatos médiaismeret és alkalmazás jelentőségét elismerve a tanterv 8. osztályig a Digitális kultúra tárgy keretein belül, felső tagozaton pedig a Mozgóképkultúra és médiaismeret tárgy egyes témaköreivel támogatja

ezt a nevelési területet. Alapvető célunk a média működésétől áthatott és befolyásolt mindennapi életünk értékelvű szervezésének, tudatos egyéni irányításának megtanítása. A médiát vezérlő erők (meg)ismerése,

hatásmechanizmusainak megértése, a médiahasználat tudatosságának kialakítása a diákoknál első rendű feladat: fel kell ismerniük, hogy a kommunikációs képességek elsajátításának és felelősségteljes használatának milyen nagy szerepe van társadalmunk életében.

A tanulás tanítása

A kerettantervben választható tantárgyként külön tantervi szakasz található a tanulás tanulásáról. Már sok éves tapasztalat és gyakorlat alapján felépített tanterv, tanulást segítő könyvek alapján pontosan behatárolható

az az életkor, amikor hatékonyan lehet ezt a képességet fejleszteni. A Waldorf-pedagógiában egy osztálytanítónak, aki nyolc évig vezeti osztályát, egyedülálló lehetősége és felelőssége is, hogy jártas legyen ezekben az eljárásokban. A Waldorf-pedagógia céljai között az élményszerű tanítás, a tanultak örömmel áthatott megélése, a megfigyelési-leírási gyakorlatok, a világ jelenségei iránti nyitottságra törekvő figyelem kialakítása nem csupán mind, mind szerepelnek, hanem a szakmódszertana is ezekből a célkitűzésekből indul ki.

2.6.1. Az eredményes tanulás elveinek megjelenése a Waldorf-kerettantervben

Tanulási környezet

A tanulási folyamat sikerességét külső és belső feltételek egyaránt befolyásolják. A tanuláshoz nemcsak idő, hanem hely is szükséges.

Az eredményes tanulás feltétele a megfelelő tanulási környezet, ezért a Waldorf-iskolák törekednek az osztálytermek és a berendezések (bútorok, kiegészítők, képek, stb) esztétikus kialakítására. A Waldorf-iskolák támaszkodnak arra, hogy az esztétikus iskolai környezet (épület, udvar, iskolakert) jótékony hatással vannak a figyelemre, így a tanulási eredményekre is. A külső tanulási környezet optimális feltételeinek biztosítása mellett azonban nélkülözhetetlen a személyes szükségleteknek megfelelő belső motiváltság is a tanulás eredményességéhez. A pedagógus személye és a tanulók egymással és egymástól való tanulása felébreszti a tanulás iránti igényt.

Egyénre szabott tanulási lehetőségek

A Waldorf-iskola osztályai minden esetben heterogén tanulói csoportot alkotnak. A tanulókat az individuális fejlődési útjukon haladva egy-egy életszakaszban különböző tanulási és szociális képességek jellemzik, így

nem egyformák sem pszichológiai értelemben, sem a megszerzett tudás, képességek, kialakult készségek vonatkozásában.

Pedagógiai szempontból az egyénre szabott tanulási lehetőségek azt jelentik a Waldorf-iskolában, hogy a pedagógusok minden tanulót a saját képességeikre építve próbálnak segíteni. A differenciálás ebben az értelemben nemcsak a tanulás tartalmára, hanem módszereire és eszközeire is vonatkozik. Eszerint ugyanahhoz a végeredményhez – ugyanahhoz a tudáshoz – különböző utakon is eljuthatnak, mivel a különböző tanulók igényeinek különböző utak felelnek meg.

A Waldorf-iskola tantárgyi rendszere lehetőséget ad a csoporton belül megjelenő képességek széles körben történő eloszlására. Mivel a művészeti és a gyakorlati tárgyak a közismereti-intellektuális tárgyakkal azonos súlyt képviselnek, így a kevésbé intellektuális, de jó praktikus vagy művészi képességekkel megáldott tanulók megélhetik a művészeti-gyakorlati tevékenységekben való jártasságukat, tehetségüket, így kevésbé alakul ki a csoporton belül csupán a mérhető tanulási eredményekre fókuszáló hierarchia.

Képesség-kibontakoztatás támogatása

A képességek kibontakoztatásának támogatása a Waldorf-iskola egyik legfontosabb nevelési-pedagógiai elve. A valódi képesség megszerzése azt jelenti, hogy a tanulók a tanulási folyamatot „elfelejtve” képesek a megszerzett ismereteket képességgé, készséggé alakítani. A valódi képesség megszerzéséhez egy tudatosan vállalt, kimért tanulási út vezet, ahol az ismeretek begyökereződnek és kompetenciává érnek. Ezért lényeges módszertani elem a Waldorf-iskolák gyakorlatában az ún. „késleltetett írás és olvasás-tanulás”, ahol a tanulási folyamat 2-3 éve alatt a tanulók valódi, maradandó, a gyakorlati életben is beváltható képesség birtokába jutnak.

A képesség-kibontakoztatás támogatásához valódi emberismeretre van szükség, hiszen a pedagógusnak tudatában kell lennie, hogy a gyerekeknek egy adott életkorban milyen képességeik vannak. A pedagógus feladata, hogy a gyerekek kinyíló képességeit a tananyagon és a különböző iskolai tevékenységeken keresztül megfelelő módon támogassa és fejlessze.

2.6.2. A köznevelési rendszer egyes feladataira vonatkozó szabályok és a Waldorf-kerettanterv viszonya

Az etika/hit és erkölcsstan oktatás

A Nemzeti Alaptantervben meghirdetett egyik alapgondolat: „Az erkölcsi nevelés a minden emberben jelen lévő erkölcsi érzék kiművelését jelenti; ami nem kifejezetten egyik vagy másik tantárgy feladata.” Sok ponton megfelel ennek az elvnek a Waldorf-kerettanterv: számos lehetőséget biztosít arra, hogy különböző tantárgyak hatékony eszközei legyenek az erkölcsi nevelésnek. A Waldorf-iskola életre hívása eleve

feltételez közösségi akaratot és folyamatos közösségépítő tevékenységeket: olyan szülői együttműködést igényelnek az iskolai élet mindennapjai, az intézmény fenntartása, amely csak tudatos, mélyen etikai jellegű döntéseken alapulhat.

Az önigazgató tantestületi együttműködés is példaértékű cselekedet mind a diákok, mind a családok számára. Az, hogy az iskolák évről-évre a keresztény kultúrkör szellemi működéséhez kötődik, élővé teszi a kötődést az európai hagyományokhoz. Tantárgyaink közül a szabad vallás tanterve az, amelyik legközvetlenebb módon felveti, s a lehető leggyakorlatibban tárgyalja is az alapvető emberi etikai kérdéseket. Az ünnepeink tárgyalásakor már tettünk utalásokat, milyen általános emberi értékekhez, keresztény hagyományokhoz kapcsolódunk általuk. Ezen események életre hívásához tudatosan átgondolt és felépített iskolai működésre van szükség: a változás és a hagyományokhoz kötődés kiegyenlítési folyamatát kell örökösen éltetni. Tantervünk horizontális és vertikális felépítésében is egy mélyebben végiggondolt moralitás fejeződik ki: a tantárgyi összefüggések, témaválasztások, tantervi ívek a gyermekek életkori sajátosságainak embertani ismeretein alapszanak.

A Waldorf-tanári működésnek egyik alappillére a folyamatos részvétel a tanártovábbképzéseken, iskolák közötti pedagógiai tanári konferenciákon. A társadalmi elkötelezettség intézményi kifejeződése a Waldorf-iskolák szakmai és érdekvédelmi szervezetének, a Magyar Waldorf Szövetségnek a léte.

A tanterveinknek jelen szűk keretek között a szabad vallás fent említett szerepén túl még három vonulatát szeretnénk felmutatni. Az emberi történetek által való nevelés: alsóbb évfolyamokon a népmesék, állattörténetek, szentek élete, bibliai teremtetéstörténet megismerése révén találkoznak a gyerekek archetipikusan eredendő morális kérdésekkel. Ez a folyamat az individuális életlehetőségek mintáit adó életrajzok elbeszélésével folytatódik a felsőbb évfolyamokban. A történelem tanításának megjelenésével, az emberiség történetének megismerésével már ötödik osztálytól megvalósul a NAT egy másik célja az etika tanításával: amely „feltárja és fogalmilag megragadhatóvá teszi azokat az értékeket, amelyeken a társadalmi együttélés bevett normái alapulnak és segíti a kulturális sokszínűség értékének felismerését”. A középiskolában már nem csupán a humán tantárgyak adják meg a lehetőséget arra, hogy tiszta filozófiai értelemben vitassanak meg etikai kérdéseket: a természettudományos tanulmányok idején sorra vetődnek föl fejlődéselvű korunk sok-sok ellentmondásosságot hordozó és morális kérdéseket feszegető gondjai.

Egésznapos iskola

A Waldorf-iskola az egész napos oktatási feladatot az organikusan felépített órarend segítségével valósítja meg. A közismereti tárgyak mellett a mindennapos testmozgás és a komplex művészetoktatás tevékenységei nyújtanak lehetőséget az egészséges napirend kialakításához. Így elsősorban az intellektust igénybe vevő tárgyak nyitják a napot, majd az idegennyelvek és a készségtárgyak következnek. Az alapfokú

művészetoktatás tárgyai és a testmozgás általában az egész napos iskolai rend részeként a kötelező tanítási idő végén jelennek meg. A kisebbek délutáni foglalkozásaihoz a szabad játékkal és a vezetett tevékenységekkel működő napközi ad a tanulók életkori sajátosságainak megfelelő keretet.

Természettudományos nevelés

A Waldorf-iskola természettudományos nevelésének alapja a vizsgált jelenségek lényegének megismerése. Ehhez a legfontosabb, hogy a pedagógus nem kész definíciókat közvetít a gyerekeknek, hanem arra törekszik, hogy a tanulók minél szélesebb körben szerezhessenek érzékszervi és átélhető, gyakorlati tapasztalatot a jelenségek megismerésekor. Ezek a „személyesen átélt tapasztalatok fognak belső átéléssé mélyülni, és ezt hatja át a gondolkodás ereje”. A tanulók így képessé válnak a jelenségek objektív, elfogulatlan megfigyelésére, és az okok és magyarázatok megtalálására. Mivel nem kész tudást kapnak a tanulók a világról, hanem kutató módon közelítenek hozzá, így a természettudományos vizsgálatok során újabb és újabb kérdések merülnek fel a bennük, és kinyílik az érdeklődésük. A Waldorf-iskola tehát nem a jövő tudós-generációk kiképezésére törekszik, hanem arra, hogy olyan felnőttek hagyják el az iskolát, akiknek kérdéseik vannak, akik kritikailag használják a tudományokat, és akik között vannak olyanok is, akik még hozzá is tudnak tenni valami újat az eddigi tudományos ismeretekhez és szemlélethez.

A mindennapos művészeti nevelés

A Waldorf-pedagógia egyik alappillére a művészeti nevelés. Alapfelgondolásunk, hogy a művészetek általi (s nem művészetre, művésszé!) nevelésnek, ugyanúgy, mint a mindennapi testmozgásnak döntő szerepe van az akarati nevelésben. Az általános Waldorf-képzés tizenkét éve alatt a zenei, képzőművészeti, drámai és tánc (mozgás)művészeti képzésnek is szerepe van. Nem „csak” egyiknek vagy másiknak, hanem arányosan megalkotva egy-egy évfolyam pedagógiai munkáját: mindegyiknek a tizenkét évfolyamon keresztül. A négy művészeti szakág minden évfolyamon általánosan megjelenik a kerettantervben. Legalább háromezer órában végeznek művészeti tevékenységet a Waldorf-diákok a tizenkét év alatt. Kialakult képességeikről évszak ünnepek (hóünnep) előadásain, belső iskolai kiállításokon, kis-koncerteken, drámabemutatókon, s nem utolsósorban a nyolcadikos és tizenkettedikes zárómunkáik elkészítésekor és az összművészeti eredményeket felmutató színdarab bemutatóikon tesznek tanúbizonyságot. A cél természetesen a világ jelenségeire nyitottabb, illetve a zajló életbe beépülni tudó, alkotó-tevékeny személyiség életre segítése.

A sajátos nevelési igényű tanulók nevelésének-oktatásának elvei

A Waldorf-pedagógia szemléletében tükrözi a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük

biztosításáról, az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség biztosításáról szóló érvényes jogszabályokat, valamint a Nemzeti Köznevelési Törvény irányelveit. Amellett, hogy a hatályos törvényi kereteken belül alkalmazkodik a különböző tanulási és/vagy viselkedési problémák leírására felállított kategóriákhoz mint sajátos nevelési igény (továbbiakban SNI), tanulási, beilleszkedési nehézség (továbbiakban TBN), hátrányos helyzet, illetve halmozottan hátrányos helyzet (továbbiakban HH, illetve HHH), azonban a tanulókat érintő problémák esetén nem a deficitorientált orvosi modellt, hanem a korszerűbb tanulás és részvétel orientált szociális modellt veszi alapul. E szemléletben speciálisan a gyermek nehézségeit figyelembe véve kell megteremtenünk az iskolai nevelés-oktatásban való részvételének feltételeit.

A Waldorf-pedagógia nevelési attitűdje a különböző integrációs szemléletek közül az inkluzív formához áll a legközelebb, a következő ismérvek miatt:

Felismeri és tisztelgetben tartja a tanulók közötti egyéni különbségeket, függetlenül attól, hogy azok miből erednek, és az iskolai élet mely területén jelennek meg.

Ez a szemlélet a Waldorf-iskola egész életét áthatja: megjelenik az osztálytermi munkában és a tanórán kívüli nevelési helyzetekben, a tanári kollégium munkájában, valamint a szülőkkel való kapcsolatban is.

Az adott korosztály fejlődési sajátosságait tartja szem előtt, ehhez rendeli az aktuális osztályfokon a tananyagot.

Szöveges értékelést alkalmaz, melyben a tanuló önmagához mért fejlődését is megjeleníti.

A teljes személyiség fejlesztésére törekszik, nem pusztán a tudás megszerzésére koncentrál, a nevelési tanítási folyamatban is támogatja a tanulói sokféleséget.

Fontosnak tartja, hogy minden gyermek a lehető legnagyobb aktivitással vegyen részt a tanulási folyamatban.

A gyermek kiegyenlített, harmonikus fejlődésére, ilyen módon a megelőzésre fókuszál.

Fontosnak tartja a tanulást támogató környezet kialakítását, elkötelezett abban, hogy felismerje a tanulás és a részvétel akadályait és mérsékelje azokat.

Az integrált (inkluzív) oktatás akkor vezethető be a Waldorf-iskolában, hogyha a közösség (tanári kollégium, szülők közössége és a fenntartó együttesen) elkötelezettek annak feltételeit megteremteni, s ezt programként az iskola fejlesztési tervébe ágyazni.

2.6.3. A NAT 2020, az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciák és a Waldorf-iskolák kerettanterve

A NAT 2020 az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciákból kiindulva, arra építve, de a hazai sajátosságokat figyelembe véve az alábbiak szerint határozza meg a tanulási területeken átívelő általános kompetenciákat. A Waldorf-kerettanterv pedagógiai-nevelési szemlélete illeszkedik a kompetencia-fejlesztésre építő tanuláshoz, így összhangban áll mind a NAT mind az Európai Unió ajánlásaival.

A tanulás kompetenciái

Kisiskolás korban a tanulás elsősorban a tananyag átélésén és a cselekvésen, tevékenységeken keresztül valósul meg. A gondolkodási tevékenységet is az érzésekkel és az akarattal hozzuk kapcsolatba a tanulási-tanítási folyamatokban. Későbbiekben fontos szerepet kapnak az érzékszervi tapasztalatok útján szerzett ismeretek. Ekkor a belső átéléssé mélyült érzékszervi tapasztalatokat hatja át a gondolkodás ereje. Így tudnak eljutni a tanulók a vizsgált jelenségek lényegéhez, így jutnak valós ok-okozati összefüggésekhez. A középiskolában a tudatosan felépített tanulási folyamat célja a következtetésen és az ítéletalkotáson keresztül kialakított fogalom elérése. Ekkor képesek a tanulók átélt, feldolgozott, individualizált fogalmakat alkotni a világ jelenségeiről.

A kommunikációs kompetenciák (anyanyelvi és idegennyelvi)

A Waldorf-iskola alapvetően a személyes jelenlétre és az interperszonális érintkezésekre épít. A tanulási tevékenységekben való személyes részvétel kellő alapot jelent ahhoz, hogy a tanulók képesek legyenek az érzéseiket és a gondolataikat elsősorban a személyes emberi interakciókban közvetíteni, és a különböző csatornákon keresztül a lehető legpontosabban, a kontextushoz kapcsolódó normák által szabályozott viselkedésben kifejezni. A Waldorf-tanterv komplex művészetoktatásának célja a szociális és érzelmi nevelés, amely a kommunikációban az empátikus részvételt fejleszti.

A Waldorf-iskola egyik sajátossága, hogy első osztálytól kezdve két élő idegennyelvet tanít, így a gyerekek idegennyelvi kompetenciájának fejlesztése már kisiskolás korban elkezdődik. Ezt a készséget erősítjük a 12 évig párhuzamosan futó nyelvórákkal és a különböző csoportos nyelvi projektekkel (pl.: közös művészeti projektek más országok Waldorf-iskoláival), illetve a tantervi tevékenységek idegen nyelvi környezetben való megvalósításával, pl.: szociális praktikum a Waldorf-pedagógia szemléletével dolgozó szociális intézményekben külföldön (Camphill-ek).

A digitális kompetenciák

A kerettantervben szereplő Digitális kultúra tárgy anyaga elméleti alapot és kisgyermekkorától kezdve gyakorlati nevelési tanácsokat ad a szülők és a tanárok kezébe. Alapvető célunk itt is a digitalizációtól áthatott és befolyásolt mindennapi életünk értékelvű szervezésének, tudatos és felelős egyéni irányításának megtanítása.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák

A matematikai és gondolkodási kompetencia alatt olyan felkészültséget értünk, amely alkalmassá teszi a

tanulókat arra, hogy különböző helyzetekben tudatosan, praktikusán és hatékonyan cselekedjenek. Olyan felkészültség, amely tudásra, készségekre, tapasztalatokra, értékekre, beállítódásokra épül. A matematikai kompetencián belül jelentős például a gondolkodási képesség, de ez többfajta képességen keresztül realizálódik (pl. rendszerezés, kombinativitás, deduktív és induktív következtetés, érvelés), és ezeknek más területen is működő komponenseknek kell lennie. Tehát a matematika tanórákon vagy tanórán kívüli foglalkozásokon fejlesztett gondolkodási képességnek más tantárgyak tanóráin (más területeken) is alkalmazható képességgé kell válnia, s fordítva is fenn kellene állnia, pl. egy nyelvtan órán fejlesztett elemző képesség a matematika órán is alkalmazásra érett kell, hogy legyen.

A Waldorf-iskolában az osztálytanítói rendszer lehetőséget ad arra, hogy a pedagógus az egyes tevékenységeket és a tantárgyakat interdiszciplináris módon kezelje, így a gondolkodási kompetenciákat tantárgyakon átívelő módon tudatosan is fejleszteni tudja. A praktikus gondolkodás képzése a Waldorf-iskola egyik legfontosabb törekvése.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák

A Waldorf-pedagógia vallja, hogy az iskola egyik legfontosabb feladata szociális képességek fejlesztése. Pedagógiai működésének egyik alappillére a diákok együttműködési készségének, az egymás felé fordulásnak folyamatos gyakorlása. A művészeti – különösen az euritmia, a dráma és a közös zenei – nevelésben már az alsóbb osztályfokokon is igen nagy jelentősége van a közösségi együttműködésen alapuló tanulásnak, a nagyobb csoportok közös művészeti előadásainak, fellépéseinek. Ez a törekvés tizenkét éven keresztül végigkíséri egy-egy osztály életét. A kézműves és képzőművészeti tantárgyak az akarati nevelés legfőbb eszközei: az évek múltával egyre fokozottabban szolgálják az önismeretet, s így a társas együttélés megalapozóivá lesznek.

Az új Waldorf-kerettanterv ajánlásaiban megfogalmazottak szerint iskoláinknak törekedniük kell az inkluzív jellegű közösségépítésre: céljai között elhangzik, hogy el- és befogadó, együttműködő és ösztönző légkör jöjjön létre az iskolában. Ezen általános működési elv szerint a diákok személyiségfejlődésének egyik csúcspontja a tizenegyedik évfolyamban megvalósítandó szociális gyakorlat. Az egyéni felelősségvállalás gyakorlati próbája minden diákot szembesít az emberélet közösségi és egyéni határaival is, megtapasztalják a valóságos segítség jelentőségét a szociális kapcsolatokban.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái

A Waldorf-pedagógia egésze a tudatos én-t birtokló ember nevelésére irányul. Ezt célozzák az alapfokú művészeti nevelés nyolcadikos és tizenkettedikes éves zárómunkái is. Az első vizsga nyolc év tanulmányainak, a kifejlődött képességeknek visszatekintő jellegű felmérése is; a második vizsga elvárásként

– mint a tizenkét éves Waldorf-képzés egyéni lezárása – már magában hordozza annak lehetőségét, hogy a diák jövőendő életútjának irányai felé mozduljon. Ennek a felismerési és ön-megismerési folyamatnak a támogatására irányul tizenkét éven keresztül a művészeti nevelés, az életkorok sajátosságait figyelembe vevő tantervi koncepció, az iskolai gyakorlatok sora. A végső célkitűzés, hogy a diák egyéni adottságaiból fakadó képességeiben is kiteljesedve döntéseket meghozni tudó emberként hagyja el az iskolapadot.

A felnövekvő ember képességeinek kibontakoztatása érdekében a pedagógiai gyakorlatot az életkori sajátosságok figyelembevételével alakítjuk ki. Így abban az időben, amikor a képességfejlesztés, a képszerűség és az ismeretek átélése által a gyerekek érzelmi életének kibontakoztatása a cél, a tevékeny tanuláson keresztül fejlesztjük a kreatív gondolkodásukat és a kreatív alkotómunkát.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák

A Waldorf-iskolák három alappillére az életismeretre, a szociális ismeretekre és a gazdasági ismeretekre támaszkodó pedagógiai szemlélet.

Az új magyar Waldorf-kerettantervben több tantárgy témaköreiben is megjelenik a vállalkozói kompetenciák fejlesztése. A pénz világunkat alakító szerepének tudatos végiggondolásán alapuló gazdaságtan-tanterv ötödiktől a nyolcadik osztályig alapvető gyakorlati-logikai készségeket igyekszik kialakítani a gyermekekben; majd a kilencediktől a tizenkettedik osztályig tartó időszakban már nagyobb rálátást kíván adni a gazdaságot működtető, de akár a világgazdaság változásait meghatározó folyamatokra.

A Waldorf-iskolák támogatják az egyéni és csoportos kezdeményezőkészséget, amely az innovációs kompetencia megszerzésének alapja. A Waldorf-iskolák projektszemlélete – tömbösített oktatásszervezés, éves munkák, művészeti projektek, stb – és a praktikus élethez való kapcsolódás igénye a vállalkozási attitűd kialakítását segíti. A középiskolai gyakorlatok – a 9. osztályos mezőgazdasági gyakorlat, a 11. osztályos szociális gyakorlat és a lehetőségként kihasználható 12. osztályos ipari gyakorlat – során a tanulók reális tapasztalatokra tesznek szert a munka világából.

A mindennapos testmozgás

A mindennapos testmozgás a Waldorf-pedagógia alapvető célkitűzéseivel teljesen egybeesik: alsó és középső tagozaton a mindennapi főtáncítás ritmikus részeként tudatosan alkalmazott eszköze a pedagógiánknak a dramatizált játékok által, a betűírásban, a számolás gyakorlásában, később pedig az egyre bonyolultabb, különböző eszközökkel történő ritmus-, egyensúly- és mozgásgyakorlatokkal. A főtáncítás után tartott hosszú szünetek egyik célja szintén a megfelelő mozgásidő biztosítása. Az euritmia mozgásművészeti tantárgy tizenkét évfolyamon keresztül egyedi része a Waldorf-tantervnek. A Waldorf-pedagógia sajátos testnevelési módszere, a Bothmer-gimnasztika pedig a különböző életkorok sajátosságaira felépített tudatos rendszerével

szintén a mozgás elsőrendűségének elfogadásán és ismeretén alapszik. A mindennapos testmozgásról elmondhatjuk, hogy nem csupán céljaink, hanem pedagógiai eszközeink közé tartozott: mindig is gyakorlata volt pedagógiánknak.

2.7. Idegen nyelv oktatása

A Waldorf-iskola egyik sajátossága, hogy első osztálytól kezdve két élő idegennyelvet tanít, így a gyerekek idegennyelvi kompetenciájának fejlesztése már kisiskolás korban elkezdődik. Az idegennyelv-oktatás elsődleges célja a mindennapi életben jól alkalmazható idegennyelv-tudás biztosítása, ezért fontos, hogy Iskolánkban első osztálytól két idegen nyelvet oktattunk a gyerekeknek:

- angol nyelvet és
- francia vagy német nyelvet.

Az angol nyelvet első osztálytól heti két órában tanulják a gyerekek, majd hetedik osztálytól az óraszám heti háromra növekszik.

A francia/német nyelvet szintén heti két órában tanulják a gyerekek, majd az óraszám e nyelv esetében is heti háromra emelkedik.

A nyelveket kizárólag nyelvtanári végzettséggel rendelkező szaktanár taníthatja.

Terveink között szerepel, hogy az angol nyelv mellett második nyelvként a német nyelvet vezetjük be egy később induló első osztálynál felmenő rendszerben. A Waldorf-kerettanterv német nyelvre is kidolgozott tantervvel bír.

Az iskolában a Waldorf-iskolai nyelvoktatás egyrészt praktikus, hasznos célként törekszik arra, hogy a tanuló hallás és olvasás útján idegen nyelven megértsen másokat és folyékonyan fejezze ki magát az adott idegen nyelven szóban és írásban egyaránt. A diákok az adott nyelven beszélő népek karakterét, szokásait, kultúráját, földrajzát, történelmét is megismerik. A nyelvtanításon keresztül szeretnénk segíteni a diákokat abban, hogy pozitívan forduljanak más kultúrájú és nyelvű népekhez, valamint abban, hogy közelebb kerüljenek a különböző gondolkodású emberek megértéséhez, jártasságot szerezzenek a kommunikációban, hogy empátiát alakítsanak ki magukban mások szemlélete és világlátása iránt.

2.8. A mindennapos testnevelés

Az iskola 1-8. évfolyamos tanulói számára a mindennapi testnevelés egy részét a kötelező tanórai testnevelés-órákon biztosítjuk.

- a) Az 1-4. évfolyamon a kötelező órák mellett heti 1 kötelezően választható mozgás és testnevelés óra van. Az euritmia – mozgásművészet a mindennapi testmozgás része, ezt szintén heti 1 tanórában tanulják a gyerekek. A főoktatás egyéb részei néven a ritmikus rész szintén heti 1 mozgásórát biztosít a gyerekek számára.
- b) 1-8. évfolyamon a kötelező órák mellett az euritmia – mozgásművészet a mindennapi testmozgás része, ezt heti két tanórában tanulják a gyerekek. A főoktatás egyéb részei néven a ritmikus rész szintén heti egy mozgásórát biztosít a gyerekek számára.

Ezáltal a heti öt mozgásórát 1-8. évfolyamon biztosítani tudjuk tanulóinknak.

2.9. A választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá ezek esetében pedagógusválasztás szabályai

2.9.1. Választható tantárgyak, foglalkozások

A tantárgyak között megjelennek a speciális Waldorf-tantárgyak: az euritmia, a mozgás és testnevelés és ezen belül a Bothmer-gimnasztika, a kertművelés, illetve az iskolák felekezetektől független szabad vallás órákat kínálhatnak.

2.9.2. Awaldorf-iskolákban a pedagógus-munkakörök betöltéséhez szükséges végzettségek

1. *Osztálytanító munkakörben foglalkoztatható* 1-8. évfolyamon, aki
 - a) tanítói, konduktor-tanítói vagy gyógypedagógusi végzettség mellett akkreditált pedagógus-továbbképzésen szerzett Waldorf-osztálytanítói képesítéssel rendelkezik,
 - b) általános iskolai vagy középiskolai tanári végzettség mellett akkreditált pedagógus-továbbképzésen szerzett Waldorf-osztálytanítói képesítéssel rendelkezik,
 - c) magyarországi illetve külföldi Waldorf-pedagógusképzésen szerzett Waldorf-osztálytanítói képesítéssel rendelkezik

Az osztálytanító taníthatja a kötelező és a szabadon választható tantárgyakat az alábbiak kivételével:

- idegen nyelvek
- kézművesség
- euritmia
- szabad vallás
- mozgás és testnevelés, Bothmer-gimnasztika 3. osztálytól

– zene 5. osztálytól

Ez utóbbiak oktatására csak akkor jogosult, ha rendelkezik a 2-5. pontokban előírt végzettségekkel.

2. *Az 1-8. évfolyamon szaktanárként foglalkoztatható, aki*

- a tantárgynak megfelelő műveltségi területet végzett tanító, e mellett akkreditált pedagógus-továbbképzésen szerzett Waldorf-pedagógusi képesítéssel rendelkezik vagy a munkába lépéstől számított 2 éven belül megkezdí Waldorf-pedagógiai tanulmányait,
- a tantárgynak megfelelő szakos tanár (főiskolai vagy egyetemi végzettséggel), e mellett akkreditált pedagógus-továbbképzésen szerzett Waldorf-pedagógusi képesítéssel rendelkezik vagy a munkába lépéstől számított 2 éven belül megkezdí Waldorf-pedagógiai tanulmányait,
- a tanított tantárgynak megfelelő Waldorf-szaktanári képesítéssel rendelkezik.

3. *Fejlesztő pedagógusként foglalkoztatható az 1-12. évfolyamon, aki pedagógus végzettség mellett fejlesztő pedagógus végzettséggel rendelkezik.*

4. *A Kézművesség tantárgy oktatására az 5-13. évfolyamon a 2-3. pontban foglaltaktól eltérően foglalkoztatható, aki*

- a tantárgynak megfelelő szakos tanári végzettséggel rendelkezik,
- az oktatott tartalomnak megfeleltethető végzettséggel bíró művész, iparművész; népi iparművész vagy 5 éves szakmai gyakorlattal rendelkező szakember.
- (Így például megfelelő: a fémművességek körében a kovács, a maszk- és bábkészítés körében népi iparművész, bábkészítő alkalmazása, faragás: asztalos...)

5. *A Waldorf kerettanterv alapján bevezetett speciális tantárgyak*

6.1. *Mozgás és testnevelés, Bothmer-gimnasztika* tanárként foglalkoztatható az 1-6. évfolyamon, aki a Bothmer Movement International által elismert magyarországi vagy nemzetközi képzésen megszerzett Bothmer-tanár végzettséggel rendelkezik,

- a 3-4. évfolyamon, aki osztálytanítóként elvégezte a Bothmer-képzés megfelelő modulját,
- a 7-8 évfolyamon, aki Bothmer-tanárként elvégezte a Bothmer-képzés 7-8. osztályos modulját,
- az 1-8. évfolyamon, aki testnevelőtanár végzettség mellett Bothmer-tanár végzettséggel vagy akkreditált pedagógus-továbbképzésen szerzett Waldorf-pedagógusi képesítéssel rendelkezik vagy a munkába lépéstől számított 2 éven belül megkezdí Bothmer- vagy Waldorf-pedagógiai tanulmányait,
- Mozgás és testnevelés tantárgy keretében Bothmer-gimnasztikát taníthat és Bothmer-gimnasztika tanárként foglalkoztatható a 7-12.évfolyamon, aki a BothmerMovement International által elismert magyarországi vagy nemzetközi képzésen megszerzett Bothmer-tanár végzettséggel rendelkezik.

6.2. *Euritmia tanárként* foglalkoztatható az 1-13. évfolyamon, aki az Euritmia Iskolák Nemzetközi Szövetsége, a „Goetheanum, Freie Hochschule für Geisteswissenschaft, Sektion für redende und

muszizierende Künste” által elismert magyarországi vagy külföldi képzésen szerzett euritmia alapidiplomát, valamint a pedagógiai euritmia oktatására jogosító diplomát.

6.3. *Kertművelés-tanárként* foglalkoztatható, aki

- a) a tantárgynak megfelelő szakos tanári végzettséggel rendelkezik, és részt vesz a Biodinamikus Egyesület által jóváhagyott vagy ennek megfelelő nemzetközi biodinamikus szemléletű (Demeter irányelvek szerinti) gazdálkodást oktató tanfolyamon,
- b) közép- vagy felsőfokú szakmai (kertész vagy agrár) végzettséggel vagy hároméves igazolt szakmai (kertész vagy agrár) gyakorlattal rendelkezik, és részt vesz a Biodinamikus Egyesület által jóváhagyott vagy ennek megfelelő nemzetközi biodinamikus szemléletű (Demeter irányelvek szerinti) gazdálkodást oktató tanfolyamon, a tanított tantárgynak megfelelő Waldorf-szaktanári képesítéssel rendelkezik

6.4. *Szabadvallás-oktatás tanáraként* foglalkoztatható, aki gyakorló Waldorf-pedagógusként részt vesz a hazai szabadvallás-tanárok szakmai találkozóin és továbbképzésein. E mellett részt vesz a tanári kollégium által felkért mentorral való rendszeres szakmai konzultációkon.

6. *Intézményvezető*

A Waldorf-iskolákban az intézményvezetőt a Tanári Kollégium döntése alapján a fenntartó bízta meg, pályázati eljárást az iskolák alkalmazhatnak. Az iskolaképviselőnek az állami kötelezettségeknek megfelelő végzettséggel kell rendelkeznie.

7. *Egyéb rendelkezések*

8.1. Új alkalmazás esetén osztálytanítóként az a pedagógus is foglalkoztatható, aki tanulmányait a Waldorf-osztálytanító képesítést nyújtó képzésben a munkába lépés évében megkezdte.

8.2. Ha a Waldorf-iskolában foglalkoztatott pedagógus szakképzettsége e kerettantervben meghatározott képesítésnek nem felel meg, és a kerettanterv jóváhagyásakor

- a) a nyugdíjjogosultság eléréséhez szükséges korhatárig tíz évnél kevesebb ideje van, legfeljebb a nyugdíjkorhatár eléréséig változatlan munkakörben tovább foglalkoztatható,
- b) a nyugdíjjogosultság eléréséhez szükséges korhatárig tíz évnél több ideje van, a kerettanterv jóváhagyásától számított öt év után csak akkor foglalkoztatható tovább pedagógus-munkakörben, ha tanulmányait az előírt szakképzettséget nyújtó képzésben megkezdte.
- c) legalább 8 éves Waldorf-iskolában pedagógus munkakörben eltöltött gyakorlattal rendelkezik, az iskola ajánlásával mentesül a Waldorf-képesítés megszerzése alól.
- d) A b) pontban meghatározottak alól mentesül és változatlan munkakörben tovább foglalkoztatható a Waldorf-iskolában tanító pedagógus, ha rendelkezik Waldorf-képesítéssel és a kerettanterv jóváhagyásakor Waldorf-iskolában pedagógus munkakörben való foglalkoztatása eléri a tizenöt évet.

8.3. Pedagógusképző felsőoktatási intézmény hallgatójának iskolai gyakorlati képzés vezetésére vagy pedagógusok továbbképzésére vezető tanári (gyakorlatvezető tanítói), továbbá szaktanácsadói megbízást az kaphat, akinek Waldorf-pedagógus munkakör betöltéséhez szükséges felsőfokú iskolai végzettsége és szakképzettsége, valamint Waldorf-iskolai nevelő-oktató munkában eltöltött legalább ötéves szakmai gyakorlata van.

2.10. Az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményei és formái

Iskolánk a nevelő, oktatómunkájának egyik fontos feladata a tanulók tanulmányi munkájának folyamatos értékelése, melynek egyik módja az írásbeli beszámoltatás. Az írásbeli számonkérés a tanulók tudásának mérésére szolgáló leggyakoribb eljárás, mellyel ellenőrizhető a tanuló elméleti és gyakorlati felkészültsége, feladatmegoldásban való jártassága, problémamegoldó képessége.

2.10.1. Az írásbeli beszámoltatás formái:

- Teszt, feladatlap
- Tudáspróba
- Otthoni jegyzetelés, tananyagrészt, megadott téma önálló feldolgozása
- Témazáró/epochazáró dolgozatok, melyek ötvözhetik a teszt, esszé és feladatmegoldás jelleget
- Országos mérések

A dolgozatok megírására megfelelő körülményt, időt kell biztosítani. Javításuk két héten belül történjen meg. Az írásbeli számonkérés értékelése során a pontérték, illetve a százaléérték ad kellő információt a diákoknak és a szülőknek a diákok felkészültségéről, a tudásanyag elsajátításának mértékéről.

Minden évfolyam végeztével írásos bizonyítványt adunk diákjainknak. Ez a gyakorlat a Waldorf-pedagógia megközelítése szerint módot ad az értékelés árnyaltabbá és egyben emberibbé tételére. Bizonyítványaink megjelenési formájukban is tükrözik mindazokat az esztétikai és szellemi értékeket, melyeket iskolánk képvisel.

2.10.2. A tanulói teljesítmények szöveges értékelése

A Waldorf-iskola rendszeres szóbeli és szöveges írásbeli értékelést ad minden tanuló fejlődéséről minden életkorban, osztályzást nem alkalmaz. A tanév végén kiadott szöveges értékelés minden tanuló esetében a teljes tanévi munkát és fejlődést általánosságban és tárgyaként is részletezve tartalmazó egyénre szabott, részletes értékelés, amelyben a tanuló teljesítményének leírása mellett fejlődését is értékelik és elismerik, impulzusokat adnak a további munkához.

A Waldorf-pedagógiában általánosan alkalmazott szöveges értékelés tudatosan kiépített gyakorlata az első osztálytól a tizenkettedikig egyik alapvető nevelési eszköze az iskolának. A szöveges értékelést a Waldorf-pedagógia olyan kulcsfontosságú alapelvnek tekinti, amelynek maradéktalan érvényesülése nem szülői, tanulói választás kérdése, ezért a szöveges értékeléstől csak kivételesen, iskolaváltás és továbbtanulás esetén tér el. Az értékelést az első nyolc évfolyamon a gyermekek lényét leíró minél érzékenyebb általános pedagógiai jellemzés, valamint a szaktárgyi értékelések alkotják. A jellemzésnek – természetesen érzelemtől nem mentes – szabatos mondatokban megfogalmazott pontos leírásnak kell lennie. Ezekkel összhangban a szaktárgyi értékeléseknél is fontos az iránymutató tárgyilagosság: az elvégzett éves munka tartalmi összefoglalója után következik az egyéni munka értékelése. A szubjektív és objektív látásmód közötti helyes arányok megtalálása döntő jelentőségű. A kilencedik évfolyamtól szaktárgyi értékelésekből tevődik össze a bizonyítvány.

A Waldorf-iskola az első négy évfolyamon a készség és képességfejlesztést helyezi előtérbe, ezért nem alkalmaz normatív értékelést, kizárólag folyamat- és fejlesztő értékelést végez. Ennek része az évközi szóbeli és/vagy írásbeli értékelés, a szülőkkel való beszélgetés és az év végi szöveges bizonyítvány. Az 1-4. évfolyamon az értékelések egyrészt a tanév során gyakorolt és megszerzett készségek, képességek, a megszerzett procedurális és deklaratív tudás fejlődési leírását tartalmazzák, másrészt megmutatják a képességek fejlődésének-fejlesztésének jövőbeli irányát. Ez árnyaltabb – individuálisan differenciált (egyéniessített) – megközelítést tesz lehetővé, mint az ötfokú skála. Háttérben az a pedagógiai meg gondolás áll, hogy a Waldorf-pedagógia támogatja az emberi sokszínűséget, minden tanulót egyformán értékesnek tekint, függetlenül azok képességeitől és teljesítményétől. Az alsóbb osztályfokokon hangsúlyozottan a szülőknek szól a bizonyítvány. Fontos eleme az év végi értékelésnek a bizonyítványkép és bizonyítványvers. A magasabb évfolyamokon egészen a 12. osztályig megmarad az előbb említett folyamat- és fejlesztő értékelés, melyhez normatív elemek is társulnak, ezek a megszerzett deklaratív tudást mutatják 10-11. osztályig általában százalékos formában. Később érdemjegyek formájában. A folyamat eredményeképpen kompatibilissá válik értékelési rendszerünk a Nemzeti Köznevelési Törvénnyel, mégis megmarad egyénileg differenciáló és motiváló jellege.

A magatartás és szorgalom értékelése a szöveges értékelés keretében, a gyermek munkájának általános értékelése során jelenik meg. A jutalmazást – amely a folyamatértékelés része – az általános és különböző fokozatú dicséret váltja ki.

2.10.3. Az iskola által alkalmazott szöveges értékelés érdemjegyre, osztályzatra való átváltásának szabályai

A magyar Waldorf-iskolák kerettantervében megfogalmazott alapelvek szerint a Waldorf-iskolában az első tíz évfolyamon kizárólag szöveges értékelés készül. A szöveges értékelés tartalmazza az osztálytanító

jellemzését a gyermekről, a gyermek egész évi szorgalmának és magatartásának értékelését, a gyermek részvételét a különböző iskolai feladatokban és tevékenységekben, a különböző tárgyakban elsajátított képességeit, szociális viselkedését, aktivitását, részvételi szintjét, reakcióit, érzelmi-esztétikai-szociális fejlődését. Mindezek a szóveges értékelésben előforduló elemek nem fordíthatók le csupán a tanulási eredményeket mérő hagyományos osztályzatokra. Ugyanakkor adott esetben (például iskolaváltáskor) szükség lehet arra, hogy a tanuló osztályzatokat kapjon, ezért szükséges megfogalmaznunk a szóveges értékelések érdemjeggyé történő átalakításának elveit.

1-3.osztály

Szóveges értékelés érdemjegyekre való váltása közismereti tárgyaknál és idegen nyelvnél

- A helyi tantervben meghatározott fejlődési eredmények tapasztalhatók. (5-ös érdemjegy)
- A helyi tantervben meghatározott fejlődési eredmények nagymértékben tapasztalhatók. (4-es érdemjegy)
- A helyi tantervben meghatározott fejlődési eredmények részben tapasztalhatók. (3-as érdemjegy)
- A továbblépéshez szükséges elegendő szintet teljesítette. (2-es érdemjegy)
- A továbblépéshez szükséges elegendő szintet nem teljesítette. (1-es érdemjegy)

Készségtárgyaknál:

- Figyelmesen vesz részt az órákon. (5-ös érdemjegy)
- Többnyire figyelmesen vesz részt az órákon. (4-es érdemjegy)
- Változó figyelemmel vesz részt az órákon (3-as érdemjegy).

4-8.osztály

Szóveges értékelés érdemjegyekre való váltása közismereti tárgyaknál és idegen nyelvnél:

- Biztonsággal képes egyéni vagy csoportos önálló munkában részt venni. (5-ös érdemjegy)
- Többnyire biztonsággal képes egyéni vagy csoportos önálló munkában részt venni. (4-es érdemjegy)
- Kevés segítséggel képes egyéni vagy csoportos önálló munkában részt venni. (3-as érdemjegy)
- Nehezen, sok segítséggel képes egyéni vagy csoportos önálló munkában részt venni. (2-es érdemjegy)
- A továbblépéshez szükséges elegendő szintet nem teljesítette. (1-es érdemjegy)

Készségtárgyaknál:

- Figyelmesen vesz részt az órákon. (5-ös érdemjegy)
- Többnyire figyelmesen vesz részt az órákon. (4-es érdemjegy)
- Változó figyelemmel vesz részt az órákon (3-as érdemjegy).

2.11. Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

Az írásbeli és szóbeli házi feladatok rendszerét a pedagógiai folyamat nélkülözhetetlen részének tekintjük, de a mérsékelt terhelés jellemzi az otthoni munka vonatkozásában az iskolánkat. A házi feladat mennyiségét és nehézségi fokát az osztálytanító és a szaktanár a tanuló életkori sajátosságainak, képességének és tantervi követelményeknek figyelembevételével határozza meg. Külön házi feladatot hétféjére és szünetekre nem adunk, csak szorgalmi feladatokat, amelyek alkalmasak lehetnek a hiányok pótlására, vagy ismeretek erősítésére. Nem számít külön házi feladatnak a hétféje, illetve a szünet előtti utolsó tanítási órán feladatott soros házi feladat.

A házi feladatok célja:

- a) a tananyagtartalom minél alaposabb elmélyítése, begyakorlása
- b) a tanulók kötelességtudatának kialakítása, fejlesztése
- c) a tanórai munka előkészítése.

A házi feladat mint pedagógiai eszköz:

- a) szolgálja azokat a nevelési-oktatási célokat, amelyeket a tanár az adott tanórára kitűzött
- b) vegye figyelembe a tanuló képességét, felkészültségét, munkatempóját
- c) mennyisége alkalmazkodjon a tanuló életkori sajátosságaihoz, vegye figyelembe a tanuló egyéb elfoglaltságait
- d) a túlterhelés elkerülése érdekében törekedjünk arra, hogy a kötelező szóbeli és írásbeli házi feladat elvégzésére szánt idő tantárgyi összességben ne haladja meg:
 - 1-2. évfolyamon nincs házi feladat,
 - 3-4. évfolyamon a 25 percet,
 - 5-6. évfolyamon a 35 percet,
 - 7-8. évfolyamon a 45 percet.

A tanítási szünetek idejére csak a közismereti tárgyakból, illetve a kötelező olvasmányokból adható szóbeli házi feladat. A memoriterek megtanulására, gyakorlati feladatok elkészítésére, könyvtári feladatok megoldására legalább 1 hét álljon a diákok rendelkezésére.

2.12. A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezési elvei

Az oktatás és az iskolai élet szervezése, az óra és napirendek kialakítása az életkori sajátosságoknak és a tanítás ritmusának figyelembevételével történik. A Waldorf-iskola a tantárgyak sajátosságából adódóan a tanítást fő és szakoktatás szerint tagolja. Ez didaktikai forma szerint epochális tanításnak és a szakóráknak felel meg: az olyan elméleti, művészeti és gyakorlati tantárgyak, amelyek esetében egy kerek, lezárt témát tárgyalunk, epochális oktatás formájában jelennek meg, más tárgyakat – főleg, ha állandó gyakorlást igényelnek – szakórákban tanítunk. A főoktatás tipikus tantárgyai: anyanyelv, matematika-geometria, földrajz-gazdasági ismeretek, történelem-társadalmi ismeretek, természetrajz-biológia, fizika, kémia, esztétika. A tapasztalat szerint az anyanyelvi és a matematikai ismeretek és kompetencia megszerzése érdekében a második elem – az állandó gyakorlás – is fontos a tanításban és a tanulásban. A tantervben ezért jelennek meg az epochák mellett az anyanyelvi és a matematika szakórák is. Más tantárgyakat a szakórák hagyományos rendjében tanítunk. Amennyiben azonban a művészeti, kézműves-gyakorlati tárgyak vagy az idegen nyelvek esetében összefüggő feladat vagy projekt jellegű munka adódik, akkor ezeket is lehet természetesen tömbösített formában, epochálisan tanítani.

A tanterv minden tanuló számára kötelező. A Waldorf-iskolákra nem jellemző a nemek szerinti csoportbontás. Az olyan tárgyak óráin is, mint kézimunka, kertművelés vagy kézművesség a lányok és fiúk egyaránt részt vesznek. Csoportbontás ugyan előfordul, de ez nem nemek vagy teljesítmény szerint történik, a legfontosabb szempont mindig az, hogy a létszám és a képességek tekintetében is kiegyenlített legyen a csoport. Kivételt képezhetnek az idegen nyelvek, amelyeknél a képesség vagy teljesítmény szerinti differenciálás is lehetséges. Iskolánkban az összevont osztályokban lehetőséget teremtünk heti 1-1 gyakorlóórára osztályonként.

A tananyag elsajátításának formájához tartozik az önálló munkákra való felkészülés is, amelyek során a tananyag alkotó jellegű feldolgozása a feladat, az elméleti, művészi és kézműves-gyakorlati elemek összekapcsolásával. Az iskola mindennapjait átszövik a közösséget alakító és erősítő tevékenységek: hónap/évszakünnepek, az éves ritmushoz igazodó ünnepek, tanulói gyakorlatok, kirándulások, színdarabok.

2.13. A tanulók fizikai állapotának, edzettségének méréséhez szükséges módszerek

A tanulók fizikai állapotának mérése iskolánkban kétféle módon történik:

- az *iskolaorvosi vizsgálatok* jogszabályokban meghatározott módszereivel,
- a *testnevelési órákon* az alábbiakban ismertetett módon.

A testnevelés helyi tanterveiben szerepeltetjük a tanulók fizikai állapotának évente legalább egyszer történő

mérésének kötelezettségét. A mérést évi gyakorisággal végezzük el a testnevelési órákon a *NETFIT*rendszer alkalmazásával. Ez utóbbi a testnevelésszakos tanár feladata.

2.14. Egészségnevelési és környezeti nevelési elvek, programok és tevékenységek

Az ember boldogulásának fontos összetevője saját egészségének állapota és a környezettel való harmónia megteremtése. Ez a két dolog a Waldorf-iskolák szemléletében nem választható el egymástól. Úgy véljük, hogy az egyéni egészség és a környezet egészsége nem szemlélhető külön-külön, csak együtt van értelme beszélni ezekről. Az egészségnevelés és a környezet ápolásának tudatos tevékenysége nem olyan feladat, melyet az iskola egyedül el tud látni, itt is jól tapasztalható a szülői minta fontossága, az otthoni szemlélet. Természetesen ez utóbbi kialakításában sokat tud segíteni az iskola azzal, hogy olyan témákat dolgoz fel a szülőkkel való közös munkában, ami az egyes családoknak segít kialakítani, átalakítani a szokásrendjüket. A tudatos döntések gyakorlása elengedhetetlen mindkét területen, a külvilág által nyújtott sémák nem feltétlen helyesek. A választás lehetőségének megtanítása döntő jelentőségű, legyen az az egészséges étkezés vagy a szelektív hulladékgyűjtés. Fontos, hogy ezek a döntések a hétköznapiakban rutinná váljanak, ne pedig kampányszerűen következzenek csak be, hogy aztán egy újabb kampány máshová irányítsa akaratomkat. Az egyéni egészségnevelés terén nagyon fontos, hogy nem pusztán az egészséggel kapcsolatos ismereteket akarjuk közvetíteni, hanem az egészséget, mint dinamikus folyamatot ápolni szándékozunk. Az egészség nem csak a testi, hanem a lelki-szellemi téren is központi jelentőségű, így az ápolásnak sok formáját lehet gyakorolni.

Az első osztálytól megjelenő sok mozgás, az euritmia mint sajátos mozgásművészet nem csupán élettanilag fejt ki jó hatást, hanem a testmozgással kapcsolatos jó érzéseket összeköti a művészetek által adott lelki-szellemi jó érzéssel.

A művészeti órák nagy száma is segíti azt, hogy lelkileg át tudják dolgozni az őket ért benyomásokat, ezzel is kialakítva egyfajta lelki higiénét. A Waldorf-iskolák módszertanáról elmondható, hogy a gyerek életkori sajátosságait igyekszik maximálisan figyelembe venni, ami segíthet abban, hogy a tanulással kapcsolatos felesleges mértékű stressz minimális szinten maradjon, miközben a megfelelő kihívásoktól nem kíméljük meg a gyerekeket. A tanterv számos helyen tartalmaz olyan témákat, ami ráirányítja figyelmünket a környezettel való szoros együttlétre, az azzal kapcsolatos felelősségre. Itt is, ahogy az egészséges életmód terén

is, a folyamatos, tevékeny ápolást igyekszünk szokássá tenni. A különböző természettudományos epochák, melyek az ember és a környezet kapcsolatát tárgyalják, csak egy részét adják az ezirányú nevelésnek.

A kertművelés kapcsán olyan gyakorlati viszonyba kerülhetnek a környezetükkel, ahol saját bőrükön

tapasztalják, mit jelent az ember számára a környezet ápolása. Az egyes környezeti problémákkal kapcsolatos témákat olyan életkorban tárgyaljuk mélységeiben, amikor a diákok már képesek valamilyen aktív módon az adott folyamaton tevékenyen változtatni, a veszélyek felsorolása gyakorlati tevékenység nélkül inkább a tehetetlenség érzését növelheti, ami épp céljainkkal ellentétesen befolyásolhatja a diákok hozzáállását. A tanterv követése során mód van arra, hogy az emberi egészséget és a külvilág egészségét ne két külön témaként ismerjék meg a gyerekek, hanem egy olyan egységként, melynek fenntartásában az emberi döntéseknek kulcsszerepe van.

2.15. A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Célunk egy olyan pedagógiai környezet megteremtése, amelyben mindenki egyenlő eséllyel indulhat. Az iskola nem osztja a tanulókat képességeik szerint csoportokba, annak ellenére, hogy különbségek vannak köztük néhány tantárgyban. A Waldorf-pedagógia a szociális konfliktusokat az életkornak megfelelően igyekszik értelmezni, illetve kezelni, és aktívan bátorítja a kedvességet, a jószívűséget, valamint a másokra való odafigyelés képességét.

A nem versenyszellemű környezet a gyermekeket arra serkenti, hogy büszkék legyenek munkájukra, és képességeiknek megfelelően a legmagasabb szint elérésére törekedjenek.

Fontos, hogy az osztályon belül ne legyen esélyegyenlőtlenség, a diákok egy része ne maradjon ki azokból az élményekből, melyeket társaik átélhetnek. Az iskolánkban működő fakultációk, speciális foglalkozások, szakkörök mindenki által igénybe vehetők. A közös tevékenységek, programok, ünnepek mindenkinek szólnak, ezek során olyan közösségek alakulnak ki, melyekben nincs különbség a diákok között.

Nagyobb anyagi áldozatot kívánó programok pl. osztálykirándulás alkalmával az osztály szülői köre segít (pl. szponzorok, kedvezményes lehetőségek felkutatása) hogy az osztály minden tagja együtt gazdagodjon élményekben.

2.16. A tanulók jutalmazásának, magatartásának és szorgalmának értékelési elvei

A Waldorf-iskola rendszeres szóbeli és szöveges írásbeli értékelést ad minden tanuló fejlődéséről minden életkorban, osztályzást nem alkalmaz. A tanév végén kiadott szöveges értékelés minden tanuló esetében a teljes tanévi munkát és fejlődést általánosságban és tárgyanként is részletezve tartalmazó egyénre szabott, részletes értékelés, amelyben a tanuló teljesítményének leírása mellett fejlődését is értékelik és elismerik, impulzusokat adnak a további munkához.

A Waldorf-pedagógiában általánosan alkalmazott szöveges értékelés tudatosan kiépített gyakorlata az első

osztálytól a tizenkettedikig egyik alapvető nevelési eszköze az iskolának. A szöveges értékelést a Waldorf-pedagógia olyan kulcsfontosságú alapelvnek tekinti, amelynek maradéktalan érvényesülése nem szülői, tanulói választás kérdése, ezért a szöveges értékeléstől csak kivételesen, iskolaváltás és továbbtanulás esetén tér

el.

Az értékelést az első nyolc évfolyamon a gyermekek lényét leíró minél érzékenyebb általános pedagógiai jellemzés, valamint a szaktárgyi értékelések alkotják. A jellemzésnek – természetesen érzelemtől nem mentes – szabatos mondatokban megfogalmazott pontos leírásnak kell lennie. Ezekkel összhangban a szaktárgyi értékeléseknél is fontos az iránymutató tárgyilagosság: az elvégzett éves munka tartalmi összefoglalója után következik az egyéni munka értékelése. A szubjektív és objektív látásmód közötti helyes arányok megtalálása döntő jelentőségű. A kilencedik évfolyamtól szaktárgyi értékelésekből tevődik össze a bizonyítvány. A Waldorf-iskola az első négy évfolyamon a készség és képességfejlesztést helyezi előtérbe, ezért nem alkalmaz normatív értékelést, kizárólag folyamat- és fejlesztő értékelést végez. Ennek része az évközi szóbeli és/vagy írásbeli értékelés, a szülőkkel való beszélgetés és az év végi szöveges bizonyítvány. Az 1-4. évfolyamon az értékelések egyrészt a tanév során gyakorolt és megszerzett készségek, képességek, a megszerzett procedurális és deklaratív tudás fejlődési leírását tartalmazzák, másrészt megmutatják a képességek fejlődésének-fejlesztésének jövőbeli irányát. Ez árnyaltabb – individuálisan differenciált (egyéniessített) – megközelítést tesz lehetővé, mint az ötfokú skála. Hátterében az a pedagógiai megfontolás áll, hogy a Waldorf-pedagógia támogatja az emberi sokszínűséget, minden tanulót egyformán értékesnek tekint, függetlenül azok képességeitől és teljesítményétől. Az alsóbb osztályfokokon hangsúlyozottan a szülőknek szól a bizonyítvány. Fontos eleme az év végi értékelésnek a bizonyítványkép és bizonyítványvers. A magasabb évfolyamokon egészen a 12. osztályig megmarad az előbb említett folyamat- és fejlesztő értékelés, melyhez normatív elemek is társulnak, ezek a megszerzett deklaratív tudást mutatják 10-11. osztályig általában százalékos formában. Később érdemjegyek formájában. A folyamat eredményeképpen kompatibilissá válik értékelési rendszerünk a Nemzeti Köznevelési Törvénnyel, mégis megmarad egyénileg differenciáló és motiváló jellege.

A magatartás és szorgalom értékelése a szöveges értékelés keretében, a gyermek munkájának általános értékelése során jelenik meg. A jutalmazást – amely a folyamatértékelés része – az általános és különböző fokozatú dicséret váltja ki.

A jogszabályban meghatározott félévi értékelés szabályait az iskolák maguk alakítják ki: célszerű az egyszerű, rövid szöveges értékelés a félév epocháinak és szakóráinak munkájáról.

2.17. Kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

Az Egri Waldorf Iskola megfelelő személyi feltételek híján nem fogad speciális nevelési igényű tanulókat, mindemellett a Waldorf-pedagógia szemlélete támogatja az inkluzív oktatást, az SNI tanulók befogadó nevelését-tanítását. A Waldorf-pedagógia célja, hogy Waldorf-iskolai elhelyezést biztosíthasson mindazon családok számára, akik ebben a szemléletben szeretnék felnevelni gyermekeiket, függetlenül a képességeiktől. Jelenleg a magyar Waldorf-iskoláknak csak egy része képes az inkluzív nevelés feltételeit megteremteni, főként egyes diagnózisokra fókuszálva.

Az integráló Waldorf-iskolák esetében a Waldorf-pedagógiai szemlélet és a preventív, kiegyenlítő, harmonizáló pedagógia törekvések önmagukban nem elegendők az SNI-tanulók nevelési-oktatási és terápiás szükségleteinek kielégítésére. Befogadó iskolává csak akkor válhatnak, hogyha a közösség (tanári kollégium, szülők közössége és a fenntartó együttesen) elkötelezettek annak feltételeit megteremteni, s ezt programként az iskola fejlesztési tervébe ágyazni. Ezek a feltételek az Inklúziós Index (2009) kézikönyvének hazai leírásaival összhangban a következő dimenziókban jelennek meg:

- Az inkluzív szemlélet kialakítása
- Inklúziós programok kidolgozása
- Az inklúzió mindennapi gyakorlatának megszervezése

A rendszer alapját az inklúziós szemlélet kialakítása jelenti, mely természetes módon közel áll a Waldorf-pedagógia emberképéhez. Az inklúziós szemlélet teszi lehetővé, hogy az iskolaközösség mindhárom oldala elfogadja az inkluzív értékeket, majd aktívan támogassa a további lépéseket. Az együttműködésen alapuló kapcsolatok vezetnek a másik két dimenzió megvalósításához. A rendszer következő lényeges eleme az inklúziós programok kidolgozása, ez a tanterv szempontjából a vertikális és horizontális tanterv különböző SNI-szükségletek szerinti inklúziós szempontú átdolgozását, valamint az alkalmazott tanulást segítő eljárások és terápiák programjait tartalmazza. A rendszer harmadik dimenziója az inklúzió mindennapi gyakorlatának megszervezése, itt jelenik meg a konkrét, napi pedagógiai tervezés szintjén az inklúzió. Ennek megvalósulását

a szemlélet és a pedagógiai program is segíti. Ezáltal a pedagógus közösségi és módszertani támogatás révén képes elhárítani a napi pedagógiai munkában felmerülő akadályokat annak érdekében, hogy szükségletei szerint differenciáltan, egyenlő hozzáférést tudjon biztosítani a nevelési, tanulási folyamatokhoz minden tanuló számára.

3.

**VERTIKÁLIS TANTERV
ÖSSZEVONT OSZTÁLYOK**

KÖTELEZŐ TANTÁRGYAK

3.1. Magyar nyelv és irodalom

Bevezetés

A nyelv az emberi kapcsolatteremtés alapvető eszköze és éppen ezért a tanítás egészét behálózza és meghatározza. A gyermeki tudat az iskoláskor kezdetén válik éretté arra, hogy a szóbeliségből továbblépjen az írásbeliségre. Ez nem egyszerűen kézügyesség és technika kérdése, mint ahogy az írás sem csupán a beszéd jelekkel történő lejegyzése. Sokkal inkább két különböző gondolkodási formáról van szó, melyeket könnyen összehasonlíthatunk, ha az emberiség kultúrtörténetében vizsgáljuk a szóbeliségből az írásbeliségbe történő átmenetet. A szóbeliségre jellemző, hogy mögötte álló tudat mitikus jellegű, konkrét képekben gondolkodik és erősen él a helyzethez és rítushoz kapcsolódó közösségi emlékekben. Az írásbeli tudat racionális és

a történelmi érzékenység jellemzi. Törekszik az elvont összefüggéses feltárására, alapja a meghatározás és a logikus kategóriákban történő gondolkodás. Természetesen mindkét tudatforma megjelenhet szóban és írásban is. Az eposzok, a mítoszok, a lírai alkotások és a drámák olvashatók ugyan, de elsősorban a szóbeliség verselő hagyományából táplálkozó kifejezési formák; a tudományos és történelmi írások és egyéb próza művek inkább az írásos hagyományhoz tartoznak.

Az iskola több évezredes intézménye elsősorban az írásos hagyományt képviseli, háttérbe szorítva a szóbeliségben megőrzött értékeket. Magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításában, arra kell törekedni, hogy a szóbeliség kultúrája megmaradjon és úgy fejlődjön, hogy erre erős írásos kultúra épülhessen. A gyermeki fejlődés első szakaszában, a járás tanulásában, a beszéd és a gondolkodás elsajátításában a nyelvnek közvetítő szerepe van. Tulajdonképpen a nyelv és a beszéd segítségével a gyermekben az elsajátított mozgás új minőségében tükröződik. A megtanult mozgások, az ügyesség így hat a gondolkodás képességére. Kezdetben maga a beszéd alakítja a beszédhez és halláshoz használt szerkezeteket, amelyek a szavakat és mondat-szerkezeteket észlelik, rendszerezik és megértik. Ez az anya-nyelv tanulása közben történik. Ezt követően a nyelv válik a gyermek lelki életének egyik közvetítőjévé.

Egyfelől a nyelv lehetővé teszi, hogy a gyermek kifejezze önmagát és kapcsolatot hozzon létre a világgal, másfelől segít rendezni és rendszerezni a gondolkodást, hogy a gyermek tapasztalatai jelentést kapjanak. A nyelv az elsődleges megjelenítési módunk és az elsődleges közegünk, aminek segítségével a világról és különösen a benne lévő viszonyokról képet alkotunk. A nyelv egyetemes jellege képessé teszi az embert, hogy hozzáférjen bárki által, bármilyen nyelven közölt gondolatokhoz. A nyelv elősegíti, hogy a földrajz és kulturális környezetből, ahova a gyermek született, tovább lehessen lépni oda, ahol az egyén saját gondolatait képes kifejezni saját hangjának megtalálásával.

A szoros köteléket, amely a beszélt nyelv, valamint a földrajzi közeg között létezik, szintén különös figyelemmel kell ápolni. A magyar nyelv mint szerves jelrendszer szintén a világ teljességét képezi le; mind szerkezetében, mind pedig működési rendjében a valóságot ragadja meg, azzal egylényegű, a világ isteni teremtő rendjét nem csupán tükrözi, hanem újra is alkotja.

A gyermekdalok és versek, kiszámolójátékok, az egész köznyelvi hagyomány fontos a gyermek számára. Ezt a beszélt elemet a helységnevek, legendák, mondák és a néphagyomány gazdag szóincse egészíti ki. Pubertással a gyermekben lezajló testi folyamatok ellensúlyozására a nyelvnek a köznyelvi szinten túl kell terjednie, egyetemesebb minőségeket kell kutatnia az eszmék világában. Ebben az időszakban veszíti el a fiatalember természetes kapcsolatát a nyelv szellemével és immár tudatos munkával kell visszaszerezni azt.

3.1.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A Waldorf-iskolákban ugyanolyan fontos a verbális nyelvi készség művelése és jelentőségének hangsúlyozása, mint az írástudás művelése. A szóbeliség közvetlensége felébreszti a gyermek figyelmét, érdeklődését és képzeletét. Ez alakít ki fogékonyságot a későbbiekben az irodalom olvasásához és értékeléséhez

–
ennek aképességnek a megléte attól (is) függ, hogy az olvasók mennyire képesek a szövegtartalmat a saját képzeletükben folyékonyan és gátak nélkül újraalkotni. Ezért nagyon fontos a mesélés, hiszen a mese hallgatása közben a gyermek belső képeket készít – különösen, ha a tanító „fejből”, szabadon mesél –, átéli a szellemi mozgást, az érzelmi azonosulást. Olyan meséket és történeteket kell a gyermek számára választani, amelyekből akár erkölcsileg, akár a világban való helytállása érdekében biztos alapokat meríthet. Biztonságot ad a gyermeknek az, hogy a történetek egységben tartják a megismerhető világot. Ez a megközelítés folytatódik a további években a korosztálynak megfelelő változtatásokkal.

Az első osztályban nyelvtant még nem tanulnak a gyerekek.

Az írás fejlődése összhangban van az emberiség fejlődésével. Az írás eredete a képírásig (piktográfia) nyúlik vissza. A magdaléni kultúra barlangrajzait még a feltűnően természetű ábrázolás jellemzi, az ezt követő korok barlangfestményei egyre stilizáltabb formában, a lényegre szorítkozva, csak pár vonással utalnak az ábrázolt tárgyra. Később ez az élethűségtől eltávolodott, jelképes ábrázolás vezetett a képírás apró jeleinek kialakulásához. Ezt követte aztán a fogalomírás (ideográfia), a szó- és szótagírás, majd a betűírás. A képírás kialakulásával megszülettek az első absztrakt jelek, de a kapcsolat a fogalom és az eredeti kép között megmaradt. A kép a teljes emberhez szól, a teljes embert ragadja meg, akaratában, érzésében, gondolkodásában.

A gyermeknél is fontos, hogy a jeleket tudják kötni a külvilághoz, legyen belső élményük róla, ne csupán az intellektus útján kelljen felfogni, amit tanulnak. A betűtanítást is mesével vezetjük be, és mesék kísérik végig minden egyes hangot, amelyek betűkké formálódnak. A gyerekek így természetes kapcsolatot találnak a betűk és a külvilág között, amely segítségükre van abban, hogy a már jelként használt, a világtól elszakított betűket az érzéseiken keresztül megragadják és összekapcsolják azzal, ahonnan ezek a szimbólumok eredetileg származnak. A gyerekek olvasni az általuk vagy a tanár által táblára írt szövegen tanulnak.

Előzetes tudás

Az anyanyelv ápolásának színhelye eddig leginkább az otthon és az óvoda volt, ahol élete első éveiben élő tapasztalatokat szerzett. Ezekre az alapokra lehet építkezni az első osztályban.

Tantárgyi fejlesztési célok

- a mindennapi élmények tartalmának felidézése, elmesélése. Az órázáró történet részben vagy egészében emlékezetből történő felidézése
- figyelem a társaira és a felnőtt beszélgetőtársakra
- törekvés a mások számára érthető és kifejező beszédre
- az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása
- megérti a szóbeli utasításokat, kérdéseket és a szöveg tartalmát
- érthetően, az élethelyzetnek megfelelően kommunikál
- a történetek szereplőinek cselekedeteiről kérdéseket fogalmaz meg, véleményt alkot
- képességeinek megfelelő szöveget hangos vagy néma olvasás útján megért
- észleli és/vagy megérti a nyelv alkotóelemeit, hangot/betűt, szótagot, szót, mondatot, szöveget, és azokra válaszokat fogalmaz meg
- részt vesz a testséma-tudatosságot fejlesztő tevékenységekben (szem-kéz koordináció, térérzékelés, irányok, arányok, jobb-bal oldal összehangolása, testrészek tudatosítása) és érzékelő játékokban
- megérti és használja a tér- és időbeli relációs szókincsset
- szavakat hangokra, szótagokra bont
- hangokból, szótagokból szavakat épít

Követelmények, ismeretek, fejlesztési követelmények

A nyomtatott nagybetűk bevezetése, fokozatosan. Teljes mondatok másolása és hallás utáni leírása, melyek a már megismert, elhangzott történetekből emelkednek ki. Ezeken a megdolgozott és leírt mondatokon kezdenek el olvasni a gyerekek. A tanár által választott rövid szövegeket is illusztrálják. A reggeli kör

mondókáinak, verseinek kórusban szavalása.

Ajánlott szépirodalom

Grimm legszebb meséi, Benedek Elek meséi, Illyés Gyula: 77 magyar népmese, Fésűs Éva: Ezüsthagedű, más népek meséi, Török Sándor: Falatka királysága, Weöres Sándor, Károlyi Amy, Kányádi Sándor, Zelk Zoltán, Tarbay Ede, Szilágyi Domonkos versei

Kapcsolódási pontok

A nyelv a tanítás egészét áthatja és meghatározza, ezért minden tanított tantárggyal összefüggésben van. Különösen kiemелendő, hogy a formarajz tantárgyhoz, az írás előkészítése szintjén is kapcsolódik az anyanyelvi nevelés.

Kulcsfogalmak, fogalmak

beszédhallás, hallás utáni értés, beszédfejllettség, az írás jelrendszere, nyomtatott nagybetűk, nyelvi mintakövetés beszédben, játékosság, zeneiség, ritmusélmény

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek képesek az osztály egészével verseket, mondókákat kórusban szavalni. Megtanulják követni a tanár által adott utasításokat. Képesek egyszerű beszédgyakorlatokat és nyelvtörőket az osztály egészével együtt mondani. Megtanulják a tanárok által mesélt történetek, számukra lényeges pontjait felidézni. Kisebb szerepek eljátszására is vállalkoznak. Megtanulják a nyomtatott nagybetűk írását. A gyakorlat során képessé válnak hosszabb, összefüggő szöveg másolásának leírására.

3.1.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első osztályra az első félévben a 3.1.1. pontban leírtak vonatkoznak, eközben a másodikosok sok önálló feladatot kapnak a második osztályos tantervnek megfelelően (az ebben a pontban részletesen kifejtettek szerint). Az első-második osztályban tovább folytatódik a mondókák, körjátékok, nyelvtörők gyakorlása, amelybe bekapcsolódik a helyes ejtés tanítása is: „a hanggyakorlatokon, a kiejtésgyakorlatokon (a magánhangzók, mássalhangzók helyes ejtésén), a hangsúly gyakorlatokon és a ritmus gyakorlatokon” (Montágh Imre: A beszéd művészete) keresztül. A különböző nyelvi nehézségekkel küzdő gyermekek esetében elkezdődik a támogató munka, melyre a szakirányú (pl. logopédiai) segítségék között az euritmia bizonyos ága, a gyógygyeuritmia is alkalmas.

Az első félév irodalmi anyaga az 1. évfolyam számára ajánlott irodalom. A második félév irodalmi anyaga: a fabulák és a természeti mesék. A mesélőnek az egész embert meg kell ragadnia. Fontos, hogy a gyermek

egész testében érezzen valamit az elmeséltekből. Csupán az átérzett dolgokból, az indulatokból, amelyet keltünk kell következnie az elmondott dolgok megértésének. Amikor mesét vagy legendát mond a tanító vagy festéses rajzolós feladatot végeztet a gyermekekkel, nem magyarázza, hanem hagyja, hogy az megragadja

a

teljes embert. A gyermek csak utólag, önmagából kiindulva jut el a dolgok megértéséhez.

Az állatmesékben az egyoldalú emberi tulajdonságok és érzések (pl. kapzsiság, ravaszság, irigység, nagyravágyás) jelennek meg.

Hangsúlyos helyet kapnak a memoriterek (Weöres Sándor, Csokonai Vitéz Mihály, Petőfi Sándor, Zelk Zoltán, Kányádi Sándor versei) és a dramatikus játékok, melyek szituatív jellegüknél fogva, több irányban is ápolják és fejlesztik a gyermekek nyelvi készségeit, képességeit: a nem verbális kommunikációs eszközöket (gesztus, tekintet, szövegfonetikai, mondatfonetikai eszközök alkalmazása, testünkkel való kommunikálás lehetőségeit), a produktív és a reprodukív beszédet stb., a szókincs bővítését.

Szervesen kapcsolódva az előző évben már elkezdett munkához a nagy nyomtatott betűk után megismerkednek nyomtatott kisbetűkkel. Megszülethet az első olvasókönyv is, amely a tanár által kiválasztott

szövegek,

a reggeli körből ismert versek, mesék, természeti történetek gyűjteménye, s melyhez a gyermekek aktív részvételükkel erőteljesen kötődnek.

Az írás egyben az olvasás tanulása is. A leírt szövegeket az óra végén mindig elolvassa az osztály.

Először a gyermekek által leírt verseket, mondókákat olvassák, a nyomtatott szöveg olvasása csak ezután következhet. Kisebb versek és mondókák csak akkor kerülnek a füzetbe, ha azokat a gyermek már ismerték és többszöri mondás után elsajátították (interiorizálták). Nagyon fontos a kórusban történő olvasás, először a tanítóval együtt. Tőle veszik át a gyerekek a vers zeneiségét, az értelmi hangsúlyokat, a hangszín változásait stb. Azután a tanító nélkül az osztály egyedül, majd egy-egy gyerek olvas.

A nyelvtan előkészítése a verbális kifejezőkészség alapozásával történik. A hosszú magán- és mássalhangzók helyes ejtésével tudatos munka folyik a nyelvhasználat terén, mely lassan megalapozza a magyar helyesírást. A verseken és ritmusokon keresztül képet kaphatnak a szó és mondat egységéről.

Előzetes tudás

Az otthoni és az óvodai tapasztalatokra alapozunk az első osztályos iskolásoknál. A második osztályos diákoknál pedig az első osztályban megszerzett tudásra építünk, a nyomtatott nagybetűk ismeretére, a tanár által adott, a gyermekek által ismert rövid szövegek leírásának képességére.

Tantárgyi fejlesztési célok

Felkészülés az olvasásra – figyelem, megfigyelés, ritmus, emlékezet, képzelet fejlesztése. Tájékozódás

síkban és térben. Hang és betű, szótag, szó felismerése. Nyomatott nagybetű és nyomatott kisbetű betűinek ismerete. Mondatok összekapcsolása. Kérdések és válaszok megfogalmazása. Nyelvi mintakövetés beszédben és írásban.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az első osztálynál leírtakon kívül:

- önálló versmondás (erős ritmusú és sok ismétlést tartalmazó versek, természetversek)
- nyelvtörők, ritmusjátékok
- szóbeli kifejezés módok eltérő minőségeinek megjelenése (cselekvést kifejező igék hangsúlyozása, a leíró elemek és nevek felfedezése, a tulajdonságok kifejezése)
- a másolt szövegeket a tanár a táblára írja, melyek tartalma a főtanítás témájához kapcsolódik
- a tanár által adott ismert szövegek közös és egyéni olvasása
- olvasókönyv készítése
- a magas és mély magánhangzók megkülönböztetése hallás alapján,
- hosszú és rövid mássalhangzók hallás utáni megkülönböztetése
- a gyakorlás eszközei: játékos gyakorlatok egy szó első és utolsó hangjának, a szóban szereplő magánhangzók, mássalhangzók megtalálására és meghatározására. Rímjátékok és ábécéjátékok (ábécérenddel együtt).
- betűk behelyettesítése új szavak képzéséhez, szólánc, adott hangokból szavak alkotása, találós kérdések.
- kifejezően, érthetően, az élethelyzethez igazodva kommunikál
- megérti a nyelvi és nem nyelvi üzeneteket, és azokra a kommunikációs helyzetnek megfelelően reagál
- egyszerű magyarázat, szemléltetés (szóbeli, képi, dramatikus tevékenység) alapján megérti az új kifejezés jelentését
- a megismert szavakat, kifejezéseket a nyelvi fejlettségi szintjén alkalmazza
- részt vesz a kortársakkal és felnőttekkel való kommunikációban, beszélgetésben, vitában, és alkalmazza a megismert kommunikációs szabályokat
- használja a kapcsolatfelvételi formákat: köszönés, kérés, megszólítás, kérdezés
- élményeiről, segítséggel vagy önállóan beszámol
- beszédleghése és artikulációja megfelelő
- figyelmet fordít a hangok időtartamának helyes ejtésére, a beszéd ritmusára, hangsúlyára, tempójára, a beszédhelyzetnek megfelelő hangerőválasztásra
- a szavakat hangokra, szótagokra bontja
- a hangokból, szótagokból szavakat épít
- a tanult verseket, mondókákat, rövidebb szövegeket szöveghűen, érthetően tolmácsolja

- részt vesz ismert szövegek (mondókák, kiszámolók, nyelvtörők, versek, mesék) mozgással, dramatikus elemekkel történő élményszerű megjelenítésében
- bekapcsolódik párbeszédek, dramatikus helyzetgyakorlatok, szituációs játékok megalkotásába
- megismer néhány mesét és történetet a magyar – és rokon kultúrájú népek irodalmából
- részt vesz népmesék és műmesék, történetek közös olvasásában, feldolgozásában
- megérti a közösen olvasott rövid szövegeket, részt vesz azok olvasásában, feldolgozásában
- a mesék, történetek szereplőinek cselekedeteiről kérdéseket fogalmaz meg, véleményt alkot
- részt vesz rövid mesék, történetek dramatikus, bábos és egyéb vizuális, digitális eszközökkel történő megjelenítésében, megfogalmazza a szöveg hatására benne kialakult képet
- közös olvasás, szövegfeldolgozás során megismer néhány mesét, elbeszélést

Kapcsolódási pontok

A nyelv a tanítás egészét áthatja és meghatározza, ezért minden tanított tantárggyal összefüggésben van. Különösen kiemelendő, hogy a formarajz tantárgyhoz, az írás előkészítése szintjén is kapcsolódik az anyanyelvi nevelés.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Hallott szöveg megértése, tartalmának felidézése.

Mindennapi élmények tartalmának felidézése, elmondása.

Hangos olvasás gyakorlása.

Az aktív szókincs gazdagítása.

Rövid szövegek alkotásának gyakorlása.

Kiejtési gyakorlatok, szótagolás.

Gondolatok, érzelmek, vélemények kifejezése.

Játékosság, zeneiség, ritmusélmény.

A fejlesztés várt eredményei

Az első osztályban elsajátított képességek további ápolása mellett, az önálló versmondásban is jártasságot szereznek (bizonyítványversek elmondása). Gyakorlatot szereznek általuk ismert szövegek kórusban történő szótagolására. Képesek egyszerű nyelvi játékokban való részvételre pl. szólánc. Részleteiben képesek a tanárok által elmesélt történetek felidezésére. Megtanulják és gyakorolják a nyomtatott kisbetűk írását. Megtanulják a betűk ábécés rendjét. Jártasságot szereznek néhány gyakori szó helyes betűzésében és elválasztásában.

Az írási és olvasási nehézségekkel küzdő gyermekek támogatása.

A tanév végére az osztálytanítónak látnia kell, melyik gyermeknél jelentkezik tanulási nehézség az írás-olvasás terén. A legaszténia megelőzésére a Waldorf-pedagógia különös gondot fordít: az olvasás és írástanítás során a következő szempontokat tartja szem előtt:

- nem a lehető leggyorsabban,
- nem a lehető legkorábban,
- de átfogóan, a gyermek egészét, az akarati és érzésszel kapcsolatos képességeit egyaránt megszólítva egyengeti az íráshoz és az olvasáshoz szükséges gondolkodási utat.

A kialakult írás- és olvasáshoz szükséges elsősorban hallás- és beszédgyakorlatok útján enyhítjük. Mindezek mellett

- mozgáskoordinációs gyakorlatok,
- az egyensúlygyakorlatok (testföldrajz),
- a térorientációs gyakorlatok,
- a szimmetriagyakorlatok (pl. formarajz)

is jelentős támogatást nyújthatnak az előrehaladásban.

Ha van gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus az iskolában, ajánlott a második osztály végén minden gyermek nyelvi, motorikus, koordinációs, látási és hallási képességeit felmérni és megvizsgálni. Ha nincs, akkor az osztálytanítónak érdemes különleges figyelmet fordítani azokra a gyermekekre, akiknél a következő jelenségek közül több egyidejűleg fordul elő, és szakember segítségét kérni:

- gyenge egyensúly,
- gyenge koordináció,
- szaggatott mozgás,
- nehezen dob és kap el labdát,
- nehezen tud egyenesen ülni vagy állni,
- helytelen ceruzatartás,
- helytelen betűformálás,
- képtelen egyenesen írni előre vonalazott lapon,
- összekeveri a kis- és nagybetűket,
- felcseréli vagy megfordítja a betűket, számokat (pl. b/d, p/q, u/n, s/z, 2/5, 6/9, 3/E, 7),
- túl sok vagy kevés lábat rajzol a betűknek (m, n),
- nem tiszta beszéd,
- rossz emlékezőképesség.

3.1.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A reggeli ritmikus részben az előző tanévben elkezdett munka folyik tovább.

Különösen hangsúlyos helyre kerül a beszédartikuláció, a légzéstechnika, a hangsúlyozás, a beszéd ritmusának és dallamának érzékeltetése.

A nyelvtörők, mondókák, versek gyakorlása, közös csoportos és egyéni mondása kellő lehetőséget nyújt a nyelvi készségek fejlesztésére. Fő téma az Ótestamentum történetei, illetve magyar írók versei (Weöres Sándor, Csokonai Vitéz Mihály, Kányádi Sándor, Zelk Zoltán).

Az év második felétől egy kiválasztott olvasmányt is feldolgozhatnak a tanár vezetésével.

Ennek az évnek feladatai közé tartozik az olvasási készség és képesség fejlesztése. Az előző évi olvasókönyv alapján a tanító vezetésével ebben az évben is közösen megformálható egy olvasókönyv, mely hűen, egyénien követi az osztály arculatát, figyelembe véve az év aktuális témáit (ószövegségi történetek, mesterségek, házépítés). Ez a könyv is év végén kerül bekötésre, s a gyermekek munkái illusztrálják, mely megfelelő visszajelzést adhat a tanítónak, tekintetbe véve az elsődleges megértés ellenőrzését. A mindenkorai cél az olvasás fejlesztése, a megfelelő olvasási sebesség kialakítása és törekvés a hangsúlyos, kifejező olvasásra.

Az írás-olvasástanítás nem különül el egymástól, de az íráskészség kialakításának érdekében bizonyos részterületek nagyobb hangsúlyt kapnak. Fontos, hogy az első-második osztályban használt vaskrétárolófokozatosan térjenek át a gyerekek a vastag ceruzára. Gyakorlatot szereznek az előttük lévő üres papír arányos kitöltésére (a térhasználatra) és a betűk pontos nagyságának megformálására, a sorkihagyásokra, bekezdések elhelyezésére.

Továbbfejlesztjük a gyermekek azon képességeit, hogy önállóan is kezdjék leírni az élményeiket, rövidebb-hosszabb olvasmányukat. Ezáltal megteszik az első lépéseiket is az írásbeli fogalmazás felé.

Lehetséges, hogy a folyóírás bevezetésére a második-harmadik osztály első félévében kerül sor.

Meseszerűen szövődik bele az oktatásba a nyelvtan. Megismerkednek a mondatfajtákkal a tartamuk és a hangsúlyuk szerint. A gyakorlásokból és az élethelyzetekből kinőve megfogalmazódnak a szabályok, amelyek memorizálása még nem kötelező. Fontos, hogy alkalmazás és felismerés szinten legyenek tisztában a különböző mondatfajtákkal. A szófajok közül az igével kezdődik a nyelvtan tanítása, a főnevekkel folytatjuk és végül a melléknévek kerülnek bevezetésre. A szófajok elsajátítása sok cselekvéssel, játékkal, tapasztalat-szerzéssel történik. A főnév kimondása által az ember elkülöníti magát a környezettől, a melléknév kimondása által összekapcsolja magát vele, az ige kimondása által pedig tevékenyen beleoldódik a környezetbe, együtt mozdul vele.

A fejlesztés várt eredményei

Az első-második osztályban elsajátított képességek további ápolása mellett a gyerekek képessé válnak összetettebb történetek és események pontos visszaadására. Az epochák témájához kapcsolódó színdarabokban önálló szerepet is vállalnak. Második-harmadik osztálytól kezdve egyre nagyobb jártasságot

szereznek

az általuk ismert szövegek nagyobb egységekre tagolásában. Ebben az évben szövegek hallás utáni mondatra tagolásában is gyakorlatot szereznek. Megismerkednek a leggyakrabban előforduló írásjelek használatával (mondatvégi írásjelek, vessző).

Gyakorolják az ige, a főnév és a melléknév példákon keresztül történő felismerését, jellemzését, a mondatalkotást. Képesé válnak saját élményük egyszerű formában történő önálló megfogalmazására.

Jártasságot szereznek ismert szavak írásban történő elválasztásában, ismert szöveg szótagolás utáni olvasásában.

Képesek lesznek az órán leírtak és elhangzottak megértésére és felidézésére, a lényeg kiemelésére.

Gyakorlatot szereznek az ismert szavakat tartalmazó szövegek hangos értőolvasásában.

Egyszerű nyelvezetű könyvek önálló és hangos olvasását egyaránt elsajátítják ebben az évben.

3.1.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

3-4. osztálytól kezdve egyre jobban szétválik az írás és az olvasás képességének gyakorlása.

Fontos, hogy a beszélt nyelv művelése is folytatódjon szavalással, beszédgyakorlatokkal, beszámolókkal, leírásokkal, megbeszélésekkel és megfigyelésekkel.

Igazán jól olvasni a jól beszélő, artikuláló ember tud, ezért megfigyelendő és kezelendő a gyerekek beszédtechnikája. Hangsúlyosnak tekinthető a beszédleghzés, a beszédritmus tagolása, a mondatok dallamának játékos gyakoroltatása, a nem verbális kommunikáció eszközeinek mélyítése, szerep- és drámajátékok használata.

A szóbeli fogalmazás felől kell törekedni az írásbeli fogalmazás tanítása felé.

Kíváncs mind az írás, mind az olvasás terén a képesség szintjére jutni, hogy az önálló tanulás lehetőségét mélyíteni tudjuk a gyermekeknél.

Ennek az évnek az irodalmi anyaga a germán mitológia, illetve a magyar mondavilág a honfoglalásig. A mitológia nagy képei elbeszélései közvetítik azt a lelki tartalmat, amelyre szüksége van a gyermeknek ebben az életkorban. A lelki kötődéssel megélt szövegek nagy lendületet adnak az olvasás technikájának is.

Természetesen más népek teremtéstörténeteit és mitológiáját is feldolgozhatjuk (pl. Kalevala).

A feltételezhetően készülő olvasókönyv továbbra is az osztály arculatát követi. Anyagát a mondák és mitológiai történetek, illetve magyar költők versei, meséi alkotják.

Az írás képessége feltételezi a már tanultak alkalmazását. A tollbamondás jelentőségét a rendszeres gyakorlás által hangsúlyozzuk. Memoriterek is tanulnak a gyerekek, ezek kiválasztásában formailag az

alliteráció

a legfontosabb, a mozgással végzett versmondás mélyíti el igazán a mondanivalót.

A közösen feldolgozott irodalmi művek mellett házi olvasmányt is kaphatnak a gyerekek, melynek témája kapcsolódik az év hangulatához, a fõoktatás témáihoz. Errõl olvasónaplót készítenek sok illusztrációval a gyerekek.

Az év témái az ige, fõnév és melléknév csoportosítása és felismerése mellett ismeretek átadása a névelõrõl a személyes névmásról és egyéb képszerûen megragadható szófajokról (pl. számnevek, igekötõk). Mindezek a harmadik osztályos témakörök kibõvítését jelentik.

A 3-4. osztály fõ nyelvtani témája az igeidõk. Fontos, hogy a gyermekek megéljék a három idõnek – jelen, múlt, jövõ – az állandóan változó minõségét, „folyó” jellegét. Ebben az életkorban hangsúlyt kap a szavak elválasztása, a magyar ábécé pontos ismerete, a szótövek felismerése.

A fõnevek toldalékolhatósága, a térbeli viszonyok és elhelyezkedések szintén a 3-4. osztály témái.

A középpontozásban a kérdõ és a felkiáltójelek használatát lehet továbbmélyíteni és kitérni a vesszõ szerepére a mondatban. A magyar nyelv szórendjével is foglalkozunk. A párhuzamokban való gondolkodás áthatja nyelvünk, mûveltségünk és gondolkodásunk egészét. A mondat feletti szinteken is hasonlatokban és párhuzamokban szervezõdnek szövegeink, lehetõleg kerülve az alárendeléseket és meghatározásokat.

A helyesírás fejlesztésében döntõ szerepet játszhat a már elõzõ években elkezdett munka: a hangos olvasás gyakorlása, a beszédmûvelési gyakorlatok, a figyelem koncentrációjának fejlesztése, a szó emlékezet fejlesztése s annak az igénynek kialakítása, mely a gyermeket ebben az életévben ösztönözheti arra, hogy írásbeli munkája igényes, pontos, szép legyen.

Törekedni kell nehezebb helyesírási helyzetek gyakorlására: az emlékezetbõl írásra, illetve önálló gondolatok leírására, megfogalmazására. Ebben segítenek azok a versek, mondókák, találós kérdések, melyeket a gyermekek ismernek, és az emlékezetükbõl könnyedén elõhívhatnak.

Hangsúlyt kap a pontos „j” és az „ly” gyakoroltatása a leggyakrabban elõforduló szavakon.

Elõzetes tudás

Az elõzõ tanévekben tanítottakra építünk. A kialakuló szövegértési, írásbeli és olvasási készségre alapozzuk a 3-4. osztályos tananyagot. A gyerekeknek kialakult anyanyelvi és irodalmi fogalmai vannak, ezeket bővítjük.

- Legfõbb cél mind az olvasás, mind az írás terén a képességek fejlesztése olyan szintre, hogy az önálló tanulás lehetõvé váljék.
- A hallás utáni tollbamondás eredményeként a helyesírás elmélyítése
- A „j” és az „ly” megkülönböztetése a leggyakoribb szavakban

- A kommunikáció fejlesztése szókincs bővítéssel és szituációs játékokkal
- Az új nyelvtani ismeretek összekapcsolása a már megismertekkel
- A figyelem koncentrációjának fejlesztése. A szóemlékezet fejlesztése.
- Annak az igénynek a kialakítása, mely a gyermeket ösztönözheti arra, hogy az írásbeli munkája igényes legyen.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Beszéd és figyelem

- az évszakhoz kötődő természet versek a józan észről és az emberi bölcsességről szóló versek, a főoktatás témájához kapcsolódó költemények – állatok, a helyi földrajz és történelem
- az Edda részletei, az alliteratív költészet, a Kalevala
- az Edda, az északi istenek és hősök legendái
- a magyar mondák és mítoszok és a Kalevala részletei
- beszámolók írása az iskolai és napi történetekről és eseményekről
- leírások állatokról, történelmi jelenetekről, a helybeli tájakról szerzett benyomásokról,
- utazásokról
- hosszabb szövegek másolása
- tollbamondás különféle módon
- gyakori, de nehéz szavak helyesírása
- ismeretlen szavak kiejtésének és helyesírásának gyakorlása
- ismerkedés az értelmező kéziszótárral
- az igeidők (a fő igeidők: múlt, jelen, jövő idő jellemzői, képzésük)
- a főnevek toldalékolhatósága, a térbeli viszonyok és elhelyezkedések
- a kérdő és felkiáltójelek, a vessző
- számnév meghatározása és alkalmazása, az igeidők szerepe és helyesírásuk
- osztálydarab a tanult mitológiai történetekből vagy az eposzokból
- felkészülés után tagolt szöveget érthetően olvas hangosan
- részt vesz az adott közösség kultúrájának megfelelő gyermekirodalmi mű közös olvasásában, és nyitott annak befogadására
- egyszerű magyarázat, szemléltetés (szóbeli, képi, írásbeli, dramatikus tevékenység) alapján megérti az új kifejezés jelentését

- mozgósítja a hallott és olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos ismereteit, élményeit, tapasztalatait, és összekapcsolja azokat
- felismeri, indokolja a cím és a szöveg közötti összefüggést
- azonosítja a történetekben a helyszínt, a szereplőket, a konfliktust és annak megoldását
- képességeinek megfelelő szöveget hangos vagy néma olvasás útján megért
- részt vesz a kortársakkal és a felnőttekkel való kommunikációban, az adott helyzetnek megfelelően alkalmazza a megismert kommunikációs szabályokat, alkalmaz alapvető olvasási stratégiákat
- megérti a nyelvi és nem nyelvi üzeneteket, és azokra a beszédhelyzetnek megfelelően reflektál
- a szöveg megértését igazoló feladatokat végez
- megismer néhány mesét és történetet a magyar és más népek irodalmából
- élményeket és tapasztalatokat szerez változatos irodalmi szövegtípusok és műfajok – klasszikus, kortárs magyar alkotások – megismerésével
- olvas és megért nép- és műköltészeti alkotásokat, rövidebb epikai műveket, verseket
- részt vesz népmesék és műmesék, regék, mondák, történetek közös olvasásában, feldolgozásában
- saját gondolkodási és nyelvi szintjén megfogalmazza a szöveg hatására benne kialakult élményt és képzetet
- a mesék, történetek szereplőinek cselekedeteiről kérdéseket fogalmaz meg, véleményt alkot
- képzeletét a megértés érdekében mozgósítja
- megfigyeli és összehasonlítja a történetek lényeges mozzanatait és a saját vagy társai élethelyzetét
- részt vesz regék, mondák, történetek közös olvasásában, feldolgozásában
- nyitottá válik a magyarság értékeinek megismerésére, fejlődik nemzeti identitástudata, történelmi szemlélete
- részt vesz az adott közösség érdeklődésének megfelelő gyermekirodalmi mű közös olvasásában, és nyitott annak befogadására
- élményt és tapasztalatot szerez változatos ritmikájú lírai művek megismerésével a kortárs és a klasszikus gyermeklírából és a népköltészeti alkotásokból
- megfigyeli a költői nyelv sajátosságait, megértésélményeit az általa választott módon megfogalmazza, megjeleníti
- képes családjából származó közösségi élményeit megfogalmazni, összevetni az iskolai élet adottságaival, a témakört érintő beszélgetésekben aktívan részt venni
- feladatvégzés során társaival együttműködik
- megéli a közösséghez tartozás élményét
- gyakorolja az ismeretfeldolgozás egyszerű technikáit
- ismer és alkalmaz néhány alapvető tanulási technikát

- néma olvasás útján megérti a rövid, életkorának megfelelő tankönyvi szöveg tartalmát és az utasításokat
- megérti a nyelvi és nem nyelvi üzeneteket, és azokra a beszédhelyzetnek megfelelően reflektál
- nyitott az irodalmi művek befogadására
- értő figyelemmel követi a tanító/társai felolvasását
- verbális és vizuális módon vagy dramatikus eszközökkel reflektál a szövegre, megfogalmazza a szöveg alapján benne kialakult képet
- röviden indokolja a cím és a szöveg közötti összefüggést
- mozgósítja a hallott és olvasott szöveg tartalmával kapcsolatos ismereteit, élményeit, tapasztalatait, és megfogalmazza a köztük lévő kapcsolatokat
- saját gondolkodási és nyelvi szintjén megalkotja a szöveg jelentését önmaga számára, megfogalmazza, néhány érveléssel alátámasztja saját álláspontját; meghallgatja társai véleményét, azokra reflektál
- az egyéni sajátosságaihoz mérten olvashatóan ír és törekszik a rendezett írásképre, esztétikus füzetvezetésre
- kérdésre adott válaszában helyesen toldalékolja a szavakat
- a kiejtéssel megegyező, rövid szavak leírásában követi a helyesírás szabályait
- a kiejtéstől eltérő szavakat megfigyelés, szóelemzés alkalmazásával megfelelően leírja
- törekszik a tanult helyesírási ismeretek alkalmazására
- írásbeli munkáját önállóan vagy segítséggel ellenőrzi, hibáit javítja
- biztosan ismeri a kis- és nagybetűs ábécét, azonos és különböző betűkkel kezdődő szavakat betűrendbe sorol
- megfigyeli és tapasztalati úton megkülönbözteti egymástól a magánhangzókat és a mássalhangzókat, valamint időtartamukat
- különbséget tesz az egyjegyű, a kétjegyű és a háromjegyű mássalhangzók között
- a hangjelölés megismert szabályait jellemzően helyesen alkalmazza a tanult szavakban
- biztosan szótagol, alkalmazza az elválasztás szabályait
- gondolatait, érzelmeit, véleményét életkorának, egyéni képességeinek és a kommunikációs helyzetnek megfelelően néhány mondatban írásban is megfogalmazza
- egyéni képességeinek megfelelően alkot szövegeket írásban
- a szövegalkotás során törekszik a megismert helyesírási szabályok alkalmazására és meglévő szókincsének aktivizálására
- írásbeli munkáját segítséggel vagy önállóan ellenőrzi és javítja
- részt vesz ismert szövegek (például versek, nyelvtörők, mesék) mozgással, dramatikus elemekkel történő élményszerű megjelenítésében

- képességeihez mértén bekapcsolódik párbeszédek, dramatikus szituációs játékok megalkotásába
- szavakat, szó szerkezeteket, 3-4 szavas mondatokat leír megfigyelés és/vagy diktálás alapján
- megérti és használja az életkorának megfelelő (térbeli, időbeli) relációs szókinccset
- hangjelölés megismert szabályait jellemzően helyesen alkalmazza a tanult szavakban
- a kiejtéssel megegyező rövid szavak leírásában követi a helyesírás szabályait
- a kiejtéstől eltérő ismert szavakat megfigyelés, szóelemzés alkalmazásával megfelelően leírja
- felismeri és önállóan vagy segítséggel helyesen leírja a tulajdonságot kifejező szavakat és azok fokozott alakjait
- ellentétes jelentésű és rokon értelmű kifejezéseket gyűjt, azokat a beszédhelyzetnek megfelelően használja szóbeli és írásbeli szövegalkotásban
- felismeri és önállóan vagy segítséggel helyesen leírja a mennyiségeket kifejező szavakat és azok fokozott alakjait
- megkülönbözteti a múltban, jelenben és jövőben zajló cselekvéseket, történéseket
- helyesen alkalmazza a szóbeli és írásbeli szövegalkotásában az idő kifejezésének nyelvi eszközeit
- felismeri, önállóan vagy segítséggel helyesen leírja az ismert cselekvést, történést kifejező szavakat.

Ajánlott szépirodalom

Harmadik-negyedik osztálytól a gyerekek egy-egy irodalmi művet közösen dolgoznak fel.

Az alább felsorolt javaslatok közül/mellett az osztálytanító választja ki ezt a művet. A kiválasztásnál fontos szempont, hogy a mű nyelve az osztály számára könnyen befogadható legyen, a könyv egységes irodalmi alkotás legyen, és témájában kapcsolódjon az év fő témáihoz (pl. az állattanhoz Fekete István regényei, Kipling: A dzsungel könyve stb.).

Móra Ferenc: Kincskereső kisködmön; Edda; Germán-kelta regék és mondák; Tolkien: A Babó; Beke Margit: Északi hősök; Komjáthy: Mondák könyve; Lengyel Dénes: Régi magyar mondák; Fekete István: Vuk,

Kele, Bogáncs stb.; Rudyard Kipling: A dzsungel könyve; Selma Lagerlöf: Nils Holgersson; Baum: Óz, a nagy varázsló; Lewis Carroll: Alice Csodaországban, Alice Tükkörországban; Carlo Collodi: Pinocchio; Travers: A csudálatos Mary sorozat; Eric Knight: Lassie-regények.

Kapcsolódási pontok

A nyelv a tanítás egészét áthatja és meghatározza, ezért minden tanított tantárggyal összefüggésben van. Kiemelendők a magyarságismeret és az állattan tantárgyak, mert ezeken az epochákon nagyon sokat fogalmaznak a gyerekek.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Beszédfejlesztés, beszédtechnika.

A nem verbális kommunikáció eszközei.

Az ige, igeidők, főnév, melléknév.

Szövegértési gyakorlatok.

Szövegalkotási gyakorlatok, leíró fogalmazások, szereplők jellemzése.

Önálló folyamatos, értő olvasás némán és hangosan.

Saját vélemény megfogalmazása, gondolatok, érzelmek kifejezése.

Az olvasott szövegekkel összefüggésben az aktív szókincs gazdagítása.

Lényeg kiemelés, szerkezeti egységek összefogása, vázlatkészítés.

Nyelvi-nyelvtani jelenségek felismerése gyakorlati tapasztalatok alapján.

Néhány alapvető helyesírási szabály megismerése és alkalmazása. Az anyanyelv és az idegen nyelv különbségének felismerése. Az irodalmi mű közvetlenül adódó jelentésének felismerése és megfogalmazása.

múlt, jelen, jövő, egybeírás, különírás, szótő, toldalék, cselekvést jelentő szó,

hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó, egyjegyű mássalhangzó, kétjegyű mássalhangzó, háromjegyű mássalhangzó, hosszú/kettőzött mássalhangzó, hosszú/kettőzött kétjegyű mássalhangzó, rövid magánhangzó, hosszú magánhangzó, szótag, szó, összetett szó, ábécé, betűrend, szótár, „j” hang kétféle jelölése, szó, betűkapcsolat, hangkapcsolat szókapcsolat, mondat, szöveg, j-ly, írásjel, pont, kérdőjel, felkiáltójel, kisbetű, nagybetű, szótagolás, szótő, toldalék, szóelemző írásmód, szótő, toldalék, mennyiségeket kifejező szó, egybeírás, különírás, szótő, toldalék, tulajdonságot kifejező szó, önellenőrzés, hibajavítás, intézménynév, címek neve, mondat, szöveg, levél, helyszín, szereplő, cselekmény regény, meseregény, szerző, cím, kiadó, tartalomjegyzék, történet, szöveg, bekezdés, családi ünnep, közösség, szólás, szóláshasonlat, közmondás, körforgás, mesterség, foglalkozás, világ, földrész, ország, haza, környezet, közösség, család, monda, rege, vers, dal, mondóka, kiszámoló, soroló, népdal, verssor, versszak, rím, ritmus, refrén, költő, cím, népköltészet

A fejlesztés várt eredményei

A beszédgyakorlatokban figyelni tudnak a helyes légzésre és a szavak helyes ejtésére.

Megtanulnak különböző ritmusú verseket kórusban szavalni.

Az önálló versmondásban is egyre nagyobb gyakorlatot szereznek.

Képesé válnak szóban történő közös történet alkotásra.

Az osztálydarabban önálló szerepeket játszhatnak el.

Képesek az aktuális témához kapcsolódó történetek pontos elbeszélésére.

Magabiztos és önálló olvasásra képesek a központosítás figyelembevételével.

Gyakorlatot szereznek gyakori nehéz szavak helyesírásában (pl. j-ly).

Olvasónaplót készítenek a házi olvasmányokból.

Jártasságot szereznek megtanult szövegek emlékezetből való – elfogadható pontossággal történő – leírásában.

Megtanulják az ige a főnév és melléknév definiálása mellett a leggyakoribbszófajok jellemzőit.

3.1.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az 4-5osztályos diákok nyitottsága lehetővé teszi, hogy a tanárok különböző szövegeket választhassanak a közös és egyéni versmondáshoz, beszédgyakorlatokhoz. Ezenkívül a történelemepochákon az ókori kultúrákból származó szövegrészletek mondása is lehetővé teszi a nyelvi készségek fejlesztését, mint például a Bhagavad-gítá, a Mahabharata, a sumér, akkád, egyiptomi himnuszok, imák.

A távoli időkből és helyekről származó irodalom segíti a diákokat, hogy tisztelettel nézzenek és nyitottá váljanak más népek és kultúrák felé.

A gyerekek egyre objektívebb, sokoldalúbb leírást készítenek. Egy növény leírása vagy egy táj hangulatának lefestése lehet egy önálló munka témája.

A történetek és az olvasmányanyag az ókori keleti kultúrákból származnak (Krisna és Arjuna hindu legendái, Gilgames története, egyiptomi és görög mitológia).

A görög mitológia történetei a tanév elbeszélésanyagának hangsúlyos részét teszik ki. A görög kultúra harmóniája a himnuszokban és a hősköltemények nyelvében is megnyilvánul.

Memoriterként olyan irodalmi műveket választunk, melyek képekben, ritmusukban fejlesztően hatnak a gyermekekre. A hexameter segíti harmonizálni a szív és a légzés ritmusát.

Ebben az osztályban az irodalom mint önálló epocha jelenik meg. Javasolt témakör Petőfi Sándor János vitéz című műve, a költő életrajza, kiegészítve a korosztálynak megfelelő költeményekkel (pl. az Alföld, Tisza, Szeptember végén, Pató Pál úr, Falu végén kurta kocsmá, Szülőföldemen, Anyám tyúkja).

A 4-5. osztálytól a gyermekek olvasási szokásaira ajánlott olvasmányokkal igyekszünk hatni. Nyárra a gyermekek kaphatnak egy könyvlistát, amely segíti őket olvasmányaik kiválasztásában. Az általuk kiválasztott könyvet önállóan fel is dolgozhatják: vázlatot készíthetnek, kérdéseket fogalmazhatnak meg, ajánlást írhatnak mások számára, életrajzi kutatásokat végezhetnek. Ebben az évben egyre gyakrabban írnak önálló fogalmazásokat is, amelyek szorosan kapcsolódnak a főoktatás témáihoz (pl. földrajz, növénytan, geometria).

Elsősorban olyan témákról készítenek fogalmazást, amelyek világos leírást és jellemzést igényelnek.

Az osztálykirándulásokhoz hasonló események információgyűjtésre, különböző stílusú levelek megírására biztosítanak alkalmat. Ennek elsődleges célja, hogy a gyerekek megtanulják világosan kifejezni szándékaikat

és kívánságaikat.

Ebben az évben az anyanyelvi nevelésben a hangsúly a nyelv szépségére helyeződik. Nyelvi játékokon keresztül a nyelv gazdagságát érzékeltetjük.

A nyelv szóbeli és írásbeli használata során elsősorban nem a szabályok megfogalmazása a legfontosabb, mert előbb a gyermekeknek fel kell fedezniük a jelenséget, mielőtt azokat megneveznék, minősítenék és jellemeznék. A főoktatás során a másolást felváltja a tananyag hallás utáni leírása. Ez nagy mértékben elősegíti a helyesírás készségének fejlődését.

Ebben az életkorban a gyerekeknek különbséget kell tenniük saját és mások véleménye között.

Ezt a különbségtételt gyakorolják írásban is az idézőjelek helyes használatával. Figyelniük kell arra, hogy pontosan megfigyeljék és megismételjék mások mondanivalóját. Eközben a gyerekek egyértelmű különbséget fedeznek fel aközött, amit saját maguk láttak vagy gondolnak, és aközött, amit mástól hallottak. Ezen a területen lehet elmélyíteni mindazt, amit a központosításról idáig elsajátítottak (a vessző, az idézőjel, a kettőspont, a pontos vessző, a kötőjel és a zárójel használatát).

A 4-5. osztály nyelvtani témája még az igeidők és igemódok rendszerének átlátása és helyes használata; a névmásokat és a kötőszavakat tartalmazó mondatok minőségének megvizsgálása és a melléknév fokozás is. A névelők és a névutók helyének és szerepének meghatározása is ebben az évben történik. Az egyszerű mondat elemzésének tanítása is megkezdődik. A magyar nyelv szókészletével, a hangalak és jelentés kapcsolatával is foglalkozunk.

Előzetes tudás

Az alsóbb évfolyamokon a gyerekek megtanultak olvasni és írni. Önállóan alkotnak rövidebb szövegeket több műfajban (pl. levél, leíró és elbeszélő fogalmazás), megalapozták a vázlatkészítés és a lényegkiemelés képességét. A legfontosabb szófajokkal megismerkedtek. Alapismereteket szereztek a mondatról, ezeket a gyakorlatban is alkalmazni kezdték. Képesek a közös történetalkotásra. Megtanultak különböző ritmusú verseket kórusban szavalni és az önálló versmondásban is egyre nagyobb gyakorlatot szereztek.

Tantárgyi fejlesztési célok

A jól formált, érthető beszéd kialakítása. Hallott és olvasott szöveg teljes összefoglalása, vázlat készítése. Tanult szövegek szövegű tolmácsolása, önálló szerep választása, eljátszása. Az aktív szókincs gazdagítása. Szövegek műfaji különbségének érzékelése. Jellemzések készítése az olvasottak alapján. A kreatív szövegalkotási készség továbbfejlesztése. Alapvető nyelvtani tudásuk alkalmazása. Rövidebb beszámolók készítése. Önálló feladatvégzés. Memóriafejlesztés mozgásos gyakorlatokkal, kívülről megtanulandó szövegekkel. A helyesírás további szabályainak megismerése és alkalmazása.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- versek és szövegrészletek az ókori Kelet irodalmából (Bhagavad-gítá, Mahabharata, védák, sumér, akkád és egyiptomi himnuszok és imák, időmértékes versek
- történetek és olvasmányanyag az ókori keleti kultúrákból: Krisna és Arjuna hindu legendái, Gilgames sumér legendái
- görög mitológia
- Petőfi Sándor versei, a költő életrajza, a János vitéz közös feldolgozása, kiegészítése ennek az életkornak megfelelő versekkel
- szóbeli leírás, egy növény bemutatása vagy egy táj hangulatának megfogalmazása
- leírás és jellemzés írása a főoktatás témáiban
- ajánlott olvasmányok olvasása és bemutatása, a szereplők jellemzése, annak megfogalmazása, hogy miért tetszett a könyv, miért ajánlják olvasásra másoknak
- a helyesírás fejlesztése tollbamondással
- idézés, az idézőjel és a gondolatjel használata
- a névmások, a kötőszavak, a fokozott melléknév, a névelő és a névutó használata
- az igeidők és igemódok rendszere és helyes használata, az alany és az állítmány és a tárgy bevezetése
- a vesszők használata, az idézőjel, a kettőspont, pontosvessző, kötőjel és zárójel a központosításban
- színdarab az osztály számára a keleti vagy a görög mítoszok vagy a görög történelem kapcsán
- színdarab Petőfi Sándor műveiből

- az alapszófajok (ige, főnév, melléknév, számnév, névmás) felismerése
- nyelvi játékok, szójátékok, szóalkotás különféle módjainak megismerése
- a nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- a kommunikáció nem nyelvi jeleinek megismerése, alkalmazása és üzenetének felismerése a mindennapi beszédhelyzetekben
- a nyelv zenei kifejezőeszközeinek megismerése, alkalmazása
- a hallás utáni szövegértési készség fejlesztése
- a szóbeli kifejezőkészség fejlesztése
- szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése
- a jelek felismerése, elkülönítése, csoportosítása
- a kommunikáció tényezőinek megismerése
- a kommunikáció nem nyelvi jeleinek felismerése, alkalmazása
- a kommunikációs kapcsolat illemszabályainak tudatosítása, alkalmazása
- az alapvető helyesírási szabályok megismerése (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve)
- a megismert helyesírási esetek felismerése írott szövegekben, és tudatos alkalmazása a szövegalkotásban
- a hangalak és a jelentés kapcsolatának, illetve a jelentésmezőnek a felismerése
- az egyjelentésű, a többjelentésű, az azonos alakú, az ellentétes jelentésű szavak, a rokon értelmű szavak, a hasonló alakú szavak, a hangutánzó és a hangulatfestő szavak jelentése, felismerése
- gyakorlatszerzés a szavak jelentésviszonyainak sokféleségében
- a családi és baráti kapcsolatok sokféleségének megismerése irodalmi szövegek által
- különböző korokban keletkezett, különböző műfajú szövegek tematikus rokonságának, problémafelvetéseinek tanulmányozása
- a korábban megismert műfajokhoz (pl. mese, monda) kapcsolódó elemzési szempontok alkalmazása hasonló témájú szövegekben
- személyes vélemény megfogalmazása a szövegekben felvetett problémákról, azok személyes élethelyzethez kapcsolása
- a János vitéz témakörben: a mű szövegének közös órai feldolgozása; a mű cselekményének megismerése, fő fordulópontjainak értelmezése; a szöveg néhány részletében a poétikai eszközök felismerése, szerepük értelmezése: verselés, szóképek, alakzatok; alapvető verstani és műfaji fogalmak megismerése, alkalmazása a mű bemutatásakor

- a tájhoz, környezethez fűződő érzéseket, gondolatokat kifejező szövegek megértése, összehasonlítása
- a táj- és környezetfestés eszközeiként szolgáló nyelvi formák megfigyelése lírai és prózai szövegekben
- a nyelv változó természetének megfigyelése különböző példák alapján
- a különböző korszakokban született szövegek nyelvi eltéréseinek összevetése
- irodalmi szövegek keletkezéséhez, megértéséhez, tartalmához kapcsolódó földrajzi kérdések megbeszélése
- a szövegek összevetése a keletkezésükhöz, megértésükhöz, tartalmukhoz kapcsolódó valós helyszínek különböző korokból származó képi ábrázolásaival
- irodalmi atlasz vagy térkép használata, [készítése]
- a szövegek vizuális értését erősítő ábrák, illusztrációk készítése különböző technikákkal
- kisebb projektmunkák, a szövegekhez kapcsolódó közös kutatási feladatok elvégzése

Ajánlott szépirodalom

Indiai regék; Rámájana; Mahábhárata, Védikus himnuszok; Pancsatantra; Bain: A hajnal leánya (hindu elbeszélés); Buddha élete; Egyiptomi teremtésmítoszok; Görög regék, Homérosz: Iliász, Odüsszeia (eredeti és próza is), Fekete István: Tüskevár, Hegedűs Géza: Az írnok és a fáraó, A milétoszi hajós, Burnett: A titkos kert; Verne-regények; Mark Twain regényei, Ifj. Gaál Mózes: A nyár szigetén, Ransome: Fecskék és fruskák, Galambposta, Téli szünidő, Fecskevölgy; Cooper: Nagy indiánkönyv

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelvi nevelés minden tantárgyhoz kapcsolódik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

mitológia, védák, himnusz, görög istenek, teremtéstörténet, elbeszélő költemény, rím és ritmus, leíró kép, a központozás fogalmai, névmás, kötőszó, névelő, névutó

szófajok: ige, főnév, melléknév, számnév, határozószó, igenevek, névmások, viszonzók, mondatszók; hagyomány, napló, személyesség, tájleírás, téma, útleírás verses epika, elbeszélő költemény; ütemhangsúlyos verselés, verssor; felező tizenkettes, páros rím; hasonlat, metafora, megszemélyesítés; párhuzam, ellentét, népmese, mese, mesealak, meseformálás, meseszám, kaland, motívum, monda, rege, mítosz, valamint a témakörhöz választott szövegek elemzéséhez kapcsolódó fogalmak: hagyomány, nemzeti hagyomány, nemzeti kultúra, hazaszeretet, eredetmonda, dal, életkép, idill, lírai én, elbeszélés, leírás, feleletterv, felelet, szóbeli beszámoló, vázlat, jellemzés, levélplakát, meghívó, könyvismertető

A fejlesztés várt eredményei

- a gyermekek ebben az évben is szerepelnek az osztályszíndarabban
- a korábbi években tanultakat folytatva összetett koncentrációs gyakorlatokat végeznek

- beszédben, versmondásban tudatosan alkalmazzák a helyes légzés, helyes ejtés szabályait
- a ritmusnak megfelelően tudnak időmértékes és ütemhangsúlyos verseket szavalni
- képesek választékosan kifejezni magukat szóban, a téma stílusához illő szókinccsel
- versek, szövegek mondásában különböző érzelmi állapotokat tudnak érzékeltetni
- megtanulják az ige, a főnév, a melléknév jellemzése mellett a leggyakoribb szófajok jellemzőit
- a gyermekek jártasságot szereznek a magán és hivatalos levél írásában
- elemi fokon szabatos kifejezésre képesek többféle írásbeli műfajban (elbeszélés, leírás, jellemzés)
- különböző stílusú könyveket olvasnak önállóan és tartalmukat szóban össze tudják foglalni
- egy-egy ismeretlen szó jelentését ki tudják találni a szövegösszefüggésből
- több rendhagyó helyesírású szót ismernek és használnak
- felismerik az egyszerű mondatban az alanyt, az állítmányt és a tárgyat
- saját gondolkodási és nyelvi szintjén megalkotja a szöveg jelentését önmaga számára, megfogalmazza, néhány érveléssel alátámasztja saját álláspontját; meghallgatja társai véleményét, azokra reflektál

3.1.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az ötödik-hatodik osztály irodalmi anyagának fókuszában Arany János költészete áll, különös tekintettel a Toldira. Toldi Miklós személyében a fejlődésre, növekedésre képes hős lép a gyermekek elé. Egy olyan személyiség sorsátörténetét ismerik meg, aki küzd indulataival, szenvedélyeivel, ösztöneivel, vágyaival és a próbák során igazi lovaggá válik. Egy epocha keretében foglalkozhatunk a költővel és művével. A tanév során a gyerekek több verset is megtanulhatnak, megismerkedhetnek a balladákkal. Dramatizálhatják a Toldi első két énekét vagy a költemény más részeit.

A gyerekek legyenek képesek mondanivalójuk tömörítésére, ismerjék meg a mottó fogalmát, tegyenek különbséget a költői nyelv és próza nyelvre és eszközei között. Beszélgessenek a nagyobb lélegzetű irodalmi mű szerkezeti sajátosságairól, a bonyodalom, tetőpont és a megoldás szerepéről.

Ezen felül jó, ha a gyerekek továbbra is természetéről szóló költeményeket szavalnak az évszaknak megfelelően, klasszikus és modern, XX. századi műveket egyaránt.

A nyilvánosság előtti beszédet és alapvető retorikát rövid beszámolók tartásával, lelkesítő beszédek, utasítások készítésével és tartásával (a gyerekek az ókori Róma történelmét tanulják) lehet tanítani.

Az ókori római birodalomban játszódik Móra Ferenc Aranykoporsó című regénye, a honfoglalástól az Árpád-házi királyokig tartó történelmi időszakról szól Hegedűs Géza: Az egyetlen út és Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember és az Isten rabjai című műve.

Ötödik-hatodik osztályban a cél, hogy a nyelv belső mobilitása iránti erős érzék a gyerekek nyelvérzékének részévé váljon.

Ebben segít, ha a szófajok rendszerét teljessé egészítjük, azt vizsgáljuk például, miként változik meg az ige; az ige tárgyas és tárgyatlan ragozásának árnyalatbeli különbségeit érzékeltetjük, vagy azt, a szófajok hogyan alakulnak át mondatbeli szerepükben (melléknév-jelző, ragozott főnév-határozó stb.).Ezért is foglalkoznak ebben az osztályban a gyerekek a tárgyas és tárgyatlan igékkel és az igenevekkel. Hivatkozva az igemódokra, remek lehetőség kínálkozik a közvetlen erkölcsi tanításra a szükségesség, lehetőség, kötelesség és törvényesség, képesség, óhaj és kívánság kapcsán.

Folytatódik a mondatelemzés tanítása, az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók és a jelzők fogalmának és mondatbeli szerepének megismertetésével.

A magyar történelem tanítása kapcsán (honfoglalás) meg lehet beszélni a magyar nyelv szókincsét. Lehet keresni olyan szavakat, melyek az ősi alapnyelvi készletbe tartoznak, lehet beszélni a jövevényszavak eredetéről (török, szláv, latin, német jövevényszavak) esetleg lehet beszélni a gyerekekkel arról, hogy mi is az a nyelvcsalád, s hogyan alakult ki belőle a mi nyelvünk.

Ebben az évben folytatódik az esszéírás gyakorlásában 4-5. osztályban megkezdett munka. Több hangsúlyt fektetnek a kísérletek pontos leírására, a történelmi események gazdag, képszerű és drámai elbeszélésére. A gyerekek a természet tanulmányozásával és földrajzzal kapcsolatban leírásokat is készítenek és természetesen továbbra is gyakorolják a helyesírást.

Előzetes tudás

A gyerekek már ismernek irodalomelméleti fogalmakat, jártasak a szövegértésben, vázlatok készítésében, lényeg kiemelésében. Olvasónaplóikban össze tudják foglalni az olvasottakat, jellemezni tudják a szereplőket.

Szövegalkotásban néhány műfajban már kipróbálták fogalmazásbeli tudásukat, felismerik a legfontosabb műfajokat is. Megismerkedtek a szófajok rendszerével, az egyszerű mondat részeivel, a mondatelemzéssel is. Szókincsük bővebbé vált, képesek választékosan kifejezni magukat. A memoriterek tanulásában gyakorlatuk van. Képesek az önálló munkára.

Tantárgyi fejlesztési célok

Érthető, jól artikulált beszéd. Szó szerinti olvasás. Folyékony, olvasható, a saját jegyeket hordozó írást tükröző íráskép kialakítása. Kreatív szövegek alkotása különböző műfajokban. A nyelvi egységek közötti egyszerűbb, rendszerszerű összefüggések felismerése.

Saját vélemény megfogalmazása és megvédése, mások véleményének meghallgatása, megértése. Az aktív szókincs gazdagítása. Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek tudatos alkalmazása. Önálló

kiselőadás készítése.

Ismerkedés helyesírási kézikönyvek használatával. A költői nyelv sajátosságainak megfigyelése. Az irodalmi művek értelmezése.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- Arany János költészete, néhány versének megtanulása
- Arany János: Toldi – a mű feldolgozása
- a mondanivaló tömöríteni tudása
- a költői nyelv és a próza nyelve és eszközei közötti különbségek
- az irodalmi mű szerkezeti sajátosságai
- alapvető retorika, rövid beszámolók
- a szófajok rendszerének teljessé egészítése: az igenevek
- az igemódok
- a jelzők és határozók mondatban betöltött szerepe
- mondatelemzés és ágrajz készítése
- a magyar nyelv szókincse, az ősi alapnyelvi szavak, a jövevényszavak eredete (török, latin, német jövevényszavak)
- a nyelvcsaládok
- természeti jelenségek pontos leírása
- a történelmi események gazdag képszerű és drámai elbeszélése
- a Toldi első két énekének, vagy más részleteinek dramatizálása
- osztálydarab a történelmi tanulmányokhoz kapcsolódva vagy zenés színdarab részlet előadása (pl. Mozart: Varázsfuvola)
- a szókincsfejlesztése, a nyelvhelyességi szabályok alkalmazása
- az állandósult szókapcsolatok, szólások, közmondások értelmezése, szerkezetének, használati körének megfigyelése
- a leggyakoribb mindennapi metaforák jelentésszerkezetének megfigyelése a beszélt és írott szövegekben, játékos gyakorlatokkal
- a nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése
- a nyelvi elemzőkészség fejlesztése
- a beszédhangok képzésének megismerése, csoportosításának alapjai
- otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése
- a cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás

- a cselekmény főbb fordulópontjainak felismerése
- egyes szereplők jellemzése
- főbb helyszínek, térbeli viszonyok azonosítása
- a hősiesség különböző példáit kifejező szövegek megértése és összehasonlítása

Ajánlott szépirodalom

Móra Ferenc: Aranykoporsó; Hegedűs Géza: Az egyetlen út; Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember, Isten rabjai; Molnár Ferenc: A Pál utcai fiúk; Kodolányi János: Julianus barát; Fazekas Mihály: Lúdas Matyi; Gárdonyi Géza: Egri csillagok; Cervantes: Don Quijote

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelvi nevelés minden tantárgyhoz kapcsolódik. Ebben a tanévben kiemelten a honfoglalást tárgyaló történelem epochához a nyelvtörténet szempontjából.

Kulcsfogalmak / fogalmak

lovagi értékek, költői kifejező eszközök, leíró képek, párbeszéd, drámai fordulat, nyelvtörténet, szókincs bővülés, határozók, jelzők, igenevek, igemódok, mondatelemzés, mondatrészek, ágrajz egyjelentésű, többjelentésű, hasonló alakú, ellentétes jelentésű, hangutánzó, hangulatfestő szavak, jelentésmező természetes jelek, mesterséges jelek, jelrendszerek, feladó, címzett, üzenet, kód, csatorna, beszédhelyzet, arcjáték, gesztusok, testhelyzet, külső megjelenés, térköz; hangsúly, hanglejtés, tempó, hangerő, szünet, csend; megszólítás, bemutatkozás, bemutatás, kérdés, kérés hang és betű, ábécé, helyesírási alapelv (kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve) elválasztás, helyes kiejtés, nyelvi normáknak megfelelő mondataalkotás, határozóragok megfelelő használata állandósult szókapcsolat, szólás, szóláshasonlat, közmondás, szállóige, köznyelvi metaforák beszédhang, fonéma, magánhangzó, mássalhangzó, hangkapcsolódási szabályszerűségek, szó, szóelem, egyszerű szó, összetett szó, az epikai mű szerkezete: előkészítés, cselekmény, fordulat, bonyodalom, tetőpont, megoldás, végkifejlet, helyszín, főszereplő, mellékszereplő történelmi regény, elbeszélő, időszerkezet, több szálon futó cselekmény, jellemek líra, lírai alany, lírai én, téma, motívum; versforma, rímszerkezet, keresztrím, alliteráció; dal, népdal; verses epika, elbeszélő költemény; s, előhang, epizód, késleltetés; allegória; fokozás, túlzás, megszólítás; próbatétel, ismétlődő motívum, időmértékes verselés, vándortéma; daktilus, spondeus, hexameter; epigramma

A fejlesztés várt eredményei

- a gyerekek képesek mondanivalójuk tömörítésére
- különbséget tudnak tenni a költői nyelv és a próza nyelvének eszközei között

- felismerik az irodalmi mű szerkezetét alkotó elemek (epizód, párbeszéd stb.) sajátosságait
- rövid beszámolókat tartanak meghatározott szövegek alapján való felkészülés alapján
- a memoriterek szöveghűen tudják előadni, a hallgatóság figyelmének felkeltésével és fenntartásával
- különféle műfajban és stílusban képesek a szövegalkotásra: tudományos kísérlet leírása, napló, meghatározott hangulat bemutatása, élménybeszámoló, rövid vers
- szövegeiket tudatosan szerkesztik (bevezetés, tárgyalás, befejezés)
- önálló munkához referenciakönyveket használnak
- használni tudják a nagyszótárt és az etimológiai szótárt
- rendszeresen olvasnak egyénileg választott házi olvasmányokat
- a különböző stílusú könyvek tartalmát írásban is szabatosan tudják összefoglalni
- felismerik és szóban és írásban is meg tudják fogalmazni a hétköznapi helyzetek törvényszerűségeit
- használ lexikonokat, ismeretterjesztő szövegeket
- helyesírási készség fejlesztése
- a szójelentés, a metaforikus jelentés, a több szófajúság megismerése
- a szavak jelentésbeli szerepe és gyakorlati alkalmazása a szóbeli és írásbeli kommunikációban
- a szófajok felismerése helyes leírása a mondatban és a szövegben: ige, főnév, számnév, határozószó, igenevek, névmások, viszonyszók, mondatzók
- az iskolai helyesírási segédeszközök: szótár, szabályzat és helyesírási portálok önálló használata
- különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása
- szóbeli és írásbeli fogalmazási készség fejlesztése
- reflektálás a szöveg tartalmára
- a szöveghű és értő szövegolvasás gyakorlása
- a hagyományos és a digitális íráshasználat fejlesztése
- a kreatív írás gyakorlása
- a helyesírási készség fejlesztése
- a mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- a nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése
- a nyelvi elemzőkészség kialakítása
- Toldi: A mű szövegének közös órai feldolgozása; az olvasás és megértés nyelvi nehézségeinek feltárása, szókinszbővítés és olvasási stratégiák fejlesztése; az elbeszélő költemény műfaji jellemzőinek felismerése, értelmezése a mű vonatkozásában; az alkotás néhány stíluselemének megfigyelése (pl. verselés, szóképek, alakzatok); a mű erkölcsi kérdésfelvetéseinek (bűn, bosszú, megtisztulás, testvérvizsoly stb.)

megtárgyalása; az elbeszélői szerepek (narráció, költői kiszólások, rokonszenv) felismerése, értelmezése a jelentésteremtésben.

- Egri csillagok, illetve a szabadon választott regény: Otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészek részletes megfigyelése; a cselekményben megjelenő élethelyzetek, erkölcsi konfliktusok azonosítása, véleményalkotás; cselekmény fordulópontjainak összekapcsolása a műfaj jellegzetességeivel; a főbb szereplők kapcsolatának értelmezése; szövegalkotás az egyes szereplők nézőpontjának megjelenítésével.

3.1.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Hatodik-hetedik osztályban, az év karakterének megfelelően nagy reneszánsz történetekkel ismerkednek meg a gyerekek. A reneszánsz embereszmény áll előttük. Azt kutatjuk, arra keresünk választ, miért alakul ki egy új irodalom. Szóba kerülhet Shakespeare életének és műveinek tükrében a színház belső világának taglalása, amely már előkészítheti a jövő évi színdarabot is. Egy epocha keretében foglalkozhatunk a nyelvtani összefüggések taglalásával vagy akár a reneszánsz irodalom stíluseszközeivel, műfaji (szonett, óda, himnusz, dal, elégia) karakterizálásával.

A diákok kedvenc versei megjelenhetnek az órákon, bátoríthatjuk őket ezek bemutatására.

Olyan szövegeket érdemes választani, amelyek a diákoknak más népekhez és kultúrákhoz való kapcsolatát elmélyítik. A történelemtanítás témakörei adják a szövegválasztáshoz az anyagot a főoktatásban, ezek elsősorban a nagy földrajzi felfedezésekhez, a feltalálók életéhez és a reneszánszhoz kapcsolódnak. A gyermekeket ezeken a szövegeken, olvasmányokon keresztül arra ösztönözzük, hogy önállóan is olvassanak és kutassanak olyan területeken, amelyek az órai munkából merítve megérintették őket. Önálló munkáik eredményeit különböző módon ismertethetik: tanulmányt készíthetnek belőle, kiselőadást tarthatnak, írásban vagy szóban könyvismertetéseket végezhetnek.

Alternatívaként ebben az évben megismerkedhetnek a diákok a ballada műfajával is. Ezekben az irodalmi művekben a bűn és bűnhődés, igazság és hamisság, elhallgatás és szókimondás fogalmai – melyek a kamaszokat ebben az életkorban foglalkoztatják – a műfaj jellegéből adódóan tömören, drámaian jelennek meg. A népballadák mellett a középpontban Arany János balladái állnak.

A leíró nyelvtan keretében eljutnak az összetett mondatok elemzéséig. A gyerekeknek érezniük kell a minőségi különbséget az alárendelés és mellérendelés között.

A nyelv vizsgálatának másik előnye, hogy alkalmat ad a metaforák és költői képek világának felfedezésére. A költészet különböző módjainak feltárása is izgalmas terület a fiatalok számára.

Itt nem az irodalmi művek esztétikai elemzéséről van szó, hanem a nyelvek, mint jelenségnek a megtapasztalásáról.

Az önálló fogalmazások, tanulmányok, esszék írása tovább folytatódik ebben az osztályban.

A reneszánsz világa, felfedezők és feltalálók élete, távoli országok földrajzi sajátosságai, a csillagok világa számos önálló munkára buzdító témával szolgál.

A diákoknak azon kell dolgozniuk, hogy miként figyeljenek meg természeti vagy kultúrtörténeti jelenségeket, hogy mit érdemes ezekkel kapcsolatban elmondani, úgy, mondandójuk közvetlenül a tényekre vonatkozzanak. Írásban és szóban egyaránt pontos leírásokat kell adniuk folyamatokról, jelenségekről, eseményekről és más megfigyelésekről.

Előzetes tudás

A gyerekek az előző évben behatóan tanulmányozták a nyelvi rendszert és az egyszerű mondat elemzését és ábrázolását is megtanulták. Foglalkoztak retorikával és vitáztak egymással. A magyar nyelv történetével ismerkedtek. Feldolgozták Arany János életútját, néhány versét és balladáit. A szövegalkotás alapjain tovább építkeztek kreatív szövegek írásával. Olvasmányait egyre jobban értik, tömöríteni tudják, egymásnak ajánlani.

Tantárgyi fejlesztési célok

Empatikus együttműködés a beszélgető társakkal. Saját vélemény megfogalmazása adott témákban, adott szempontok szerint. Az aktív és passzív szókincs bővítése önálló munkával.

Rövidebb, a mai nyelvhasználattól eltérő szövegek megértése (útleírások, útinaplók). Az önálló jegyzetelés alapjainak elsajátítása. A helyesírási szabályok alkalmazása.

Kiselőadások tartása, anyaggyűjtés, könyvtárhasználat.

Összefoglalás készítése megadott szempont alapján.

A nyelvi egységek szerkezeti, jelentéstani megfigyelése.

Az empátia fejlesztése dramatikus formák, játékok során.

A problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.

A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése.

A kommunikáció nem nyelvi jeleinek alkalmazása mindennapi helyzetekben.

A kommunikációs zavar felismerése, néhány megismert korrekciós lehetőség alkalmazása.

A szövegértési készség fejlesztése.

A szóbeli kifejezőkészség fejlesztése.

Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása.

Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- Arany János balladái
- modern költészet
- reneszánsz költészet és drámarészletek
- a reneszánsz irodalom stíluseszközei (szonett, epigrama, óda, himnusz, dal, elégia)
- Shakespeare élete és művei
- a színház belső világa
- életrajzok ismertetése és beszámolók a felfedezések korából
- a stílus és nyelvi kifejezőeszközei szóban és írásban
- a költői képek és alakzatok
- mondatszerkezet
- mondatfajták
- az összetett mondat, alárendelés és mellérendelés
- a központozás helyes alkalmazása
- a témához megfelelő műfaj és stílus kiválasztása
- a történelmi vagy társadalmi kérdések ellentétes irányokból való megközelítése
- írásban és szóban egyaránt pontos leírások készítése folyamatokról, eseményekről és más megfigyelésekről
- reneszánsz színdarab jeleneteinek, vagy részletének előadása
- a főoktatás témájához kapcsolódó színdarab előadása.
- a szavak szerkezetének felismerése
- a főbb szóelemek és funkciójuk (képző, jel, rag) felismerése, elkülönítése
- a szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepének megfigyelése a kommunikációban
- a könyvtárak típusaival és jellemzőivel való ismerkedés
- megadott szempontok alapján önálló gyűjtőmunka végzése a könyvtárban és digitális felületeken
- az információ-keresés, -gyűjtés alapvető technikáinak gyakorlása
- képzőművészeti gyűjtemények megismerése vezetéssel
- részvétel múzeumpedagógiai és könyvtárismereti foglalkozáson, és az azt előkészítő osztálytermi órán
- néhány sajtótermék szerkezetének, tartalmának áttekintése
- megadott szempontok alapján reflexió megfogalmazása a múzeumban, színházban, könyvtárban szerzett tapasztalatokról
- a nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak megismerése
- a nyelvi elemzőkészség fejlesztése
- a nyelv változásainak megfigyelése

- a helyesírási készség fejlesztése
- a mondatfajták azonosítása a közlési szándék szerint a beszélt és az írott nyelvben
- egyszerű mondat típusainak felismerése, elemzése
- az egyszerű mondat központosítása
- az összetett szavak helyesírásának alapvető szabályai
- a mellérendelő és az alárendelő szó szerkezet fajtáinak megismerése, elemzése
- a mondatrészek megtanulása (alany, állítmány, tárgy, határozók [időhatározó, helyhatározó, részhatózó, mód- és állapotjelző, ok- és célhatározó, eszköz- és társhatózó, állandó határozó]), jelző [minőségjelző, birtokos jelző, mennyiségjelző, értelmező]
- a szórend és a mondatjelentés kapcsolatának vizsgálata
- a szó elsődleges jelentésének, illetve a metaforikus jelentésnek elkülönítése, tudatos alkalmazása
- a főbb szóalkotási módok (szóösszetétel, szóképzés) ismerete
- az összetett szavak alapvető helyesírási szabályainak elsajátítása
- a tanult hangtani, alaktani ismeretek megfigyeltetése és felismerése a szavakban
- a szófajok és mondatfajták megfigyeltetése és felismerése a szövegben
- a szókincs fejlesztése
- az állandósult szókapcsolatok, a szólások, a közmondások, a szállóigék értelmezése
- a szóbeli és írásbeli fogalmazási készség fejlesztése
- az olvasmány-feldolgozási stratégiák gyakoroltatása
- reflektálás a szöveg tartalmára
- a szöveghű, értő szövegolvasás gyakoroltatása
- a hagyományos és a digitális írás fejlesztése
- kreatív írásgyakorlatok alkalmazása
- a helyesírási készség fejlesztése
- a mérlegelő gondolkodás fejlesztése
- a megtanult szövegtípusok jellemzőinek felismerése és alkalmazása
- helyesírási, nyelvhelyességi szabályoknak és a szövegtípusoknak megfelelő hagyományos és digitális szövegszerkesztési szabályok átismétlése
- a mondatfajták felismerése a közlési szándék és szerkezet szerint
- az összetett mondatok típusainak megismerése, alárendelő és mellérendelő összetett mondatok elkülönítése
- a központosítás megtanulása az összetett mondatban
- az idézés szabályainak elsajátítása
- irodalmi szövegek olvasása, értelmezése

- egy adott mű különböző művészeti ágakban és médiumokban megjelenő adaptációjának összehasonlítása
- a korszakban keletkezett irodalmi szövegek olvasása, értelmezése
- a nemzeti hagyományunk szempontjából szimbolikus irodalmi szövegeink megismerése
- a barokk jellegzetes műfajainak és stílusjegyeinek megismerése
- a hazaszeretet megjelenése a korszak művészetében
- alapvető hangulatok, beszélői attitűdök, modalitások felismerése: pl. vidám, könnyed, humoros, ironikus, emelkedett, fennkölt, meghitt, idilli
- néhány alapvető lírai műfaj jellemző darabjának megismerése (pl.: dal, himnusz, epigramma, óda)
- alapvető szóképek felismerése: hasonlat, megszemélyesítés, metafora
- a novella és a regény műfaji sajátosságai felismerése
- novellákat és regények különböző szempontok szerinti (téma, műfaj, nyelvi kifejezőeszközök) értelmezése
- a kisepikai és a nagyepikai alkotások különbségeinek felismerése (cselekmény, szereplők, helyszínek, tematikus fókusz stb.)

Ajánlott szépirodalom

Marco Polo életrajza, BodoKühn: Gutenberg mester élete; Barabás Tibor: Mágiák Firenzében; Baktay Ervin: Kőrösi Csoma Sándor élete; Leonardo da Vinci írásai; Erdődi Sándor: Így élt Magellán; Sasoknál magasabban, Így élt Husz János, Rónaszegi Miklós: Hínáros tenger; Karliczky Margit: Janus Pannonius; Eve Curie: Madame Curie; Hegedűs Géza: Megkondulnak a harangok, A menekülő herceg, Csingiz Ajtmatov: A fehér hajó; GerarldDurrell: Madarak, állatok és rokonok; Mikszáth Kálmán: Szent Péter esernyője, A két koldusdiák, Jókai Mór: Az utolsó budai pasa, Törökvilág Magyarországon, Lamb: Shakespeare-mesék, Irwing Stone: Michelangelo, Majtényi Zoltán: Az utolsó ítélet, Gárdonyi Géza: Egri csillagok, Aszlányi Károly: Kalandos vakáció, Tarkovszkij: Az én nagy barátom, Mark Twain: Tom Sawyer

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelvi nevelés minden tantárgyhoz kapcsolódik. Ebben az évben a nagy földrajzi felfedezéseket feldolgozó epocha a legfontosabb kapcsolódási pont.

Kulcsfogalmak / fogalmak

reneszánsz világkép, himnusz, szonett, óda, dal, elégia, epigramma, ballada; költői képek: metafora, megszemélyesítés, alárendelő és mellérendelő összetett mondat, stílus, alany, állítmány, tárgy
ballada, vígballada, népballada, műballada, balladai homály, kihagyás, szóelem, elektronikus levél, könyvtár, katalógus, digitális adattárak, múzeum, kiállítás, gyűjtemény, sajtó, folyóirat, rovat, célcsoport, könyv-

ismertetés, egyszerű szó, összetett szó, mondatrészek, szószerkezetek (alárendelő: alanyos, tárgyas, határozós, jelzős; mellérendelő: kapcsolatos, ellentétes, választó, magyarázó, következtető); szóösszetétel, szóképzés, szórend, összetett mondat, alárendelés, mellérendelés, logikai viszonyok; idézet, idézés

A fejlesztés várt eredményei

Adott témában különböző nézőpontokat és véleményeket tudnak védeni és cáfolni.

Rövid beszédet tudnak tartani meghatározott témában.

Saját jegyzeteik alapján be tudnak számolni az olvasott szövegekről, saját szavaikkal, szabadon.

Az olvasott vers és próza befogadói élményét árnyaltan tudják megfogalmazni, egyéni színezettel. Olvasható, jó tempójú egyéni írásmóddal bírnak. Előadás utáni beszélgetést követően önállóan tudnak összefoglaló jegyzeteket készíteni.

Olvasott szövegekből jegyzeteket tudnak készíteni.

A gyerekek felismerik az alárendelt és mellérendelt mondatok fajtáit.

Ismerik a költői stílus sajátosságait.

Össze tudják hasonlítani a magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani rendszerének bizonyos elemeit.

Az egyszerű mondat részeit gyakorlottan tudják ábrázolni.

3.1.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hetedik-nyolcadik osztálynál a hetedikes és a nyolcadikos tananyagot, feladatokat differenciálni szükséges, míg a hetedikeseknél az előző év anyagának elmélyítése a cél, a nyolcadikosok számára sok önállóan feldolgozandó anyagot kell biztosítani a pedagógusnak az alábbiak szerint:

Elsősorban az életrajzok, a történelmi eseményekről és a modern történelemről szóló regények tartoznak ennek az évnél a legfontosabb olvasmányai közé.

A XIX. század magas minőségű irodalmából érdemes meríteni: világirodalomban a világtörténelemhez kapcsolódva Dickens regényeiből; vagy akár nem elbeszélői jellegű munkákból, mint Jefferson Függetlenségi Nyilatkozatának nyitó sorai, Martin Luther King beszédei, Voltaire, Rousseau, Diderot felvilágosult gondolatai. A magyar történelemhez kapcsolódva Kossuth Lajos és Széchenyi István beszédeiből ismerjenek meg részleteket, Kölcsey Parainesisének részleteit, a Himnusz, Vörösmarty Szózatát.

Ösztönözzük a gyerekeket arra, hogy fedezzék fel saját érdeklődési körüket, ez egy egész éves munkájuk lehet, amelyet egy írásbeli dolgozat elkészítésével, egy szóbeli előadás megtartásával és egy hozzá

kapcsolódó művészi munkával zárnak le. Az irodalomepocha kiemelkedő témája lehet a romantika, a romantikus látásmód, mely mintegy ellenpólusává válik a forradalmakban megfáradt európai polgárosodásnak. Választhatjuk például Vörösmarty életrajzát, költészetét, középpontba állítva a Csongor és Tünde című művét, Maeterlinck Kék madár című mesejátékát. Választhatunk azonban a XX. század irodalmából életrajzokat és műveket: pl. Kosztolányi Dezső vagy József Attila életrajzát.

A 7- 8. osztály először ismerkedik meg egy jelentősebb drámai művel. Természetesen osztályként már adtak elő színdarabokat az osztálytanítói évek során. Körültekintően kell a munkát előkészíteni, ha a cél egy teljes színházi alkotás. Ebben a korban még mindig lehetséges, hogy az osztálytanító maga írja meg vagy adaptál egy színdarabot az osztály szükségleteire és képességeire szabott részekkel és témákkal. Ami a szereposztást illeti, még mindig előnyös, ha a szerep pozitív kihívást jelent a diákok képességeinek fejlesztéséhez.

Hetedik-nyolcadik osztályban összefoglalják az eddig tanult nyelvtani ismereteket, és a tanárnak törekednie kell arra, hogy a gyerekek, főként a nyolcadok évfolyamosok előtt egységében jelenjen meg a magyar nyelv rendszere, a különböző nyelvi szintek (hangok, szavak, szófajok, mondatok). Új módszer a tanításban a szöveg felőli megközelítés: mind írott formában, mind az élőbeszédben. Egy-egy mondat megismerése egyszerre több nyelvi szinten történhet, sőt egy-egy szépirodalmi idézet esetében a hangtani, szófajtani, mondattani megközelítés mellé hozzátehetik a stilisztikai ismérveket is.

Előzetes tudás

Hetedik-nyolcadik osztályban, fókuszálva a nyolcadik évfolyamra járó gyerekekre, összefoglaljuk mindazt, amit már tanultak a gyerekek a leíró magyar nyelvtanból, kommunikáció témájából, szövegértésből és szövegalkotásból. Irodalomból is a meglévő elméleti és gyakorlati képességekre építünk. A gyerekek adott témában különböző nézőpontokat és véleményeket tudnak védeni és cáfolni. Rövid beszédet tudnak tartani meghatározott témában. Saját jegyzeteik alapján be tudnak számolni az olvasott szövegekről, saját szavaikkal, szabadon. Az olvasott vers és próza befogadói élményét árnyaltan tudják megfogalmazni, egyéni színezettel. Olvasható, jó tempójú egyéni írásmóddal rendelkeznek. Előadás utáni beszélgetést követően önállóan tudnak összefoglaló jegyzeteket készíteni. Olvasott szövegekből jegyzeteket tudnak készíteni.

A gyerekek felismerik az alárendelt és mellérendelt mondatok fajtáit. Ismerik a költői stílus sajátosságait.

Össze tudják hasonlítani a magyar nyelv és a tanult idegen nyelvek nyelvtani rendszerének bizonyos elemeit.

Az egyszerű mondat részeit gyakorlottan tudják ábrázolni.

Tantárgyi fejlesztési célok

Érvelési technikák elmélyítése. Kommunikációs technikák alkalmazása a helyzetnek megfelelő módon.

Szókincsfejlesztés. Nyomtatott és elektronikus formájú irodalmi és egyéb szövegek önálló feldolgozása.

A tanult nyelvtani, helyesírási ismeretek normakövető alkalmazása. Különböző vélemények összevetése.

A memória fejlesztése. A nyelvi egységek szövegbeli szerepének megfigyelése. A különféle irodalmi műfajok felismerése és megkülönböztetése. Kreatív történet és elbeszélési és történet átírási gyakorlatok. Szituációk és instrukciók értelmezése. Az önálló műbefogadás teljesebb és minél gyakoribb élménye.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- versek, idézetek a modern történelemhez kapcsolódva: Kossuth Lajos és Széchenyi István beszédeinek részletei, a Himnusz, Vörösmarty Szózata
- erős életrajzi és érzelmi töltésű költemények (pl. Juhász Gyula: Párizsi elégia; József Attila: A Dunánál, Levegőt, Elégia; Radnóti Miklós: Nem tudhatom; Ady Endre: Föl-földobott kő)
- éves munka készítése szabadon választott témából, és előadása az osztály előtt
- életrajzok, történelmi események és a modern történelemről szóló regények – a XIX. század világirodalmából: Dickens regényei, Martin Luther King beszédei, Voltaire, Rousseau, Diderot felvilágosult gondolatai
- a magyar irodalomból az irodalomepocha témája lehet a romantika, a romantikus látásmód: például Vörösmarty életrajza, költészete, a Csongor és Tünde, Maeterlinck Kék madár című mesejátéka
- életrajzok és művek a XX. század irodalmából (pl. Kosztolányi Dezső vagy József Attila életrajza)
- a tanult nyelvtani ismeretek összefoglalása és gyakorlása
- a nyelv egységes, egész rendszerének vizsgálata a különböző nyelvi szinteken (hangok, szavak, szófajok, mondatok)
- a szöveg tanulmányozása mind írott formában, mind az élőbeszédben
- egy-egy mondat megismerése egyszerre több nyelvi szinten, sőt egy-egy szépirodalmi
- idézet esetében a hangtani, szófajtani, mondattani megközelítés mellett stilisztikaiismérvek keresése is
- egy teljes színházi előadás létrehozása: választható reneszánsz, klasszicista vagy akárromantikus darab is
- a közéleti megnyilatkozás alapjainak elsajátítása
- az önálló véleményalkotás készségének fejlesztése
- az önálló tanulási és ismeretszerzési képesség fejlesztése hagyományos és digitális források, eszközök használatával
- a tömeg- és digitális kommunikáció jellemzőinek megismerése
- a kommunikációs zavar felismerése, javítása
- vita- és érvelési kultúra elsajátítása
- a közéleti beszédformák (felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd) felismerése és alkalmazása
- digitális és papíralapú iskolai helyesírási segédeszközök: szótárak és szabályzatok és helyesírási portálok önálló használata

- a szövegek sajátosságainak megfigyeltetése, főbb fajtáinak tudatosítása: lineáris és nem lineáris, hagyományos és digitális szövegek
- digitális és/vagy nyomtatott szótárak használata
- az anyanyelv állandóságának és változásának tudatosítása
- a nyelv főbb változatainak megismertetése (köznyelv, irodalmi nyelv, csoportnyelvek)
- a nyelvek megjelenési formáinak ismerete
- a tanuló környezetében előforduló nyelvjárás néhány jellegzetességének megfigyelése
- a nyelvi tolerancia kialakítása, fejlesztése
- a tanuló környezetében előforduló nyelvváltozatok azonosítása
- anyanyelv, idegen nyelv, nemzetiségi nyelv összevetése
- különféle megjelenésű és típusú szövegek megértése és alkotása
- a szövegtípusok műfaji, retorikai és stilisztikai jellemzőinek megismerése, áttekintése
- a nyelv állandóságának és változásának megfigyelése különböző korok szövegeiben
- a szókincs változása, régi kifejezések, jövevényszavak gyűjtése irodalmi és beszélt nyelvi szövegekből
- a nyelvújítás és a nyelvújítók néhány szóalkotási módjának megismerése
- a magyar nyelv eredete, a nyelvrokonság hipotéziseinek megismerése
- otthoni olvasás és közös órai szövegfeldolgozás: nagyobb szövegegység áttekintő megértése és egyes szövegrészletek részletes megfigyelése
- a cselekményben megjelenő élethelyzetek, konfliktusok azonosítása, véleményalkotás
- a cselekmény ismertetése az elbeszélés időkezelésének megfigyelésével (pl. egyenes vagy fordított időrend, késleltetés, összefoglalás, időbeli ugrások stb.)
- az elbeszélt világ főbb jellemzőinek összefoglalása
- a színpadi hatáskeltés eszközeinek vizsgálata
- a drámai döntési helyzetek, motivációk, konfliktusok felismerése, vizsgálata, megvitatása
- a dráma cselekményének megértése, rekonstruálása szerkezeti vázlat segítségével
- a komikum, a humor tartalmi és nyelvi jellemzőinek megismerése
- a monológ és a dialógus szerepének megkülönböztetése
- drámarészletekből drámaegész kibontása
- részvétel egy drámai mű színreviteléhez kapcsolódó tevékenységben
- az eddigi irodalmi ismeretek felelevenítése és alkalmazása a választott mű értelmezésében

Ajánlott szépirodalom

Jókai Mór: A kőszívű ember fiai, És mégis mozog a föld, Fekete gyémántok, Egy magyar nábob; Mikszáth Kálmán: A gavallérok; Dumas: Három testőr, Monte-Christo grófja; Jules Verne regényei; Dickens: Twist

Oliver, Karácsonyi ének; Harriet Beecher Stowe: Tamás bátya kunyhója; Kertész Erzsébet: Harriet regénye; Móricz Zsigmond: Légy jó mindhalálig, Pipacsok a tengeren; életrajzi regények

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelvi nevelés minden tantárgyhoz kapcsolódik. Ebben az évben az év végi drámafeldolgozáshoz kapcsolódik leginkább a tantárgy.

Kulcsfogalmak / fogalmak

modern líra, életrajz, útkeresés, szöveg felőli megközelítés, szintézis

tömegkommunikáció, kommunikációs zavar, vélemény, vita, érv, cáfolat, hozzászólás, felszólalás, alkalmi beszéd, szöveg, hagyományos szöveg, digitális szöveg, lineáris szöveg, nem lineáris szöveg, elbeszélés, leírás, jellemzés, érvelés, cáfolat, rovásírás, nyelvemlék, nyelvújítás, nyelvcsalád, nyelvrokonság, jövevényszó, szállóige, szónoklat, humor, óda, elégia, dal, himnusz, epigramma, kisepika, anekdota, novella, elbeszélés, történet és elbeszélés, előre- és visszautalás, késleltetés, epizód, jelenet, leírás, kihagyás, dráma mint műnem, tragédia, komédia, színház; a drámai szerkezet, alapszituáció, bonyodalom, konfliktus, tetőpont, megoldás; monológ, dialógus, tér- és időviszonyok; drámai szerepkörök, szereplők rendszere, jellemtípus

A fejlesztés várt eredményei

Önálló előadást tartanak – egyéni kutatás és forrásfeldolgozás után – szabadon választott témakörben.

Tájékozódni tudnak alapvető tömegkommunikációs műfajokban.

A gyerekek szerepelnek egy teljes színdarabban.

Fogalmazást tudnak írni egy, az órán megbeszélte témáról a fő pontok összefoglalásával vagy egy bizonyos szempont kiemelésével.

A gyerekek jártasakká válnak a különféle érvelő műfajokban: ismertetés, magyarázat, tudósítás.

Ismerik a fő költői képek és alakzatok jelentését és használatát: hasonlat, metafora, megszemélyesítés, párhuzam, ellentét, ismétlés, fokozás.

Elemezni tudják az összetett mondatokat és szavakat.

A szavakat tagolni tudják szóelemekre.

Tudatosan használják a szókincs különböző rétegeit (köznyelv, szaknyelv, irodalmi nyelv).

Biztos helyesírással rendelkeznek a közkeletű idegen szavak és tulajdonnevek írásában.

3.1.9. A 8.évfolyam

A 3.1.8. pontban leírtak szerint az előző évben csak a nyolcadikosok számára jelölt feladatok elvégzésére, valamint az eddig tanultak elmélyítésére van mód az önálló nyolcadik osztályban.

3.2. Számtan és matematika

Bevezetés: 1-4. évfolyam

A matematikában is, mint minden más tárgyban, a gyerekek természetét figyelembe kell venni. A matematikatanítás három szakaszra tagolódik a Waldorf-iskolában. Az első három osztályt felölelő első szakaszban a számtant a gyermekek életfunkcióival közvetlenül kapcsolódó tevékenységi területről hívjuk elő, itt a ritmusra és művészi képzelőerőre építünk, a számokkal végzett munkát ritmikus mozgással is segítjük, legyen az futás, tapsolás vagy ugrás. A kisgyermek a 9. életév tájáig a világot egységben látja. A számolástanításban kezdetben az egészből indulunk ki, és az egésztől haladunk a részek felé. A harmadik osztály végén a gyerekek biztonsággal mozognak a természetes számok világában. Mikor 10 éves korban az egységes világ töredezni kezd, eljön az ideje, hogy a törtekkel foglalkozzunk. A gyerekek egyre tudatosabban élnek a világban, így a számtanfeladatoknak is közelebb kell kerülniük a mindennapi élethez, valódi, praktikus, gyakorlati példákkal kell foglalkoznunk. Így a 4-8. osztályt felölelő második szakaszban a fő hangsúly teljes mértékben áttolódik agyakorlatra.

3.2.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az akaratlagos tevékenység dinamikájának bensővé kell válnia a megszámlálhatóság megtapasztalása által. A képszerű ábrázolásban megnyilvánuló számminőség kell, hogy motiválja a gyermekek tevékenységét. Fontos szempont a test-orientált értelem iskolázása a mozgási tapasztalatok, a mozgáslehetőségek (nagy és finom motorikus mozgások) kihasználása, valamint a koordinációs gyakorlatok által. Emellett lényeges elem a számolástanulás első időszakában a képek alkalmazása.

Eleinte fontosnak látszik a tulajdonképpeni számolás lehető legkonkrétabb, legszemléletesebb megközelítése, valamint „az egésztől a részek felé” vezérmotívum szem előtt tartása. Ez azt jelenti, hogy ki kell alakítani az analitikus és a szintetikus gondolkodás helyes kapcsolatát.

A számolás tanításában kezdetben analitikusan kell eljárni. Az 1-ből mint egységből kiindulva kvalitatív módon mutatjuk meg a többi számot 1-től 10-ig. A számok írása a szemléletesebb római számokkal kezdődik, amelyek az arab számoknál kevésbé absztraktak. Ezt követi az arab számok használata. A

számfogalom kialakítását történetekkel segítjük, hogy a gyerekek érzelmikapcsolatot tudjanak kialakítani a számokkal,

így ne csupán egy absztrakt szimbólum-rendszert lássanak a számokban. A számok bevezetését követi a négy alpművelet bevezetése. Az első években a fejszámolás képességének kialakítása kap nagyobb hangsúlyt és csak bemutató jelleggel ismerik meg a négy alpműveletet leíró matematikai jelrendszert. Tehát a szóbeliség kap nagyobb hangsúlyt a feladatok elvégzésénél. A matematikai műveleteket kezdetben analitikus módon – az egészből, az eredményből kiindulva – részekre bontással vezetjük be. Ezzel a módszerrel

a gyerekek a matematika válaszok lehetőségének sokszínűségét is megtapasztalhatják. A négy alpművelet egyszerre kerül bevezetése. A számsorok ritmikus, mozgásos tanulása iselkezdődik.

A feladatokat általában közösen vagy kisebb-nagyobb csoportban oldják meg, az egyéni feladatmegoldások még ritkán jelennek meg.

Előzetes tudás

A gyerekek számlálási képessége, eddigi számélményeik.

Tantárgyi fejlesztési célok

Elsődlegesen a számfogalom kialakítása a tanulóknál. Számjegyek írásának elsajátítása. A négy alpművelet segítségével a fejszámolás képességének fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Tudatos megfigyeléseket tesz a környező világ tárgyaira, ezek viszonyára vonatkozóan; tájékozódik a környező világ mennyiségi és formai világában. Megérti a tanult ismereteket és használja azokat a feladatok megoldása során. A környezetében lévő dolgokat szétválogatja, összehasonlítja és rendszerezi egy-két szempont alapján. Megkülönböztet, azonosít egyedi konkrét látott, hallott, mozgással, tapintással érzékelhető tárgyakat, dolgokat, helyzeteket, jeleket. Válogatásokat végez saját szempont szerint személyek, tárgyak, dolgok, számok között. Felismeri a mások válogatásában együvé kerülő dolgok közös és a különválogatottak eltérő tulajdonságát. Folytatja a megkezdett válogatást felismert szempont szerint. Személyek, tárgyak, dolgok, szavak, számok közül kiválogatja az adott tulajdonsággal rendelkező összes

elemet. Azonosítja a közös tulajdonsággal rendelkező dolgok halmazába nem való elemeket. Megnevezi egy adott tulajdonság szerint ki nem válogatott elemek közöstudajdonságát a tulajdonság tagadásával. Adott elemeket elrendez választott és megadott szempont szerint is. Sorba rendezett elemek közé elhelyez további elemeket a felismert szempont szerint. Két, három szempont szerint elrendez adott elemeket többféleképpen

is. Megkeresi egyszerű esetekben a két, három feltételnek megfelelő összes elemet, alkotást. Megfogalmazza a rendezés felismert szempontjait. Tudatosan emlékezetébe vési az észlelt tárgyakat, személyeket, dolgokat, és ezek jellemző tulajdonságait, elrendezését, helyzetét; tudatosan emlékezetébe vés szavakat, számokat, utasítást, adott helyzetre vonatkozó megfogalmazást. Kérésre, illetve problémahelyzetben felidézi a kívánt, szükséges emlékképet. Alkalmazza a felismert törvényszerűségeket analógiás esetekben összekapcsolja az azonos matematikai tartalmú tevékenységek során szerzett tapasztalatait. Számlálás és egyszerű fejszámolás 1-től 100-ig tartó számkörben. A számjegyek elsajátítása, kiindulva római/székely számjegyekből,

amelyet

az arab számjegyek bevezetése követ. Négy alpművelet bevezetése és alkalmazása a természetes számok körében 1-20-ig terjedő számkörben. Fejszámolás gyakorlása a megadott számkörben. Az alpműveletekhez kapcsolódó alapvető matematikai műveleti jelek megismerése. Számsoros mozgásosbevezetése.

Számlálás és egyszerű fejszámolás 1-től 100-ig tartó számkörben. A számjegyek elsajátítása, kiindulva római/székely számjegyekből, amelyet az arab számjegyek bevezetése követ. Négy alpművelet bevezetése és alkalmazása a természetes számok körében 1-20-ig terjedő számkörben. Fejszámolás gyakorlása a megadott számkörben. Az alpműveletekhez kapcsolódó alapvető matematikai műveleti jelek megismerése. Számsorok mozgásos bevezetése.

Kapcsolódási pontok

A számlálás az egész életünket átszövi. Minden első osztályban tanított tantárgy lehetőséget biztosít a számlálásra, a négy alpművelet gyakorlására.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Számlálás. Minőségi számfogalom. Összeadás, kivonás, szorzás, osztás. Igaz-hamis, kisebb, nagyobb, ugyanakkora, több, kevesebb, ugyanannyi. Párosítás, bontás számlálás, becslés.

Jobb, bal, le, fel, előtte, mögötte, mellette, kint, bent, előre, hátra, távolabb, közelebb.

A fejlesztés várt eredményei

A tanulók eligazodnak az 1-től 100-ig tartó számkörben. A számjegyeket ebben a tartományban felismerik. Fejben képesek egyszerű fejszámolásokat elvégezni a 100-as számkörben. Biztonsággal számolnak fejben és írásban a 1-20-ig terjedő számkörben.

3.2.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben az első osztályra az előző, Az 1. évfolyam c. részben leírtak vonatkoznak. Míg a második osztályban folytatódik az első osztály tanulási folyamata. A feladatok még mindig szóban hangoznak el, és fejszámolás segítségével oldják meg a tanulók. A mozgásgyakorlatok továbbkísérik a számolástanulást. Tapssal, lépéssel és egyéb ügyességet fejlesztő gyakorlatokkal: ujjgyakorlatokkal, fonaljáték segítségével fejlesztjük a koncentrációs és memóriaképességet, valamint a finom motorikus készséget. Az írásos feladatok egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a szóbeli megoldások mellett. Gyakoroljuk az analitikus és szintetikus formában megfogalmazott számolási feladatok leírását. A számsorok gyakorlásával egyidejűleg bevezetésre kerül a szorzótábla. A szorzótáblák elsajátítását segítik a számsorok grafikusmegjelenítése.

Előzetestudás

Az első osztályban kialakult számfogalom és a négy alpművelet ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tanulók koncentrációs képességének fejlesztése. A számolás iránti érdeklődés fenntartása. A természetes számok fogalmának bővítése. A négy alpművelet számkörének bővítése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Helyes képze van a természetes számokról, érti a számnevek és számjelek épülésének rendjét. A számkör kibővítése. A négy alpművelet gyakorlása 100-as számkörben. Helyesen értelmezi az alpműveleteket tevékenységekkel, szövegekkel, és jártas azok elvégzésében fejben. Megfigyeli jelenségek matematikai tartalmát, és le tudja ezeket írni számokkal, műveletekkel vagy geometriai alakzatokkal. Életkorának megfelelően eligazodik környezetének térbeli és időbeli viszonyaiban. Érti a korának megfelelő, matematikai tartalmú hallott és olvasott szövegeket. Barkóbazik valóságos és elképzelt dolgokkal is, kerüli a felesleges kérdéseket. Példákat gyűjt konkrét tapasztalatai alapján matematikai állítások alátámasztására. Egy állításról ismeretei alapján eldönti, hogy igaz vagy hamis. Ismeretei alapján önállóan is megfogalmaz egyszerű állításokat. Fejszámolás gyakorlása. A négy alpművelet gyakorlása (a feladatmegoldás alapja még mindig a fejszámolás). Több különböző számtani műveletet tartalmazó feladat bevezetése és leírása. Egyszerű szöveges feladatok megoldása. Az oszthatóság szabályszerűségeinek vizsgálata a páros és páratlan számok megismerésével. Számsorok rendszeres gyakorlása, ismerete. A szorzótáblák bevezetése 1-től 10-ig. Részt vesz memóriajátékokban, különféle tulajdonságok szerinti párok keresésében. Megfogalmazza

a személyek, tárgyak, dolgok, időpontok, számok, testek, síklapok közötti egyszerű viszonyokat, kapcsolatokat. Megfogalmazza a felismert összefüggéseket. Összefüggéseket keres sorozatok elemei között.

Kapcsolódási pontok

Idegen nyelveken folytatódhat a számlálás és számolás. A formarajz szimmetria-formáiban is megjelenik a számolás, de a második osztály más tevékenységeiben is megvan a lehetőség a matematikai feladatokgyakorlására.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Számtani sorok vizsgálata, páros és páratlan számok, alapműveletek. Számjegy, egyjegyű, kétjegyű számok, páros, páratlan. Összeadás, kivonás, összeg, különbség, szorzás, bennfoglalás, egyenlő részekre osztás. Művelet, egyenlővé tevés. Többszörös. Kerek tízes. Szabály, sorozat, számsorozat, növekvő, csökkenő, kapcsolat, számpár, számhármass.

A fejlesztés várt eredményei

A tanulók képesek 100-as számkörben biztonsággal a négy alapműveletet elvégezni fejben és leírt formában. Ismerik a több műveletet tartalmazó feladatokat. Ismerik a páros és a páratlan számokat. Emlékezetből tudják a számsorokat és a szorzótábla egyszerűbb sorait.

3.2.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben elmélyítjük az addig tanultakat, a második félévben a különböző mérésekkel és a mértékegységek bevezetésével ismertettjük meg a tanulókat. A méréseket kezdetben alkalmilag választott, később szabvány egységekkel végezzük. A mérés-korszakban a gyerekek által a mindennapokban használt és „belakott” tereket vizsgáljuk. A mérés eszköze, a mérték az emberhez kötődik, ezzel szembesülnek a tanulók. A mértékegységek kialakulásának szociális szerepét és az egységes mértékegységek használatának fontosságát tapasztalják meg ezáltal. A mérés során a számegyenes bevezetésére is sor kerül.

Ebben az osztályban megismertetjük az írásbeli alapműveletekhez kapcsolódó feladatmegoldások módszereit, amelyek elsajátítása nagy hangsúlyt kap. Az „írásbeliség” a matematikában a helyi-és alaki értékek megértésében nyújt segítséget. A fejszámolás továbbra is lényeges eleme a matematika-tanulásnak. Ehhez kapcsolódóan a szorzótábla egyéni, emlékezetből való ismerete a tanév végéig megtörténik a harmadik évfolyamon, míg a második évfolyam számára még sok lehetőség van ennek megerősítésére.

Előzetes tudás

A négy alapművelet használata fejben és írásban a százaz számtartományon belül. Számsorok és a szorzótábla kezdeti ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A számfogalom általánosabb fogalommá válik. Megismerik a tér, tömeg, űrtartalom és idő meghatározását, a tanult mértékegységeket alkalmazzák. Ezzel párhuzamosan megismerkednek az írásbeli számolás technikai eljárásaival. A közös feladatmegoldást egyre többször az egyéni feladat megoldások váltják fel.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Jártas a mérőeszközök használatában, a mérési módszerekben. Két szempontot is figyelembe vesz egyidejűleg. Megbecsül, mér alkalmi és szabványos mértékegységekkel hosszúságot, tömeget, űrtartalmat és időt. Mértékegységek ismerete, mérés választott és kialakított egységekkel. Tömeg, hosszúság, űrtartalom, idő fogalmának kialakítása.

Helyesen alkalmazza a mérési módszereket, használ skálázott mérőeszközöket, helyes képze van a mértékegységek nagyságáról. Helyesen használja a hosszúságmérés, az űrtartalom mérés és a tömeg mérés szabványegységei közül a következőket: mm, cm, dm, m, km; ml, cl, dl, l; g, dkg, kg. Ismeri az időmérés szabványegységeit: az órát, a percet, a másodpercet, a napot, a hetet, a hónapot, az évet. Fejlesztése. Többjegyű számok összeadása és kivonása fejben. Számtani műveletek számkörének bővítése 1000 fölé. A számok helyi-és alaki értékének bevezetése. Összekapcsolja a tízes számrendszerben a számok épülését a különféle számrendszerekben végzett tevékenységeivel. Érti a számok, százasokból, tízesekből és egyesekből való épülését, százasok, tízesek és egyesek összegére való bontását. Érti a számok számjegyeinek helyi, alaki, valódi értékét. Megfogalmazott problémát tevékenységgel, megjelenítéssel, átfogalmazással értelmez.

Az értelmezett problémát megoldja. A problémamegoldás során a sorrendben végzett tevékenységeket szükség szerint visszafelé is elvégzi. Megoldását értelmezi, ellenőrzi. Kérdést tesz fel a megfogalmazott probléma kapcsán.

A négy írásbeli alapművelet bevezetése és gyakorlása. Kétjegyű számok szorzása írásban. Osztás egyjegyű számokkal írásban. Számok kapcsolatainak vizsgálata, osztó és többszörös fogalma. Ismert műveletekkel alkotott sorozat, táblázat szabályát felismeri; ismert szabály szerint megkezdett sorozatot, táblázatot helyesen, önállóan folytat. Tárgyakkal, számokkal kapcsolatos gépjátékhoz szabályt alkot; felismeri az egyszerű gép megfordításával nyert gép szabályát. Felismer kapcsolatot elempárok, elemhármak tagjai között. Szabály-játékok során létrehoz a felismert kapcsolat alapján további elempárokat, elemhármakat. A sorozatban, táblázatban, gépjátékokban felismert összefüggést megfogalmazza saját szavaival, nyíljelöléssel vagy nyitott mondattal. Egy- és többszemélyes logikai játékban döntéseit mérlegelve előre gondolkodik. Megadott szabály szerint sorozatot alkot; megértett probléma értelmezéséhez, megoldásához sorozatot, táblázatot állít elő modellként. Elsorolja az évszakokat, hónapokat, napokat, napszakokat, tetszőleges kezdőponttól is. Adatokat gyűjt a környezetében. Adatokat rögzít későbbi elemzés céljából. Gyűjtött adatokat

táblázatba rendez.

Kapcsolódási pontok

Idegen nyelveken való számolás, tervek készítése a házépítés korszakban, mérések a kézimunkában.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Mértékegységek. Becslés. Pontosság. Számegyenes. Írásbeli alpműveletek. Szöveges feladat, adat, ismeretlen adat, információ, ellenőrzés, szöveges válasz, felesleges adat. Sorszám, számegyenes, számtábla, nagyobb, kisebb, növekedés, csökkenés, egyes számszomszéd, tízes számszomszéd. Csoportosítás, beváltás, leltár, bontott alak, tízes, egyes. Összehasonlítás, mérés, mérőeszköz, mérőszám, mértékegység, hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő, cm, dm, m, dl, l, kg, másodperc, perc, óra, nap, hét, hónap, év, terület, km, ml, cl, g, dkg. Alaprajz. Százás számszomszéd, ezres számszomszéd, kerekítés. Három- és négyjegyű számok, római számok. Helyiérték, alaki érték, valódi érték, százás, ezres, tízezres, helyiérték-táblázat, tízes számrendszer. Kerek százás, kerek ezres. Írásbeli művelet, hiányos összeadás, pótlás. Visszaszorzás.

A fejlesztés várt eredményei

A tanulók biztonsággal számolnak (2. osztály az 100-as számkörben, 3. osztály az 1000-es számkörben). Emlékezetből tudják a szorzótáblát (3. osztály). Ismerik a számok helyi- és alaki értékét. A négy alpműveletet képesek írásban is elvégezni. Ismerik a tömeg, a hosszúság, az űrtartalom és az időmértékegységeit.

3.2.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermekek fejlődésében a 9. életévük elérése körül lényeges változások mennek végbe. A környező világ és belső világuk harmóniája „darabokra törik”. A lelkükben végbemenő változásokhoz igazodik aszámolás és matematika tanterve, amikor is a 4. osztályban a gyermekeket bevezetjük a törtszámok világába. Arra kell törekednünk, hogy a gyerekek megtapasztalják és megértsék a törtek lényegét. Ezután gyakorolják a törtekkel a négy alpműveletet, valamint az egyszerűsítést, bővítés, közös nevezőre hozást és a törtekösszehasonlítását. A harmadik évfolyamban a mérés és az írásbeli alpműveletek során felmerült a maradék fogalma. A pozitív egész számok halmaza már nem elégséges, hogy ezt a problémát kezelni tudjuk. A közös nevezőre hozás bevezetésével lehetőség nyílik a pozitív egész számok rendszeréből kilépni és új szempont szerint vizsgálni a világot. Az egész és a rész vizsgálata a gyermekben zajló változásokhoz is kapaszkodót biztosít.

Előzetestudás

A szorzótábla ismerte, a korábbi fejszámolási gyakorlatok és a négy alpművelet alkalmazása megfelelő alapot nyújtanak a törtek bevezetéséhez és a törtszámokkal való műveletek elsajátításához.

Tantárgyi fejlesztési célok

A megfigyelőképeség, az önálló, fegyelmezett, logikus, problémamegoldó gondolkodás fejlesztése.

A matematikai tartalom képi, szóbeli és írásbeli kifejezőképességének fejlesztése.

A matematika-tanulással kapcsolatos tevékenységformák, szokások bővítése, erősítése.

A bővülő matematikai tartalomnak megfelelően a matematikai fogalomalkotás képességeinek fejlesztése.

A szám- és műveletfogalom elmélyítése, tartalmi bővítése. A számolási rutin fejlesztése.

Az önállóság növelése a feladatok értelmezésében és megoldásában.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Fejszámolás gyakorlása. Fejben pontosan összead és kivon a 100-as számkörben. Fejben pontosan számol a 100-as számkörben egyjegyűvel való szorzás és maradék nélküli osztás során. Fejben pontosan számol a 10 000-es számkörben a 100-as számkörben végzett műveletekkel analóg esetekben.

Számtani műveletek kiterjesztése 3. osztályban 1000-es számkörre, 4. osztályban 10 000-es számkörre. Kis darabszámokat ránézésre felismer többféle rendezett alakban; megszámlál és leszámol; adott (alkalmilag választott vagy szabványos) egységgel meg- és kimér a 10 000-es számkörben; oda-vissza számlál kerek tízesekkel, százassal, ezresekkel. Helyesen alkalmazza a feladatokban a több, kevesebb, ugyanannyifogalmakat 3. osztályban 1000-es, 4. osztályban 10 000-es számkörben. Helyesen érti és alkalmazza a feladatokban a „valamennyivel” több, kevesebb fogalmakat.

Érti és helyesen használja a több, kevesebb, ugyanannyi relációkat, valamint a kisebb, nagyobb, ugyanakkora relációkat a megismert mennyiségekkel (hosszúság, tömeg, űrtartalom, idő, terület, pénz) kapcsolatban 10 000-es számkörben.

Használja a kisebb, nagyobb, egyenlő kifejezéseket a természetes számok körében.

Megtalálja a számok helyét, közelítő helyét egyszerű számegyenesen, számtáblázatokban, a számegyenesnek ugyanahhoz a pontjához rendeli a számokat különféle alakjukban a 10 000-es számkörben.

Megnevezi

3. osztályban az 1000-es számkör, 4. osztályban a 10 000-es számkör számainak egyes, tízes, száz, ezres szomszédjait, tízesekre, százassal, ezresekre kerekített értékét.

Számokat jellemez tartalmi és formai tulajdonságokkal. Számot jellemez más számokhoz való viszonyával.

Helyesen írja az arab számjeleket. Ismeri a római számjelek közül az I, V, X jeleket, hétköznapi helyzetekben felismeri az ezekkel képzett számokat.

Helyesen írja és olvassa a számokat a tízes számrendszerben 3. osztályban 1000-ig, 4. osztályban 10 000-ig. Ismeri a következő becslési módszereket: közelítő számlálás, közelítő mérés, mérés az egység többszörösével; becslését finomítja újrabecsléssel. Nagyság szerint sorba rendez számokat, mennyiségeket. Megadja és azonosítja számok sokféle műveletes alakját.

Összeveti azonos egységgel mért mennyiség és mérőszáma nagyságát, összeveti ugyanannak a mennyiségnek a különböző egységekkel való mérésekor kapott mérőszámait.

Írásbeli szorzás és osztás többjegyű számokkal. A műveletek közötti kapcsolat vizsgálata, műveleti sorrend és zárójel használata. Alkalmazza a számolást könnyítő eljárásokat. Érti a szorzó- és bennfoglaló táblák kapcsolatát. Emlékezetből tudja a kisegyszeregy és a megfelelő bennfoglalások, egyenlő részekre osztások eseteit a számok tízszereséig. Érti a 10-zel, 100-zal, 1000-rel való szorzás, osztás kapcsolatát a helyiérték-táblázatban való jobbra, illetve balra tolódással, fejben pontosan számol a 3. osztályban 1000-es, 4. osztályban 10 000-es számkörben a számok 10-zel, 100-zal, 1000-rel történő szorzásakor és maradék nélküli osztásakor. Becslés, közelítő érték megkeresése. Elvégzi a feladathoz szükséges észszerű becslést, mérlegeli a becslés során kapott eredményt. A kerekített értékek fogalmának kialakítása. Teljes négyjegyűek összegét, különbségét százasokra kerekített értékekkel megbecsüli, teljes kétjegyűek két- és egyjegyűvel való szorzatát megbecsüli. Helyesen végzi el az írásbeli összeadást, kivonást. Helyesen végzi el az írásbeli szorzást egy- és kétjegyű szorzóval, az írásbeli osztást egyjegyű osztóval.

Szöveges feladatokban megfogalmazott hétköznapi problémát megold matematikai ismeretei segítségével. Értelmezi, elképzei, megjeleníti a szöveges feladatban megfogalmazott hétköznapi szituációt.

Az értelmezett szöveges feladathoz hozzákapsol jól megismert matematikai modellt; a megválasztott modellen belül meghatározza a keresett adatokat. Megkülönbözteti az ismert és a keresendő (ismeretlen) adatokat; megkülönbözteti a lényeges és a lényegtelen adatokat. A modellben kapott megoldást értelmezi az eredeti problémára; arra vonatkoztatva ellenőrzi a megoldást. Tevékenység, ábrarajzolás segítségével megold egyszerű, következtetési, szöveges feladatokat. Választ fogalmaz meg a felvetett kérdésre.

A közönséges tört fogalmának bevezetése. Tevékenységekkel megjelenít egységtörteket és azok többszöröseit különféle mennyiségek és többféle egységválasztás esetén. A kirakást, mérést és a rajzot, mint modellt használja a törtreszek összehasonlítására.

Azonos és különböző nevezőjű törtek összehasonlítása, átalakítása. Négy alpművelet a közönséges törtekkel. A legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörös fogalmának megértése és használata.

Kapcsolódási pontok

Kézimunka-tervkészítés (keresztaszemes hímzés), zenetanulás, anyanyelvi beszédképzés (különböző ütemű dalok, versek éneklése, mondása)

Kulcsfogalmak / fogalmak

Bennfoglalás. Egyenlő részekre osztás. Közöséges tört. Áltört, vegyes tört. Számláló, nevező. Reciprok fogalma. Egyszerűsítés, bővítés. Közös nevező. Összevonás. Tört szorzása és osztása egész számmal. Alapműveletek törtszámokkal. Tag, tényező, szorzat, osztandó, osztó, hányados, maradék, maradékos osztás, zárójel, egész, törtész, egységtört.

A fejlesztés várt eredményei

Elsajátítják az írásbeli szorzás és osztás műveletét többjegyű számokkal. Ismerik a törtszámokat és a hozzájuk kapcsolódó fogalmak jelentéseit. Megismerik a négy alapműveletet a közöséges törtékkel. A tanulók ismerik a közös osztó és közös többszörös fogalmát. Képesek összehasonlítani a törték.

Bevezetés: 5-8.évfolyam

A 11-12. életévüket betöltött gyermekek gondolkodási – logikai képessége lehetővé teszi, hogy a már meglévő tudásukat rendszerezni tudják. Ez a lépés, amely 7. osztálytól megjelenik az algebrában, elvezet a számolási folyamatok megfigyelésén át az általános érvényű összefüggések felismeréséhez. Ha a diákok gyakorlatot és biztonságot szereznek a matematikai törvények megismerése és a műveletek végzése során, magabiztossá válnak a matematikai feladatmegoldásokban. Ebben az életkorban felbreszthetjük a diákokban a világ iránti érdeklődést, ha a gondolkodást praktikus életszükségletekre, követelményekre irányítjuk. A számolás a gondolkodás területén végzett aktívakaratnevelés.

A geometria a legalapvetőbb fogalmak megismerésén át elvezet a világban lévő törvényszerűségek felismeréséhez. Ez a folyamat sokkal könnyebben sikerül, ha a diákok megismerik a geometriaitörvényszerűségek mellett a szerkesztett formák szépségét is. Amit csodálkozással tapasztalnak meg

az5. osztályos szabadkézi geometriában, azt gondolati úton tanulmányozzák a 6-7. és a 8. osztályokban. A diákoknak meg kell ismerniük a matematika tanulásához szükséges nyelvi-logikai szerkezeteket, a köznyelvi és a matematikai nyelv különbözőségét és a szaknyelv szoros kötődését a tantárgyhoz.

3.2.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A négy alapművelet összekapcsolása, műveletek sorrendje. Számelméleti alapok. Műveletek közöséges

törtekkel. A tizedes törtek bevezetése a második félévben. Szabadkézi geometria.

Előzetestudás

A négy alapművelet az egész számok körében (írásban és fejben). A tört fogalma, műveletek közönségestörtekkel.

Tantárgyi fejlesztési célok

A 4. osztályban bevezetett törtszámítást gyakorolják. Az egyszerűsítést, bővítést a nevezők prímtényezőkre bontásával végzik. Ezt követik a második félévben tizedes törtek, mint a tört számok használata a mindennapokban. A maradékos osztás bevezetése után a diákok az 5. osztályban fedezhetik fel a tizedes törtekkel való számolás praktikusságát. Kifejlesztjük a gyermekekben azt a képességet, hogy az egész és törtszámokkal, valamint a tizedes törtekkel biztosan számoljanak. Az 5. osztályos szabadkézi geometriát a kör és az egyenes kettősségével kezdjük. Ahhoz, hogy a diákok számára ez a két mértani alakzat a lehető legintenzívebb élménnyé váljon, ajánlatos először körző és vonalzó nélkül, szabad kézzel rajzolni. A történelem órákon mesélt ó-egyiptomi történetekkel összefüggésben lehet tárgyalni Pitagorasz zsinórját (a derékszög kifeszítéséhez) és így a diákok először találkozhatnak Pitagorasz nevével.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A fejszámolás állandó gyakorlása. Ismeri az egész számokat. Ismeri és helyesen alkalmazza a műveleti sorrendre és a zárójelezésre vonatkozó szabályokat. Fejben, írásban és géppel számolás esetén is a racionális számok körében. Ismeri és alkalmazza a 2-vel, 3-mal, 4-gyel, 5-tel, 6-tal, 9-cel, 10-zel, 100-zal való oszthatóság szabályait. Ismeri a prímszám és az összetett szám fogalmakat; el tudja készíteni összetett számok prímtényezős felbontását 1000-es számkörben. Meghatározza természetes számok legnagyobb közös osztóját és legkisebb közös többszörösét; Írásban összead, kivon és szoroz. Gyakorlati feladatok megoldása során legfeljebb kétjegyű egész számmal írásban oszt. A hányadost megbecsüli. Gyakorlati feladatok megoldása során tizedes törtet legfeljebb kétjegyű egész számmal írásban oszt.

A négy alapművelet összekapcsolása, műveletek sorrendje. Helyesen értelmezi a 10 000-es számkörben az összeadást, a kivonást, a szorzást, a bennfoglaló és az egyenlő részekre osztást. Helyesen használja a műveletek jeleit. Hozzákapcsolja a megfelelő műveletet adott helyzethez, történéshez, egyszerű szöveges feladathoz.

A műveleti szabályok ismeretében ellenőrzi számolását. A kapott eredményt észszerűen kerekíti. A gyakorlati problémákban előforduló mennyiségeket becsülni tudja. Feladatmegoldásához ennek megfelelő tervet készít. Elvégzi az alapműveleteket a racionális számok körében, eredményét összeveti előzetes becslésével. Érti és alkalmazza a számok helyi értékes írásmódját nagy számok esetén. Érti és alkalmazza a

számok helyi értékes írásmódját tizedes törtek esetén. Ismeri a római számjelek közül az L, C, D, M jeleket, felismeri az ezekkel képzett számokat a hétköznapi helyzetekben. Értelmezi a műveleteket megjelenítéssel, modellezéssel, szöveges feladattal. Megérti a következő kifejezéseket: tagok, összeg, kisebbítendő, kivonandó, különbség, tényezők, szorzandó, szorzó, szorzat, osztandó, osztó, hányados, maradék.

Számolásaiban

felhasználja

a műveletek közti kapcsolatokat, számolásai során alkalmazza konkrét esetekben a legfontosabb műveleti tulajdonságokat. Megold hiányos műveletet, műveletsort az eredmény ismeretében, a műveletek megfordításával is. Alkalmazza a műveletekben szereplő számok (kisebbitendő, kivonandó és különbség; tagok és összeg; tényezők és szorzat; osztandó, osztó és hányados) változtatásának következményeit. Szöveghez, valós helyzethez kapcsolva zárójelet tartalmazó műveletsort értelmez, elvégez. Önállóan értelmezi a hallott, olvasott matematikai tartalmú szöveget. Helyesen használja a mennyiségi viszonyokat kifejező szavakat, nyelvtani szerkezeteket. Szöveges feladatokban a különböző kifejezésekkel megfogalmazott műveleteket megérti. Megfelelő szókinccset és jeleket használ mennyiségi viszonyok kifejezésére szóban és írásban. Megfelelően

használja szóban és írásban a nyelvtani szerkezeteket matematikai tartalmuk szerint. Szöveget, ábrát alkot matematikai jelekhez, műveletekhez. Játékos feladatokban személyeket, tárgyakat, számokat, formákat néhány meghatározó tulajdonsággal jellemez. Kérdést fogalmaz meg, ha munkája során nehézségbe ütközik. Nyelvi szempontból megfelelő választ ad a feladatokban megjelenő kérdésekre.

Számolás törtekkel. A tizedes törtek bevezetése. Ábrázol törtrészeket, meghatároz törtrészeknek megfelelő törtszámokat. Megfelelteti egymásnak a racionális számok közös nevező törte és tizedes tört alakját. Ismeri a racionális számokat, tud példát végtelen nem szakaszos tizedes törtre. Meghatározza konkrét számok reciprokát. Prím- és összetett számok. Két szám közös osztói, közös többszörösei, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös meghatározása (a nevezők prímtényezőkre bontása). Törtek ábrázolása számegyenesen. A helyi érték táblázat ritmikusan, mozgásszerűen és minőségileg bevezetve. A tizedes tört és a helyi érték kapcsolata. Számolás tizedes törtekkel, a tört számítás begyakorlása. Kerekítés. Mértékegységek, mint tizedes törtek.

A szabadkézi geometria elvezet a mértani alakzatokhoz. Kör, négyzet, háromszög (egyenlő oldalú, egyenlő szárú, derékszögű háromszög). Megméri különböző sokszögek területét különböző egységekkel. Területet mér különböző egységekkel lefedéssel vagy darabolással. Ismer a terület és kerület mérésére irányuló tevékenységeket. Színezéssel és fantáziával különféle minták érhetők el. A gyermekek kiszínezik ezeket a virágszerű formákat és ezáltal új geometriai formákat fedeznek fel. Szabadon épít, kirak formát, mintát adott testekből, síklapokból. Minta alapján létrehoz térbeli, síkbeli alkotásokat. Sormintát, síkmintát felismer, folytat. Alkotásában követi az adott feltételeket. Síkidomokat hoz létre különféle eszközök segítségével.

Megtalálja az összes, több feltételnek megfelelő építményt, síkbeli kirakást. Megfogalmazza az alkotásai közti különbsége. Megkülönbözteti és szétválogatja szabadon választott vagy meghatározott geometriai tulajdonságok szerint a gyűjtött, megalkotott síkidomokat; Megfigyeli az alakzatok közös tulajdonságát, megfelelő címkéket talál megadott és halmazokba rendezett alakzatokhoz. Megtalálja a közös tulajdonsággal nem rendelkező alakzatokat. Megnevezi a tevékenységei során előállított, válogatásai során előkerülő alakzatokon megfigyelt tulajdonságokat. Különbséget tesz testek és síkidomok között. Megnevezi a sík és görbült felületeket, az egyenes és görbe vonalakat, szakaszokat tapasztalati ismeretei alapján. Kiválasztja megadott síkidomok közül a sokszögeket. Megnevezi a háromszögeket, négyszögeket, köröket. Megkülönböztet tükrösen szimmetrikus és tükrösen nem szimmetrikus síkbeli alakzatokat: tudja a téglalap oldalainak és csúcsainak számát, összehajtással megmutatja a téglalap szögeinek egyenlőségét; megmutatja a téglalap azonos hosszúságú oldalait és elhelyezkedésüket, megmutatja és megszámlálja a téglalap átlóit és szimmetriatengelyeit.

Kapcsolódási pontok

Növénytan epocha (virágszerű geometriai formák, szimmetriák vizsgálata).

Történelem epocha (egyiptomi törzs törtek, Pitagorasz-zsinór).

Kulcsfogalmak / fogalmak

Prím- és összetett szám fogalma. Közös osztó, közös többszörös fogalma, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös fogalma. Tizedes tört.

Kör, négyzet, háromszög szemléletes fogalma.

Helyi érték, alaki érték, valódi érték, osztó, közös osztó, többszörös, közös többszörös

Összeadandók, az összeg tagjai. Kisebbitendő, kivonandó, különbség. Szorzandó, szorzó, szorzat, a szorzat tényezői, felcserélhetőség. Csoportosíthatóság, széttagolhatóság, osztandó, osztó, hányados, maradék, zárójel, kerekítés, becslés, ellenőrzés

Közönséges tört, számláló, nevező, törtvonal, vegyes szám, egyszerűsítés, bővítés, tizedes tört, tizedesvessző, helyi értékes írásmód, racionális szám, számegyenes közös nevező, reciprok.

Prímszám, összetett szám, prímtényezős felbontás, legnagyobb közös osztó, legkisebb közös többszörös.

Kerekítés. Becslés, ellenőrzés. Síkidom, sokszög, belső szög, külső szög; hegyesszögű, derékszögű, tompaszögű, egyenlő szárú és szabályos háromszög; téglalap, négyzet, szimmetriatengely, tengelyes szimmetria, merőlegesség, párhuzamosság, szakaszfelező merőleges, szögfelező félegyenes.

A fejlesztés várt eredményei

Az írásbeli szorzást, osztást a többjegyű természetes számokkal megbízhatóan végzik. A gyermekek ismerik

a prím- és összetett számokat, a prímtényezős felbontást, a legnagyobb közös osztó és a legkisebb közös többszörös meghatározását. Ismerik a számok tizedestört alakját. Képesek összehasonlítani a tizedes törteket. A négy alpműveletet tizedes törtekkel képesek elvégezni. Felismerik a szabadkézi geometria során megismert alapvető síkbeli geometriai alakzatokat.

3.2.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tanulók megismerkednek a racionális számokkal és a négy alpműveletet is ebben a számkörben végzik. A százalékszámítást elsajátítják és alkalmazzák feladatokban. Az euklidészi szerkesztés elemeinek segítségével szabályos sokszögeket, háromszögeket szerkesztenek. Megismerik a háromszögek és négyszögek fajtáit és tulajdonságait.

Előzetestudás

Közönséges és tizedes törtekkel végzett műveletek ismerete.

A geometria elemeinek és alakzatainak tapasztalati úton szerzett ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tanulók megismerkednek a százalékszámítással, mint a matematika gyakorlati alkalmazásával. Körzővel és vonalzóval pontos szerkesztések végeznek, képesek a szerkesztés menetének leírására. A geometriai törvényszerűségeket és összefüggéseket felismerik, bizonyítják a háromszögek egyszerű tételeit.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Összetett aritmetikai feladatok végzése a nem negatív racionális számok körében. Gyakorlati problémák megoldása során előforduló mennyiségeknél becslést végez. Megoldását ellenőrzi.

Egyenes és fordított arányosság. Arányos osztás.

Ismeri a százalék fogalmát, gazdasági, pénzügyi és mindennapi élethez kötődő százalékszámítási feladatokat megold. Százalékszámítás, az alap, a százalékláb és a százaléérték kiszámítása arányos következtetéssel. A százalékszámítás alkalmazása a kereskedelmi számításokban: kamat-, árengedmény-, átváltás-, nyereség- és veszteség-, áfa-számítás, valamint a képletek használatának általános bevezetése az egyszerű kamatszámítás segítségével. A negatív egész számok bevezetése. A negatív egész számokat irányított mennyiségként (hőmér- séklet, tengerszint alatti magasság, idő) és hiányként (adósság) értelmezi. Nagyság szerint

összehasonlítja

a természetes számokat és a negatív egész számokat a használt modellen belül. A négy alpművelet a

negatívszámokkal.

A szerkesztéshez tervet, előzetes ábrát készít. Ismeri az alapszerkesztéseket: szakaszfelező merőleget, szögfelezőt, merőleges és párhuzamos egyeneseket szerkeszt, szöget másol.

megszerkeszti alakzatok tengelyes és középpontos tükrképét. Geometria ismereteinek felhasználásával pontosan szerkeszt több adott feltételnek megfelelő ábrát. Ismeri a tengelyesen szimmetrikus háromszöget. Négyszögek fajtái és elemi tulajdonságai. Ismeri a speciális négyszögeket: trapéz, paralelogramma, téglalap, deltoid, rombusz, húrtrapéz, négyzet. Ismeri a négyszögek tulajdonságait: belső és külső szögek összege, konvex és konkáv közti különbség, átló fogalmát.

Tapasztalatot szerez a síkbeli mozgásokról gyakorlati helyzetekben. Felismeri a síkban az egybevágó alakzatokat. Felismeri a kicsinyítést és a nagyítást hétköznapi helyzetekben. Ismeri a kör részeit; különbséget tesz egyenes, félegyenes és szakasz között.

Háromszögek szerkesztésének alapesetei speciális (egyenlő szárú, egyenlő oldalú, derékszögű) és általános háromszögre. A háromszögek belső szögeinek összege.

Ismeri a háromszögek tulajdonságait: belső és külső szögek összege, háromszög-egyenlőtlenség. Összeszámlálási feladatok megoldása során alkalmazza az összes eset áttekintéséhez szükséges módszereket; a háromszögek és a speciális négyszögek tulajdonságait alkalmazza feladatok megoldásában. A természetes számokat osztók száma alapján és adott számmal való osztási maradékuk szerint csoportosítja.

Síkbeli tartományok közül kiválasztja a szögtartományokat, nagyság szerint összehasonlítja, méri, csoportosítja azokat; csoportosítja a háromszögeket szögeik és oldalaik szerint; ismeri a speciális négyszögek legfontosabb tulajdonságait.

Kapcsolódási pontok

Kertművelés, földrajz (tájékozódás a valóságos viszonyokról térkép és egyéb vázlatok alapján, arányos becslés)

Kulcsfogalmak / fogalmak

A százalék, alap, százalékláb, százaléktér fogalma. Számok ellentettje, abszolút értéke. Ellentett, negatív szám, előjel, egész szám, abszolút érték, kerekítés, becslés, ellenőrzés. Az egyenes és fordított arányosság definíciója. Arány, egyenes arányosság, hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő szabvány-mértékegységei. Megfeleltetés; egyenes és fordított arányosság; grafikon. Hegyesszög, tompaszög, homorú szög, egyenesszög és a teljesszög fogalma. Egyállású, váltó-, mellékszögek. Háromszögek egybevágósága. A négyszögek fajtái (négyzet, téglalap, paralelogramma, rombusz, trapéz, deltoid). Négyszög, konvex, konkáv, átló, trapéz, paralelogramma, deltoid, rombusz, húrtrapéz, körvonal, körlap, középpont, sugár, húr, átmérő, szelő, érintő, körcikk. Szimmetria-középpont, középpontos szimmetria, kicsinyítés, nagyítás.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok készség szinten végzik a műveleteket a nem negatív racionális számok körében. Az egyenes és fordított arányosságot felismerik és alkalmazzák egyszerű, konkrét feladatokban. Ismerik a százalékszámítás fogalmait (alap, százaléktérték, százalékláb) és ezek kiszámításának módját. Képesek körzővel és vonalzóval pontos szerkesztések elvégzésére. Szerkesztési feladatokban önállóan tudják alkalmazni a szakasz- és szögfelezést, szögmásolást, képesek adott egyenessel párhuzamos és adott egyenesre merőleges egyenesek szerkesztésére. Ismerik a háromszögek és négyszögek fajtáit és tulajdonságait. A nevezetes szögpárokat, a háromszögek és a négyszögek belső szögeinek összegét alkalmazzák egyszerű feladatokban.

3.2.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Első félévben az előző évi tananyag megerősítése történik, míg a második félévben bevezetés az algebra. Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása. Pozitív egész kitevőjű hatványozás az egész számok körében. Egybevágósági transzformációk. Kerület- és területszámítás.

Előzetestudás

A négy alpművelet végzése a racionális számok körében. Tételek, síkbeli alakzatok ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az algebra bevezetésével a műveletfogalmat mélyítjük el és terjesztjük ki. Az egyenletek megoldása során a mérlegelv tudatos alkalmazására törekszünk, az eredmény ellenőrzése során a diákok megtanulják saját gondolkodásuk kontrollját és fejlődik az önellenőrző képességük. A geometriában a tanulók rendszerező képességét és a helyes kommunikációs képességet fejlesztjük.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Matematikából, más tantárgyakból és a mindennapi életből vett egyszerű szöveges feladatokat következtetéssel vagy egyenlettel megold. Gazdasági, pénzügyi témájú egyszerű szöveges feladatokat következtetéssel vagy egyenlettel megold. A négy alpművelet végzése racionális számokkal többzárójeles feladatokban,

a műveletek tulajdonságainak alkalmazásával. A végtelen szakaszos tizedes törtek vizsgálata, a maradékos osztástétel.

A pozitív egész kitevőjű hatványozás fogalma és műveleti tulajdonságai. Pozitív egész számok pozitív egész kitevőjű hatványát kiszámolja. Hatvány, hatványalap, hatványkitevő, hatványérték, négyzetszám,

négyzetszámok négyzetgyöke négyzetszámok négyzetgyökét meghatározza. 2, 3, 5 hatványai, négyzet- és köbszámok. Négyzetre emelés és gyökvonás teljes négyzetből. Összefüggések a szorzótáblában. Grafikus formában megadott egyszerű statisztikai adatok vizsgálata és belőlük következtetések levonása. Valószínűségi játékokat, kísérleteket végez, ennek során az adatokat tervszerűen gyűjti, rendezi és ábrázolja. Állítások logikai értékét (igaz vagy hamis) megállapítja; igaz és hamis állításokat fogalmaz meg. A logikus érvelésben

a matematikai szaknyelvet következetesen alkalmazza társai meggyőzésére. A logikus érvelésben a matematikai szaknyelvet következetesen alkalmazza társai meggyőzésére. Különböző szövegekhez megfelelő modelleket készít.

Algebrai kifejezések fogalma, értéke, összevonása és szorzása. Meghatározza konkrét számok ellentettjét, abszolút értékét. Elsőfokú egyenletek zárójelekkel, törtekkel és gyakorlati alkalmazásuk feladatok megoldásában. Egyismeretlenes elsőfokú egyenletet lebontogatással és mérlegelvvel megold. Arányok és aránypárok. A négyszögek fajtái és szimmetriájuk, származtatásuk. Logaritmikus spirál és archimédeszi spirál, levélformák szerkesztése.

Egybevágósági geometriai transzformációk: tengelyes és középpontos tükrözés, pont körüli elforgatás, párhuzamos eltolás fogalma, tulajdonságai. Pitagorasz-tétel, bizonyítása és alkalmazása. Szimmetrikus alakzatok vizsgálata. A kör és egyenes kölcsönös helyzete. A kerület és terület fogalma, a háromszög és a négyszögek kerület-, illetve területképletei. Egyszerű perspektívavázlatok.

Kapcsolódási pontok

Történelem (a reneszánsz), rajzolás (perspektivikus ábrázolás), fizika (az emelőtörvény alkalmazásának matematikai alapjai).

Kulcsfogalmak / fogalmak

Véges és végtelen szakaszos tizedes törtek fogalma. Az egész számok pozitív egész kitevőjű hatványának fogalma. Algebrai kifejezés, egynemű és különnemű algebrai kifejezés. Egy-, illetve többtagú algebrai kifejezés fogalma. Mérlegelv. Tengelyes és középpontos tükrözés, pont körüli elforgatás, párhuzamos eltolás fogalma. Szelő és érintő. A tengelyes, középpontos és forgásszimmetria. A kerület és a terület fogalma. Hatvány, hatványalap, hatványkitevő, hatványérték, négyzetszám, négyzetszámok négyzetgyöke.

A fejlesztés várt eredményei

A gyerekek tudatosan alkalmazzák a mérlegelvet elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldásában. Képesek szöveges feladatokat egyenlettel, illetve következtetéssel megoldani. Ismerik a pozitív egész kitevőjű hatványozás fogalmát és műveleti tulajdonságait. Az egybevágósági transzformációkat (tengelyes

és középpontos tükrözés, elforgatás, párhuzamos eltolás) képesek végrehajtani. Felismerik a szimmetriákat és tulajdonságaikat alkalmazzák háromszögek és négyszögek vizsgálatában. Képesek a tanult kerület- és területképletek alkalmazására. Ismerik a Pitagorasz-tételt és alkalmazzák alakzatok egyes hiányzó adatainak meghatározására.

3.2.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Míg a 7. évfolyam számára lehetőség nyílik az előző évben tanultak elmélyítésére az első félévben, a nyolcadik évfolyamon tanulók számára bevezetésre kerülnek az elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszerek, elsőfokú egyenlőtlenségek. Szöveges feladatok megoldása egyenlettel, illetve egyenletrendszerrel. Négyzetgyökvonás. A háromszögek nevezetes vonalai, a kör és érintői. Térgeometria, felszín és térfogatszámítás. Bevezetés a valószínűségszámításba.

Előzetes tudás

Elsőfokú egyismeretlenes egyenletek megoldása. Algebrai kifejezés fogalma, összevonása. Pozitív egész kitevőjű hatványozás az egész számok körében. Geometriai alakzatok felismerése, tulajdonságaik, kerület- és területképleteik.

Tantárgyi fejlesztési célok

A mérlegelv tudatos alkalmazása, értő, elemző olvasás, az összefüggések felismerése, modellezése.

A következtetési képesség fejlesztése és az eredmények realitásának megítélése. Tájékozottság a koordináta-rendszerben. Függvényszemlélet kialakítása az algebrában és a számolási készség fejlesztése. Tapasztalat-szerzés események megfigyelésben, relatív gyakoriságmeghatározásában.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A nyolcadik osztály számára:

- az algebrában a műveletek tulajdonságai (kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás)
- többtagú algebrai kifejezések szorzása és szorzattáalakítása
- elsőfokú, kétismeretlenes egyenletrendszerek és elsőfokú egyenlőtlenségek megoldása

Szöveges feladatok megoldása egyenlettel, egyenletrendszerrel. Sorozatokat adott szabály alapján folytat; néhány tagjával adott sorozat esetén felismer és megfogalmaz képzési szabályt. Négyzetgyök fogalma, négyzetgyökvonás. Számrendszerek. Bináris aritmetikai (számolás kettes alapú számrendszerben). Valószínűségi kísérletek, gyakoriság, relatív gyakoriság, az átlag kiszámítása néhány elem esetén. Részt vesz olyan játékokban, kísérletekben, melyekben a véletlen szerepet játszik; különbséget tesz tapasztalatai alapján a „biztos”, „lehetetlen”, „lehetséges, de nem biztos” események között. Megítéli „biztos”, „lehetetlen”, „lehetséges, de nem biztos” eseményekkel kapcsolatos állítások igazságát. Tapasztalatai alapján tippet fogalmaz meg arról, hogy két esemény közül melyik esemény valószínűbb olyan véletlentől függő szituációk során, melyekben a két esemény valószínűsége között jól belátható a különbség. Tetszőleges vagy megadott módszerrel összeszámolja az egyes kimenetek előfordulásait olyan egyszerű játékokban, kísérletekben, amelyekben a véletlen szerepet játszik. A valószínűségi játékokban, kísérletekben megfogalmazott előzetes sejtését, tippjét összeveti a megfigyelt előfordulásokkal. Valószínűségi játékokban érti a lehetséges kimeneteket, játékában stratégiát követ; ismeri a gyakoriság és a relatív gyakoriság fogalmát. Ismereteit felhasználja a „lehetetlen”, a „biztos” és a „kisebb, nagyobb eséllyel lehetséges” kijelentések megfogalmazásánál. Descartes-féle derékszögű koordináta-rendszer, egyszerű lineáris kapcsolatok táblázata, grafikonja. Lineáris függvények. Felismeri az egyenes és a fordított arányosságot konkrét helyzetekben; tájékozódik a koordináta-rendszerben: koordinátaival adott pontot ábrázol, megadott pont koordinátáit leolvassa. Megadott szempont szerint adatokat gyűjt ki táblázatból, olvas le hagyományos vagy digitális forrásból származó diagramról, majd rendszerezés után következtetéseket fogalmaz meg. Értelmezi a táblázatok adatait, az adatoknak megfelelő ábrázolási módot kiválasztja, és az ábrát elkészíti. Értéktáblázatok adatait grafikusán ábrázolja; egyszerű grafikonokat jellemez. Felismeri és megalkotja az egyenes arányosság grafikonját. Helyesen használja a tanult matematikai fogalmakat megnevező szakkifejezéseket; adatokat táblázatba rendez, diagramon ábrázol. Különböző típusú diagramokat megfeleltet egymásnak. Konkrét adatsor esetén átlagot számol, megállapítja a leggyakoribb adatot (modus), a középső adatot (medián), és ezeket összehasonlítja. Elsőfokú egyismeretlenes egyenlet, illetve elsőfokú kétismeretlenes egyenletrendszerek grafikus megoldása. A kör kerülete, területe. Thalész-tétel, a kör és érintői, az érintősokszög fogalma. A háromszögek nevezetes vonalai, beírt köre, körülírt köre. Meghatározza háromszögek és speciális négyszögek kerületét, területét. A sokszögek kerülete és területe, a szabályos sokszögek szögei, tulajdonságai. Feladatok a Pitagorasz-tétel alkalmazásával. Hasonlósági transzformációk (nagyítás, kicsinyítés). Platóni testek (tetraéder, oktaéder, hexaéder, dodekaéder, ikozaéder), Euler-tétel. Testek felszíne és térfogata (kocka, téglatest, gúla, hasáb, henger és kúp). A kocka, a téglatest, a hasáb, a gúla, a gömb tulajdonságait alkalmazza feladatok megoldásában. Testeket épít élekből, lapokból; elkészíti a testek élvázát,

hálóját; testeket épít képek, alaprajzok alapján; elkészíti egyszerű testek alaprajzát. Alakzatok geometriai tulajdonságok.

Megszámlálja

az egyszerű szögletes test lapjait. Megnevezi a téglatest lapjainak alakját, felismeri a téglatesten az egybevágó lapokat, megkülönbözteti a téglatesten az éleket, csúcsokat. Megfigyeli a kocka, mint speciális téglatest

és

a négyzet, mint speciális téglalap tulajdonságait. Megnevezi megfigyelt tulajdonságai alapján a téglatestet, kockát, téglalapot, négyzetet; megfigyelt tulajdonságaival jellemzi a létrehozott síkbeli és térbeli alkotást, mintázatot. A kocka, atéglatest, ahasábésagúláhálójátelkészíti;testeketépítképek,nézetek,alaprajzok,

hálók alapján. Ismeri a gömb tulajdonságait. Ismeri a kocka, a téglatest, a hasáb és a gúla követ- kezdő tulajdonságait: határoló lapok típusa, száma, egymáshoz viszonyított helyzete; csúcsok, élek száma; lapátló, testátló. Egyenes hasáb, téglatest, kocka alakú tárgyak felszínét és térfogatát méréssel megadja, egyenes hasáb felszínét és térfogatát képlet segítségével kiszámolja. A képleteket megalapozó összefüggéseket érti.

Ismeri

az idő, a tömeg, a hosszúság, a terület, a térfogat és az űrtartalom szabványmértékegységeit, használja azokat mérések és számítások esetén. Idő, tömeg, hosszúság, terület, térfogat és űrtartalom mértékegységeket átvált helyi értékes gondolkodás alapján, gyakorlati célszerűség szerint

Kapcsolódási pontok

Fizika (folyadékok törvényeinek vizsgálatában, optikai számítási feladatokban)

Kulcsfogalmak / fogalmak

Magasságvonal, középvonal, súlyvonal, szögfelező, oldalfelező merőleges. Háromszögek beírt és körülírt köre. Hasáb, gúla, gömb, alaplapp, alapél, oldallapp, oldalél, testmagasság. Test, kocka, téglatest, lap, él, csúcs, lapátló, testátló, alaprajz, háló, nézet. Gyakoriság, relatív gyakoriság, átlag. Descartes-féle derékszögű koordinátarendszer, koordináták (abszcissza, ordináta), hasonlósági transzformáció. Esély, gyakoriság, relatívgyakoriság.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek biztosan dolgoznak elsőfokú egyismeretlenes egyenletekkel, egyenletrendszerekkel és alkalmazzák azokat egyszerű szöveges feladatok megoldására. Ismerik a műveletek tulajdonságait (kommutativitás, asszociativitás, disztributivitás). Készség szinten tudnak pontot ábrázolni a derékszögűkoordinátarendszerben. Képesek elsőfokú függvények ábrázolására. Tudnak algebrai kifejezéseket összevonni, többtagú kifejezéseket szorozni és szorzattá alakítani. Képesek háromszögekkel és négyszögekkel kapcsolatos feladatokat elvégezni. Ismerik a Thalész- és Pitagorasz-tételt, és képesek

háromszögek és négyszögek ismeretlen adatainak kiszámítására. Képesek a tanult kerület-, terület-, felszín-és térfogat-számítási képletek alkalmazására egyszerű gyakorlati feladatokban.

3.2.9. A 8.évfolyam

A 3.2.8. pontban leírtak szerint.

3.3. Történelem

Bevezetés

A történelemtanítás alapvető célja az, hogy segítsen megérteni a világot, amelyben élünk. A történelem – mint az emberiség múltjának ismerete – az emberi tudat fejlődésének folyamatára világít rá. A múlt tanulmányozása során felfedezzük a különböző történelmi korokat és kultúrákat, hogy azokat összehasonlíthassuk saját korunkkal. A történelem megismerése segít megérteni és feltárni a jelenkor összefüggéseit is. A történelem tanítása a jelenkorból, az adott helyzetből indul ki. Ez nem csak azt jelenti, hogy a jelenkorra vonatkozó, történelemmel kapcsolatos témakörökkel és azok hátterével foglalkozunk, hanem azt is, hogy a kiindulási pont megválasztásában a gyermekek életkorát, fejlettségét és érdeklődését is figyelembe vesszük. A történelem-tanterv vezérmotívuma az emberiség tudatfejlődési folyamata és az egyes gyermek tudatfejlődése között meglévő párhuzam. Ez a tantervi anyag kiválasztásának szempontjait is meghatározza.

A tanár példák, a történelmi személyek és események képszerű megjelenítésén keresztül mutatja be a történelmi fejlődést előidéző erők meghatározó jellemzőit. A történelmi tanulmányokhoz nemcsak a múlt, hanem a jövő is szorosan hozzátartozik. A minden egyes emberben benne rejlő lehetőségek jelentik azt a forrást, melyet a tanulás során fel kell tárnunk. A tanulók várhatóan felismerik, hogy a különböző történelmi kultúráknak, vallásoknak,

az egyes népek és nemzetek történelmiküldetésének mind megvolt a maga fontos szerepe az emberiség fejlődésében. Tisztelet ébred bennük az egymástól eltérő kultúrák, vallások, népek iránt, tisztelet és felelősség-érzet a saját kultúrájuk iránt. Felismerik, hogy az emberi faj fogalma magába foglal minden népet, és az egyes népek kölcsönös függőségben, egymásra utalva élnek. Minden nemzedéknek megvan a maga felelőssége

a történelem alakításában. Az emberi szabadság alapjainak lerakásához a történelemtanítás úgy járulhat hozzá, ha nem szabja meg a jövő generációjának gondolkodását, nem kész ideológiákat kíván átörökíteni, hanem segíti az önálló ítéletalkotás és gondolkodás, az erkölcsi értékek és a szociális érzékenység

kialakulását. A mi felelősségünk, hogy olyan képességek kialakulását segítsük, amelyek által a felnövő fiatalok lelkesen és bátran lépnek az életbe és formálják jövőjüket.

3.3.1. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tanulók ebben az életkorban figyelmesebbé, érdeklődőbbé válnak a világ iránt, egyre jobban belehelyezkednek az őket körülvevő valóságba. A gyermekeket megismertetjük az első valóságos történelmi fogalmakkal. Az évfolyam témája alapvetően az ókor: az ősi India, Perzsia, Mezopotámia és Egyiptom kultúrája (lehetséges még: ókori Kína, Közép- és Dél-Amerika kultúrája), történetek a görög mitológiából, görög történelem Homérosz idejétől Nagy Sándor koráig. A tanulók élményszerűen, a tanár képszerű elbeszélése alapján tapasztalják meg, mennyire eltérőek az ókori nagy kultúrkorszakok. Megfigyelhetik, hogy a földrajzi környezet és az akkori éghajlat mennyiben befolyásolta egy adott társadalmi kultúra kialakulását. Példákon keresztül a tanár bemutatja, hogyan alapozták meg a régmúlt idők a mai kultúránkat. Felébresztjük bennük azt az érzést, hogy a Föld népei együtt bontják ki az emberi civilizáció virágát, melyben minden kultúrának megvan a maga sajátossága, szerepe, ugyanakkor mindegyik hozzátartozik a történelemfolyamatához, és szorosan kapcsolódik a jelen kultúrához is. Így a gyermekek látóköre nem zárul le saját földrajzi határaiknál, megélik az emberiség egyes kultúráinak egymással való kapcsolatát.

Előzetes tudás

Előzetes szaktárgyi ismeretek nem szükségesek. Ebben az életkorban minden egészséges gyermekben megjelennek olyan képességek, melyek lehetővé teszik a történelmi múlt jelenségeinek megértését. Értelmi fejlődésüket az jellemzi, hogy jobban felfogják a kérdések, jelenségek reális, racionális vonatkozásait. A képi elem a gondolkodás folyamatában továbbra is fontos szerepet játszik a gyermekek tudatában, de kezdetét veszi az a folyamat, amikor a fogalmak alkotása és megértése már nem annyira az egyes képek és gondolatképek alkotásán alapul, hanem azon, hogy képesek tiszta, tényszerű, érzésektől mentes fogalmakat felfogni. Azáltal, hogy növekszik az emlékezőtehetségük, kialakul az időérzékük is. Emlékezetük fejlődésével egyre inkább képesek visszatekinteni a múltba.

Tantárgyifejlesztési célok

A tanulók megismerik az első valóságos történelmi fogalmakat és a tér- és időbeli tájékozódás alapelemeit. A tanári elbeszélés alapján megfigyelhetik a földrajzi környezet és éghajlat és egy adott társadalmi kultúra kialakulása közötti alapvető összefüggéseket. Felismerik az ókori nagy kultúrkorszakok közötti különbségeket. Példákon keresztül megfigyelik a múlt és jelen életviszonyai közötti különbségeket és

párhuzamokat.

A történelmi események elbeszélése és leírása által fejlődik a szóbeli és írásbeli kifejezőkészségük.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Javasolt témakörök:

- személyes történelem
- fejezetek az ókor történetéből
- az ókori India
- a Védák, az indiai mitológia (Upanishad és Bhagavad-gítá), a kasztrendszer kialakulása, a kasztok élete, Krisna gyermekora, Krisna és Arjuna, a hindu vallás fejlődésének bemutatásához Buddha élete
- az ókori Kelet világa
- az ősi perzsa kultúra (a letelepülő közösségek fejlődése, a földművelés és az állattenyésztés kezdetei, Zarathustra élete, szövegek az Avestából)
- Mezopotámia városi kultúrái (a Gilgames eposz, az ékírás fejlődése, zikkurátok, Hammurabi törvényei)
- az ősi egyiptomi mitológia motívumai, a Nílus völgyének földrajza hogyan hatott az egyiptomiak életéről és halálról kialakult elképzeléseire, példák az egyiptomi kultúra nagy vívmányaira (piramisok, királysírok, hieroglifák, öntözőrendszerek), az állam kialakulása, a Nílus völgyének földrajza hogyan hatott az egyiptomiak életéről és halálról kialakult elképzeléseire
- az ókori görögök
- történetek az Iliászból és az Odüsszeiából

További lehetőségek:

- Közép- és Dél-Amerika ősi indián kultúrái
- Az ókori Kína

Fejlesztési követelmények:

- ismeretszerzés hallott elbeszélő szövegekből
- híres emberek, történelmi személyiségek jellemzése
- történelmi jelenetek eljátszása különböző szereplők nézőpontjából
- a különbségek felismerése (pl. Athén-Spárta), és a változások nyomon követése (pl. letelepedés, városok kialakulása) egy-egy történelmi jelenség kapcsán
- események, történetek elbeszélése élőszóban és írásban
- történelmi események helyszínének megkeresése térképen
- egyszerű történelmi térkép készítése

- időmeghatározás más ismert eseményre, jelenségre való utalással (pl. A görög-perzsa háborúk után, Nagy Sándor uralkodása idején), Krisztus előtt, Krisztus után
- események, tárgyak, személyek stb. időrendbe állítása
- kiegészítő anyag gyűjtése gyermekek számára készült ismeretterjesztő könyvekből
- a helyi gyermekkönyvtár használatának megismerése

Kapcsolódási pontok

Euritmia (kultúrkorszakok), Földrajz (tájékozódás történelmitérképeken), Dráma (történelmi jelenetek eljátszása), Irodalom (mitológiai történetek, Homérosz művei, fogalmazások írása), Rajz-festés (füzet illusztrálása, a témákhoz kapcsolódó festmények készítése), Testnevelés (Waldorf-olimpia)

Kulcsfogalmak / fogalmak

történelmi idő, időszámítás, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség. politikai: politika, állam, államszervezet, városállam, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduralom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom

társadalmi: társadalom, társadalmi csoport, nemzet, népcsoport, életmód

gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, földművelés, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés, falu, város

eszme- és vallástörténeti: kultúra, kasztrendszer, ékírás, hieroglifa, művészet, hit, vallás, egyház, világkép

A fejlesztés várt eredményei

- képes ismereteket szerezni személyes beszélgetésekből, olvasott és hallott, valamint a különböző médiumok által felkínált szöveges és képi anyagokból
- kiemel lényeges információkat (kulcsszavakat) elbeszélő vagy leíró szövegekből, illetve rövidebb magyarázó szövegekből, és az ezek alapján megfogalmazott kérdésekre egyszerű válaszokat képes adni
- megadott szempontok alapján rendszerezi a történelmi információkat
- felismeri, hogy melyik szöveg, kép, egyszerű ábra kapcsolódik az adott történelmi témához
- egyszerű következtetéseket von le, és véleményt tud alkotni
- képes megnevezni az események helyszíneit és azokat térképen megkeresni
- használ különböző történelmi térképeket a fontosabb történelmi események helyszíneinek azonosítására, egyszerű jelenségek leolvasására, vaktérképen való elhelyezésére
- egyszerű alaprajzokat, modelleket, térképvázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készít
- a gyermek kezdi megkülönböztetni a régmúltat, a múltat és a jelent
- a tanult történelmi eseményeket időrendbe tudja állítani

- össze tudja foglalni saját szavaival hosszabb elbeszélő vagy leíró szövegek tartalmát
- a történeti anyagot meg tudja jegyezni a tanár elbeszélése alapján, a történelmi személyiségeket röviden jellemezni tudja
- képes társaival történelmi szituációk eljátszására, megjelenítésére
- egyszerű történelmi témáról tanári útmutatás segítségével kiselőadást állít össze és mutat be
- rajzot, festményt, modellt tud készíteni történelmi eseményről, helyszínről, élethelyzetről
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket
- felismeri a különböző korokra és régiókra jellemző tárgyakat, alkotásokat, életmódokat, szokásokat, változásokat, képes azokat összehasonlítani egymással, illetve a mai korral
- példákat hoz a történelmi jelenségekre
- felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van

3.3.2. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tananyag kb. 2000 évet fog át, az ókori római történelmet és a középkort egészen Kr. u. 1400-ig. Ebben az életkorban a gyermek kezdi megérteni az ok-okozati összefüggéseket, fontossá válik számára, hogy a tanult történelmi eseményeknek, jelenségeknek milyen előzményei és következményei vannak. Egyre inkább előtérbe kerül a letisztult, tárgyilagos gondolkodás. A tanulók látóköre kiszélesedik, személyiségük egyre erősebben, karakteresebben nyilvánul meg. Különösen érzékenyvé válnak az igazságosság és a jogosság kérdésében. Pontosan ismerniük kell kötelességeiket és a szabályokat. Önmaguktól és másoktól is elvárják ezek következetes betartását. Hasonló folyamatokat élhetnek meg a római történelem tanulmányozása kapcsán az emberiség fejlődésére vonatkozóan. A korai középkor tanítása során a rómaiak világához képest új lehetőség nyílik meg a béke és a keresztényi szeretet átélésével. Korunkban is erős vágyat tapasztalunk az erőszakmentes világ megszületése iránt. A gyermek megérti, hogy a görög-római és a középkor történelmének egészen a mai napig tartó hatásai vannak (pl. köztársaság, városi polgár, polgári jog, keresztes hadjáratok, arab kultúra hatásai a tudományokra, kereskedelemre).

Előzetes tudás

A 4-5. osztályban megismert általános történelmi fogalmakat megérti és használja. Ebben az életkorban a gyermek már képes arra, hogy a történelmi okság fogalmát megértse.

Tantárgyfejlesztési célok

A tanulók világosan megkülönböztetik a jelen, múlt és régmúlt fogalmát. A megadott történelmi témákhoz kapcsolódó fogalmakat előbeszédben is használják. Egyszerű kronológiai számításokat végeznek. A szónoki beszédek és viták megismerése során az érvekkel alátámasztott kulturált vita technikáját és szabályait gyakorolják. Tanári segítséggel megértik az egyszerű írásos források szövegét.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Javasolt témakörök

- a görög poliszok felemelkedése (Athén, Spárta – különbségek)
- a görög-perzsa háborúk eseményei és hősei
- Periklész kora (művészetek, tudományok, hétköznapi élet)
- Nagy Sándor és a görög kultúra elterjedése
- az ókori Róma alapítása (Romulus és Remus, a királyság kora, patríciusok és plebejusok harca, a római vallás)
- a Római Birodalom felemelkedése (államszervezet, a köztársaság megszilárdulása, római jog)
- hadvezérek, csaták, uralkodók az ókori Rómában (pun háborúk, Scipio és Hannibál, Julius Caesar és hadserege, császárság, Augustus kora)
- hétköznapi élet, műveltség az ókori Rómában (híres szónokok, Róma, az ókori nagyváros, élet Pannónia provinciában)
- a középkori Európa
- a kereszténység, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban (Szent Pál élete, keresztényüldözések, korai keresztény közösségek, a keresztény egyház kialakulása, Nagy Constantinus)
- a középkor világai
- a népvándorlások kora (Róma hanyatlása, gótok, hunok)
- Nagy Károly és a frank birodalom
- az iszlám vallás, az arab hódítás és kulturális hagyatéka
- a középkori élet színterei és szereplői (uradalmak, kolostorok, városok, egyházi műveltség, katedrálisok)
- a lovagi életmód és a keresztes hadjáratok, a templomos rend
- a pápaság és császárság harca
- a középkor technikai újításai (vízimalom, szélmalom, lovagi páncél)
- a magyarság történetének kezdetei és beilleszkedése Európába:
- történetek a magyarság vándorlásáról és a honfoglalásról, a kalandozások
- képek és portrék az Árpád-kor történetéből

- az államalapítás (Géza és Szent István, pogánylázadások, Szent Gellért legendája)
- az Árpád-ház uralkodói, szentjei (Szent László legendák, IV. Béla és a tatárjárás, élet a várakban)
- városfejlődés Károly Róbert és Luxemburgi Zsigmond idején
- Hunyadi János a török ellenes küzdelmek élén
- új látóhatárok

Kapcsolódási pontok

Földrajz (Európa), Angol nyelv, Német nyelv (a korszakhoz kapcsolódóan az adott nép mondáinak olvasása), Dráma (történelmi jelenetek eljátszása), Irodalom (fogalmazások írása), Rajz-festés (füzet illusztrálása, a témához kapcsolódó festmények készítése)

Kulcsfogalmak / fogalmak

Kr. e., Kr. u., évtized, évszázad, évezred, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség. politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, császár, köztársaság, város, polgár, egyeduralom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom; honfoglalás, államalapítás, népvándorlás

társadalmi: társadalom, társadalmi csoport, nemzet, népcsoport, életmód; szerzetes, lovag

gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés, falu, város
eszme- és vallástörténeti: kereszténység, pápa, egyház, kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép

A fejlesztés várt eredményei

- egyszerű következtetéseket von le, és véleményt tud alkotni
- képes megnevezni az események helyszíneit és azokat térképen megkeresni
- ismeri a nagy történelmi korszakok nevét, időhatárait, néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját
- időrendbe tud állítani történelmi eseményeket, képes az idő ábrázolására pl. időszalag segítségével
- a tanult történelmi eseményeket, jelenségeket, személyeket, képeket hozzá tudja rendelni egy adott történelmi korhoz, régióhoz, államhoz
- használ különböző történelmi térképeket a fontosabb történelmi események helyszíneinek azonosítására, egyszerű jelenségek leolvasására, vaktérképen való elhelyezésére
- egyszerű alaprajzokat, modelleket, térképvázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készít
- a gyermek kezdi megkülönböztetni a régmúltat, a múltat és a jelent
- a tanult történelmi eseményeket időrendbe tudja állítani
- kérdések önálló megfogalmazása a tárgyalt témával kapcsolatban

- a történeti anyagot meg tudja jegyezni a tanár elbeszélése alapján, a történelmi személyiségeket röviden jellemezni tudja
- ismeretszerzés olvasott elbeszélő szövegekből
- képes rövid fogalmazások készítésére egy-egy történetről, történelmi témáról
- képes társaival történelmi szituációk eljátszására, megjelenítésére
- egyszerű történelmi témáról tanári útmutatás segítségével kiselőadást állít össze és mutat be
- tanult történelmi eseményekre jellemző vonásokat ki tud emelni képen
- rajzot, festményt, modellt tud készíteni történelmi eseményről, helyszínről, élethelyzetről
- korabeli használati tárgyak funkcióit képes felismerni
- egyszerűbb korabeli szöveget tanári segítséggel fel tud dolgozni
- egyszerű mennyiségi mutatókat (lakosság, terület) össze tud hasonlítani és értelmezni
- a történelmi térképek segítségével országok területi változásait nyomon tudja követni
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket
- képes megfigyelni, összehasonlítani a történelemben előforduló emberi magatartásformákat, élethelyzeteket
- a történelmi szereplők megnyilvánulásainak szándékot tulajdonít
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről
- felismeri a különböző korokra és régiókra jellemző tárgyakat, alkotásokat, életmódokat, szokásokat, változásokat, képes azokat összehasonlítani egymással, illetve a mai korról
- felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van

3.3.3. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban a tanári tekintély új, megváltozott szerepben jelenik meg. Ennek megfelelően a tanítás módja is megváltozik, egyre inkább helyet kap a tanuló önálló véleményalkotásának fejlesztése. A serdülőkor kezdetén állunk, amikor a gyermek szeretné felfedezni a világot, hasonlóan ahhoz, ahogy az emberiség történetében a XV. századtól az új világ felfedezése elkezdődött. Amagyar történelem középkorig tartó tanulmányozása után ezzel a korszakkal folytatódik a 6-7. osztályos történelemtanítás. A tanuló előtt most a reneszánsz embere áll, aki egyre inkább saját megfigyeléseinek adott hitelt. Felfedezési vágya megnyilvánult a tudományok, a művészetek, a gazdasági- és a hétköznapi élet területein, és tükröztevilágképének emberközpontúságát. Ez a korszak egyben a tudományok megszületésének kezdete is.

A történelemórák anyagának megértését segíti, ha a tanuló látja a történelmi események tágabb összefüggéseit, s ezt saját felfedezéseivel, következtetéseivel is összekötheti. Ezáltal világossá válik számára, hogy a történelmi események nem véletlenszerűen következnek be, előzményeik és következményeik egyformán szerteágazóak. A tananyag a kulturális és a technikai fejlődés szemszögén át, a nagy földrajzi felfedezések korától a modern kor kezdetéig tartó mintegy 300 évet öleli fel. A felfedezések, találmányok (iránytű, távcső, óra, lőpor) és a kereskedelem, illetve a vallási élet új formáinak bemutatása során a tanuló ráébredhet, hogy egy új, eddig még nem létező dolog milyen forradalmi változást képes előidézni.

Előzetes tudás

Az 5–6. osztályban megismert általános történelmi fogalmakat megérti és használja. Minden területen sokkal nagyobb önállósággal képes dolgozni. A világ jelenségei iránti tudásvágy mellett megjelennek az egymás iránti figyelem és az önreflexió képességének első megnyilvánulásai. Megjelenik az absztrakt gondolkodás képessége.

Tantárgyifejlesztési célok

Az életrajzokról, az életképekről szóló önálló könyvtári kutatómunkák és kiselőadások nagyobb teret kapnak.

A tanulók tájékozódnak a korosztályuknak készült lexikonok, ismeretterjesztő könyvek körében. Jártasságot szereznek a csoportmunkában. A vázlatkészítésen keresztül gyakorolják a lényegkiemelés képességét. Szerepjátékokban és színdarabokban jelenítik meg a tanult korszak történelmi alakjait, élethelyzeteit. A történelmi eseményekről kronologikus táblázatot készítenek. A különböző léptékű történelmitérképeken összehasonlító munkát végeznek.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Javasolt témakörök

- háborús konfliktusok és hatalmi törekvések Európában (a százéves háború, Jeanne d’Arc)
- a nagy földrajzi felfedezések (az előzmények: a hajózás technikai fejlődése, csillagászat, Tengerész Henrik szerepe, Kolumbusz utazásai, spanyol hódítás, Magellán, Vasco de Gama, az Újvilág kulturális és gazdasági hatásai, a gyarmatosítás, rabszolga-kereskedelem)
- a humanizmus és a reneszánsz (Firenze felemelkedése, a Mediciek, Leonardo da Vinci, Michelangelo, művészetek és tudomány)
- képek és portrék a középkori magyar állam virágkorából
- Hunyadi Mátyás portréja, a reneszánsz Magyarországon

- Magyarország társadalma és gazdasága a XV–XVI. században (bárok, nemesek, jobbágyok, parasztfelkelések, bányászat)
- a tudományos világkép átalakulása a XV–XVII. században (könyvnyomtatás, Galilei, Kepler, Kopernikusz)
- vallási újítók (Husz János, Luther Márton)
- az Oszmán Birodalom terjeszkedése
- végvári küzdelmek, hétköznapiak a három részre szakadt Magyarországon
- a gazdasági és kereskedelmi élet fejlődése a XVI–XVII. században (manufaktúrák, itáliai bankok, Fuggerek, Hanza-városok)
- VIII. Henrik kora Angliában (anglikán egyház, küzdelem a tengerekért, William Shakespeare világa)
- portrék és történetek Magyarország kora újkori történetéből
- az Erdélyi Fejedelemség virágkora Bethlen Gábor idején
- a török kiűzése és a Rákóczi-szabadságharc
- élet a kora újkori Magyarországon

Kapcsolódási pontok

Földrajz (Afrika, csillagászat), Fizika (tudománytörténet), Dráma (történelmi jelenetek eljátszása), Irodalom (fogalmazások írása), Rajz-festés (füzet illusztrálása, a témákhoz kapcsolódó festmények készítése)

Kulcsfogalmak / fogalmak

- történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség, értelmezés, történelmi nézőpont. felfedezések, politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduradalom, jog, törvény, birodalom, végvár, szabadságharc, országgyűlés
- társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, nemzet, népcsoport, életmód, konkvisztádor, rabszolga, szultán, janicsár, fejedelelem, kuruc, labanc
- gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés, falu, város, gyarmat, kereskedelem, nemesfém, manufaktúra
- eszme- és vallástörténeti: reformáció, kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép, könyvnyomtatás, reneszánsz, építészet

A fejlesztés várt eredményei

- a gyermek tájékozódni tud a korosztálynak készült történelmi tárgyú lexikonok, ismeretterjesztő könyvek körében

- kiselőadást, rövid szöveges összefoglalást tud készíteni
- a tanult korok vívmányainak a mai napig érezhető hatására példákat tud felsorolni, felismeri jelentőségüket (pl. könyvnyomtatás)
- képes vázlatot készíteni tanári segítséggel
- képes önállóan kérdést és választ megfogalmazni egy-egy történelmi témáról
- élőbeszédben felhasználja a megismert történelmi fogalmakat
- adott korban, szituációban élt, ellentétes nézeteket képviselő történelmi személyiségeket és a közöttük lévő különbségeket felismeri, jellemzi
- életképeket tud megjeleníteni tanári segítséggel, előzetes kutatómunka alapján
- képes adott témához képi információk gyűjtésére
- be tudja mutatni egy-egy történelmi korszak jellemző alakját, jelenségét az adott korban élők szemszögéből
- valamely témát fel tud dolgozni megadott szempontok alapján csoportmunkában
- térségek gazdasági, politikai, társadalmi, technikai jelenségeit tanári segítséggel időben és térben elhelyezi, ezek hasonlóságait, különbségeit felismeri
- önállóan képes kronológiai táblázat készítésére
- képes történelmi eseményeket időben elrendezni, és az események egyidejűségét megállapítani
- önállóan össze tudja hasonlítani országok területi változásait különböző történelmi térképeken
- képen, egyszerű ábrán, grafikonon, diagramon ábrázolt folyamatot, jelenséget saját szavaival
- biztonsággal használja az idő tagolására szolgáló kifejezéseket, történelmi eseményre, jelenségre, folyamatra, korszakra való utalással végez időmeghatározást
- ismeretei segítségével időrendbe tud állítani történelmi eseményeket, képes az idő ábrázolására pl. időszalag segítségével
- egyszerű alaprajzokat, modelleket, térképvázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készít
- meghallgatja és megérti – adott esetben elfogadja – mások véleményét, érveit
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről, folyamatokról
- az emberi (történelmi) cselekvés és annak következménye közötti kapcsolat felismerésének gyakorlása
- társadalmi, erkölcsi problémákat azonosít adott történetek, történelmi események, különböző korok alapján
- önálló vélemény megfogalmazása eseményekről, személyekről
- feltételezéseket fogalmaz meg néhány fontos történelmi esemény és folyamat feltételeiről, okairól és következményeiről, és tényekkel alátámasztja azokat

– felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van

3.3.4. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / fejlesztési cél

A 7-8. évfolyamon fontos az ipari forradalom vívmányainak és a kulturális fejlődés társadalomra gyakorolt hatásainak felismertetése. A tanulók hallanak arról, miként változtatta meg a gőzgép és a szövőgép feltalálása a világot. Az oksági összefüggések és a céltudatos emberi tevékenység kölcsönhatása jól megfigyelhető az ipari forradalomban. A gazdasági és technikai változásokat a társadalmi összefüggéseikkel együtt vizsgálva láthatjuk, milyen életforma- és tudati változások következtek be a XVIII. század végén (pl. hírközlés fejlődése), melyeknek máig ható következményei vannak. A tanulókkal feltérképezzük a pozitív fejlődési folyamatokat (orvostudomány, közlekedés, kereskedelmi, szociális szervezetek fejlődése), áttekintjük a negatív jelenségeket is (munkások elszegényedése, gyermekmunka, gyarmatosítás, rabszolga-kereskedelem, haláltáborok, a meg nem újuló energiaforrások intenzív kihasználása, a nagyhatalmak közötti konfliktusok). A hangsúly a gyorsan változó világban élő személyiség megtapasztalásán van. A tanulók 8. osztályban a történelmi jelenségeket a rövid, de színes egyéniségrajzokon keresztül tudják jól megragadni. A történelmet a jelenkorig követjük, de ebben nem a szigorú időrendés a tények mennyisége a meghatározó, hanem egy-egy kiválasztott szempont, századokon átívelő folyamat nyomon követése.

Előzetes tudás

Az előző tanévekben megismert általános történelmi fogalmakat megérti és használja. Még inkább előtérbe kerül a racionális gondolkodás és az ok-okozati összefüggések felismerésének képessége.

Tantárgyfejlesztési célok

A tanulók tanári segítséggel összehasonlítják a történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélését. Még gyakrabban teret kap a csoportmunka, melynek során a XIX. és XX. század történelmi eseményeiről szóló leírások, elbeszélések, korabeli tudósítások kerülnek feldolgozásra. Összefüggéseket keresnek a technikai-gazdasági fejlődés legfontosabb állomásai és a történelmi események között. Áttekintenek több korszakon átívelő fejlődési folyamatokat (pl. céhek, manufaktúrák, gyárak). A felismert összefüggéseket szóban és írásban önállóan fogalmazzák meg. Az ökológiai problémák összetevőit, azok okait, az ipari forradalomig visszanyúló történelmigyökereit tanári segítséggel felismerik. Családjuk vagy lakóhelyük közelmúltját újszerű megközelítésben: pl. riport formájában is feldolgozhatják.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- A modern kor születése. Az ipari forradalom előtti időszak jellemzése (a földrajzi felfedezések korának következményei az új energiaforrások felhasználásának szempontjából).
- Az alkotmányos királyság létrejötte Angliában.
- Az ipari forradalom és hatásai (a textilipar fejlődése Angliában, a gőzgép, a közlekedés és a szállítás fejlődése, a vasút jelentősége, a mezőgazdaság gépesítésének következményei, az ipar munkaerő-elszívó hatása, a gyermekmunka, a munkások életkörülményei, a középkori kézművesipar, manufaktúrák és a gyárak közötti különbségek).
- Az Egyesült Államok létrejötte (pl. Benjamin Franklin életrajza, rabszolga-kereskedelem, az amerikai őslakosok sorsa).
- Az európai hatalmak és a gyarmatok. Napóleon fölemelkedése és bukása.
- Forradalmak kora. A magyar nemzeti ébredés és polgárosodás kora.
- A magyar reformkor képviselői (az életrajzokban kiemelt hangsúlyt kap e történelmi személyek gyakorlati tevékenysége: Széchenyi István, Kossuth Lajos, Wesselényi Miklós)
- Életképek a forradalom és szabadságharc történetéből
- A dualizmus kora: felzárkózás Európához. Az Oszák-Magyar Monarchia (Budapest világvárossá fejlődése, ipari fejlődés – pl. malomipar, hétköznapi élet a századfordulón)
- Tudományos, technikai felfedezések, újítások és következményeik (távíró, telefon, elektromosság; feltalálók életrajza, a motorizáció fejlődése; Henry Ford, az orvostudomány fejlődése; Pasteur, Semmelweis Ignác)
- Népesedés és társadalom. Régiók története.
- Az első világháború és következményei. Az első világháború jellemzői (a technikai fejlődés hatásainak megnyilvánulása a háborúban, élet a fronton, élet a hátszágban). Együttélés a Kárpát-medencében.
- A második világháború jellemzői. Mérlegen a magyar történelem. A megosztott világ. Az információs forradalom, a környezetvédelem mai kérdései, hatása hétköznapijainkra.
- Az információs forradalom, a környezetvédelem mai kérdései, hatása hétköznapijainkra

Kapcsolódási pontok

Földrajz (Amerika), Dráma (történelmi jelenetek eljátszása, március 15.), Irodalom (fogalmazások írása), Rajz-festés (füzet illusztrálása, a témához kapcsolódó festmények készítése)

Kulcsfogalmak / fogalmak

történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség, értelmezés, történelmi nézőpont. politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduralkodó, jog, törvény, birodalom, alkotmányos királyság, parlament, társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, nemzet, népcsoport, életmód, munkás, gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés, falu, város, gyár, termelés, környezet, gépesítés, eszme- és vallástörténeti: reformkor, kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép, sajtószabadság, nagyhatalom, villámháború, állóháború, lövészárk

A fejlesztés várt eredményei

- a gyermek képes korabeli írásos forrásokat összevetni megadott és saját szempontok alapján
- történelmi személyiségek korabeli és utólagos megítélését tanári segítséggel képes összevetni
- a történelmi jelenségek jelentőségét megérti, és nyomon tudja követni napjainkig
- a XIX–XX. századi eseményekhez kapcsolódó dalokat, mondákat, elbeszéléseket képes feldolgozni
- olvasmányokból önállóan tud vázlatot készíteni
- egyszerűbb statisztikai adatokat tartalmazó táblázatokat, grafikonokat tud értelmezni
- riportot tud készíteni közösen gyűjtött kérdések alapján szemtanúkkal
- gazdasági, társadalmi, technikai jelenségek összefüggéseinek, változásának, fejlődésének folyamatát képes tanári segítséggel felismerni és megfogalmazni
- adott témát meg tud jeleníteni társaival szerepjátékban, színdarabban
- a tanult történelmi eseményeket, jelenségeket, személyeket, ikonikus szimbólumokat, tárgyakat, képeket hozzá tudja rendelni egy adott történelmi korhoz, régióhoz, államhoz
- önállóan, folyamatos beszéddel képes eseményeket, történeteket elmondani, történelmi személyeket bemutatni, saját véleményét megfogalmazni
- az általa gyűjtött történelmi adatokból, szövegekből rövid tartalmi ismertetőt tud készíteni
- képes önálló kérdések megfogalmazására a tárgyalt történelmi témával, eseményekkel, folyamatokkal, kapcsolatban
- meghallgatja és megérti – adott esetben elfogadja – mások véleményét, érveit
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket
- a történelmi eseményekkel, folyamatokkal és személyekkel kapcsolatban önálló kérdéseket fogalmaz meg
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről, folyamatokról
- társadalmi-történelmi, erkölcsi problémák felismerése, megfogalmazása
- felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van
- képes felismerni a jelenbe vezető jelenségeket, és ezáltal önállóan képet tud alkotni a jövőről

3.3.5. A 8.évfolyam

A 3.3.4. pontban leírtak szerint.

TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS FÖLDRAJZ

3.4. Természetismeret és biológia

Bevezetés: 1-4. évfolyam

A Waldorf-iskolák egész tantervében felfedezhetjük az ökológiai gondolkodást. Az egésztől a részek felé haladó módszer önmagában is segíti azt, hogy a gyerekek fejlődésük és tanulmányaik során mindig képesek legyenek egy szélesebb, nagyobb összefüggéseket figyelő hozzáállást kialakítani.

A különböző osztályokban biológiából tárgyalt témák szervesen beleillenek az egész iskolán végigvezető tantervbe, így módon táplálva az egészen belülegységérzetet.

Az első három évfolyamban az osztályt átható hangulat hordozza magában a biológiához tartozó témákat. A gyermekek fejlődésének e szakaszai során az osztályban elhangzó történetek tükrözik a kisgyermekek és az élővilág folyamatosan változó kapcsolatát.

Az 1. és a 2. osztályban a történetek az átváltozás témakörével foglalkoznak, a béka királyfivá változik, a nádszálból királykisasszony pattan elő. Ezek a történetek lehetővé teszik, hogy a gyermekek megértsék az állatok nyelvét, és megismerjenek más lényeket - manókat, tündéreket -, akik titkokat őriznek és védik az életet. Az ilyen fantáziaelemek nem holmi szeszélyes hóbort szüleményei, ezek alapozzák meg ugyanis azt az egészséges érzelmi kapcsolatot, melyet az állatok és a növények komplex viszonyával, összefüggéseivel szemben ki szeretnénk alakítani a gyerekekben. Ezek az érzések és gondolatok a bioszféra azon rejtett tulajdonságaihoz is közelebb visznek, amiket majd később, a felső tagozatban, a világos gondolkodás segítségével tanulmányoznak.

A 3. osztályban a teremtés története a maga teljességében ábrázolja a Föld, a növények, az állatok és az ember eredetét. A mezőgazdasági epochában a gyermekek megismerik, miként dolgozik a paraszt a természet erőivel. A szántáson, a vetésen és a betakarításon túl még rengeteg feladat van: élő sövényeket telepíteni, kerítéseket állítani, bárányokat gondozni, víztől mentesíteni földterületeket és gyomtalanítani a terményt.

Mindezek bevezetőül szolgálnak az élővilág következő évekbeli tudatosabb tanulmányozásához, valamint annak tudatalatti megerősítéséhez, hogy a Földet óvó ökológia etikai alapja nem más, mint az emberek erkölcsi fejlődése.

A gyermek fejlődésében a kilencedik életév körül határozottan érzékelhető határvonal mutatkozik: a 4. osztálytól a gyermekek nagyobb távolságot érzékelnek saját maguk és más emberek, valamint a környező világ között. A képzelőerőt még mindig nagyon megmozgatja egy-egy történet, de annak tartalma már pontosabb leírást igényel. Az állattan megjelenése ebben az osztályban jó lehetőséget teremt az önállósuló megfigyelések kezdő lépéseire.

3.4.1. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az állattani epocha gondolati középpontjában az a sajátosan emberi tulajdonság áll, hogy a mi viselkedésünk nem csak ösztönös elemeket hordoz, hanem a gondolkodás, az emberi kultúra hatásai is befolyásolják. Az ember testi felépítésében sem találunk olyan specializációt, mint amilyen az állatokat segíti a természeti környezetben való tökéletes boldogulásban. Az állatok vizsgálatakor tehát mindig figyeljük az adott élőlény és az ember viselkedésbeli, testi felépítésbeli különbségét. Az emberi minőség megjelenését elsősorban a felegyenesedett testtartásban, a kéz szabaddá válásában, a beszéd komplexitásában és az öntudat erőteljes megjelenésében hangsúlyozzuk.

Előzetestudás

Nincs szükség konkrét tárgyi ismeretekre az állattan területéről.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az állatok és az ember összehasonlításával olyan szempontokat adunk a gyermekeknek, melyek segítségével értően tudják a környezetükben előforduló állatokat, azok életét megfigyelni. A testi jegyek, a viselkedés és a környezethez fűződő viszony alapos megismerése ebben az életkorban még jobban meg tudja erősíteni a gyerekek és az állatok amúgy is szeretetteljeskapcsolatát.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az ember testi felépítésének rövid formai és funkcionális vizsgálata, mely alapul szolgál az állatokkal történő összehasonlításhoz.

Ismert, vagy kevésbé ismert állatokból alakíthatunk ki olyan csoportokat, melyek vizsgálata során jól megmutathatók az ember felépítésétől való eltérések különböző irányú formái, tendenciái. A testfelépítés, a fogazat stb. különböző formáit mutathatja be például az emlősök között a tehén, az egér és az oroszlán egymást követő tárgyalása, de hasonló módon sorba vehetjük a vízi világ olyan különböző formáit, mint a nyolckarú polip, a csiga és a tengeri sünn. Az állatok végtagjait az emberével összehasonlítva jól megmutathatjuk a hasonlóságokat és a különbségeket. Az állati végtagok hatékonyságát (pl. ásóláb, szárny) az ember különböző technikai megoldásokkal (ásó, repülőgép) tudja utánozni, ez megmutatja, hogy nem testi módosulások, hanem szellemi tevékenység lesz jellemző az emberre.

Az állati viselkedésben megmutatkozó jellegzetességek is tanulsággal szolgálhatnak az ember megismeréséhez (pl. kitartás, agresszív viselkedés vagy önfeláldozó utódgondozás).

Kapcsolódási pontok

Mesterségek a 3. osztályban

Honismeret: a környéken élő állatok és a környezet kapcsolata

Kulcsfogalmak / fogalmak

A test részei, táplálkozás, utódnevelés, környezet, viselkedés, emlősök, madarak, hüllők, kételtűek, halak, gerinctelenek, ragadozó, mindenevő, növényevő, rágcsáló, háziállat, vadon élő állat.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek képes az órán tárgyalt állatok karakteres jellemzésére. Jól használja az újonnan megtanult kifejezéseket.

Képes összehasonlítást végezni a különböző állatok között, rámutatva a hasonlóságokra és a különbségekre. Össze tudja hasonlítani az állat és az ember testfelépítését.

Bevezetés: 5-8. évfolyam

A középtagozaton a biológia fokozatosan bontja ki a földi élet különböző rétegeit. Míg a negyedik osztályban az emberéhez hasonló testi és viselkedésbeli tulajdonságok jól érthető kapcsolatot mutattak az ember és az állat között, ez a kapcsolat az ötödik osztály növényteni megfigyeléseinél már jóval áttételesebb, kevésbé kézzelfogható. A hatodikosok az ásványok, a növények és az állatok összetett kölcsönhatásait gyakorlatban is megtapasztalhatják a kertművelésbelépésével

Az emberből kiindulva ismerték meg az élő természetet, s immár alkalmassá válnak arra, hogy a hetedik osztálytól kezdve újból az emberi test felé forduljon a biológiaiérdeklődésük

3.4.2. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az ötödikes növénytan megjelenése fontos lépés a megfigyelés és a gondolkodás fejlődésében. A kamaszkor viharai előtt ez egy olyan nyugalmi időszak, ami alkalmas a higgadt megfigyelésekre, a növényi formák sokaságának és szépségének elmélyült átélésére. Ebből a lelki hangulatból táplálkozva megerősödhet a Föld, mint élő organizmus iránti tisztelet.

Előzetestudás

Mezőgazdasági epocha a 3. osztályban

Tantárgyi fejlesztési célok

A növényeket a tájjal, a talajjal és az éghajlattal összefüggésben kell vizsgálni. A cserepes, de főként a földből kiemelt és lepréselt növények vizsgálatát nem tartjuk helyesnek, mert ebben az életkorban pontosan a növény világgal való összekapcsoltságán van a hangsúly, nem pedig az analitikus, precíz összehasonlításokon, rendszerezésen. A növényre jellemző folyamatok ebből az összekapcsoltságból – a Nappal, a levegővel, a talajjal, a rovarokkal - érthetőek meg igazán, így juthatunk a formák sokféleségének érző megértéséhez és tiszteltetéséhez. A környékbeli növények nevének ismerete megerősíti a kapcsolatot, de óvakodnunk kell a növényhatározás sablonos menetétől, ami elidegeníthet a vizsgált élőlénytől. A növény részeinek elnevezéseit is megtanítjuk, de itt is óvakodni kell a túlzott szisztematizálástól, inkább a minőségi jellemzéseket igyekezzünk kialakítani a növény felépítése kapcsán (méretbeli arányok megfigyelése és leírása, hangsúlyosabb formák észrevétele, polarítások és kontrasztok felfedezése a formák világában). A növényi formák metamorfózisának megfigyelése nem pusztán érzékszervi megfigyelés, hanem belső nyitottságot is fejleszt a folyamatok érzékeléseirányában.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Ismerős helyi tájak és az ott honos növényfajták bemutatása. Lényeges, hogy a gyermekek megtanulják a környéken fellelhető növények és fák közkeletű elnevezéseit.

A Föld különböző régióinak kontrasztja: sivatagi, erdei és tundra növényzet. A sarkvidéktől az egyenlítő felé, illetve a trópusokon a hegy tetejétől lefelé történő haladási irány növénytani hasonlóságai.

A gombákat, a zuzmókat, a mohákat és a páfrányokat a virágos növényekhez viszonyítva vizsgáljuk, a formák változékony hangsúlyaira koncentrálva, és még nem előtérbe helyezve az evolúciós szempontokat.

Magok csírázásának és a növény növekedésének megfigyelése, most is nagy súlyt helyezve a formák alakulására és a növekedési mozgásokra. A gyökér, a szár, a levél és a virág eleven fogalmait a különböző növényeknél fellépő polarítások megfigyelésén keresztül alkotjuk meg, stabilizáljuk.

A fák, mint a növények és állatok együttélésének helye; kapcsolatuk az időjárással, a talajjal és a tájjal.

Esetleg faiskola telepítése, amelyet a következő iskolaévekben is gondozni kell, és amely a facsemeték megfelelő helyre történő kiültetésében csúcsosodhat ki.

Kapcsolódási pontok

Kertművelés a következő osztályfoktól kezdve Földművesség korszak a harmadik osztályban

Földrajz: éghajlat, növénytakaró a különböző övekben

Kulcsfogalmak / fogalmak

növekedési formák, gomba, moszat, zuzmó, moha, haraszt, virágos növény, egyszikű, kétszikű, gyökér, szár, levél, virág, termés, mag, gyümölcs, lágyszárú, fás szárú

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje a környéken élő növények közkeletű elnevezéseit.

Képes egy megfigyelt növényt karakterizálni, a növény részeit megnevezni.

Képes mind szóban, mind rajzban a növények fejlődésének fontos szakaszait megjeleníteni.

Ismeri a növényvilág és az éghajlat közötti összefüggéseket, az évszakok váltakozásának hatását a növényvilágra.

3.4.3. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az évben összekapcsolódik mindaz, amit korábban az állatokról és a növényekről tanultak azzal, amit ebben az évben az ásványokról tanulnak. Ez a legintenzívebben a kertművelés tanulásával erősödik meg. Ebben az évben minden téren az oksági viszonyok feltárása lesz hangsúlyos a biológián belül is.

Előzetestudás

Növénytan az 4-5. osztályban, állattan a 3-4. osztályban, fafaragás az 4-5. osztályban

Tantárgyi fejlesztési célok

A növénytan területén a növény felépítése, környezete és az életciklusok közötti oksági összefüggéseket hangsúlyozzuk ki. A geológia megismerteti velünk a különböző talajtípusokat, a flóra és fauna felépülésének fizikai alapját. A földrajzzal együttműködésben egyre jobban kirajzolódnak a különböző területek klímájának, vegetációjának és gazdaságának összefüggései, a biológiai szemlélet tehát kapcsolatokra lel a gazdasági gondolkodással is. A fafaragás kapcsán a gyerekeknek már gyakorlati élményeik is vannak a különböző fafajok tulajdonságairól is, melyet így az éghajlati igényekkel is összefüggésbe tudnak hozni.

Az állattan területén különös figyelmet szentelhetünk a rovaroknak, ezen belül is az államalkotó rovarok tanulmányozásának. Ez a téma az állatok közötti viszonyok új szintjét világítja meg a gyerekek számára. A gerinctelenek közül olyan élőlényeket vizsgálhatunk, melyeknek fontos szerepe van a mezőgazdasági

viszonyok megértésében.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Egyszikű virágok – liliomok, a hagyma és a gyöktörzs Keresztes virágúak.

Fűfélék, ernyősvirágzatúak, pillangósvirágúak, katángfélék, és fészkesvirágúak. Ajakos virágúak, és más fészkesvirágúak, a virágzatok példái.

Szarkalábfélék és rózsafélék, ezek változatai.

Ezeknek a virágos növényeknek a fejlődése követhető egész éven át. Az évszakonkénti ciklus is megtárgyalandó.

A növényteni és az állattan kapcsolata a lepkék életciklusában. A kertészkedéssel kapcsolatban – kártevő bogarak, fatetű stb. A talajlakó férgek.

A rovarok formai jellemzése: a bogarak, a lepkék és a méhek formai és élettani sajátosságai. A méhek életciklusa - beleértve a méhek gondozását, a méhészetet - méz, méhviasz stb.

A hangyák és a hangyaállam.

Kapcsolódási pontok

Kertművelés

Földrajz: övezetesség, klíma, növényzet és gazdasági viszonyok

Történelem: Róma, mint állam és az államalkotó rovarok összehasonlítása Fafaragás: különböző fafajok igényei, tulajdonságai

Kulcsfogalmak / fogalmak

Talaj, fűfélék, rovarok testfelépítése, virágtípusok, fafajok, férgek, gerincesek, gerinctelenek, erdő,erdőgazdálkodás.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek minden témakör esetén mutasson egyre fokozódó pontosságot a megfigyelések terén, a leírások árnyaltságában.Tudjon összefüggéseket találni a kertben végzett tevékenységek és az élővilág általános törvényszerűségei között.Ismerje fel a különböző állatok helyét az ember által művelt természeti világban.

3.4.4. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Míg az előző években az emberi test felépítése és működése az állatvilággal és a növényvilággal

összefüggésben jelent csak meg, addig ebben az évben újból a tanulmányok középpontjába kerül. Ebben az életkorban úgy lehet az egészséggel kapcsolatos ismereteket megtárgyalni a gyerekekkel, hogy már objektív, illetve még objektív módon tudnak ezekhez a témákhoz viszonyulni. Míg korábban sokkal egyszerűbben, ösztönösebben, józanabban viselkedtek a táplálkozás, a tisztálkodás, az öltözködés, az egészséges életmód terén, később pedig hajlamosak nagyon egocentrikusan, illetve trendeket követve foglalkozni ezekkel

a dolgokkal, ebben az időszakban tényleg lehet velük tárgyyszerűen beszélgetni, akármelyik témában. Ez a témakör olyan területet érint, melyek kultúráját főleg a családi környezetből hozzák a gyerekek, de ezt a szokásrendszert most tanári segítséggel tudatosan átvizsgálhatjuk. A tanulmányokat át kell járnia az „egészség több, mint a betegség hiányát érzésének.

Előzetestudás

A korábbi évek biológiai tanulmányai.

Tantárgyi fejlesztési célok

Ez a tanév a biológia egy sajátos fejezetét nyitja meg azzal, hogy az emberi test működését kezdi vizsgálni. Ezek a vizsgálatok a korábbi természettudományos szemléletet folytatják, ugyanis nem önmagában kiragadva próbálják az egyes szervrendszereket és funkciókat megtárgyalni, hanem a környezettel és a többi szerv működésével való kapcsolatukban. Ez a komplex megközelítés segítheti a diákokat abban, hogy felelős módon viszonyuljanak saját testükhöz, értékeljék annak nagyszerűségét.

Ez a felelősség manapság nagyon fontos az ebben az életkorban kibontakozóférlben szexualitás miatt is. A szerelem, az anyaság-apaság kérdése, a szexuális kapcsolatok, a fogamzásgátlás, mind olyan témák, ahol a biológia és a lelki higiéné szorosan összekapcsolódik, nem pusztán élettani jelenségeket tisztázunk tehát ezek megtárgyalásakor.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az érzékek ápolása: gyakorlati ismeretek a látással a hallással, az ízleléssel és a szaglással és érintéssel kapcsolatban. A tüdő felépítése és szerepe, alapvető ismeretek a szívről és a keringésről, elég részletesen ahhoz, hogy gyakorlatias legyen (pl. a légcső védelme (csillós hám); a levegő és a vér közötti szoros kapcsolat a léghólyagok vékony membránjain keresztül) - de itt nem cél a részletes anatómiai tanulmányozás. Az étkezés fontossága: alapvető ismeretek az emésztőrendszerről, de az előbbieket szerint a hangsúly azon legyen, hogy milyen tényezőkre kell ügyelni az egészség tartós megőrzése érdekében (pl. növényi rostok szükségessége a belek stimulálására, a táplálkozási ritmus szükségessége, nehéz ételek után a testmozgás és a fürdőzés elkerülésének szükségessége). Fehérjék, szénhidrátok, zsírok, ásványi anyagok és vitaminok.

Különböző táplálkozási meggyőződések tárgyalása, anélkül, hogy bármelyik módszer mellett kardoskodnánk. A gyorsétkeztetésjellemzői, veszélyei,afogyókúrákeredményei,a rendszeres mozgás szerepe a testsúly kialakításában. Az egészséges testképkialakítása.

Az alvás szükségessége és a napi tevékenységek (szellemi-fizikai) kiegyensúlyozása.

A fenti témákkal kapcsolatos betegségek (pl. tüdőrák, tüdőtágulás, elhízottság, anorexia, cukorbetegség).

Szenvedélybetegséget előidéző anyagok: alkohol, nikotin, drogok (pl. ópiumszármazékok, hallucinogének); a függőség alapvető természete (akár a koffeinhez, a csokoládéhoz, a cukorhoz, akár rossz szokásokhoz, mint a körömrágáshoz hasonlítva), valamint a felismerés és a változtatás lépései, a segítségkérés fontossága.

Gyógynövények (pl. kamilla, körömvirág) és alkalmazásuk különböző módokon.

Személyes egészség és higiénia: izzadás, a fogak, a bőr, a hajas fejbőr ápolása, a kézmosás, az ételek érintése, és ezek kapcsolata az egészséggel (pl. baktériumok, fejtetű, orsógiliszta fertőzések).

Minden egyes témával kapcsolatban fontos a modern média hatásainak megtárgyalása.

Kapcsolódási pontok

Kémia a 7-8. osztályban.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Érvékszervek, tápcsatorna, légzés, keringés, kiválasztás, nemi szervek, bőr, drogok, egészséges életmód, serdülés, személyi higiénia, étel-miszer-összetétel és -minőség, lelki egészség,függőség

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje fel a mindennapi tevékenységek és az emberi test biológiai funkcióinak összefüggését.

Tudja elemezni az olyan hétköznapi jelenségeket, mint a légzés, a táplálkozás folyamata.

Ismeri a tápcsatorna részeit, az egyes részekben történő folyamatokról tudjon általánosságokban beszélni.

Érti az ember légzésének folyamatát, képes összefüggések keresésére a ruházkodással és a dohányzással kapcsolatban.Az érzékszervek jelentőségével tisztában van, ismeri ezek ápolásának módjait.

3.4.5. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben a korosztályban nagy testi változások zajlanak, a végtagok növekedése nagyon intenzívvé válik. A nemi érés is nagy hatással van a diákok mindennapjaira. Ezen fontos átalakulásokat jól kíséri az emberi test idei két nagy témája: a mozgásrendszer és az érzékszervek. A felegyenesedett testtartás szellemi-lelki vonatkozásai túlmutatnak a biológiai tényeken, jó beszélgetések táptalaja lehet ez atéma.

Előzetestudás

Az előző évek biológia epochája, a hat-hetedikes fizika mechanikai témaköre, a fénytan és a hangtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A csontrendszer felépítése rávilágít az emberi szervezet és a minket körülvevő ásványi világ szoros kapcsolatára az anyagösszetétel területén, valamint a gravitáció és az ember viszonyára a csontgerendák formálódásában. A mechanikai viszonyok, melyek a csontrendszer felépítésében és működésében jól tetten érhetők, érdekesek lehetnek ebben az életkorban. Az érzékszervek tárgyalásakor jó megmutatható, hogy a külvilágban érvényes fizikai (optikai, akusztikai) törvényszerűségek miképp érvényesülnek az emberi szervezet működésében. Ezeket az érzékszerveket nem csak ábrák, hanem kísérletek segítségével isvizsgáljuk.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A csontváz összességében és részeiben. Az aránymetszés, mint arányossági elv a csontvázban. A gerincoszlop formája és funkciója, a csigolyák felépítése, formagazdagsága, szerepük a felegyenesedett testtartás kialakításában. A gerincoszlop, a mellkas felépítése, a koponya és a végtagváz polaritása. Az egyes csontok formájának tanulmányozása, pl. a hátgerinc és a combcsont kontrasztja.

A végtagok felépítése és mechanikája, az emelőelv: az erőkar és a teherkarviszonya. A láb formája, a láb boltozata és viszonya a felegyenesedetttesttartáshoz.

Az alkar pronatioja és supinatioja.

Az izmok általános felépítése és működése.

A csontok és izmok kapcsolódása, az ízületek felépítése és működése.

Hajlító és feszítő izmok elhelyezkedése, az egymással együttműködő és az ellentétes működésű izmok elhelyezkedése, a mozgás és az izomrendszer komplex kapcsolata. Az izomgörcs.

Az emberi szem, illetve fül felépítése és funkciója.

Kapcsolódási pontok

Fizika: mechanika, erő fogalma, optika, akusztika. Művészetek: kupola és boltív, mint építészeti megoldás és mint élettani forma a csontváz különböző területein, csontok ábrázolása szénnel, agyagból való megformálás

Kulcsfogalmak / fogalmak

Csontrendszer, koponyacsontok, gerincoszlop, csigolyák, bordák, a végtagok alapfelépítése, függesztőövek, izmok, hajlító- és feszítőizmok, mimikai izmok, inak, ízületek, a szem részei, a fülrészei

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismeri a gerincoszlop részeit, annak jelentőségét az ember testtartásában. Tisztában van a végtagok és a függesztőövek felépítésével, az ízületek típusaival. Képes felismerni a fizikai törvényszerűségeket

a csontváz felépítésében.

Érti a csontok és az izomrendszer együttműködését az emberi mozgásban

Ismeri a tanult érzékszervek felépítését, jelentőségét az ember és a külvilág közötti viszonyban. A tanult szakkifejezéseket képes megfelelően használni.

3.4.6. A 8.évfolyam

A 3.4.5. pontban leírtak szerint járunk el, a tananyag elmélyítésére és bővítésére törekedve.

3.5. KERTMŰVELÉS

Bevezetés

A Waldorf-pedagógia elsődleges feladata, hogy minden gyermek egészséges fejlődéséhez megteremtse az szükséges feltételeket. Az iskolakert, mint szabad téraz iskolaszervezés része. A heti rendszerességgel végzett tevékenységek során az évjárás nagy ritmusait élhetjük át. Ez kihívást és örömet jelent a gyermekek számára. Ahhoz, hogy a gyermekek képessé váljanak saját lehetőségeik felismerésére, a kertművelés tantárgy bevezetésére és művelésére van szükség. Az élővel (az élő környezettel) való találkozás és tapasztalatszerzés elengedhetetlenül fontos a felelősségre nevelés szempontjából.

A kertművelés során a gyermekek elsajátítják az alapvető kerti munkákat, megtanulnak balesetmentesen bánni a szerszámokkal. Megtanulják és tapasztalják, hogy a komposztálással hogyan növelhető a talaj termékenysége - ez a környezetvédelem alapja. Megismerik a kert élővilágát, miközben saját maguk termelnek zöldséget, gyümölcsöt, virágot.

Mindezek olyan képességek kibontakozását segítik elő, amelyek az ember által kialakított természeti világhoz való kapcsolódásukban szükségesek.

Természetesen fontosak az előzmények, amikre építhetünk. Mire a 6. osztályban a kertművelés tantárgy

bevezetésre kerül, a gyerekek túl vannak a földművelés-gabona epochán és lehetőségük volt valamely közeli állatot tartó gazdához, vagy akár egy lovardába ellátogatni, ahol az állatokkal (ló, szarvasmarha, juh, kecske, szamár stb.) való találkozás, az állatápolás személyes élményét megtapasztalhatták. Erre az óvodáskor és az 5. osztály között kellett sort keríteni.

A kertészet nem csupán egy különálló tantárgy a többi között, hanem sok szállal kapcsolódik a történelemből, földrajzból, irodalomból tanultakhoz. Az igényes kerttervezésnél felhasználhatók a geometriában tanultak.

Az ásványtani ismeretek jó alapot szolgáltatnak a talajvizsgálathoz, biológiából a szaporodás, növekedés, fejlődés fázisai, valamint az elfogyasztható növények táplálkozás-élettani szerepe játszik fontos szerepet. Ez a fajta „egybeszőtttség” segít a gyerekeknek kapcsolódási pontokat találni, illetve egyre nagyobb tájékoztatást nyújt a kertben végzett tevékenység sokrétű összefüggéseivel.

A kertművelés oktatásának súlypontja elsősorban a gyakorlati munka, ezen keresztül válik érthetővé a gyerekek számára, hogy mit is kell és lehet tennünk a növények jó és kiegyensúlyozott fejlődéséért.

- A növények egészséges fejlődésének feltételei.
- Mi a különbség az élettelen közet és a termőtalaj között, a termőtalaj kialakulása.
- A humusz, mint a talajtermékenységhordozója.
- A komposztálás jelentősége.
- A komposzt hatékonyságának fokozása a biodinamikus preparátumok segítségével.
- Az egyes növények talaj- és tápanyagigénye.
- A talajmunkálási eszközei.
- Mi a különbség a természetes táj és a kultúrtáj között.
- A kultúrtáj életének támogatása a biodinamikus preparátumokkal.
- Hogyan alakulhat életközösség a növény, az állat és az ember?
- Az egészséges táplálkozáskérdése.

3.5.1. Az 5-6. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban jelentős fizikai, lelki és értelmi változáson megy keresztül a gyermek. A külvilág iránti érdeklődésük jelentősen megnövekszik. A meghosszabbodott végtagok és a megnövekedett fizikai erőnlétük

képessé teszi őket arra, hogy megtanuljanak helyesen bánni a kerti szerszámokkal, ami mozgáskoordinációjuk fejlődését is segíti. A tudati változások eredményeképp képessé válnak a törvényszerűségek megértésére.

Az oksági összefüggéseket működés közben értik meg, így a talaj- táj- klíma kapcsolatot a heti rendszeres munka során élhetik meg. Növekvő érdeklődésük a szociális kapcsolatok iránt jó alapot adhat a felelősségérzet kialakulásához, amit az élő környezettel való munka erősít. A gyerekek megismerik a kert talaját, rovar- és madárvilágát.

Előzetestudás

Első osztálytól kezdődően az őszi időszakban a gyerekek az osztálytanítóval tavaszi hagymás növényeket ültetnek az iskolakertbe. A 3. osztályban a földművelés epochán megélt kétéves élmények a gabona vetésétől a betakarításon át a kenyérsütésig.

Tantárgyi fejlesztési célok

A 11-12. életévben a kitartást igénylő munka a nevelési cél, amelyre a földdel való munka a legalkalmasabb (ásás, földhordás, ültetés). A földdel, a talajjal való munka hangsúlyos az egész év során. Ehhez javasolt egyes munkákhoz (pl. gyomlálás) a rövid nyelű szerszámok használata. Elvárás a pontos és folyamatos munkavégzés.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- a kéziszerszámok szakszerű használatának bevezetése
- a talajművelés alapjai
- az ágyások megtervezése és kialakítása
- vetés, növényápolás (öntözés, gyomlálás, kártevők elleni védekezés) biológiai módszerekkel
- egyéves zöldségfélék és dísnövények termesztése Téli hónapokra:
- szerszámok, kerti eszközök karbantartása
- az év során gyűjtött vetőmagok tisztítása, válogatása és előkészítése a tavaszi vetésekhez
- talajminták vizsgálata
- a téli természet megfigyelése: Magyarország főbb erdőalkotó fái (tölgy, gyertyán, bükk), a fák felismerése, habitusuk, kérgük és rügyeik alapján
- az adventi időszakra: a kertészethez kapcsolódó kézműves foglalkozások természetes anyagok felhasználásával.

Kapcsolódási pontok

Történelem: az ősi folyó menti kultúrák felidézése, különös tekintettel gazdálkodásukra, az ehhez kapcsolódó hiedelemvilágukra, matematikai, csillagászati tudásukra, naptárjaikra, valamint az ókori görög és római kor birodalmat megalapozó gazdálkodására.

Szent Columbán élete kapcsán tanultak a gyerekek a közösségek önálló mezőgazdálkodásának kialakulásáról.

Növénytan: a növény részei (gyökér, szár, levél, virág, termés), a növények életciklusai. Ásványtani ismeretek: jó alapot szolgáltatnak a talajvizsgálathoz, alapközetek típusai.

Fafaragás: a felhasznált fafajták tulajdonságainak felismerése.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Alapközetek, talaj, talajművelés, trágyázás, komposzt, humusz, egyszikű, kétszikű, egyéves, kétéves, évelő növény, kultúrnövények, gyomok, vetőmag, vetés, ültetés, palántázás, környezetvédelem, madárvédelem.

A fejlesztés várt eredményei

A tanulók a kert talajának főbb tulajdonságait ismerik.

Tudnak helyes testtartásban ásni, kapálni és gereblyézni, a szerszámokkal balesetmentesen dolgoznak.

Ismerik a vetés, palántázás alapvető szabályait.

Ismerik a kert rovar- és madárvilágát.

Megismerkednek a környezetvédelem alapjaival. Tudnak komposztot készíteni.

Összefüggéseket találnak a kertben végzett tevékenység és az élővilág összefüggései között.

3.5.2. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ennek az életkornak a jellemzője a külső aktivitás és a dinamikus belső állapot. A fizikai változások általában megelőzik a lelki fejlődést. Figyelmüket a világ felé kell terelni és arra ösztönözni őket, hogy merjenek kezdeményezni, ugyanakkor az egyéni szociális felelősségnek is fontos szerep jut. Ennek kapcsán hangsúlyossá válik a környezetvédelmi oktatás. Az ökológiai gazdálkodásban nagy szerepe van a sokszínűségnek. A gazdálkodás során úgy kell kialakítani a gazdaságot, iskolakertet, hogy az adott tájba beleilleszkedjék. Az egészséges táplálkozás előfeltétele az egészséges talaj- növény- állat kapcsolata. Az egyes növények táplálkozásban betöltött szerepe megbeszélésre kerül. Hangsúlyosabb szerepet kap a gyógynövények ápolása és felhasználása. A komposzt készítés, trágyakezelés a talaj tápanyag utánpótlása szempontjából elengedhetetlen. A téli órákon a gyerekek megtervezik a zöldségeskertet a vetésforgó és a növénytársítás fogalmát figyelembevéve.

Előzetestudás

A 6. osztályban a talajművelésről, a komposztálásról, a vetésről, az ültetésről. és a környezetvédelem alapjairól tanultak.

Tantárgyi fejlesztési célok

A pubertás kortól a gyerekek érdeklődővé válnak önmaguk változásaival szemben és nyitottá a külvilág iránt. Ebben az életkorban motiválja őket, ha a kapott feladatok „erőpróba-jellegűek” és végrehajtásuk kitartást igényel.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Minden alapvető fogás átismétlésre kerül, és innen léphetünk tovább:

- kétéves zöldség növények termesztése
- málna, ribizli, szőlő művelésének megismerése
- szaporítás dugványozással
- növénytársítások
- talajvédelmi eljárások (teraszozás, mulcsozás stb.)
- komposztálás, komposzt oltása biodinamikus preparátumokkal és a komposzt felhasználása
- trágyázás szerves trágyával: fontos, hogy egy, az iskola körzetében található állattartó telepre a tanulók ellátogassanak és lehetőség szerint dolgozhassanak is
- a szüretelt termények tárolása
- új eszközök szakszerű és balesetmentes használata (metszőolló, vasvilla, ásóvilla, talicska, aprítógép)

Téli hónapokra:

- szárított gyógynövények csomagolása és felcímkézése
- az eszközök karbantartása
- erdészeti alapfogalmak, honos növények, adventív fajok. A különböző társulások (erdők, rétek stb., szerepe atájban)
- az adventi időszakra: a kertészethez kapcsolódó kézműves foglalkozások, természetes anyagok felhasználásával.
- az év során gyűjtött vetőmagok tisztítása, válogatása és előkészítése a tavaszivetésekhez
- kertterv készítése a növénytársítások figyelembevételével és a vetésforgó alkalmazásával

Kapcsolódási pontok

Történelem: a középkori Európa jellegzetes gazdálkodási formái.

Földrajz: a nagy földrajzi felfedezések miként változtatták meg a kontinensünkön és hazánkban termesztett növénykultúrákat, ennek milyen társadalmi következményei lettek.

Csillagászat: ennek kapcsán a vetési naptár bemutatása.

Biológia: a növekedés, fejlődés szakaszai. Táplálkozásban.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Talajvédelem, komposztoltás, honos növények, fotoszintézis, egészséges táplálkozás, talaj tápanyag-utánpótlás, dugványozás.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek balesetmentesen és szakszerűen használják a metszőollót, a vasvillát, az ásóvillát.

Ismerik a komposztálás folyamatát, jártasak a trágya és növényi komposzt készítésében.

Alapszínt elsajátítják a fásszáru növények gondozását, ápolását.

Ökológiai tanulmányaik új fogalmakkal bővülnek. Ismerik egyes növények táplálkozásban betöltött szerepét.

3.5.3. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyerekek egyre szorosabb kapcsolatba kerülnek a világgal, érzelmekkel telített kritikai hajlamuk mellett nagyobb szerepet kap a racionalitás.

A végtagok nagyon megnyúlnak, mozgásukban robosztusabbak lesznek, ezért nagyobb hangsúlyt kell fektetni a nagyobb erőbedobást igénylő munkákra, amivel erőnlétüket, állóképességüket is folyamatosan fejleszthetik.

Megjelennek az ún. projektmunkák, amelyek során utak, kerítések, sziklakertek, szőlőültetvény stb.létesülnek.

Folytatódik az ökológiai tanulmányok elmélyítése a helytelen gazdálkodás környezetterhelő szerepéről.

A metszés szerepe, fontossága. Az egyes koronaformák szerkezete.

Előzetestudás

A komposzt és a szerves trágya oltása, kezelése, növénytársítások, dugványozás, kétéves növények, gyümölcstermő bokrok, az egészséges táplálkozás.

Tantárgyi fejlesztési célok

A 7-8. osztályban fontossá válik, hogy kinek milyen egyéni képességei vannak, de ugyanilyen hangsúlyos

az is, hogy csoportmunkában ki mit tud elérni.

A kertészetben mindkét aspektust tisztán elkülönülve ki tudják próbálni a diákok, mert sok egyéni feladatot ad a kert, ugyanakkor a munkamegosztással hatékonyabban elvégezhető feladatok száma is nagy.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- gyógy- és fűszernövények ismerete, gondozása
- gyümölcsfák ápolása, metszése
- új eszközök: fűrész, balta, fejsze használatának bevezetése
- növényvédő biolevek készítése, permetezőpreparátumok használata
- dombágyás készítése (csoportnak)
- terménytárolás, feldolgozás (pl. aszalás), gyógyteákkészítése

Téli hónapokra:

- a növénynemesítés alapelvei, a géntechnológia veszélyei
- a közép-kelet európai kultúrtájkialakulása
- a mezőgazdálkodás szerepe a környezetkialakításszempontról
- az adventi időszak: a kertészethez kapcsolódó kézműves foglalkozások, természetes anyagok felhasználásával
- az év során gyűjtött vetőmagok tisztítása, válogatása és előkészítése a tavaszivetésekhez
- kertterv készítése a növénytársítások figyelembevételével és a vetésforgóalkalmazásával
- favágás, gallyakaprítása
- gyűjtött és szárított gyógynövények feldolgozása

Kapcsolódási pontok

Történelem: az ipari mezőgazdaság hatása a talaj termékenységére és az élelmiszer minőségére, az ökológiai problémák összetevői.

Földrajz: az időjárás változásának törvényszerűségei, meteorológiai alapismeretek, felhőképződés.

Kémia: különböző gabonafajták, kísérletek.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Talajszelvény, talajbiológia, növénynemesítés, biolevek, allelopátia, közép-európai kultúrtáj, a GMO és veszélyei, génbank, koronaszervezet.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek felismerik a legfontosabb gyógy- és fűszernövényeket, megtanulják gondozásuk főbb

tudnivalóit.

A metszést elsajátítják.

Ismerik a terménytárolás módszereit és eszközeit.

Megtanulják a fák metszését, a metszés során megismerik a különböző koronaformák szerkezetét.

Jól bánnak a fűrészszel, baltával, fejszével.

Megtanulnak zöldséges- és virágoskertet tervezni.

3.5.4. A 8.osztály

A 3.5.3. pontban leírtak szerint járunk el.

3.6. FIZIKA

Bevezetés:

A tudományos ismeretek tanításának fő célja az, hogy kifejezze azt, hogy a tudomány az emberi létezés része, valamint az, hogy fantáziadúsan, az érzelmekre ható módon adja át azokat. Ez a természet valóságos jelenségeinek megfigyelésére, a jelenségek megfogalmazására és a modellalkotásra vonatkozó képesség kifejlesztését jelenti. A tényleges tudományos ismeretek oktatása a gyermek olyan életkorában kezdődik, amikor szert tesz arra a képességre, hogy oksági összefüggéseiben szemlélje a világot, és amikor ezek az ismeretek a gondolkodási képesség fejlesztésére szolgálnak. A cél az, hogy olyanminőségig gondolkodásfejlődjön ki, amely folyamatában képesszemplélni az emberilényésavaló világ változó kapcsolatát.

3.6.1. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A kísérleti úton nem vizsgálható modellek helyett valóságos érzékelésen, megfigyelésen alapuló gondolkodási módszert javasolt alkalmazni. Kezdetben a jelenséggel összefüggő érzelmi kapcsolatot kell kialakítani

a tanulóknál. Később ezt meg kell szabadítani a szubjektív elemektől azzal a céllal, hogy a belső értékek megragadhatók legyenek a megértési tevékenység során.

Emiatt a tudományos ismeretek tanítása a Waldorf-iskolában az érzékelés minőségéből indul ki. Ez a tanítási módszer különösen érzékelés-orientáltnak írható le. Ez fontos szerepet játszik, és higiéniai-pedagógiai

jelentősége is van.

Előzetestudás

A gyerekek a hangszeres zenélés során már megismerkedtek a hangok világával, a festésen keresztül pedig a színek világával.

Tantárgyi fejlesztési célok

A fizikaoktatás a megtapasztalt és megfigyelt jelenségekből indul ki, nem pedig elméletekből vagy modellekből. Minden kínálkozó lehetőséget ki kell használni az ellentmondások bemutatására, a tények szembeállítására érdekében. A fizika szabályait sem szabad szigetelten tárgyalni, hanem az egyéb tantárgyakkal való összefüggésben. Ezért a tanított gyermekek életkorának megfelelő időben be kell mutatni a művészet

és a technológiához való kapcsolódásokat. A középtagozat igyekszik gazdag tapasztalatokat nyújtani a fizikai jelenségekről, amelyekre ráépülhet a felső tagozat ismeretanyaga.

Kiemelt cél a pontos megfigyelés képességének fejlesztése és a megfigyelések írásbeli rögzítésének elsajátítása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A jelenségek egyszerű, teljesen érthető kísérletekkel történő megtapasztalása vezeti be a tanulókat a fizika világába.

A hangtan erre nagyon alkalmas. A különböző megközelítések közül álljon itt kettő:

- a) bevezetés az alapvető hangjelenségekbe (rezgés, hangmagasság, hangerő, hangszín).
- b) hangszerek vizsgálata, melynek során a tanulóknak módjukban áll felismerni a rezgést, mint a hang fizikai megfelelőjét:
 - a hangforrás, valamint a hangerő, a hangmagasság, és a hangszín közötti kapcsolat bemutatása, hangközök a monochordon, hangterjedés.
 - Állóhullámok megfigyelése (Kladni-lemezen, húron, kötélben stb.), rezonancia hétköznapi példái (hinta, hangszer, lengő faág, billegő vízestál stb.)
 - A tanulóknak mindenképpen meg kell ismerniük a gége fizikai-élettani tulajdonságait
 - A festés során szerzett tapasztalatokra építve továbblépnek a következő témákra:

Színelmélet.

- Egyszerű színtan (azaz elmélet nélküli ismertetés).
- A kiindulási pont a világosság, illetve sötétségellentéte.

- Megvilágított színes felületek figyelésének abbahagyása után a szemben utókép képződik, ez vezetett a kiegészítő színek elméletéhez (Goethe „megidézettlszínei).
- A színpompás és színes árnyékok szemléltetése, valamint keletkezésük feltételeinek bemutatása.
- Átlátszatlan közeg hátulról vagy oldalról történő megvilágításakor megjelenő színjelenség megmutatása.
- A színelméletben cél a sötét/világos határokon megjelenő idegen színcsíkok tanulmányozása prizmánkeresztül.
- A színeken túl az árnyékok tanulmányozhatók.
- A mágnesség bemutatása a természetben előforduló magnetit (mágnesvasérc) segítségével. A mágnességvizsgálata.
- A közönséges mágnesek, és a (burkolat nélküli) iránytű bemutatása. Ez a következő témák megvitatásához vezet:
- Az északi és a déli pólusfogalma,
- A mágneses vonzás és taszításfogalma,
- A Föld mágnesesmezeje.

Elektrosztatikában a vonzás és a taszítás jelenségének vizsgálata. Különbözőség a mágnességtől.

A hőtan elméletek a következő ellentétekkel foglalkoznak:

- Melegshideg, hő-éshidegforrások, hőáramlásirányának bemutatása, megvitatása, hűtés megvalósítási lehetőségével együtt (de még technikai részletek nélkül),
- Az égés és a sűrlődés mint hőforrástanulmányozása.

Kapcsolódási pontok

gége működése (biológia), hangskálák (zene), iránytű (földrajz)

Kulcsfogalmak / fogalmak

rezgés, hangmagasság, hangerő, hangszín, hangterjedés, rezonancia. sötét/világos határokon megjelenő színek és azok minősége

az északi és a déli pólus fogalma, a mágneses vonzás és taszítás fogalma, a Föld mágneses mezeje elektrosztatikus vonzás és taszítás hő- és hidegforrások

sűrlődés, mint hőforrás

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek megtanulják a kísérletek megfigyelésének folyamatát, módját. A látott, tapasztalt jelenségeket saját szavaikkal el tudják mondani. Ismerik a fizika különböző területeinek alapjelenségeit: világosság-sötétség, színek, alapvető hangjelenségek, mágneses, illetve elektrosztatikai vonzás-taszítás, meleg-hideg.

3.6.2. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az évben a mechanika a tanítás középponti témája, majd utána következik a hangtan, afénytan, a termodinamika, a mágnesség és az elektromosság további részeinek ismertetése, megvitatása.

A hidrosztatika, a hidrodinamika, az aerosztatika és az aerodinamika erősen gyakorlatiasan előadott új területei állnak ebben a korban a tanulók érdeklődésének középpontjában, de folytatódnak az előző év témakörei is.

Előzetestudás

Előző év alapjelenségeinek az ismerete. Egyenes és fordított arányosság és az azzal történő számolás. Az előző években tanultak ismerete. Számolás elsőfokú egyismeretlenes egyenletekkel.

Tantárgyi fejlesztési célok

A kísérletezés megismerése, felvetett problémákra válaszok keresése kísérleteken keresztül (tanulói kísérletek). A természettudományos gondolkodás elsajátításának első lépései.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A mechanikában az emelő tanulmányozására kerül sor. Ennek során az elméletalkotásnak kell dominálnia. A témakörök kulcsszavakban a következők:

- Az emelők különböző fajtái, az erőkar, és a teherkar.
- Kétkarú mérleg (amely decimális beosztású érzékeny).
- Lejtő. Állócsiga. Mozgócsiga, csigasor. Ék, csavar, csuklók, fogaskerék és szíjtárcsa, áttételek.
- Ezeknek az „egyszerű gépeknek” a kombinációit meg kell vitatni, és az a cél, hogy a tanulók megértsék a súlyhajtású óra vagy kerékpár váltó vagy daráló vagy stb. működési elvét. Az emelő és a lejtő képleteinek levezetése (erő szorozva elmozdulással).
- Sebesség, munka, teljesítmény fogalma. Fonálinga lengésidejének tanulmányozása.

Összegzésként megbeszéljük a diákokkal, hogy egyszerű gépekkel munkát nem takarítunk meg, mert kisebb erőt hosszabb úton fejtünk ki. Energia megmaradástörvénye.

HANGTAN

Lyukszíréna. Lemezjátszó. A hang irányítása (hangszóró, hangfal). Hangsebesség és annak mérése.

Visszhang, sztereó hatás (a 8. osztályban is tanítható).

FÉNYTAN

A következők megfigyelése:

- Tükröképek és tükrözések (a rajzolással kombinálva, fénysugár pattogása a tükrökközött).
- Fényvisszaverődés sík- és gömbtükrőről gyakorlatban.
- Lencse nélküli kamera (az emberi szemmel összehasonlítva) [a 8. osztályban is tanítható].
Cameraobscura.

HŐTAN

Hővezetés. Hőmérők. Hőmérséklet.

MÁGNESESSÉG

- A föld mágneses mezejének deklinációja ésinklinációja.
- A mágnesességalapjelensége.
- Az elektromosság új témáiösszesűrítve:
- Áramforrások (galvánelem,dinamó).
- Elektromos áram, áramkör,kapcsoló
- Elektromos készülékek az elektromos áram hatásai.
- Mágneses effektusok,elektromágnes.
- Műszaki alkalmazások: elektromos tűzhely, bojler, vasaló,biztosíték.
Felkellhívnia figyelmet az elektromos áram és a villámlás veszélyeire.
- Arkhimédész törvénye (vízre éslevegőre).
- Hidrosztatikus felhajtóerő a hidrosztatikainyomás.
- Közlekedőedények (hidraulikusmérleg).
- Cartesius-félebúvár.
- Szilárd anyagok, folyadékok és gázokfajsúlya.
- Stabilitás (pl. hajókstabilitása).
- Statikus nyomás (összehasonlítva a vízben és alevegőben).
- Szivattyúk elve (főképp a hidraulikus kos felé haladva).
- Lamináris és turbulens áramlás, Örvények és ellenállás (vízben és levegőben, a hozzájuk tartozó ellenállásiformákkal)

Kapcsolódási pontok

- mágnesség-hajózás-felfedezések (földrajz, történelem)
- munkavégzés-táplálkozás, áramütés-szívmegeállás (biológia)
- elektrolit-vezető (kémia)

Kulcsfogalmak / fogalmak

- a mérés pontossága, a mért adatok átlaga, becslés, tudományoseredmény
- kétkarú mérleg, egyensúly, lejtő, állócsiga, mozgócsiga, csigasor, ék, csavar, csuklók, fogaskerék, áttételek
- forgatónyomaték, mechanikai munka, sebesség
- hely, pálya, elmozdulás, út, idő, átlagsebesség
- hangsebesség
- fényforrás, szabályos visszaverődés, tükör, fénytörés
- beesési szög, beesési merőleges, törési szög, visszaverődési szög, fókuszpont
- hővezetés
- áramforrások, egyenáram és hatásai, elektromágnes

A fejlesztés várt eredményei

A kísérletek pontos megfigyelése mellett a gyerekek önállóan meg tudják fogalmazni és leírni a látott jelenségeket.

Képesek ok-okozati következtetések levonására, magyarázatok adására, amik közös megbeszélésre kerülnek.

Ismerik a kétkarú mérleg, az emelők, a csigák működését, gyakorlati alkalmazását.

Hétköznapi eszközökkel méréseket tudnak végezni, és rögzíteni a mérésekeredményeit.

Egyszerű áramkört tudnak építeni.

Egyszerű számolási feladatokat el tudnak végezni, jó becsléseket tudnakadni

A kísérletek megfigyelésével szerzett tapasztalatokból egyre pontosabb következtetéseket képesek levonni.

Ismerik a hidrosztatikai alapjelenségeket és törvényszerűségeit.

Tudják az elektromos áram hatásait és ezek gyakorlati alkalmazását

3.6.3. A 8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Elsősorban a hidrosztatika, a hidrodinamika, az aerosztatika és az aerodinamika erősen gyakorlatiasan előadott új területei állnak ebben a korban a tanulók érdeklődésének középpontjában, de folytatódnak az előző évek témakörei is.

Előzetestudás

Az előző években tanultak ismerete. Számolás elsőfokú egyismeretlenes egyenletekkel.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az embert körülvevő technikai világ működésének megértése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Arkhimédész törvénye (vízre és levegőre).
- Hidrosztatikus felhajtóerő a hidrosztatikainyomás.
- Közlekedőedények (hidraulikusmérleg).
- Cartesius-félebúvár.
- Szilárd anyagok, folyadékok és gázokfajsúlya.
- Stabilitás (pl. hajókstabilitása).
- Statikus nyomás (összehasonlítva a vízben és levegőben).
- Szivattyúk elve (főképp a hidraulikus kos feléhaladva).
- Lamináris és turbulensáramlás.
- Örvények és ellenállás (vízben és levegőben, a hozzájuk tartozó ellenállási formákkal összefüggésben).

A *HANGTAN*ban például az alábbiak kifejtésére kerülhet sor:

- A hang sebessége (a levegőn kívül más anyagokban)
- A hang irányítása: visszaverődése (visszhang) és elnyelődése [a 7. és 9. osztályban istanítható].
- Kundt-féle cső.
- Épületek akusztikája, különböző hangszerekakusztikája.

A *TERMODINAMIKÁ*ban az alábbiak lehetnek témakörök:

- Folyadékok, szilárd anyagok, és gázok állapotváltozása, párolgás.
- A víz nevezetes pontjai, és jelentőségük a természetben (a 9. osztályban istanítható).
- Meleg- és hidegvíz vezetékek rendszerek, hőközlés légáramlás útján, hőszugárzás. Hővezetés és hőszigetelés különböző anyagokban (a 7. osztályban istanítható).

AZ *ELEKTROMOSSÁG* hatásai és törvényei

- Az elektromos áram hőhatása és vegyi hatása.
- Különböző anyagok vezetési tulajdonságai, valamint átfedélés.
- Az áram mágneses hatása és alkalmazásai: elektromotor, dinamó (lehetőleg a generátor is; mindenképpen mélyebben kell foglalkozni ezzel a témával a felsőbb osztályokban), mérések
- (Ohmtörvénye).

Kapcsolódási pontok

Meteorológia (földrajz)

Ipari forradalom (történelem)

Kulcsfogalmak / fogalmak

térfogat, tömeg,sűrűség, nyomás, hidrosztatikai nyomás, felhajtóerő, Arkhimédész törvénye,fajsúly, kapilláris csövek, úszás, lebegés,nyomáskülönbség, melegítés, felvett és leadotthő, állapotváltozások, Ohmtörvénye

A fejlesztés várt eredményei

- a kísérletek megfigyelésével szerzett tapasztalatokból egyre pontosabb következtetéseket képeseklevonni
- képesek felismerni a tudomány által vizsgálható jelenségeket, kritikusan vizsgálni egy elképzelés tudományosmegalapozottságát
- ismerik a hidrosztatikai alapjelenségeket és törvényszerűségeit
- tudják az elektromos áram hatásait és ezek gyakorlatialkalmazását
- szemléletes példákon keresztül felismerik a fizikai ismeretek bővülése és a társadalmi-gazdasági folyamatok, történelmi események közöttikapcsolatot
- önállóan keresnek és olvasnak fizikai témájú ismeretterjesztő szövegeket, törekednek a lényeg kiemelésére, adatokatgyűjtenek
- el tudják különíteni a számukra világos és nem érthető, további magyarázatra szoruló részeket
- projektfeladatok megoldása során önállóan, illetve a csoporttagokkal közösen különböző prezentációkat tudnak készíteni a tapasztalatok és eredményekbemutatására

3.7. KÉMIA

Bevezetés:

A Waldorf-iskolákban a kémia tanításának módszertana nagyban eltér a hagyományosan megszokottól. Fontos megjegyezni, hogy a Waldorf-iskolák kémia tanítását nem a hagyományos módszerrel szembeni bizalmatlanság, az azzal egyet nem értés alakította és alakítja ki, tehát nem valaminek a tagadására alapoz. A tartalmat és a módszert a gyermek lényének (a korábbi fejezetekben részletesebben tárgyalt) fejlődéséhez

igazítja, nem pedig az általánosan elterjedt szaklogikához. A kémia tanításának itt tehát nem szakmai, hanem pedagógiai célja van. Ez természetesen nem zárja ki, hogy a tudomány ezen ága iránt érdeklődők a számukra megfelelő mélységben tájékozottak legyenek a világ kémiai oldaláról, de igyekszik kizárni azt, hogy a kémia nevében elidegenedjenek magától akémiától.

Annak érdekében tehát, hogy a tárgy tanítása ne öncélú legyen, hanem annak segítségével a tanulók az egész világ szemléléséhez nyerjenek új szempontokat (melyek szervesen beépülnek gondolkodásukba), nem szabad a kémia tanítását a legmodernebb elméletek leegyszerűsített változataival kezdeni. Ha a kezdés a gyermekek által jól ismert anyagokkal és változásokkal történik, ahol az újdonság a csak a szempontokban és a vizsgálat módszereiben rejlik, akkor biztos tapasztalati alapot adhatunk a későbbiekben egyre bonyolultabbá váló ismeretanyagoknak.

A jelenségekből indulunk ki, nem pedig a modellekből. Az elméleteket, modelleket a jelenségekből, tapasztalatokból vezetjük majd le, abban az életkorban, amikor a tanulók már pontosan meg tudják különböztetni a valóságot a valóságot leírni próbáló elmélettől. E két dolog különválasztása rendkívül fontos a modern tudományos gondolkodás kialakításában, de ehhez már megfelelően érett gondolkodás és elegendő tapasztalat szükséges.

3.7.1. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A kémia tanításának kezdetén nem lehet cél az atomelmélet bevezetése és a kémiai elemek rendszerezése. Ez utóbbiak nagyrészt nincsenek is jelen elemi állapotban a természetben, így tárgyalásuk – kevés kivételtől eltekintve – nem hozza közelebb a diákot a körülötte lévő világhoz. A kémia tanításának első évében azokat az alapokat kell letenni, melyekre a továbbiakban építeni lehet. Ez vonatkozik a fogalmak kialakítására, a megfigyelés folyamatára, a kísérletezés módszertanára egyaránt. Az égés, a sav-bázis ellentétpár, a különböző sók, az indikátorok használata, a fémek tulajdonságai mind-mind előkerülnek a későbbi évek során is, de ezek alapszintű tárgyalása jó lehetőséget ad a kémiai szemléletkialakítására.

Előzetestudás

Hőtani ismeretek a hatodik osztályból

Tantárgyi fejlesztési célok

A metodika alapja a kémiai folyamatokba történő bevezetés. A folyamatokat nem mennyiségi szempontból kezdjük el vizsgálni, hanem minőségi megközelítést alkalmazunk. Ez segítheti a diákokat abban, hogy újfajta megértés fejlődjön ki bennük az eddig is ismert világ irányában. Ennek érdekében a hétköznapiakban is

rendszeresen használt, természetes anyagokkal kezdjük a vizsgálatokat.

Nem az új anyagok szokatlan viselkedésével ébresztünk fel érdeklődést, hanem új szempontokat nyitunk, újfajta kérdéseket vetünk fel a jól ismert folyamatok kapcsán. A kémia ilyenkor úgy jelenik meg, mint az ember és az ismert környezet frissen felfedezett viszonya, nem pedig a gyorsan múló szenzációeszköze.

Ebben az évben a kémia még nem szigorúan analitikus, sokkal inkább az összefüggéseket tanulmányozza, mintsem az alkotó elemeket. A vizsgálatok közben elsősorban a tanulók megfigyeléseire, élményeire támaszkodva építkezünk, nem pedig a mérésekre.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A tűz különböző megjelenési formáinak minőségi vizsgálata (a szén másképp ég, mint a szalma és a fa; a gyertya másképp, mint az alkohol és a kőolaj, a kén másképp, mint a foszfor) Az égés termékeinek és maradványainak vizsgálata (hamu, szén, szén-dioxid) Indikátorok (növényi eredetű indikátorok, pl. vörös káposztalé)

A levegő áramlása a tűz környezetében: az égést tápláló oxigén az O_2 és a CO_2 szerepe a vérkeringésben és az égésben.

A mész és a mészégetés. A savakat képző gázok (szén-dioxid, kén-dioxid) és a bázis megjelenése (mészlúg, hamulúg). További savak (pl.: sósav, foszforsav, kénessav)

Fémek (arany, réz, ón, bronz, vas) Kultúrtörténeti és technikai vonatkozások:

A gyertya vizsgálata (M. Faraday) és gyertyakészítés A tűzhelyek és a kémény fejlődése

A savak és lúgok vizsgálata, semlegesítés, sóképződés Néhány gondolat az arany bányászatáról és feldolgozásáról

Sóbányászat

Kapcsolódási pontok

Fizika, ásványtan, földrajz 6. osztály, rajz-festés,

Kulcsfogalmak / fogalmak

Égés, savak, lúgok, indikátor, levegő, szén-dioxid, oxigén, fémek, oldódás, kísérlet, tapasztalat, magyarázat, balesetvédelmi szabály, veszélyességi jelölés, gáz, folyadék, szilárd halmazállapot, halmazállapot-változások, olvadás, párolgás, forrás, lecsapódás, fagyás, szublimáció, egyszerű mérési módszerek, tömeg, térfogat, sűrűség, elválasztási eljárások, kísérleti eszközök, kémiailag tiszta anyag, kémiai elem, fém, nemfém, keverék, fizikai tulajdonság, fizikai változás, oldat, oldott anyag, oldószer, gyors égés, lassú égés, só, kémhatás, közömbösítés

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek képes pontos megfigyeléseket végezni. Egyszerű kísérleteket biztonságosan végre tud hajtani. Tisztában van az égés feltételeivel. Megérti a mészégetés, a mészoltás és a mész megkötésének kémiai hátterét. Képes egyszerű következtetések levonására. Le tudja írni az órán látottakat, jellemző rajzokat tud a jelenségekről készíteni. Tisztában vannak a sav-bázis indikátorok felhasználásával.

3.7.2. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A 7-8. osztály kémiája a kiindulási pontba a táplálékot készítő embert helyezi. A környezet és az ember viszonya itt egyértelmű. Az ember a táplálkozása érdekében különböző élőlények életfolyamatait szakítja meg, szétválaszt, feldolgoz, átalakít, tisztít, finomít. Az egyes tápanyagokban mindezek után is tükröződik mindaz a folyamat, amely létrejöttükkor lejátszódott. A vizsgált anyagokban tehát az életfolyamatok pillanatképeit tapasztalhatjuk, ezen folyamatoktól nem elválaszthatóak anyagi tulajdonságaik sem. A tanítás egyik fontos célja ezen karakterisztikus tulajdonságok megragadása, megértése. A tanulói kísérletek ezt a folyamatot még elevenebbé tehetik.

Előzetestudás

Táplálkozástani ismeretek 7. osztályban, kémiai alapismeretek a 7. osztályból

Tantárgyi fejlesztési célok

A táplálékok és a tápanyagok kémiai vizsgálati módszerei. Olyan szemléletmód kialakítása, ami az élőlényekből származó anyagok minőségére érzékennyé teszi a diákokat. Az alapvető tápanyagok kémiai megismerése alapot ad a későbbi szerves kémiai tanulmányoknak. A vaskohászat a fémekkel történő kémiai ismerkedést bővíti az előző évhez képest.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A magtól a lisztig — különböző gabonatípusok, az őrlés technikái (az őrlőkötől a vízi- és szélmalmon át a hengermalomig). Kísérletek a liszttel: a tészta, a siker.

Keményítő előállítása lisztből, burgonyából, a keményítő jellegzetességei, jód–keményítő reakció A siker, mint a liszt fehérjekomponense (elszenesítési próba).

A fehérje: tej, tojás, hús, toll, szőr, „állatieredetű termékek” A fehérje denaturációja, xantoprotein-reakció.

A cukor (a hozzá tartozó kultúrtörténettel): cukor a természetben. A keményítő cukorrá való átalakítása sav segítségével (hidrolízis), a keményítő vízhez és a tűzhez való viszonya. Fehling-oldat és felhasználása, ezüsttükör-próba, redukáló cukrok, nem redukáló cukrok.

Zsírok és olajok: növényi olajforrások, állati zsiradékok A zsír, a meleghez és a tűzhez való viszonya, vízzel szembeni viselkedése.

A szappan-előállítás folyamata. Cellulóz, papír-előállítás. Cukor-előállítás répából. Cukorfogyasztás, mint civilizációs probléma / a cukortúlfogyasztás következményei a fogazatra / vércukor és cukorbetegség. A bőr és a cserzés folyamata. Sajtkészítés. A fémfeldolgozás folytatása, a kohóban zajló folyamatok.

Kapcsolódáspontok

Táplálkozás és egészségtan a 6-7. osztályban, hőtan és mechanika a fizikában, különböző élelmiszerek megjelenése a történelem során, az ipari forradalom jelentősége (kohászat), növénytan, állattan a korábbi osztályokban.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Lugol-oldat, xantoprotein-próba, Trommer/Fehling-próba, különböző cukrok lenevezése, redukáló cukrok, szappan, denaturáció, hidrolízis, tápanyag, korrózió, rozsdá, érc, ötvözetek, édes víz, sós víz, ásványvíz, ásvány, trágya, hulladék, szerves vegyület, szerves vegyület, újrahasznosítás, szelektív hulladékgyűjtés, fosszilis tüzelőanyag, természetes szenek, megújuló energiaforrások.

A fejlesztés várt eredményei

A tanuló képes egyszerű próbák segítségével a keményítő, a cukor, a fehérje kimutatására. A látott kísérletek alapján önálló kísérleteket is meg tud tervezni, képes ezek kivitelezésére. A tanult anyagok legfontosabb tulajdonságait képes ismertetni.

Képes felismerni az összefüggéseket a különböző élelmiszerek összetétele és tulajdonságai között. A tanult ipari folyamatokat képes lépésekre tagolni és az egyes lépéseket karakterizálni is tudja.

Ismeri a tanult savak és lúgok előállítási módját.

3.7.3. A 8.évfolyam

A 3.7.2. pontban leírtak szerint járunk el, az ismeretek mélyítésére és kiegészítésére törekedve.

3.8. Honismeret és földrajz

Bevezetés: 1-4. évfolyam

„A gyermekek érdeklődnek a világ iránt, törekszenek arra, hogy kimenjenek a természetbe, hogy saját identitásuk eléréséhez kialakítsák önálló világképüket. Ez része az ember individualizálódási készségének. Minden gyermeknek egyesítenie kell világképét a testi tudatosságával, annak érdekében, hogy tudja hol a helye és ki is ő.” (D. L. Brierley)

A földrajz tanítását úgy építjük föl, hogy fölkeltsse a diák világ iránti érdeklődését, és egyben életbátorságot is közvetítsen. Ehhez tartozik a Földnek, mint természeti környezetnek egyre jobb megértése, annak életritmusával, sajátosságaival. A természeti környezet alapvetően meghatározza az ott élő emberek életét, de egyúttal az emberek gazdasági és kulturális tevékenysége meg is változtatja azt. Az ember környezete iránti felelősség tudatát és az ökológiai tudatosságot a gyermekkorban kell megalapozni.

Az emberi lény térbeli tájékozódása, léte a térben, jellegzetes fejlődési fokokon halad át. A földrajz tantárgynak az egyik feladata a gyermek térbeli tudatosságának erősítése. Ahogy a földrajz a kifelé forduló tájékozódást segíti, „testvér” tantárgya, a geometria a belső térbeli tájékozódást fejleszti. A földrajz tantárgy

másik

feladata

a tér és az idő összekapcsolása, amely főleg a történelmi tanulmányokban jelenik meg.

A földrajz minden aspektusában, a tanterv összességén belül integráló tárgy szerepét tölti be.

A földrajz tanítás természetes, indirekt lehetőséget kínál a morális erők fejlesztésére is. Ha a gyermek megismeri az egymásmellettséget a térben, szeretetteljesebben fordul majd a „mellette lévő” ember (embertársa) felé is. Ezért a Waldorf-iskola módszertanában a földrajztanítás sarkallatos témái a következők: fizikai vagy természeti földrajz, társadalomföldrajz, belső vagy fejlődésföldrajz.

A fizikai vagy természeti földrajz szisztematikusan ismerteti a föld jelenségeit, felszínét, belső szerkezetét, valamint atmoszféráját. A társadalomföldrajz az ember környezetre gyakorolt hatásával, gazdasági következményeivel, valamint a földrajzi környezet sajátosságainak és az ott élő emberek társadalmi és kulturális fejlődésének viszonyával foglalkozik. A belső vagy fejlődésföldrajz azt elemzi, hogy az egyének környezetük iránti tudatossága miként tükröződik abban, ahogyan a világot látják. Célunk integrálni ezt a háromféle megközelítést.

Az első három osztály során a tanuló megismerkedik saját környezetével, az ott élő emberek által végzett munkákkal (pl. mesterségek – 3. osztály). Ezekben az években nagy szerepet kap a formarajz, a későbbi geometria előfutáraként, amely többek közt a gyermek saját testi viszonyainak megismerését is szolgálja. Az adott helynek és a környezetének a megértése két fontos lépés, amelyre ekkor válnak képessé a gyermekek, vagyis „én én vagyok, itt és ebben a családban, te meg te vagy, hozzám képest ottl. Miután ez kialakult, csak akkor képesek kilépni, és a körülöttük levő világot felfedezni.

Ezért kezdődik a földrajztanítás – a külső világról való tudatos tanulás értelmében – a 4. osztályban, amikor új módon ébred fel a gyermekben a kíváncsiság a környezete iránt. Az első évek földrajzzal kapcsolatos témáit is ide gyűjtöttük, jóllehet ezek nem sorolhatók a tudományos értelemben vett földrajzhoz, a későbbi földrajzi tanulmányokat azonban jólelkészítik.

3.8.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermekek magától értetődőnek veszik környezetüket, vagyis az embereket, az állatokat, a növényeket, a köveket, a csillagokat, a Napot és a Holdat, valamint az évszakokat. Ha folytonosan meg tudjuk újítani a különböző területek és a gyermek lelki világának ezen egységét, ezzel erősítjük a gyermekek bizalmát, elfogadását és magabiztosságát. A gyermekek élete első hétéves periódusának alapvető lelkiállapotát azzal az érzéssel tudjuk kifejezni, hogy „a világ jó”.

Előzetestudás

Az első 7 év alatt szerzett tapasztalatok természettel, környezettel, azok jelenségeivel, anyagaival kapcsolatban.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermekeket történetekkel, a természet megfigyelésével, az évszakok váltakozásának követésével, tapasztalataik lerajzolásával ösztönözzük arra, hogy elgondolkodjanak olyan dolgokon, melyek kihangsúlyoz-zák, hogy mi a különleges abban, amit látnak. Mi végtelenül nagy és mi parányi, mi törékeny és mi végtelenül erős a természetben. Az ilyen történetek és megfigyelések csak akkor válnak világossá a gyermekek számára, ha azokat szívvel-lélekkel mondjuk el nekik, azaz ha megszemélyesítés által, képekben gazdagon az érzelmek-hez szólnak. Ezáltal felfogják, hogy semmi sem értelmetlen vagy jelentéktelen a természetben.

Ezek a tapasztalatok különösen fontosak, mivel felkészítenek arra a valóságos helyzetre, amelyben manapság nap, mint nap találjuk magunkat. Ezzel nemcsak megalapozzák a jövőt, hanem mintát is állítanak neki.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A természet birodalmait, az elemeket, az évszakokat, a csillagokat úgy kell érzékeltetni, mintha saját maguk beszélnének. Ezen nem absztrakt történeteket értünk, hanem természetes meséket, melyek a dolgok lényegéről szólnak. Formájukat tekintve lehetnek példázatok, vagy természetről szóló legendák.

Kapcsolódási pontok

Mesék, rajzok, a tájékozódást szolgáló nagytesti mozgások, mozgási memóriát fejlesztő gyakorlatok

Kulcsfogalmak / fogalmak

irányok, évszakok, ismert égitestek (Nap, Hold), időjárás tényezői, csapadékfajták, települések alapszavai (utca, város, falu stb.)

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekben alakuljon ki egy fokozott odafigyelés a természet dolgai iránt, melynek során megérthetik, hogy a természetben minden lénynek és folyamatnak jelentősége van.

3.8.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első osztályban a gyermekek megtanultak „más| szemmel tekinteni környezetükre, és elkezdtek meghallani azt, amit a környezetük mond nekik. Az 1-2. osztály első félévben a 3.3.4.1. pontban leírtak szerint járunk el. A második félévben megtapasztalják, miként kapcsolódik az emberi lény a természet birodalmához.

A természet átélése, a benne való tevékenység, munkálkodás fontossá válik.

Előzetestudás

Természetismereti alapok, egy-egy növény, állat. Eligazodás a testtájak között.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az állatmesék, mint például Ezópus meséi, antropomorfisztikus formában szólnak az emberek egymáshoz és környezetükhöz fűződő viszonyáról. A szentekről szóló legendák, de elsősorban Assisi Szent Ferenc személyéről elhangzó történetek a teremtett világ iránti alázat, odaadás és szeretet érzését erősítik meg a gyermekben. Erkölcsei érzékük fejlődik, anélkül, hogy tudatos megfogalmazást nyernének a tanulóknak felkeltett érzések.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A gyerekek környezetének egyre tudatosabb bejárása és felfedezése. Az ember viszonya a természethez történeteken, legendákon keresztül. Tájékozódás a külső világ tárgyai szerint, tájékozódás a síkban (pl. tájékozódás a síkon ábrázolt térben; tájékozódás szavakban megfogalmazott információk szerint).

Kapcsolódási pontok

A gyermekek elmesélik, hogy mi történik körülöttük a természetben, például mit láttak iskolába menet, vagy mit fedeztek fel egy kiránduláson. Azok a dolgok, amelyeket magukkal hoznak az iskolába (pl. madárfészkek, levelek, vadgesztenyék, gyümölcsök, kövek, agancsok, csigák) kiindulópontul szolgálhatnak a bennünket körülvevő világról szóló beszélgetéseknek. A „szabadtéri tantermet” minden évszakban és többféle időjárási viszonyok között rendszeresen kell látogatni és megtapasztalni. A tanteremben berendezett ún. évszakasztal

a külső természetet, az évjárás fordulópontjait, az ünnepeket reprezentálja.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A tájékozódást segítő viszonyok (pl. mellett, alatt, fölött, között, előtt, mögött).

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekben alakuljon ki egy ős tisztelet a természet dolgai iránt, amelynek az emberi tevékenységeket is át kell hatnia, mivel mi is a természet elválaszthatatlan részei vagyunk. Tudjon tájékozódni a saját környezetében.

3.8.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A szentekről szóló legendák, de elsősorban Assisi Szent Ferenc személyéről elhangzó történetek a teremtett világ iránti alázat, odaadás és szeretet érzését erősítik meg a gyermekben. Erkölcsi érzékük fejlődik, anélkül, hogy tudatos megfogalmazást nyernének a tanulóknak felkeltett érzések.

Kilencéves koruk táján a gyermekek világhoz való viszonya döntő változáson megy keresztül: a világ, amely eddig az ő részük volt, átváltozik az őket körülvevő világgá. A gyermekek képesek megérteni a hosszú ideig végzett komplex munkafolyamatokat (például a házépítés-, a mesterségek- vagy a földművelés-epochán), amely végigvezeti őket az ásástól és vetéstől a végeredményig, vagyis a kenyérsütésig tartó teljes folyamaton. A konkrét realitások iskolázzák intelligenciájukat. A gyerekek a legtöbbet a valóságos helyzetekből tanulnak. Lényeges, hogy munka közben a tárggyal való kapcsolatuk ne törjön meg, ne forduljon át merő racionális és tárgyias absztrakcióba, hanem saját tevékenységeik vezessék őket önálló következtetésekhez.

Előzetestudás

Térbeli tájékozódás nagytести mozgással. Természeti körfolyamatok felismerése, megfigyelése, sorba rendezése.

Tantárgyi fejlesztési célok

A lehetőségekhez képest a gyermekeknek saját kezű, közvetlen élményeket kell szerezniük a különböző foglalkozásokról, mesterségekről. A tevékenységek folyamatait, tapasztalatait fel tudja idézni, szóban, írásban képes összefoglalni, rajzban kifejezni.

A lehetséges témák közül az iskola földrajzi elhelyezkedése figyelembevételével kell választani.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az ember és a föld: a földműves és a termőföldön végzett munka, a szántás (a ló, a lószerszámok, a patkolás), a boronálás, a vetés (különféle gabonafajták), a különféle talajok (vízelvezetés a vizes szántóföldeken),

a betakarítás, a cséplés, az őrlés, a kenyérsütés, a vetésforgó. A hagyományos földművelés megismerése után a gyermekek megértik, hogy milyen munkát végeznek a traktorok, a kombájnok stb.

A házépítés munkafolyamatainak alkalmazása: téglagyártás (szárítás, égetés), malterkészítés, falrakás, ácsolás, tetőfedés.

„Ősi” foglalkozások, mint például pásztor, vadász, halász, favágó, faszénégető, pék, szabó, suszter, fazekas, ács, tímár, szíjgyártó, fonó, takács vagy kovács.

Kapcsolódási pontok

Ószövetségi történetek. Mozgássor ismétlése visszafelé. Mértékegységek, hosszmérték. Tájékozódás az időben. Élő, élettelen, növény, állat, ember. Évszak, életkor, életszakasz, körforgás. Naptár, hónap, nap, napszak. Olvadás, fagyás, párolgás, forrás, lecsapódás, mozgás, ütközés, égés.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Földműveléssel kapcsolatos fogalmak, szerszámok nevei, a házépítés fogalmai, mesterségek fogalmai, a kenyér készítéssel kapcsolatos fogalmak. A hosszúság mértékegységei. Halmazállapot, mérés, mérőeszköz, mérőszám, mértékegység, hosszúság, űrtartalom, tömeg, idő

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek legyen képes az ember természetbeni tevékenységeinek megfigyelése révén az ember természetformáló szerepét felismerni. A tanulás során végzett tevékenységekkel a gyermek képessé válik arra, hogy társaival együttműködjön. Megtanul a csoporton belül különböző szerepekben feladatot végezni és munkájáért felelősséget vállalni.

3.8.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Korábban általános szempontokra irányult a tanítás (kapcsolatok a természettel, munkafolyamatok megismerése), de mostantól a gyermekek figyelmét a térre és az időre irányítjuk. Jelentős fordulatot jelent a 10 évesek számára az oldalnézetből a felülnézetbe való átállás. Ennek a képzeletbeli felemelkedésnek a „tornáztatással” minél gyakrabban, minél többféle formában, erősíti a térérzékelést. A térképábrázolás elemeit is ekkor tudjuk megalapozni.

Az első hat évben művészeti módon tanítunk, a képek élő, eleven megteremtésével. A „vizualizáló szeml” időszaka ez, amelyben a hallás alapján belső képteremtés zajlik a gyermekben. Fontos, hogy eközben hozzájáruljunk az otthon megismeréséhez, megszeretéséhez. A gyermek számára a lakóhelye valóban a világ közepe, a legfontosabb viszonyítási pont. Ettől a kötődéstől függ, hogy mennyire tud majd elrugaszkodni, és megismerni más tájakat, mennyire tud otthonná válni számára a nagyvilág.

Előzetes tudás

Az életről szóló általános ismeretek: kapcsolatok a természettel, a munkafolyamatok megismerése. Tájékozódás az irányokban. A felszínformák felismerése, megnevezése. A múlt, jelen, jövő mint folytonosan változó fogalmak, például az előtte, utána, korábban, később megértése, használata; egy folyamat mozzanatainak időbeli elrendezése.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az iskola, a környék, a városka vagy nagyváros közvetlen környezetét mutatjuk meg a gyermekeknek aföldrajzi, vagyis térbeli, és a történelmi, vagyis időbeli fejlődésében, egészen a jelenig.

Célunk: az otthon megismerése, tudatosítani a szülőföld karakterét. A gyermekeket a világgal összekötő általánosabb kapcsolat átalakul a társadalmi és térbeli hova-tartozás érzésévé. Igen hasznos az első félévbe beépíteni az égtájak megismerését és begyakorlását. A gyermekekben ez a képesség különböző pillanatban ébred fel, ezért elegendő időt kell hagyni ennek. A honismeret epocha eredményességét viszont nagymértékben segíti, ha ekkorra már mindenki jártassá válik az égtájak felismerésében és alkalmazásában.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- A nap mozgásának megfigyelése, felismerve a négy fő égtájat.
- Néhány jellemző csillagkép mozgásának megfigyelése, ahogy a sarkcsillag körül felkel és lenyugszik, valamint a Hold mozgása.
- A gyermekek különböző tárgyakkal (vagy építő kockával) megjeleníthetik a közvetlen környéket vagy egy képzeletbeli falut. Fehér porral leszórva, majd a tárgyakat elvéve, könnyű meglátni a felülnézeti képet.
- Az eddigi tapasztalatok tudatosításaként lerajzolni felülnézetben a saját szobát, házat, tantermet, iskolát. Rajz készítése az iskoláról (vagy a gyermek lakóhelyéről,) és városárólmadártávlatból.

- Magas nézőpontról (hegyről, toronyból) valódi felülnézet megtapasztalása, a lefelé ereszkedés közben annak a változásnak a megfigyelése, hogy különböző szintekről hogyan látható a környező táj.
- Az egyes gyerekek iskolába vezető útjának elmondása, lerajzolása. A környező táj megformázása homokbóltérepasztalon.
- Az első egyszerű térképek megrajzolása.
- A közeli víz (patak, folyó, tó stb.) meglátogatása.
- A földfelszín formakincsének elemei (domborzat, vízrajz).
- A szárazföld és a légkör arányának megvizsgálása (hegy/völgy/síkság).
- A természetes növényzet tudatosítása az adott helyen (hogymajd más tájakat megismerve, viszonyítani tudjon).
- A művelt területek aránya a környéken. Az ember jelenléte a tájban.
- A település, illetve közeli városok megismerése, feltérképezése.
- A környék fejlődéséről szóló történelmi események és legendák elmondása.
- A táj domborzata és az ott élő emberek életének összefüggései (hegyvidék-erdőgazdálkodás, vízpart-halászat stb.).
- A helyi földművelési módok, a helyi ipar, munkahelyek és infrastruktúra vizsgálata.
- A helyi vasútállomásra, vagy buszpályaudvarra tett látogatás érzékeltetheti a gyermekekkel, miként kapcsolódik lakóhelyük más városokhoz, miért utaznak más emberek a lakóhelyükre, milyen árucikkeket szállítanak városukba, illetve onnan máshová.

Kapcsolódási pontok

A negyedik formarajzban a négyes szimmetriával is dolgozunk (+), ez szintén szolgálhatja az irányok megerősödését. A kereszt a tükrözéses forma mellett egy hely szimbóluma is. A bújtatott formáknál a centrum és a periféria közti folyamatos mozgás feltételezi a térbeli tájékozódás rugalmasságát. Természetes és mesterséges életközösség, erdő, mező-rét, víz-vízpart, élőhely, életmód, környezeti igény, alkalmazkodás, testfelépítés, tápláléklánc, táplálékhálózat.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A Nap járása és az égtájak, a térkép, alapvető térképjelek. Iránymérés, helymeghatározás eszközei, lehetőségei (az iránytű). Megye, megyeszékhely, település, főváros.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek legyen képes – otthona és iskolája környezetében – térben és időben tájékozódni, azaz irányokat, távolságokat, hosszúságokat, nagyságrendeket megnevezni, megbecsülni.

Képes környezetét áttekinteni, megfigyeléseit összehasonlítani, csoportosítani, következtetéseket

levonniazokból.

Tudjon egyszerűbb térképeket (útvonalrajzot) készíteni, iránytűt használni.

Bevezetés: 5-8. évfolyam

9-10 éves kor táján a gyermeknek „egocentrikus világképe” van, vagyis a világ középpontjaként éli meg önmagát. A helyet ismeri, ahol él és mozog, „honismerete” van. A világot ebből a középpontból kiindulva fedezi fel, egyre messzebb és messzebb merészkedve, a világ egyre nagyobbá válik, koncentrikus módon tágulva, „koncentrikus világképpé”. A helyi polgárrá és a világpolgárrá válás párhuzamosan történik. Az ismert világból indulva az ismeretlen felé halad, majd visszatér az ismertbe. Ez a felfedezés útja. A földrajz tanításnak a 7. osztályban van a középpontja. Itt következik be az a változás, amely az adott környezetünkön túljutni akaró vágyakozást ébreszti fel. Az ismeretlen iránti vonzódás az emberben élő mély érzés, ez fontos hajtóereje az új dolgok felfedezésének. A terjeszkedés kiterjed az egész földre, valamennyi kontinensre, és ez által egy újabb rálátás születik meg a fiatalban. A „honismeret” átalakul „föld ismeretté”.

A gyermekek szellemi-lelki változásainak megfelelően ebben az időszakban áthelyeződik a földrajz tanítás súlypontja is. A „gyermekkor közepén” – 10-12 éves korban – még semmiféle egoizmust nem fejlesztenek ki, ezért a Föld gazdasági hasznát és kihasználását még anélkül – a később természetes módon meglévő egoizmus nélkül – tudja szemlélni, átélni és befogadni. Fontosak lesznek azok a témák, amelyek a közvetlen környezetünkben kiindulva bemutatják, hogy miként használja – gazdaságföldrajzi értelemben – az ember a különböző földrajzi és éghajlati adottságokkal rendelkező területeket.

Ahogy a külvilágban egyre otthonosabban érzi magát a gyermek, egyúttal belső magabiztossága is erősödik. Ezért előnyös olyan idősakra tenni a földrajz epochát, amikor változás van a természetben (ősszel vagy tavasszal), mert a figyelmünk ilyenkor kint is, bent is jelen van. A térbeli tájékozódási képesség mélyebb rétegei ébrednek fel a földrajz tanítás során. Ennek érdekében folyamatosan sok térbeli érzékelési feladatot kapnak a diákok, térkép nélkül és annak segítségével is.

3.8.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Minden félelem nélkül kellene belehelyezkednie a világba a gyermeknek, ezért nem beszélünk ebben az időszakban semmilyen környezeti problémáról. Jó szokásokat lehet kialakítani (pl. szelektív hulladékgyűjtés), a pozitív folyamatok megerősítésének szándékával, nem pedig a felhalmozódott környezeti ártalmak tudatosításának törekvésével. Ha meg tudja élni „a világ jó és szép” oldalát, kialakul benne a bizalom

és

az elkötelezettség, akkor lesz elég ereje és bátorsága, hogy az igazságérzetének felébredésével a felelősség-érzete tenni akarással párosuljon. Összegezve elmondhatjuk, hogy 12 éves korig a földrajz tanítás feladata, hogy közelebb hozza a Földhöz a gyermekeket, megszerettesse és tudatosítsa bennük a környezőt világot.

Előzetes tudás

A magyar mondákkal és a honfoglalással kapcsolatos földrajzi ismeretek. A Kárpát-medence teremtmónidája. Környezettudatos jó szokások (pl. szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás). Térképészeti alapismeretek,

a térkép legfontosabb alapelemeinek felismerése (vizek, domborzati jelölések, települések stb).

Tantárgyi fejlesztési célok

Megismerni, megérezni a hon nagyobb egységének (pl. Dunakanyarnak, a Bükknek) a sajátosságát. A kép táguljon addig, hogy az egész ország legyen benne a választott egységben. Mivel hazánk földrajzilag és kulturálisan is nagyobb egységhez tartozik, ezért a teljes Kárpát-medencét fontos érinteni. Az ismert földrajzi egységekből kiindulva építsük fel a nagyobb tájegységet. A térkép bevezetésére nagy gondot fordítsunk, mert a térkép egy absztrakt, elvont ábrázolás, amelynek az átlátását lépésről-lépésre tudja megszerezni a gyermek. A térkép mélyebb megértése hasonló a betűk megismeréséhez az olvasásig és az önálló írásig tartó folyamathoz.

A gyermekkoruk középső periódusában lévő gyermekek számára szóló földrajz tanítás megkívánja, hogy tapasztalatokon és élményeken alapuló tényekkel ismertessük meg őket. A gyermekeknek meg kell ismerniük a világ egy darabkáját, de oly módon, hogy az ismeretekhez átélhető érzések is kapcsolódjanak. Ennek során az oksági összefüggéseknek még a háttérben kell maradniuk. A 4-5. osztályban a környezetismeret tanítása során megkezdett gazdasági és infrastrukturális ismeretanyagot más vidékekre is ki kell terjeszteni.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- térképészeti alapismeretek bővítése: méretarány, aránymérték, szintvonal
- Magyarország domborzati térképén az alapvető térképjelek megnevezése (államhatárok, fel- színformák, vizek, főváros, települések, útvonalak)
- Tájj és ember kapcsolata a Kárpát-medencében. A Kárpát-medence és hazánk nagy tájai, vizei és felszínformái, éghajlati sajátosságai, példák a legjellegzetesebb növényekre, állatokra. A gyerekeket „felfedező utakra” lehet vinni közvetlen lakóhelyük közelében lévő folyók mentén
- élet és gazdaság a hegységben, a dombvidéken és az alföldön, bányászat és másiparágak

- a térképrajzolásfolytatása
- a térképek bevezetése, falitérképek, atlaszokhasználata
- gazdasági és földrajzi kapcsolatok hazánk és a környező országok között, kiemelve a kölcsönös egymásrautaltságot, nemzetiségek, hazánk területi és fizikai földrajza

Kapcsolódási pontok

Szabadkézi geometria, tájékozódás a másik ember nézőpontja szerint, a történelem epochában tanult területek térképeinek elkészítése, családkutatás.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Folyószabályozás, medencejelleg. Táj, talaj, tanya. Domborzati formák, felszíni és felszín alatti vizek. Hunga-rikumok. Magyarországon élő nemzetiségek és a szomszédos országokban élő magyarság, nemzeti kisebbség.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje hazánk és a Kárpát-medence főbb tájait és azok jellegzetességeit.

Tudjon kapcsolatot teremteni a táj adottságai, az ottani mezőgazdaság, ipar és kultúra között. Ismerje és használja Földrajzi Atlaszát.

3.8.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ahogy tovább tárgyal a koncentrikus világkép, a nagyobb földrajzi egységgel, a kontinensünkkel foglalkozunk, a mi esetünkben Európával. Mielőtt azonban belemélyednénk Európa megismerésébe egy kis világföldrajzot is tanulunk. Itt tárgyaljuk a csillagászat Földdel és évszakokkal kapcsolatos vonatkozásait. A pubertás kor kezdete szükségessé teszi, hogy egy kicsit eltávolodjunk a saját otthonunktól, hogy majd más szemmel tudjunk újra ránézni arra. Az éghajlati földrajz alapjaival ismerkedünk meg, az éltető nappal és vízzel, illetve ezek megjelenésével attól függően, hol vagyunk a Földön. Ebből jól látható, hogy Európa nem trópusi, nem sarki terület, hanem a kettő között van. Jól kirajzolódnak a tendenciák (pl. nedves – száraz, hideg – meleg) attól függően merre megyünk, de nem szélsőségesen. Ez után könnyebb vizsgálni, hogy hazánk vagy bármely más terület milyen kapcsolatban áll az európai kontinens többi részével.

Előzetes tudás

A Nappal kapcsolatos alapvető csillagászati ismeretek. Egymástól eltérő tájak, életmódok megkülönböztetése, ismerete a Kárpát-medencében. A növény- és állatvilág alapjainak ismerete. Görög

korszak földrajzi háttere. A felszínváltozások főbb folyamatainak leírása, példák bemutatása, a változási folyamatok eredményeinek felismerése.

Tantárgyi fejlesztési célok

A földművelésen, az ipari viszonyokon, a települések szerkezetén, a közlekedésen keresztül – a gyerekek – még a 12. életévük előtt – megtanulják összekötni magukat a külvilággal, úgy, ahogy az emberek összekapcsolják a gazdasági életet a természettel. A 12. életév körül bekövetkező tudati változások eredményeként a gyerekek képessé válnak a törvényszerűségek megértésére; ez a szemlélet földrajztanításban a topográfia és a morfológia tanulmányozásában tükröződik.

A geológia (ásványtan- és kőzettan epocha) és a növénytan (földrajzi övezetesség) szintén kapcsolódik a földrajz epochához. A kőzeteknek és az ásványoknak a megfigyelésével jutunk a természetnek az embertől legmesszebb eső területére. A kőzetek legfontosabb csoportjai, azok jellemzői és a gyakorlati előfordulásuk, illetve az ásványok csodálatos világa a lényeges tartalom a kőzettan epochában, a Föld keletkezése és a kontinensvándorlás elmélete, illetve gyakorlata majd a 9. osztály megértési feladata lesz! Az általános iskolai években kiemelten fontosak az érzéki benyomások. Ez teszi lehetővé, hogy a fiatalok mélyen összekapcsolódjanak a Földdel, szimpátia ébredjen bennük és harmonikus viszonyuk legyen térhez és időhöz.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Föld alakja, mozgásai, a tengelyforgás és a keringés következményei: napszakok, évszakok, éghajlati övezetek és övek jellemzői, éghajlati elemek. A vízszintes és a függőleges földrajzi övezetesség természeti, társadalmi-gazdasági és környezeti megnyilvánulásai. Az övezetesség elemeinek kapcsolatai regionális példákon. A kontinensrészek földrajzi jellemzői, különböző életterek közös és egyedi földrajzi-környezeti jellemzői, a kontinensrészek összehasonlítása.

A Föld, mint egységes egész, tágabb áttekintésével kapcsolatosan:

A kontinensek és az óceánok formája, elhelyezkedése. Az árapály és a Hold közötti összefüggés.

Hogyan függnek a vegetációs övek a nap állásától és a klimatikus viszonyoktól. Az évszakok kapcsolata a Föld Nap körüli keringésével.

Európa:

A polaritás szemszögéből vizsgáljuk, például elemezzük a víznek, a levegőnek, a fénynek, a hőmérsékletnek, a hegyeknek, és a talajfajtáknak az egyes régiók tájaira és gazdaságára gyakorolt különféle hatásait. Össze lehet hasonlítani egymással egy mélyföldi országot (például Hollandiát) egy hegyvidéki országgal (például Svájc), vagy egy tengerparti, hagyományos gazdaságú régiót (például Norvégiát) egy szárazföldi országgal (például Csehországgal). Gyűrt, lánchegységek (pl. Alpok, Himalája, Andok), és törési formák (pl.

a Rhone völgye). A nagy folyók és jellemzőik, pl. Rajna, Duna, Dnyeper. Az európai kulturális sokszínűség földrajzialapjai

Ásvány és kőzetek

A kőzetek keletkezése és csoportosítása, a jellemző hegyformák Vulkanizmus, jellegzetes kőzetei, ásványai, hazai megjelenései

Az üledékes kőzetek, jellegzetes fajtái, felhasználásuk (mészkő és rokonai) Átalakult kőzetek, jellegzetes fajtái, felhasználásuk (gránit, márvány, palák). Ásványok, drágakövek, gyűjtésük, megmunkálásuk

Kővületek, élőlények a kőzetekben, energiahordozók

Kapcsolódási pontok

Történelem: római birodalom földrajzi háttere. Fizika: hőtan, halmazállapot-változások. Biológia: növényzet, állatvilág. Geometria. Kertművelés: a talaj, talajtípusok.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Földrajzi övezetesség, hideg, forró és mérsékelt öv, függőleges övezetesség, éghajlat, éghajlati diagram. Tagolatlan part, tagolt part, tölcsértorkolat, deltatorokolat, gleccser, fjord, jégkorszak, karsztvidék. Öregedő társadalom, természetes szaporodás és fogyás. Európai Unió. Ásványok és kőzetek, nyersanyagok és energiahordozók.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek tudja elhelyezni Magyarországot és a Kárpát-medencét Európa tájai és országai között. Rendelkezzon egy általános képpel Európa földrajzi, gazdasági és kulturális viszonyairól.

Tudja megkülönböztetni a magmás, üledékes és metamorf kőzeteket főbb képviselőik alapján. Ismerje a kőzetek mindennapi jelentőségét.

3.8.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben folytatódik Európa földrajza, a 3.3.4.7. pont szerint. A második félévtől kezdve tudományos módon, a jelenségeken keresztül a megközelítésen, a megfigyeléseken van a fő hangsúly. A „racionális” szemléldőszak az. Alátás, a megfigyelés, és az ebből való következtetés zajlik. Nemcsak leírunk egy-egy helyszínt, jelenséget, hanem összehasonlítjuk a már ismerttel, kiválasztott szempontok szerint. Az összehasonlító módszertani érzékenységet fejlesztjük. Például egy új terület megismerésénél érvényesülő szempontok: a partvonal lefutása, a szárazföld alakja, szigetek, félszigetek, a vízhálózat (folyók, tavak),

a domborzat (hegységek, magasföldek, medencék, alföldek), a természetes növénytakaró (erdők, sivatagok), az élővilág, a települések, az emberi kultúra. Ezen a módon felfedezve egy új területet, a diák magáénak érezheti, mert az ő megfigyeléseiből indultunk ki, aktívan vett részt a folyamatban. A belsőésakülsőkép együtt mozog benne. Az egy helyhez való kötődéstől így eljuthatunk a bármely helyhez való kapcsolódási képességhez, a lényeg meglátásához. A felfedezések témaköréhez kapcsolódva csillagászzal is foglalkozunk ebben az évben.

Előzetes tudás

5. osztály történelem epochájának földrajzi alapjai (India, Perzsia, Egyiptom). Összefüggések megfogalmazása a Nap járása, az időjárás és az éghajlat között, a Föld alakjának és tengelyforgásának következményei

az éghajlati övezetekre. A Hold fázisainak megfigyelése, lerajzolása. Egy-egy jellegzetes csillagkép megfigyelése, lerajzolása.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az első félévben a cél Európa földrajzának elmélyítése, a második félévtől a diák a reneszánsz tudatosság idejét éli. Eltávolodunk Európától és újabb kontinenseket ismerünk meg. Közben azonban újra és újra visszanézünk a már megismert területekre és az újat összehasonlítjuk az ismerőssel, a hozzánk közelivel. A kontinensek földrajzának megismerésénél az összehasonlító módszertant használjuk, míg az adott környezetben élő emberekről a korábban alkalmazott művészi módon alkotunk képet (a kultúrák megismerése rajzzal, festménnyel vagy más művészi gyakorlati munkán keresztül). A legalapvetőbb földrajzi nevek ismerete fontos feladata az általános iskolai éveknél, az könnyebben bővíthető a későbbiekben, viszont az alapok hiányát nehezebb pótolni. A csillagászat témakörében a látható égbolt csillagzatát tanulmányozzuk. Megismerjük a ptolemaiosztól a kopernikuszi világmásképhez való átmenetet is. Ez érzékelteti a gyermekekkel, hogy a Földről és az Univerzumról kialakított mai kép fokozatos változáson ment és megy át, és egyáltalán nem örök időkre kőbe vésett, megváltoztathatatlan rendszer.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A Nap, a Föld és a Hold egymáshoz viszonyított helyzete, mozgásai (holdfázisok, fogyatkozások). A Nap energiájának kapcsolata a földi élettel. Világegyetem. A csillagok és a Nap hasonlósága. A távolságok viszonyítása. Csillagképek (néhány jellegzetes példa). Az égitestek látszólagos mozgása. Csillagtérképek. A bolygók megjelenése, pályája, sajátosságai.

A távoli kontinensek meghatározó jelentőségű országainak, országcsoportjainak földrajzi jellemzői és világgazdasági szerepe. A kontinensek megismerési sorrendjének javasolt szempontja a történelmi

megismerési sorrend, tehát a 7. osztályban az Óvilág, a 8. osztályban az Újvilág kontinensei. Kiemelhetjük az európai gyarmati rendszerhez kötődő történelmi helyzetek (a mezőgazdasági nyersanyagok – gyapot, rizs, búza, kávé, tea stb. – származása) és a gyáripar közötti kapcsolatot. Ezeket sorjában összefüggésbe hozzuk a klimatikus zónákkal: például: Délkelet-Ázsia – rizs, gumi, keményfák, majd az észak-amerikai préri – búza, Karib-szigetek – banán, Dél-Amerika – marhahús, Ausztrália – gyapjú és bányászat stb.

ÁZSIA:

A kontinens természetföldrajzi megismerése, felépítése, összehasonlítása a már megismert kontinensekkel.

A-legekkontinense (legősibb, legmagasabb-legmélyebb pontok helye, legnagyobb területű stb.)

A fő földrajzi régiók, úgymint a Himalája, illetve Hindukus, az Indiai szubkontinens, Tibet, illetve a Mongol fennsík, Észak- és Dél-Kína, Délkelet-Ázsia, Thaiföld, Fülöp-szigetek, Indonézia, Japán, Korea, Szibéria.

Nagy tájegységek kulturális és földrajzi polaritása (a buddhizmus, hinduizmus, iszlám és kereszténység Ázsiában). A délkelet-ázsiai szigetvilág, Kelet-Ázsia óriási népessége, a csendes-óceáni partvidék gyorsan fejlődő régiója, valamint az ázsiai kistigrisek gazdasági sikerei.

Miként változik az ázsiai emberek szerepe a mai világban?

AFRIKA:

A kontinens természetföldrajzi megismerése, felépítése, összehasonlítása a már megismert kontinensekkel.

Afrika fő földrajzi régióit jellemezzük a klimatikus, a topográfiai és a vegetációs zónák szempontjából.

Különböző életformák a fekete-afrikai és az iszlám-afrikai különféle vegetációs zónákban (pl. pigmeusok és esőerdei emberek, nomád pásztorok, szamburuk, maszajok, farmerek és ültetvényen dolgozók, oázislakók, bányászok).

A különféle vallások és tradicionális afrikai társadalmak továbbélése.

Franciaország, Anglia, Hollandia és Németország mint gyarmatosító Afrikában. Afrika a gyarmatosítás után. Világnézeti különbségek. Példák a fejlődő országok és a fejlett világ gazdasági kapcsolataira. Az éhínség és a polgárháború problematikája Afrikában, feszültségek a törzsi rendszer és a modern kereskedelmi érdekeltségek között Nyugat-Afrikában. Multikulturális társadalmak Dél-Afrikában stb.

Kapcsolódási pontok

Történelem: reneszánsz kor, nagy földrajzi felfedezések, földrajzi kutatók, kopernikuszi fordulat a világszemléletben. Geometria: térbeli testek ábrázolása síkban, térbeli testek készítése, egybevágósági geometriai transzformációk. Képzőművészetek: perspektívikus ábrázolás.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Nap, Naprendszer. Világegyetem, Tejútrendszer, csillag, Föld-típusú bolygó (közetbolygó), Jupiter-típusú bolygó (gázbolygó), holdfázisok, nap- és holdfogyatkozás, naptevékenység, napenergia, helymeghatározás, helyi idő, zónaidő, időzóna.

A fejlesztés várt eredményei

Ismerje a gyermek a tanult kontinensek természeti adottságait, a földrajzi neveket, az ott élő emberek gazdasági viszonyait és kultúráját.

3.8.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben még folytatódik az Európán kívüli földrészek megismerése. Mivel egyre szorosabb kapcsolatba kerülnek a világgal, a 7-8. osztályos magáénak érzi a világ problémáit. Ez fordítva is igaz, hiszen saját problémáját a „világ” problémájaként éli meg. Így különösen a földrajz tanításban kell ügyelni az „én és a világ” kölcsönhatására. A 7-8. osztályos földrajz tanítás másik megközelítése az, hogy hol fordulnak elő metamorfózisok, polarítások és megerősítések a földrajzi jelenségekben. 7-8. osztályban a Föld különböző területeinek kulturális viszonyai jobban előtérbe kerülnek. A 13-14 éves gyerekek (7-8. osztály) fizikai fejlődésében leginkább a csontrendszer változása dominál, és ezzel párhuzamosan a korábbinál sokkal erőteljesebben jelen a fizikai világban. Ennek ellensúlyozásaként foglalkozunk a népek sajátosságait adó lelki karakterrel, kulturális viszonyokkal. Hasonló célt szolgál az időjárás és változásainak törvényszerűségei témája is.

Előzetes tudás

Tájékozódás a valóságos viszonyokról térkép és egyéb vázlatok alapján (pl. térkép olvasása, készítése; térbeli mérési adatok felhasználása számításokban, arányérzék; a valóságos viszonyok becslése térkép alapján, koordináta-módszer). Az anyag- és energiatakarékos szemlélet (pl. közlekedés, fűtés, csomagolás, étkezés, szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás terén).

Tantárgyi fejlesztési célok

Az eddig nem tárgyalt kontinensek megismerésével teljes képe alakul ki a Földről a diákoknak. A testükben érvényesülő nehézség mellett, az időjárásra, a felhőkre felfelé tekintő könnyűség is teret kap. A környezet-tudatos magatartás kialakításának fontos lépése, hogy megismerkednek a fenntarthatóság egyre több szempontjával, gyakorlati kérdésével. Eljött az ideje, amikor már szembe tudnak nézni a környezetet károsító

hatások tényével. A 9-12. évfolyamok alatt egyre többet értenek majd meg a környezeti problémák hatásairól

és okairól. Ezek alatt az évek alatt kell kialakuljon és megerősödjön bennük a változtatás igénye.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Észak- és Dél-Amerika:

A kontinensek természetföldrajzi megismerése, „felépítése”, összehasonlítása a már ismert kontinensekkel. Jellegzetes észak- és dél-amerikai tájak bemutatása, pl. elképzelt utazás közben, megnevezve az egyes helyeket a kulturális behatások bemutatására.

A kettős kontinens szerkezete, az egymástól eltérő állat- és növényviláguk.

Az indiánok bevándorlása, és alkalmazkodásuk a különféle földrajzi adottságú életterekhez.

A spanyol-portugál és az angol-francia hódítások és következményeik (ásványkincs bőség, technika, a természet tönkretétele).

A különféle társadalmi és etnikai csoportok lelki beállítottsága.

Rövid rátekintés Ausztráliára, Óceániára és az Antarktiszra. Meteorológia:

A felhőképződmények megfigyelése és lefestése. Meteorológiai adatok leolvasása különböző eszközökről (barométer, szélzsák) és táblázatba foglalása: csapadékmennyiség, páratartalom, légnyomás, szélsébség stb.

A felhőképződés és felhőfajták. Magas és alacsony légnyomás, időjárási frontok. Különleges szelek (misztrál, fön, passzátszél, monszun, éstájfun). A klíma és a nappal-éjszaka hosszának hatásai az egyes népek kultúrájára és életvitelére (sarkvidéki, északi, mediterrán, sivatagi stb.).

Globális kitekintési lehetőségek:

Az összes megismert kontinens ismételése, összehasonlítások, kapcsolatok felfedezése. Kína és a csendes-óceáni partvidék országainak kapcsolata Amerikával. Európa mint közép szerepe a mai globális gazdaság viszonylatában, polarizálódási veszélyek. Az Európai Unió fejlődése.

Kapcsolódási pontok

Történelem: Amerika történelme, gyarmatosítás. Fizika: a légkör fizikája.

Kulcsfogalmak / fogalmak

környezettudatosság, energiatakarékosság, hulladékkezelés, szelektív hulladékgyűjtés, bioter- mékek; személyes és közösségi cselekvési lehetőségek; tudatos vásárlói magatartás. Harmatpont, felhőfajták, időjárási frontok, szélfajták.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje a Föld természeti adottságait, a különböző területen élő emberek természet adta lehetőségeit, életviszonyait és kultúráját, megfogalmazza azok közös és eltérő földrajzi vonásait. Érezze

otthonosan magát a Földön. Tudjon tájékozódni a világtáblán, ismerje a főbb földrajzi neveket. Megadott szempontok alapján információkat gyűjt. Az adatokat elemezni képes, egybeveti az új és a már ismert területek sajátosságait.

3.8.9. A 8.évfolyam

A 3.8.8. pontban leírtak szerint, az ismeretek elmélyítése, kibővítése történik.

IDEGEN NYELVEK

Általános bevezető

A nyelvtanítás fontos eszköz a népek közötti kölcsönös megértés, a kulturális különbségek iránti fogékonyság kialakításában, a sztereotípiákat elutasító magatartás fejlődésében. Így a nyelvtanítás a kisiskolás korban

az empátia iskolázása az érzékek fejlődésén és fejlesztésén keresztül. Fontos feladat az érdeklődés és kíváncsiság felkeltése a nyelvek iránt, valamint a kultúrák közötti kommunikáció iránt általában.

Az idegennyelv-oktatás elsődleges célja továbbá a mindennapi életben jól alkalmazható idegennyelv-tudás biztosítása. Ezért a Waldorf-iskolai nyelvoktatás egyrészt praktikus, hasznos célként törekszik arra, hogy a tanuló hallás és olvasás útján idegen nyelven megértse másokat, és folyékonyan fejezze ki magát az adott idegen nyelven szóban és írásban egyaránt. Továbbá célja bemutatni a diákoknak az adott nyelven beszélő népek karakterét, szokásait, kultúráját, földrajzát, történelmét. Az idegen nyelvek tanításának pedagógiai célja, hogy segítse a gyermek fejlődését az életkori sajátosságainak megfelelő tematikával, és hogy betekintést nyújtson a világ árnyalt szemlélési módjaiba, ezzel tágítva perspektíváját. A nyelvtanításon keresztül szeretnénk segíteni a diákokat abban, hogy pozitívan forduljanak más kultúrájú és nyelvű népekhez, valamint abban, hogy közelebb kerüljenek a különböző gondolkodású emberek megértéséhez, jártasságot szerezzenek a kommunikációban, hogy empátiát alakítsanak ki magukban mások szemlélete és világlátása iránt. Az idegen nyelvek tanulása új perspektívát kínál az egyén számára saját nyelvéhez, kultúrájához, szemléletéhez, mentalitásához, ily módon segítve a diákokat, hogy a világot árnyaltabban láthassák.

Az idegen nyelv verbális tanulása a diáknak azt a képességét fejleszti, hogy egy másik emberre figyeljen, hogy követni tudja a másik ember kimondott és ki nem mondott szándékait. Az idegen nyelvek ismerete ösztönzi

a rugalmas és mozgékony gondolkodást, mivel a különböző nyelvek kaput nyitnak a tapasztalás különböző birodalmaiba, így növekszik bennünk a világ és a más emberek iránti érdeklődés is.

A pedagógus a nyelvtanítás első éveiben az érző figyelem nevelésével nyújt alapot a későbbi életkorban már nélkülözhetetlen képességhez, a más kultúrájú és nyelvű népekhez való odaforduláshoz, mások szemlélete és világlátása iránti érzékenységgel, empátia kialakításához. A kisiskolás korú gyermek még érzékein keresztül fogadja be, így gyakorlatilag nem tanulja, hanem elsajátítja a nyelvet, belső képalkotása az idegen nyelv megértését is segíti. A nyelvtanításnak ebben a fázisában fontos, hogy a gyermek merüljön bele teljes intenzitással az élő nyelvtanítás folyamatába. Ebben az életkorban az érzékszervi benyomásoknak erősen kitett gyermek rendkívül fogékony az élőlíra. Ekkor alakul ki benne az idegen nyelv intonációs mintái

iránti fogékonyság, amit sokkal nehezebb később, 10 éves kor után kifejleszteni, amikor már a beszédszervek plaszticitása csökken. Fontos, hogy a tanulók megszeressék a nyelvet, hozzászokjanak intonációjához, dallamához és nyelvi biztonságot szerezzenek. A tanítás során fontos szerepet kap a költői nyelv. A gyermekek,

mondókákkal, dalokkal, játékokkal, rövid mesékkel, párbeszédekkel és olyan tevékenységekkel ismerkednek meg, melyek közvetlenül vezetik be őket az idegen nyelv világába. Nem absztrakt vagy sematikus módon sajátítanak el egyszerű nyelvtani szerkezeteket, szókincset, hanem életkoruknak megfelelően, játékosan tanulva a gyakorlatban teszik meg az első lépéseket a nyelvtanulás terén.

A tanulók lépésről lépésre megértik, amit hallanak és ismételnék. A szókincs tanulását a gyermeket körülölelő környezet alapozza meg, életkorának megfelelő érdeklődésre és a gyermek képzeletvilágára épül. A jelentés ilyenkor még gyakran helyhez és tárgyhoz kötött. Mivel a tanítás írott szöveg nélkül, nagyrészt idegen nyelven történik, így a beszéd nem-verbális formái mindvégig fontosak maradnak. A történeteket nem kell szó szerint érteniük. A megértést gesztusok, mozdulatok, a történeteknél pedig képek, bábok segítik.

Az órák és a tanév anyaga lépcsőzetes, ismétlésre és bővítésre épít, az új anyagot a tanár mindig a meglévő tudásra alapozza. Az első három évben döntően együtt szólal meg az osztály, az egyéni megnyilatkozások kevésbé hangsúlyosak, de a bátrabb tanulókat is biztatjuk és segítjük egyéni fejlődésükben.

3. osztály végére a gyermekek ismerik a testrészek, a ruhák neveit, az osztályterem tárgyait, a színeket, a hét napjait, a hónapokat, az évszakokat, az időjáráshoz, természethez kapcsolódó kifejezéseket, foglalkozások neveit, a mindennapi élethez kapcsolódó egyszerű tárgyakat és cselekvéseket.

Képesek egyszerű kérdéseket feltenni és megválaszolni a fent felsorolt szókincs segítségével. Az írásbeli munka még nem jelenik meg, de első osztálytól lehet olyan füzetük, amelybe a tanult dalokat, verseket lerajzolják. Mivel a Waldorf iskolában az írás-olvasáskészség megerősítése magyar nyelven a 3. osztályban történik, ezt nem előzheti meg az idegen nyelven történő írás-olvasás, de megjelenhet az ABC, elkezdődhet egy képes szótár bevezetése is.

4. osztálytól a gyermeki fejlődés új szakasza kezdődik, melynek egy tudatosabb nyelvtanulás felel meg, elkezdődik az önállósodási folyamat. A kilencedik életév környékén a gyermek már a világra és önmagára is tárgyilagosabban tud nézni. Már nem benne él a nyelvben, hanem kívülről tud rátekinteni, így már képes felismerni törvényszerűségeket az idegen nyelvben. Mindez a gondolkodás ébredését jelenti.

A kilencedik évtől kezdve, a gyermekkor közepén, előtérbe kerül az írás-olvasás. Az olvasás képessége az ismert szöveg felolvasásától a helyes hangsúlyok kialakításán át a maximális érthetőségig fejlődik. Az íráskészség fejlesztése a már tanult versek, dalok, ismert rövid szövegek leírásával és feldolgozásával, sok másolási feladattal kezdődik, majd egyszerűbb gondolatok kifejezését szolgálja.

A tanulók saját szótáruk vezetésének segítségével folyamatosan ismerkednek a szótárhasználattal. A szóról

szóra fordítást e szakasz végéig lehetőleg elkerüljük. Amennyiben szükséges, megjelenhet a kétnyelvűség, a tanulók idegen nyelvű szövegek tartalmát foglalják össze az anyanyelvükön, és egyszerű szövegeket alkotnak idegen nyelven.

A nyelvtani szabályokon keresztül tudatossá váló nyelvhelyesség élményéhez hozzájárul a nyelv szépségének átélése. A mondatok, versek, történetek helyes ritmusban való előadása, a karakterisztikus hangleadás, a pontosabb kiejtés ennek az esztétikai igénynek a kielégítését szolgálja. A kiejtési szabályokat nem absztrakt módon tanulják meg a tanulók, hanem a tanár példái alapján.

Elkezdődhet az idegen nyelven történő írás, megjelennek az olvasmányok. Az emlékezést, a felidézést nagyban segíti, hogy a diákok a már ismert, feldolgozott szövegekből a nyelvtani szabályokat kezdik felfedezni, megfogalmazni. Mivel a két tanult idegen nyelv témái sokszor megegyeznek, illetve átfedik egymást, a két nyelvből – lehetőség szerint egyeztetve – nem ugyanabban a sorrendben tanítjuk az egyes témaköröket.

3.9. ANGOL NYELV

3.9.1. Az 1.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az alsó tagozaton az idegen nyelvek tanításánál kezdetben az anyanyelv elsajátításának mintáját tűzi maga elé a Waldorf-pedagógia. A nyelv természetével folytatott munka azt eredményezi, hogy a gyermek teljes lényével belemerül a nyelvbe, ezért a nyelvórák elsősorban az adott idegen nyelven folynak. A gyerek utánzó- és befogadó-készségével odaadja magát a tanár szándékának, érzéseivel - és nem intellektuálisan - kapcsolódik

a tanári tevékenységhez. Ezek az érzések, melyek a beszédszándék megragadására, felfogására irányulnak, inkább érzékelő, megismerő jellegűek. A gyermek a jelentést szituatív tapasztalás útján ragadja meg, ami lehetővé teszi a sokoldalú alkalmazást.

A tanár idegen nyelven köszön, búcsúzik, idegen nyelvű utasításokat ad. Rendszerint egy kis verssel, fohással kezdődik az óra és egy másik fohással fejeződik be. Mondókákat, dalokat és játékokat játszanak újra és újra, az óra kisebb részében foglalkoznak az új anyaggal.

A mozgással, gesztusokkal kísért dalok, mondókák, játékok segítik a ritmus, dallam-, és hangzásvilág érzéki tapasztalását, a helyes kiejtés formálását, valamint a tanultak hosszú távú memóriába való bevésoedését.

A Waldorf-iskola korai nyelvtanítása (1-3. osztály) módszertan és tematika szempontjából egységet alkot, a feldolgozott témakörök és a szókincs spirálisan bővülve épülnek egymásra. A szavakat dalokban, versekben, történeteken keresztül élő szöveggörnyezetben tanulják a gyerekek, de néhány tematikus csoportot érintve is találkoznak már az alapszókinckészlettel. Az első három iskolaévben tehát a gyermek utánzás útján tanul idegen nyelven beszélni, az írásbeliség még nem, vagy csak a harmadik év végén jelenik meg.

Előzetes tudás:

Nincs szükség előzetes tudásra.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az első osztályban a nyelvtanulás elsődleges célja ismerkedés az idegen nyelvvel, annak kiejtésével, ritmusával, dallamával, valamint az egyszerű utasítások megértése, reagálás rájuk.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az első osztályos gyermekek a szóban tanult mondókákat, dalokat, rövid meséket együtt mondják, éneklük az osztállyal. Egyéni megszólalások lehetségesek, megtanulnak köszönni, bemutatkozni, de a közös, csoportos versmondás, éneklés, játék kerül előtérbe. Használhatnak füzetet: a hallott-tanult mesékhez, történetekhez, játékokhoz, dalokhoz kapcsolódóan képeket rajzolhatnak segítve a memorizálást.

Kapcsolódási pontok

Elsősorban a főoktatáshoz kapcsolhatóak egyes történetbeli témák, valamint a számoláshoz az idegen nyelvű számok tanulásával.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A gyermek közvetlen környezetéből erednek: köszönések, számok 1-20, osztályterem tárgyai, színek, család, főbb irányok (up, down, right, left, behind, in front of), testrészek, egyszerű cselekvések, szokások és utasítások az osztályban. A versek, dalok, mondókák, játékok szavai, kifejezései is beépülnek memóriájukba.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekektudnak reagálni egyszerű utasításokra,köszönésekre,segítséggel követni tudnak egy egyszerűmesét,az osztállyal együtt tudnak emlékezetből felidézni, elmondani verseket, mondókákat, énekelnidalokat, nem idegenkednek az angol nyelv kiejtésbelisajátosságaitól.

3.9.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első-második osztályban az órák a szóbeli munkára épülnek. A gyermekekben erősebb az igény az egyéni megszólalásra, ebben bátorítjuk őket. A tanításban még mindig dominál a ritmikus elem mind az óra felépítésében, mind a tevékenységek jellegében. Tapsolós mondókák és pergőbb ritmusú versek is előtérbe kerülnek, ezeket nagy, lendületes mozdulatokkal kísérik. A gyerekek hosszabb meséket mondanak és játszanak el a tanár segítségével (pl. láncmesék, verses mesék).

Előzetes tudás

Nincs szükség előzetes tudásra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A diákok egyre otthonosabban érzik magukat az órán a nyelvi környezetben. Az órai történetek fő célja az idegen nyelv iránti érdeklődés, a kíváncsiság fenntartása. Közben hangsúlyt kap a szókincs bővítése, a beszédértés erősítése, a közös megszólalásokban való bátor részvétel és egy-egy egyénimegszólalás.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az alapvető idegen nyelvű utasítások megértése, reagálás rájuk. A tanulók képesek egyszerű, de már hosszabb történeteket, meséket megérteni, kórusban mondani, eljátszani.

Kapcsolódási pontok

Továbbra is elsősorban a főoktatáshoz kapcsolhatók egyes témák. A számok ismétlése, bővítése a számolás epochával egy időben történhet.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A szókincs elsősorban a természethez (állatok, növények, időjárás stb.) kötődik, a hét napjai, számok 1-100, bemutatkozás, egyszerű kifejezések, köszönés és arra reagálás alkotják a szókincsbővítés alapjait.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek az ismert történeteket, verseket, meséket értik, emlékezetből fel tudják idézni, együttmondják, a nyelvi játékokban szívesen, örömmel, aktívan vesznek részt, az órákon használt angol nyelvű utasításokat könnyedén megértik, egyszerű, begyakorolt kérdésekre megfelelően reagálnak, válaszolnak.

3.9.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A második-harmadik évfolyamon még mindig a célnyelven, az anyanyelv kizárásával dolgozunk együtt a gyerekekkel. Továbbra is alapvetően szóban folyik a tanítás. A tanárnak tudatosan kell arra törekednie, hogy olyan verseket tanítson, gyakoroljon ebben az évben, amelyekkel szeretné bevezetni az angol írást. Nagyon segíti a későbbi tanulmányokat, ha nyelvtani szerkezetek is előkerülnek ezekben a versekben. Ebben az életkorban a gyerekeknek már sokkal nagyobb érzékük van a nyelvhez, az árnyalatokhoz, mind a kiejtés, mind a jelentés terén. Hosszabb, változatosabb szövegekkel is boldogulnak. Párbeszédek, nyelvtörők, versek jelennek meg az órákon.

Füzetükbe a tanulók lerajzolhatják a hallott, olvasott történeteket, dalokat. Az év vége felé leírhatják az ABC-t, esetleg néhány szót vagy egyszerű mondatokat.

Előzetestudás

Az első két évben tanultak, azaz ismerkedés a nyelvvel versek, dalok, játékok és rövidebb-hosszabb történetek formájában.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az idegen nyelven hallott történeteken keresztül a gyerekek bepillantást nyernek egy másik kultúrába. Elfogadják az idegen nyelv sajátosságait, egyre pontosabbak a helyes kiejtés, intonáció terén. A szókincs bővítése, az egyéni szereplések bátorítása fontos szerepet kap.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Képesek egyszerű mondatokat alkotni. Megértik a történeteket, válaszolnak a begyakorolt kérdésekre. Önállóan is meg mernek szólalni.

Kapcsolódási pontok

Egyes epochákhoz, például számtan, mesterségek, földművelés, házépítés.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Szókincs: ABC, tőszámok (1-100), gyümölcsök, évszakok, hónapok, napszakok, további állatok, ruhák, tárgyak, mesterségek, foglalkozások, napi cselekvések szókincse. Nyelvtani fogalmak még nem kerülnek bevezetésre.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek

- válaszolni tud önmagára vonatkozó egyszerű kérdésekre (pl.: Where do you live? How old are you?)

Have you got a pet...? What is your mother's/father's name...?),

- az órákon használt angol nyelvű utasításokat könnyedén megérti,
- követni tud egy egyszerű történetet, amelyet egyszerű mozdulatokkal kísérve mesélünk el,
- kívülről tud már egyedül is dalokat, verseket, mondókákat,
- ismeri az ABC-t (szóban, „versszerűen”).

3.9.4. A 3-4. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési célok

A 9-10. életévben a gyermekek az 'Én'-tudatosság egy új szintjére lépnek. Individualizálniuk kell mindazt, amit együtt tanultak meg. Az egyéni odafigyelés rendkívül fontos ebben a korban, mert az írás elsajátítása és a gyakori egyéni feladatok előtérbe emelik az esetleges nehézségeket, amelyek eddig ezen a téren nem voltak szembetűnőek. Néhány gyermek külön segítséget igényelhet.

Az előző tanévek alatt kívülről megtanult szövegeket használva kezdenek a diákok angolul írni. Mind az írás, mind az olvasás sok gyakorlást igényel, ez segíti elő a szókép és a kiejtés összekapcsolását. Mielőtt nyomtatott szövegekkel ismerkednének meg, először azt olvassák, amit saját maguk írtak. A tollbamondások is elkezdődnek jól ismert szövegek alapján. Fontos figyelni a tollbamondás lépéseire. A látó-halló tollbamondást követi a hallás utáni írás. A házi feladatok bevezetésénél fontos a következetesség. Rövid szövegek, mondatok memorizálása, írásgyakorlás, rendszeres otthoni olvasás segítheti a későbbi sikeres nyelvtanulást.

Ahol csak lehetséges, a szavakat mondatokban, szövegösszefüggésekben tanulják meg. A második félévben elkezdődik az egyszerűbb nyelvtani szabályok tudatosítása és gyakorlása. Még mindig a ritmikus szövegek állnak előtérben, de történeteket is dolgozhatnak fel. A gyakorlás egyik leghatékonyabb módja ebben az életkorban a dramatizálás, a szerepjáték. A szóbeli munkát nyelvtörők, versek, mondókák, dalok, valamint kérdés-feleletek követik. Az elhangzott történetek tartalmát kérdések és válaszok segítségével idegen nyelven összefoglaljuk, esetleg elmesélhetjük anyanyelven is, ezzel támogatva a nehézségekkel küzdő gyerekeket.

A csoportos szereplés fokozatosan háttérbe kerül az egyéni megszólalással szemben. Az írás-olvasás tanulás mellett a szituációs játékok, rövid darabok, találós kérdések, az éneklés, egyszerű párbeszéd és szójátékok az órák fontos részét képezik.

Előzetes tudás

Az előző tanévek tananyaga: versek, dalok, mesék ismerete, szókincs, egyszerű mondatok.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az olvasás-írás elsajátítása, gyakorlása a cél ebben az évben. A memoriterekkel való munka folytatódik, az egyéni szerepléseket bátorítja a tanár. Folytatódik a helyes kiejtéssel, intonációval kapcsolatos gyakorlás. A szókincs tovább bővül. Az anyanyelv és az idegen nyelv szerkezete, felépítése közötti különbség kezd tudatosulni.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Megértik az elhangzott történeteket, válaszolni tudnak a feltett kérdésekre. Gyakorolják az ismert szövegeken keresztül az írást, olvasást. Képesek egyszerű nyelvtani szabályokat felfedezni és használni. Vállalják az önálló szereplést.

Kapcsolódási pontok

Anyanyelv, állattan, földrajz-környezetismeret.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Rövid párbeszédek, rövid történetek, hozzájuk kapcsolódó szókincs.

Nyelvtan:

- egyes szám / többesszám,
- spelling, ABCismerete
- személyes és mutató névmások.
- felszólító mód szóban és írásban(szövegkörnyezetben),
- mondat szerkezet, igék, főnevek, melléknevek gyűjtése,gyakorlása,
- to be és to have igékragozása,
- egyszerű kijelentő, kérdő, tagadómondatok,
- egyszerű kérdőszavakhasználata,
- folyamatos jelenidő.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek:

- helyesen betűzik a nevüket és néhány gyakoriszót,
- pontosan olvasnak begyakorolt szavakat és mondatokat, írásban felismerik azokat,

- önállóan alkotnak egyszerűmondatokat,
- otthonosan mozognak az egyszerű, begyakorolt kommunikációs helyzetekben, pl.bemutatkozás,
- eldöntendő kérdésekre tudnakválaszolni,
- alapvető szókinccsel rendelkeznek a feldolgozott témakörökben, képesek egyszerű nyelvtaniszabályok felismerésére ésalkalmazására.

Bevezetés 5-8.évfolyam

Kisiskolás korban a nyelvelsajátítás, a nyelvtanulás még főként személyekhez, szituációkhoz kötött, és csak a kilenc-tizenharmadik évben kezdődik el egy önállóbb, tudatosabb tanulás.

A szóbeli munka a középtagozaton is a tanítás középpontjában marad, de emellett az írás, a szövegek értelmezése és létrehozása szintén nagy hangsúlyt kap. Egyre többet használjuk a már bevezetett szociális, csoportos munkaformákat, a kooperatív tanulás eszközeit. A kórusbeszédet egyre inkább felváltja a gyermekek egyéni megnyilatkozása. A beszédgyakorlatok során a diákok megtanulnak egyszerűen társalogni az iskolai és otthoni életéről, önmagukról, családjukról, az időjárásról, az időről, az évszakokról, napszakokról, az olvasott szövegek tartalmáról. A tevékenységek között szerepel versek és beszédgyakorlatok együttes és egyéni előadása, közös éneklés, nyelvtani kérdések megtárgyalása, gyakorlása, az adott nyelv hazájának történelmi, kulturális, földrajzi jellegzetességeivel való ismerkedés. Sor kerülhet egy-egy rövid színdarab vagy jelenet előadására is.

Az epochafüzetek mintájára vagy a tanár saját elképzelése szerint saját kis tankönyvet szerkeszthetnek a gyermekek, amibe a tanult verseket, dalokat, mondókákat és gyakorlatokat feljegyezhetik, nyelvtani szabályokat, ragozási táblázatokat írhatnak. Megjelennek az olvasmányok, a szövegeket már alaposabban feldolgozzák. A folyamat, ahogy a diákok a nyelvtani szabályokat már ismert, feldolgozott szövegekből levezetik, illetve a lehető legegyszerűbben önmaguk megfogalmazzák, nagyban segíti az emlékezést, a felidézést. Gyakorlófüzetükben gyakorolhatják az írásbeli munkát akár az órán, akár házi feladatként.

A gyermek a tizenkettedik életév táján már képes ok-okozati összefüggéseket meglátni, az előzőleg tanultakra összefoglalóan rátekinteni. A hetedik-nyolcadik osztályban felébrednek az intellektuális, gondolkodási erők, lehetővé téve a nyelvtani szabályok gondolati úton történő megértését és tudatosabb alkalmazását is.

A nyolcadik osztály végére egy átlagos képességű, az órákon figyelemmel részt vevő diák képes az ismert és

feldolgozott témakörökben az alapszintű kommunikációra, azaz:

- képes egyszerű nyelvezetű, hosszabb, írott szöveg, rövid hír megértésére, önálló feldolgozására (kérdések megválaszolására, kulcsinformációk megtalálására)
- képes rövidebb, egyszerű, összefüggő fogalmazás megalkotására
- képes alapszintű szinten írott vagy elmesélt történetek lényegének megértésére és szóban vagy írásban való visszaidézésére
- képes alapszintű kommunikációra életszerű helyzetekben az ismert témakörökben (pl. bemutatkozás, vásárlás, szórakozás, iskola, időpont-egyeztetés, telefonbeszélgetés)
- megérti az életkorának megfelelő, élőszóban vagy digitális felületen elhangzó, rövid, egyszerű szövegek tartalmát, a beszélő szándékát
- további ismeretekre, tudásra tesz szert a célnyelvi országokkal kapcsolatban
- egyre inkább képes nyelvtudását tanórán kívüli helyzetekben is fejleszteni
- használ életkorának és nyelvi szintjének megfelelő hagyományos és digitális alapú nyelvtanulási forrásokat és eszközöket.

3.9.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben a korban (10-11. életév) erősödik és a környezettől függetlenedik a gyermekek memóriája, így sokat képesek tanulni. Ekkor már használhatnak nyomtatott olvasókönyvet, melyet az órán közösen dolgoznak föl. Ez az a kor, amikor a nyelv szépségét képesek felismerni, ami nagyon fontos ahhoz, hogy a gyerekek élvezzék a nyelvet és a nyelvtanulást. A szóbeli munka nyelvtörőket, párbeszédeket és verseket, életkoruknak megfelelő éneket tartalmaz, amelyek jó része memoriter. A valódi értéken túl a versmondás a tiszta kiejtés és mondatdallam begyakorlásának kiváló eszköze, és erősíti az idióma jellegű szókincsetis.

A harmadik-negyedik osztályban tanult egyszerű szerkezetekre építve erősödik a nyelvtan iránti érzékük. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy a gyerekek megértsék és alaposan elsajátítsák a szóban forgó nyelvtani szerkezeteket. Az alapvető szabályokat deduktív módon maguk fedezik föl és fogalmazzák meg. A szavakat ekkor már tudatosan tanulják és gyakorolják szövegösszefüggéseikben az olvasmányok feldolgozása során. Az egyre bővülő, változatos szókincssel a gyerekeket arra ösztönözzük, hogy képzeletüket használva alkalmazzák a szavakat. Színes és jellegzetes leírásokat hallanak és olvasnak, ösztönözzük az olvasás szeretetét.

Negyedik-ötödik osztálytól javasoljuk a csoportmunkát, a rendszeres pármunkát, nagyobb létszámú osztályok esetén a csoportbontást. Ebben az életkorban könnyen, jól motiválhatók a gyerekek, és a

megtanulandó tananyagot eredményesebben tudják gyakorolni és alkalmazni kisebb létszámú csoportokban.

Előzetestudás

Az előző osztályokban tanult szókincs, nyelvtani szerkezetek.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az olvasás-írás gyakorlásán, megerősítésén, a szókincs bővítésén van a legnagyobb hangsúly ebben az évben. Továbbra is fontos a memoriterekkel való munka, az egyéni szereplések bátorítása meghatározó a jövőbeni nyelvtanuláshoz való pozitív hozzáállás elősegítéséért. Folytatódik a helyes kiejtéssel, intonációval kapcsolatos gyakorlás. Az idegen nyelv nyelvtani szerkezeteivel ismerkednek a diákok, erősödik a komparatív nyelvtani vizsgálódás, tovább tudatosodik a különbség az anyanyelv és az idegen nyelv szerkezete, felépítések között.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kis segítséggel megértik az olvasott történeteket, válaszolni tudnak az olvasmányra vonatkozóan feltett kérdésekre. A csoportos szereplés helyett egyre inkább az egyéni megszólalás a jellemző. Képesek nyelvtani szabályokat felfedezni és használni.

Kapcsolódási pontok

Egyes epochákhoz köthetőek egyes olvasmányok, versek, dalok. A nyelvtan epochához jól kapcsolhatóak egyes tanult nyelvtani elemek, szerkezetek.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Az olvasott történetekhez, a tanult párbeszédhez kapcsolódó szókincs.

Nyelvtan:

- szófajok (főnevek, mellénevek, igék),
- szórendek,
- újabbkérdőszavak,
- egyszerű jelen idő, kijelentő mondatok,
- egyszerű és folyamatos jelen idő felismerése kérdésben, tagadásban,
- birtokláskifejezése,
- melléknév fokozás,
- elöljárószók körének bővítése,
- óra, idő kifejezése, dátum.

A fejlesztés várható eredményei

A tanulók

- emlékezetből önállóan is el tudnak mondani verseket, párbeszédet,
- a tanult nyelvtani formákat felismerik,
- egyszerű, rövid szövegeket megértenek,
- az ismert szavakat, mondatokat tollbamondás után le tudják írni,
- önállóan tudnak a tanult szavakkal és nyelvtani szerkezetekkel mondatokat alkotni,
- kiegészítendő kérdésekre tudnak válaszolni
- a tanult szókinccset fel tudják idézni.

Az egyes évfolyamokon a várt eredmény differenciált lehet az osztályfok szerint.

3.9.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A ötödik-hatodik osztályban a prepubertás-kor jellegzetes vonásaival találkozhatunk. A rend és rendszer, az áttekinthető tervezés nagyon fontos ebben az életkorban. Ötödik-hatodik osztálytól a földrajz, a kulturális sajátosságok, legendák, balladák, történelmi és mitikus személyiségek alkotják a fő témaköröket. A diákok idegen nyelven is érdeklődve fogadják ezeket a témákat. Egyre több idiómát, kifejezést és mindennapi társalgási szókinccset építünk be a szóbeli munkába. Továbbra is folytatódik az olvasás-, és íráskészség fejlesztése. Ebben az évben ezeket a készségeket meg kell erősíteni. Elkezdődik a kreatív fogalmazások írása, először közösen, majd önállóan is. A diákok rendszeresen kapnak írásbeli és szóbeli házi feladatokat.

A nyelvtani szabályok és szerkezetek 6-8. osztályban gyakran átfedik egymást, és bármilyen praktikus sorrendben vehetők. Az eddig tanult nyelvtan és szókinccs alapján a diákokat egyre inkább bátoríthatjuk arra, hogy szabadabban fejezzék ki magukat.

Előzetestudás

Az előző osztályokban tanult szókinccs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A szókinccs további bővítése, az írás-, olvasáskészség megerősítése, újabb nyelvtani fogalmak és formák megismerése, az önálló szótárhasználat elősegítése jellemzi ezt az évet. A diákokat egyre inkább arra ösztönözzük, hogy bátran fejezzék ki magukat idegen nyelven, szólaljanak meg egyedül.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A diákok egyre többet tudnak magukról, környezetükről elmondani, egyre több mindenre tudnak válaszolni. A tanulók a koruknak megfelelő idegen nyelvű szövegekörnyezetben el tudnak igazodni, egyszerű önálló mondatokat tudnak alkotni. Képesek önállóan olvasni egyszerűbb szövegeket, nem riadnak meg ismeretlen szavaktól. Ismert szövegre, ismert szövegekörnyezetben kérdéseket tudnak alkalmazni. A rendszeres házi feladatok (szótanulás, írásbeli feladatok, olvasásgyakorlás) az önálló tanulás terén is fejlesztik a diákokat.

Kapcsolódási pontok

Elsősorban a földrajz epochához és a történelem epochához kapcsolhatóak könnyen egyes szövegek, történetek, legendák. A nyelvtan epocha és az idegen nyelv nyelvtanának tanulása közötti egyezések és különbségek erősítik a tanulók grammatikai kompetenciáit.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Szókincsbővítés az olvasmányokra, párbeszédre alapozva. A gyakoribb igék három alakja.

Nyelvtan:

- egyszerű és folyamatos jelen időgyakorlása,
- birtokosnévmások,
- egyszerű, összetettmondatok,
- egyszerű múltidő

A fejlesztés várt eredményei

A diákok

- szabadabban beszélnek önmagukról, családjukról, környezetükről,
- felismerik a tanult nyelvtani szabályokat és példákat találnak rájuk egy adott szövegben,
- bizonyos helyzetekben meg tudják értetni magukat pl. útbaigazítás, vásárlás,
- röviden tudnak beszélni Magyarországról, esetleg néhány más országról,
- ismernek brit vonatkozású kulturális értékeket,
- használják a kibővült szókincset: iskola, tantárgyak, órarend, napirend, utazás, közlekedési eszközök, étkezés, vásárlás, tájékozódás.

3.9.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hatodik-hetedik osztályban alkalmazott módszer szorosan követi az ötödik-hatodik osztályban leírtakat.

Több a tanulnivaló, rendszeresek a tudáspróbák, szódolgozatok. A helyesírás fejlődését továbbra is segítik a diktálások. Gyakoribb a csoportos, a páros és az önálló munka. Az ügyesebb gyerekek már mernek saját tudásukra támaszkodva az adott idegen nyelven gondolkodva szöveget alkotni (és nem fejben fordítani). Segíteni kell őket abban, hogy el tudják fogadni, hogy gondolataikat még nem mindig tudják idegen nyelven megfogalmazni, és abban is, hogy törekedjenek a meglévő nyelvi eszközeik alkalmazására.

Az olvasáskészségüket, a szövegértést tovább fejlesztjük. Az irodalmi szövegek mellett továbbra is hangsúlyt kapnak a kulturális, földrajzi, történelmi és a mindennapos társalgási témák. Füzetüket a nyelvtani szabályokkal - a tanár segítségével - következetesen, szépen vezetik. Rövid írásos munkák készülhetnek, önálló fogalmazások: naplóírás, egy tárgy, város, táj leírása, elfogadható pontossággal. Szituációs helyzetekkel továbbra is bővítjük a beszédértés és beszédképesség fejlesztését. Egyre több ismerettel rendelkeznek az idegen nyelv hazájáról.

Előzetestudás

Az előző osztályokban tanult szókincs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A szókincs további bővítése, újabb nyelvtani fogalmak és formák megismerése jellemzi ezt az évet. Az értő, önálló olvasás fejlesztése fontos feltétele a továbblépésnek. A diákok egyre bátrabban szólalnak meg, fejezik ki magukat idegen nyelven, megbízhatóan tudják használni a szótárat. A diákokat különböző módszerekkel, kreatív írásokkal hozzásegítjük az önálló gondolatok megfogalmazásához, a megszólalásoknál az egyéni ötleteik alkalmazásához, hogy egyre bátrabban és jobban merjenek elrugaszkodni a betanult szövegektől, sémáktól. Megtanulnak szövegeket értelmezni fordítás nélkül, szöveggel kapcsolatos kérdésekre önállóan válaszolni.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Önállóan tudnak korosztályuknak megfelelő szövegeket szóban elmondani, olvasni, írásban megfogalmazni. A motivált tanulók mind az írott, mind az olvasott szövegek értésében egyre határozottabbak. Szókincsük, nyelvtani tudásuk tovább szélesedik. A rendszeres tanulás már megszokássá válik.

Kapcsolódási pontok

A legkönnyebben továbbra is a nyelvtan, a történelem és a földrajz epochához lehet kapcsolódni a témákkal, történetekkel, olvasmányokkal.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Az olvasott, tanult szövegek fontos szavai.

Nyelvtan:

- folyamatos múltidő,
- jelen idők továbbihasználatai,
- egyszerű jövőidő
- rendhagyó többesszámok,
- rendhagyó igékrendszerezése,
- melléknevek fokozása,
- megszámlálható és megszámlálhatatlan főnevek,
- jelzősszerkezetek
- időhatározók.

A fejlesztés várt eredményei:

A diákok:

- felismerik és alkalmazzák a tanult nyelvtaniformákat,
- jártasak a koruknak megfelelő szövegek önálló olvasásában, megértésében,
- képesek világos, egyszerű mondatokban kifejezni magukat pl. meghívás, segítségkérése,
- egyre aktívabban és kreatívabban használják a gyakorolt szókincset.

3.9.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hetedik-nyolcadik osztályban is fontosak a mindennapos társalgási témák mellett a kulturális, földrajzi, történelmi érdekességek és életrajzok. A brit kultúra mellett az amerikai, ausztrál és egyéb angol nyelvű kultúrák is szóba kerülhetnek. Az órákon rendszeresen a párban, csoportban folytatott beszélgetések idegen nyelven. Az íráskészség fejlesztését rövid levelek, egyszerű leírások, egy-egy történet összefoglalása biztosítja.

Hetedik-nyolcadik osztályra a diákok tisztában vannak a nyelvtani alapokkal, áttekintik és bővítik a már korábban megtanult nyelvtani formákat, szabályokat.

Előzetestudás

Az előző osztályokban tanult szókincs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

Hetedik-nyolcadik osztályban az eddig tanult nyelvtani szerkezetek ismétlése, áttekintése időszerű. Újra

gyakorolják az igeidőket, hogy biztosan el tudjanak igazodni a nyelvtani szerkezetek között. Beszédben, írásban és szövegértésben egyaránt kreatívak, önállóak. Alapszinten jól kommunikálnak.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Rövidebb-hosszabb szövegek olvasása, önálló feldolgozása már nem jelent gondot. Életszerűpárbeszédet hallgatnak meg és gyakorolnak. A tanult szerkezeteket bátran variálják írásban és szóban egyaránt.

Kapcsolódási pontok

A földrajz és a nyelvtan epochához kapcsolódva lehet könnyen témát, szöveget találni.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A szövegekhez, olvasmányokhoz, párbeszédhez kapcsolódó szókincs.

Nyelvtan:

- idiómák,
- segédigék,
- határozók éshatározószók,
- Perfectigeidők,
- kijelentő-kérdő-tagadó mondatok a tanult igeidőkben.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok

- elsajátítják a nyelvtan és a helyesírásalapjait,
- képesek önállóan egyszerű szövegekfeldolgozni,
- képesek önállóan rövid szövegetalkotni,
- képesek önállóan bemutatkozni, kérdésekre válaszolni,
- nyelvtudásuk A1 szintnek megfelelő.

3.9.9. A 8.évfolyam

A 3.9.8. pontban leírtak szerint járunk el, a nyelv elmélyítése, az eddig tanultak megerősödése a cél.

3.10.1. Az 1.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az alsó tagozaton az idegen nyelvek tanításánál kezdetben az anyanyelv elsajátításának mintáját tűzi maga elé a Waldorf-pedagógia. A nyelv természetével folytatott munka azt eredményezi, hogy a gyermek teljes lényével belemerül a nyelvbe, ezért a nyelvórák elsősorban az adott idegen nyelven folynak. A gyerek utánzó- és befogadó-készségével odaadja magát a tanár szándékának, érzéseivel - és nem intellektuálisan - kapcsolódik a tanári tevékenységhez. Ezek az érzések, melyek a beszédszándék megragadására, felfogására irányulnak, inkább érzékelő, megismerő jellegűek. A gyermek a jelentést szituatív tapasztalás útján ragadja meg, ami lehetővé teszi a sokoldalú alkalmazást. A tanár idegen nyelven köszön, búcsúzik, idegen nyelvű utasításokat ad. Rendszerint egy kis verssel, fohással kezdődik az óra és egy másik fohással fejeződik be. Mondókákat, dalokat és játékokat játszanak újra és újra, az óra kisebb részében foglalkoznak az új anyaggal. A mozgással, gesztusokkal kísért dalok, mondókák, játékok segítik a ritmus, dallam-, és hangzásvilág érzéki tapasztalását, a helyes kiejtés formálását, valamint a tanultak hosszú távú memóriába való bevésődését. A Waldorf-iskola korai nyelvtanítása (1-3. osztály) módszertan és tematika szempontjából egységet alkot, a feldolgozott témakörök és a szókincs spirálisan bővülve épülnek egymásra. A szavakat dalokban, versekben, történeteken keresztül élő szöveggörnyezetben tanulják a gyerekek, de néhány tematikus csoportot érintve is találkoznak már az alapszókinckészlettel. Az első három iskolaévben tehát a gyermek utánzás útján tanul idegen nyelven beszélni, az írásbeliség még nem, vagy csak a harmadik év végén jelenik meg.

Előzetes tudás

Nincs szükség előzetes tudásra.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az első osztályban a nyelvtanulás elsődleges célja ismerkedés az idegen nyelvvel, annak kiejtésével, ritmusával, dallamával, valamint az egyszerű utasítások megértése, reagálás rájuk.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az első osztályos gyermekek a szóban tanult mondókákat, dalokat, rövid meséket együtt mondják, éneklük az osztállyal. Egyéni megszólalások lehetségesek, megtanulnak köszönni, bemutatkozni, de a közös, csoportos versmondás, éneklés, játék kerül előtérbe. Használhatnak füzetet: a hallott-tanult mesékhez, történetekhez, játékokhoz, dalokhoz kapcsolódóan képeket rajzolhatnak segítve a memorizálást.

Kapcsolódási pontok

Elsősorban a főoktatáshoz kapcsolhatóak egyes történetbeli témák, valamint a számoláshoz az idegen nyelvű számok tanulásával.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A gyermek közvetlen környezetéből erednek: köszönések, testrészek, a tanterem tárgyai, színek, gyümölcsök, állatok, családtagok, szokások és utasítások az osztályban, számok 1-20-ig. A tanult versek, dalok tematikája is nagyrészt ezekhez a témakörökhöz kapcsolható, így ezek szókincse is beépül a memóriájukba. Egyszerű kérdések: pl. Qu'est-ce que c'est? Comment t'appelles-tu?

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek reagálnak köszönésre, egyszerű utasításokat megértene, végrehajtanak, az óra vezetéséhez kapcsolódó kifejezéseket értelmeznitudják, a tanult szavakat megértik, segítséggel tudnak követni egy egyszerű mesét, az osztállyal együtt tudnak emlékezetből elmondani verseket, mondókákat, dalokat. A francia nyelv intonációja, hangzókészlete nem idegenszámukra.

3.10.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első- második osztályban az órák továbbra is a szóbeli munkára épülnek. A gyermekekben erősebb az igény az egyéni megszólalásra, ebben bátorítjuk őket. A tanításban még mindig dominál a ritmikus elem mind az óra felépítésében, mind a tevékenységek jellegében. Tapsolós mondókák és pergőbb ritmusú versek is előtérbe kerülnek, ezeket nagy, lendületes mozdulatokkal kísérik. A gyerekek hosszabb mesét mondanak és játszanak el a tanár segítségével (pl. láncmesék, verses mesék).

Előzetes tudás

Nincs szükség előzetes tudásra

Tantárgyi fejlesztési célok

A diákok egyre otthonosabban érzik magukat az órán a nyelvi környezetben. Az órai történések fő célja az idegen nyelv iránti érdeklődés, a kíváncsiság fenntartása. Közben hangsúlyt kap a szókincs bővítése, a beszédértés erősítése, a közös megszólalásokban való bátor részvétel és egy-egy egyénimegszólalás.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az alapvető idegen nyelvű utasítások megértése, reagálás rájuk. A tanulók képesek egyszerű, de már hosszabb történeteket, meséket megérteni, kórusban mondani, eljátszani.

Kapcsolódási pontok

Továbbra is elsősorban a főoktatáshoz kapcsolhatók egyes témák. A számok ismételése, bővítése a számolás epochával egy időben történhet.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A szókincs bővítése elsősorban a természethez kapcsolható, gyümölcsök, zöldségek, állatok

- a hét napjai, hónapok, évszakok
- ruhadarabok
- egyszerű melléknevek (színek, petit, grand, rond...)
- egyszerűhelyhatározók
- számok 1-60-ig
- c'est un/c'est une, c'en est pas un/c'est n'est pas une...használata

A fejlesztés várt eredményei

A gyerekek

- könnyedén megértik az órán elhangzó francia nyelvű utasításokat és képesek reagálni rájuk,
- az ismert történeteket, meséket megértik, képesek felidézni őket, együttmondják,
- egyszerű találós kérdéseket megértenek,
- a nyelvi játékokban szívesen, örömmel vesznek részt,
- egyszerű begyakorolt kérdéseket megértenek, azokra válaszolni képesek.

3.10.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A második-harmadik év folyamán még mindig a célnyelven, az anyanyelv kizárásával dolgozunk együtt a gyerekekkel. Továbbra is alapvetően szóban folyik a tanítás. A tanárnak tudatosan kell arra törekednie, hogy olyan verseket tanítson, gyakoroljon ebben az évben, amelyekkel szeretné bevezetni az francia írást. Nagyban segíti a későbbi tanulmányokat, ha nyelvtani szerkezetek is előkerülnek ezekben a versekben.

Ebben az életkorban a gyerekeknek már sokkal nagyobb érzékük van a nyelvhez, az árnyalatokhoz, mind a kiejtés, mind a jelentés terén. Hosszabb, változatosabb szövegekkel is boldogulnak. Párbeszéd, nyelvtörők, versek jelennek meg az órákon. Füzetükbe a tanulók lerajzolhatják a hallott, olvasott történeteket, dalokat.

Az év vége felé leírhatják az ABC-t, esetleg néhány szót vagy egyszerű mondatokat.

Előzetes tudás

Az előző tanévben tanultak, azaz ismerkedés a nyelvvel versek, dalok, játékok és rövidebb-hosszabb történetek formájában.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az idegen nyelven hallott történeteken keresztül a gyerekek bepillantást nyernek egy másik kultúrába. Elfogadják az idegen nyelv sajátosságait, egyre pontosabbak a helyes kiejtés, intonáció terén. A szókincs bővítése, az egyéni szereplések bátorítása fontos szerepet kap.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Képesek egyszerű mondatokat alkotni. Megértik a történeteket, válaszolnak a begyakorolt kérdésekre. Önállóan is meg mernek szólalni.

Kapcsolódási pontok

Egyes epochákhoz, például számtan, mesterségek, földművelés, házáépítés.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Az előző évben tanultak megszilárdítása, bővítése. (állatok, növények, tárgyak, napok, hónapok, évszakok, színek, ruhadarabok, család)

- mesterségek, foglalkozások
- gyakoricselekvések
- ház, lakásszókinccse
- helyhatározók
- néhány kérdőszó (qui, qu'est-ce que c'est, combien, comment)
- időjárással kapcsolatos kifejezések
- alapvető ételek
- ABC
- számok 0-100-ig

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek:

- megért egyszerű, önmagára vonatkozó kérdéseket, és képes azokra válaszolni (Comment t'appeles-tu? Ou habites-tu?...)
- több verset és dalt fejből tud és egyedül is képes elmondani
- az órákon használt francia nyelvű utasításokat könnyedén megérti
- képes követni egy egyszerű, mozdulatokkal kísért történetet
- a tanult szavakat hallás után felismeri és képes megnevezni hétköznapi tárgyakat
- nyelvtani fogalmak még nem kerülnek bevezetésre, de képesek használni néhány személyes névmást és igeformát (je, tu, il, elle) észreveszik a különbséget a „le” és „la” között

3.10.4. A 3-4. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési célok

A 9-10. életévben a gyermekek az 'Én'-tudatosság egy új szintjére lépnek. Individualizálniuk kell mindazt, amit együtt tanultak meg. Az egyéni odafigyelés rendkívül fontos ebben a korban, mert az írás elsajátítása és a gyakori egyéni feladatok előtérbe emelik az esetleges nehézségeket, amelyek eddig ezen a téren nem voltak szembetűnőek. Néhány gyermek külön segítséget igényelhet. Az előző tanévek alatt kívülről megtanult szövegeket használva kezdenek a diákok franciául írni. Mind az írás, mind az olvasás sok gyakorlást igényel, ez segíti elő a szókép és a kiejtés összekapcsolását. Mielőtt nyomtatott szövegekkel ismerkednének meg, először azt olvassák, amit saját maguk írtak. A tollbamondások is elkezdődnek jól ismert szövegek alapján. Fontos figyelni a tollbamondás lépéseire. A látó-halló tollbamondást követi a hallás utáni írás. A házi feladatok bevezetésénél fontos a következetesség. Rövid szövegek, mondatok memorizálása, írásgyakorlás, rendszeres otthoni olvasás segítheti a későbbi sikeres nyelvtanulást. Ahol csak lehetséges, a szavakat mondatokban, szövegösszefüggésekben tanulják meg. Elkezdődik az egyszerűbb nyelvtani szabályok tudatosítása és gyakorlása. Még mindig a ritmikus szövegek állnak előtérben, de történeteket is dolgozhatnak fel. A gyakorlás egyik leghatékonyabb módja ebben az életkorban a dramatizálás, a szerepjáték. A szóbeli munkát nyelvtörők, versek, mondókák, dalok, valamint kérdés-feleletek követik. Az elhangzott történetek tartalmát kérdések és válaszok segítségével idegen nyelven összefoglaljuk, esetleg elmesélhetjük anyanyelven is, ezzel támogatva a nehézségekkel küzdő gyerekeket. A csoportos szereplés háttérbe kerül az egyéni megszólalással szemben.

Az írás-olvasás tanulás mellett a szituációs játékok, rövid darabok, találós kérdések, az éneklés, egyszerű párbeszédok és szójátékok az órák fontos részét képezik.

Előzetes tudás

Az előző tanévek tananyaga: versek, dalok, mesék ismerete, szókincs, egyszerű mondatok.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az olvasás-írás elsajátítása, gyakorlása a cél ebben az évben. A memoriterekkel való munka folytatódik, az egyéni szerepléseket bátorítja a tanár. Folytatódik a helyes kiejtéssel, intonációval kapcsolatos gyakorlás. A szókincs tovább bővül. Az anyanyelv és az idegen nyelv szerkezete, felépítése közötti különbség kezd tudatosulni.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Megértik az elhangzott történeteket, válaszolni tudnak a feltett kérdésekre. Gyakorolják az ismert szövegeken keresztül az írást, olvasást. Képesek egyszerű nyelvtani szabályokat felfedezni és használni. Vállalják az önálló szereplést.

Kapcsolódási pontok

Anyanyelv, állattan, földrajz - környezetismeret Kulcsfogalmak / fogalmak

- ABC ismerete, a franciára jellemző fonetikus elemekgyakorlása
- Egyes szám, többesszám
- C'est-cesont, il ya
- határozott és határozatlan névelő
- egyszerű mondatokszórendje
- személyes névmásokhasználata
- „er”-végű igék ésazêtreragozása szóban
- melléknév-egyeztetéskezdetei

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek

- helyesen betűzik a nevüket és néhány gyakoriszót,
- pontosan olvasnak begyakorolt szavakat és mondatokat, írásban felismerikazokat,
- önállóan alkotnak egyszerűmondatokat,
- otthonosanmozognakazegyszerű,begyakoroltkommunikációshelyzetekben,pl. bemutatkozás,
- eldöntendő kérdésekre tudnakválaszolni,

- alapvető szókinccsel rendelkeznek a feldolgozott témakörökbe
- képesek egyszerű nyelvtani szabályok felismerésére és alkalmazására.

Bevezetés 5-8.osztály

Kisiskolás korban a nyelvelsajátítás, a nyelvtanulás még főként személyekhez, szituációkhoz kötött, és csak a kilenc-tizenharmadik évben kezdődik el egy önállóbb, tudatosabb tanulás. A szóbeli munka a közép-tagozaton is a tanítás középpontjában marad. Bevezetjük a különféle szociális, csoportos munkaformákat. A kórusbeszédet egyre inkább felváltja a gyermekek egyéni megnyilatkozása. A beszédgyakorlatok során a diákok megtanulnak egyszerűen társalogni az iskolai és otthoni életéről, önmagukról, családjukról, az időjárásról, az időről, az évszakokról, napszakokról, az olvasott szövegek tartalmáról. A tevékenységek között szerepel versek és beszédgyakorlatok együttes és egyéni előadása, közös éneklés, nyelvtani kérdések megtárgyalása, gyakorlása, az adott nyelv hazájának történelmi, kulturális, földrajzi jellegzetességeivel való ismerkedés. Sor kerülhet egy-egy rövid színdarab vagy jelenet előadására is. Az epochafüzetek mintájára vagy a tanár saját elképzelése szerint saját kis tankönyvet szerkeszthetnek a gyermekek, amibe a tanult verseket, dalokat, mondókákat és gyakorlatokat feljegyezhetik, nyelvtani szabályokat, ragozási táblázatokat írhatnak. Megjelennek az olvasmányok, a szövegeket már alaposabban feldolgozzák. A folyamat, ahogy a diákok

a nyelvtani szabályokat már ismert, feldolgozott szövegekből levezetik, illetve a lehető legegyszerűbben önmaguk megfogalmazzák, nagyban segíti az emlékezést, a felidézést. Gyakorló-füzetükben gyakorolhatják az írásbeli munkát akár az órán, akár házi feladatként. A gyermek a tizenkettedik életév táján már képes ok-okozati összefüggéseket meglátni, az előzőleg tanultakra összefoglalóan rátekinteni. A hetedik-nyolcadik osztályban felébrednek az intellektuális, gondolkodási erők, lehetővé téve a nyelvtani szabályok gondolati úton történő megértését és tudatosabb alkalmazását is. A nyolcadik osztály végére egy átlagos képességű, az órákon figyelemmel részt vevő diák képes az ismert és feldolgozott témakörökben az alapszintű kommunikációra, azaz:

- képes egyszerű nyelvezetű, hosszabb, írott szöveg megértésére, önálló feldolgozására (kérdések megválaszolására, kulcsinformációk megtalálására),
- képes rövidebb, egyszerű, összefüggő fogalmazásmegalkotására,
- képes alapfokú szinten történetek lényegének megértésére,
- képes alapszintű kommunikációra életszerű helyzetekben az ismert témakörökben (pl. bemutatkozás, vásárlás, időpont-egyeztetés, telefonbeszélgetés),
- képes alapszinten beszélgetni egy-egy ismert témáról.

3.10.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban erősödik és a környezettől függetlenedik a gyermekek memóriája, így sokat képesek tanulni. Ekkor már használhatnak nyomtatott olvasókönyvet, melyet az órán közösen dolgoznak fel. Ez az a kor, amikor a nyelv szépségét képesek felismerni, ami nagyon fontos ahhoz, hogy a gyerekek élvezzék a nyelvet és a nyelvtanulást. A szóbeli munka nyelvtörőket, párbeszédeket és verseket, életkoruknak megfelelő éneket tartalmaz, amelyek jó része memoriter. A valódi értékén túl a versmondás a tiszta kiejtés és mondatdallam begyakorlásának kiváló eszköze, és erősíti az idioma jellegű szókincset is. A negyedik osztályban tanult egyszerű szerkezetekre építve erősödik a nyelvtan iránti érzékük. Nagy gondot kell fordítani arra, hogy a gyerekek megértsék és alaposan elsajátítsák a szóban forgó nyelvtani szerkezeteket. Az alapvető szabályokat deduktív módon maguk fedezik föl és fogalmazzák meg. A szavakat ekkor már tudatosan tanulják és gyakorolják szövegösszefüggéseikben az olvasmányok feldolgozása során. Az egyre bővülő, változatos szókincssel a gyerekeket arra ösztönözzük, hogy képzeletüket használva alkalmazzák a szavakat. Színes és jellegzetes leírásokat hallanak és olvasnak, ösztönözzük az olvasásszeretetét.

Negyedik-ötödik osztálytól javasoljuk a csoportmunkát, a rendszeres pármunkát, nagyobb létszámú osztályok esetén a csoportbontást. Ebben az életkorban könnyen, jól motiválhatók a gyerekek, és a megtanulandó tananyagot eredményesebben tudják gyakorolni és alkalmazni kisebb létszámú csoportokban.

Előzetes tudás

Az előző tanévben tanult szókincs, nyelvtani szerkezetek.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az olvasás-írás gyakorlásán, megerősítésén, a szókincs bővítésén van a legnagyobb hangsúly ebben az évben. Továbbra is fontos a memoriterekkel való munka, az egyéni szereplések bátorítása meghatározó a jövőbeni nyelvtanuláshoz való pozitív hozzáállás elősegítéséért. Folytatódik a helyes kiejtéssel, intonációval kapcsolatos gyakorlás. Az idegen nyelv nyelvtani szerkezeteivel ismerkednek a diákok, erősödik a komparatív nyelvtani vizsgálódás, tovább tudatosodik a különbség az anyanyelv és az idegen nyelv szerkezete, felépítések között.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kis segítséggel megértik az olvasott történeteket, válaszolni tudnak az olvasmányra vonatkozóan feltettkérdésekre. A csoportos szereplés helyett egyre inkább az egyéni megszólalás a jellemző. Képesek nyelvtani szabályokat felfedezni és használni.

Kapcsolódási pontok

Egyes epochákhoz köthetőek egyes olvasmányok, versek, dalok.

A nyelvtan epochához jól kapcsolhatóak egyes tanult nyelvtani elemek, szerkezetek.

Kulcsfogalmak / fogalmak

- A tanult olvasmányok, párbeszédek szókincse
- Határozott és határozatlan névelők egyes és többes száma
- Alany és állítmány egyeztetése
- Szófajok megkülönböztetése
- Birtokviszony kifejezése „de”-vel, adjectifspossessifs
- „er” végű igék ragozása, être, avoir, aller, faire, prendre
- Melléknév egyeztetés nemben és számban
- Melléknév fokozás
- Kijelentő mondat szórendje
- Felszólítás
- Tagadás (ne...pas)
- Kérdő mondatok est-ceque-vel, néhány kérdőszó (Quand, Combien, OÙ, Qui, Que)
- Óra, dátum kifejezése

A fejlesztés várt eredményei

A tanulók

- emlékezetből önállóan is el tudnak mondani verseket, párbeszédeket,
- a tanult nyelvtani formákat felismerik,
- egyszerű, rövid szövegeket megértenek,
- az ismert szavakat, mondatokat tollbamondás után le tudják írni,
- önállóan tudnak a tanult szavakkal és nyelvtani szerkezetekkel mondatokat alkotni,
- kiegészítendő kérdésekre tudnak válaszolni,
- a tanult szókinccset fel tudják idézni.

3.10.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ötödik-hatodik osztályban a prepubertás-kor jellegzetes vonásaival találkozhatunk. A rend és rendszer, az áttekinthető tervezés nagyon fontos ebben az életkorban. Ötödik-hatodik osztálytól a földrajz, a kulturális sajátosságok, legendák, balladák, történelmi és mitikus személyiségek alkotják a fő témaköröket. A diákok idegen nyelven is érdeklődve fogadják ezeket a témákat. Egyre több idiómát, kifejezést és mindennapi társalgási szókincset építünk be a szóbeli munkába. Továbbra is folytatódik az olvasás-, és íráskészség fejlesztése. Ebben az évben ezeket a készségeket meg kell erősíteni. Elkezdődik a kreatív fogalmazások írása, először közösen, majd önállóan is. A diákok rendszeresen kapnak írásbeli és szóbeli házi feladatokat. A nyelvtani szabályok és szerkezetek 6-8. osztályban gyakran átfedik egymást, és bármilyen praktikus sorrendben vehetők. Az eddig tanult nyelvtan és szókincs alapján a diákokat egyre inkább bátoríthatjuk arra, hogy szabadabban fejezzék ki magukat.

Előzetes tudás

Az negyedik-ötödik osztályban tanult szókincs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A szókincs további bővítése, az írás-, olvasáskészség megerősítése, újabb nyelvtani fogalmak és formák megismerése, az önálló szótárhasználat elősegítése jellemzi ezt az évet. A diákokat egyre inkább arra ösztönözzük, hogy bátran fejezzék ki magukat idegen nyelven, szólaljanak meg egyedül.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A diákok egyre többet tudnak magukról, környezetükről elmondani, egyre több mindenre tudnak válaszolni. A tanulók a koruknak megfelelő idegen nyelvű szövegkörnyezetben el tudnak igazodni, egyszerű önálló mondatokat tudnak alkotni. Képesek önállóan olvasni egyszerűbb szövegeket, nem riadnak meg ismeretlen szavaktól. Ismert szövegre, ismert szövegkörnyezetben kérdéseket tudnak alkalmazni. A rendszeres házi feladatok (szótanulás, írásbeli feladatok, olvasásgyakorlás) az önálló tanulás terén is fejlesztik a diákokat.

Kapcsolódási pontok

Elsősorban a földrajz epochához és a történelem epochához kapcsolhatóak könnyen egyes szövegek, történetek, legendák. A nyelvtan epocha és az idegen nyelv nyelvtanának tanulása közötti egyezések és különbségek erősítik a tanulók grammatikai kompetenciáit.

Kulcsfogalmak / fogalmak

- Szókincsbővítés az olvasmányokra alapozva
- „ir” és „re” végű igék, gyakoribb rendhagyó igék (pouvoir, vouloir, devoir, savoir)
- Visszaható igék
- Tagadás (ne...rien, ne...personne)
- Egyszerű, összetett mondatok
- Fordított szórend
- Néhány vonzatos ige
- Az „à” és a „de” alakjai
- Futurproche

A fejlesztés várt eredményei

A diákok:

- szabadabban beszélnek önmagukról, családjukról, környezetükről,
- felismerik a tanult nyelvtani szabályokat és példákat találnak rájuk egy adott szövegben,
- bizonyos helyzetekben meg tudják értetni magukat pl. útbaigazítás, vásárlás,
- röviden tudnak beszélni Magyarországról, esetleg néhány más országról,
- ismernek francia vonatkozású kulturális értékeket,
- használják a kibővült szókincset: iskola, tantárgyak, órarend, napirend, utazás, közlekedési eszközök, étkezés, vásárlás, tájékozódás.

3.10.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hatodik-hetedik osztályban alkalmazott módszer szorosan követi az ötödik-hatodik osztályban leírtakat. Több a tanulnivaló, rendszereznek a tudáspróbák, szóolgozatok. A helyesírás fejlődését továbbra is segítik a diktálások. Gyakoribb a csoportos, a páros és az önálló munka. Az ügyesebb gyerekek már mernek saját tudásukra támaszkodva az adott idegen nyelven gondolkodva szöveget alkotni (és nem fejben fordítani). Segítenek ellőket abban, hogy el tudják fogadni, hogy gondolataikat még nem mind így tudják idegen nyelven megfogalmazni, és abban is, hogy törekedjenek a meglévő nyelvi eszközeik alkalmazására. Az olvasáskészségüket, a szövegértést tovább fejlesztjük. Az irodalmi szövegek mellett továbbra is hangsúlyt kapnak a kulturális, földrajzi, történelmi és a mindennapos társalgási témák.

Füzetüket a nyelvtani szabályokkal - a tanár segítségével - következetesen, szépen vezetik. Rövid írásos munkák készülhetnek, önálló fogalmazások: naplóírás, egy tárgy, város, táj leírása, elfogadható pontossággal. Szituációs helyzetekkel továbbra is bővítjük a beszédértés és beszédkésztség fejlesztését. Egyre több ismerettel rendelkeznek az idegen nyelv hazájáról.

Előzetes tudás

Az előző osztályokban tanult szókincs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A szókincs további bővítése, újabb nyelvtani fogalmak és formák megismerése jellemzi ezt az évet. Az értő, önálló olvasás fejlesztése fontos feltétele a továbblépésnek. A diákok egyre bátrabban szólalnak meg, fejezik ki magukat idegen nyelven, megbízhatóan tudják használni a szótárat. A diákokat különböző módszerekkel, kreatív írásokkal hozzásegítjük az önálló gondolatok megfogalmazásához, a megszólalásoknál az egyéni ötleteik alkalmazásához, hogy egyre bátrabban és jobban merjenek elrugaszkodni a betanult szövegektől, sémáktól. Megtanulnak szövegeket értelmezni fordítás nélkül, szöveggel kapcsolatos kérdésekre önállóan válaszolni.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Önállóan tudnak korosztályuknak megfelelő szövegeket szóban elmondani, olvasni, írásban megfogalmazni. A motivált tanulók mind az írott, mind az olvasott szövegek értésében egyre határozottabbak. Szókincsük, nyelvtani tudásuk tovább szélesedik. A rendszeres tanulás már megszokássá válik.

Kapcsolódási pontok

A legkönnyebben továbbra is a nyelvtan, a történelem és a földrajz epochához lehet kapcsolódni a témákkal, történetekkel, olvasmányokkal.

Kulcsfogalmak / fogalmak

- Személyes névmások tárgyas és részes esete (me, te, le, la, les, lui, leur, stb.)
- Múlt idő: passé composé, imparfait
- További rendhagyóigék
- Anyagnévelő
- Fordított szórendgyakorlása
- Időhatározók
- Határozókképzése

A fejlesztés várt eredményei

A diákok

- felismerik és alkalmazzák a tanult nyelvtaniformákat,
- jártasak a koruknak megfelelő szövegek önálló olvasásában, megértésében,
- képesek világos, egyszerű mondatokban kifejezni magukat pl. meghívás, segítségkérése,
- egyre aktívabban és kreatívabban használják a gyakorolt szókinccset.

3.10.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hetedik- nyolcadik osztályban is fontosak a mindennapos társalgási témák mellett a kulturális, földrajzi, történelmi érdekességek és életrajzok. Az órákon rendszeresen a párban, csoportban folytatott beszélgetések idegen nyelven. Az íráskészség fejlesztését rövid levelek, egyszerű leírások, egy-egy történet összefoglalása biztosítja. A hetedik-nyolcadik osztályra a diákok tisztában vannak a nyelvtani alapokkal, áttekintik és bővítik a már korábban megtanult nyelvtani formákat, szabályokat.

Előzetes tudás

Az előző osztályokban tanult szókinccs, nyelvtan.

Tantárgyi fejlesztési célok

A hetedik-nyolcadik osztályban az eddig tanult nyelvtani szerkezetek ismétlése, áttekintése időszerű. Újra gyakorolják az igeidőket, hogy biztosan el tudjanak igazodni a nyelvtani szerkezetek között. Beszédben, írásban és szövegértésben egyaránt kreatívak, önállóak. Alapszinten jól kommunikálnak.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Rövidebb-hosszabb szövegek olvasása, önálló feldolgozása már nem jelent gondot. Életszerű párbeszédet hallgatnak meg és gyakorolnak. A tanult szerkezeteket bátran variálják írásban és szóban egyaránt.

Kapcsolódási pontok

- A földrajz és a nyelvtan epochához kapcsolódva lehet könnyen témát, szöveget találni.
- Kulcsfogalmak /fogalmak
- További névmások (y, en)
- Vonatkozási mellékmondatok qui-vel és que-vel
- Múlt idő gyakorlása, a passé composé és az imparfait használata

- Participepasséegyeztetése
- Futursimple
- Passif
- A névmások sorrendje a felszólítómódban
- Visszaható igék felszólítóalakjai

A fejlesztés várt eredményei

A diákok

- elsajátítják a nyelvtan és a helyesírás alapjait,
- képesek önállóan egyszerű szövegeket feldolgozni,
- képesek önállóan rövid szöveget alkotni,
- képesek önállóan bemutatkozni, kérdésekre válaszolni,
- nyelvtudásuk A1 szintnek megfelelő.

3.10.9. A 8. évfolyam

A 3.10.8. pontban leírtak szerint járunk el, a nyelv elmélyítése, az eddig tanultak megerősödése a cél.

Bevezetés:

A megújult Informatika tantárgyról

A Digitális kultúra a korábbi felső tagozatos Informatika tárgy új szemléletű és az alsóbb osztályokra is kiterjesztett utóda. Elsőtől hatodik osztályig tartó, más tárgyakba, tevékenységekbe integrált szakasza biztos alapokat teremt ahhoz, hogy a diákok hetedik osztálytól megfelelő felkészültséggel és tudatossággal kezdhessék meg a digitális eszközök használatát. A tantárgy ezért csak 7. osztálytól kap önálló órakeretet, ekkortól van lehetőség a különböző eszközök használatának megkezdésére. A megújult tantárgy bevezetésének további feltételeiről alább, a tantervi rész után található információ.

Elöljáróban

Korunk egyik nagy kihívása a helyes digitális eszközhasználat és a megfelelő médiatudatosság kialakítása. A technológia napi szinten óriási ugrásokkal fejlődik. A szülők, óvodapedagógusok, tanárok folyamatosan szembesülnek azzal a ténnyel, hogy a rájuk bízott gyermekek és fiatalok természetes módon használják a technológia újdonságait és olyan virtuális világokban mozognak, melyeket az értük felelős felnőttek el sem tudnak képzelni. Ezért ezek a felnőttek sokszor bizonytalanná válnak, félelmet és tehetetlenséget éreznek.

A Waldorf-pedagógia elkötelezett a gyermekek valós életre nevelésében. Rudolf Steiner 1919-ben kiemelte annak fontosságát, hogy ne lépjen ki a világba Waldorf-iskolából olyan diák, aki a villamos működésének legalább az alapjait nem ismeri. Ami az ő idejében a villamos és a telegráf volt, az ma az internet, számítógépek, okostelefonok és a mesterséges intelligencia. A cél ma is az, hogy az iskolából kilépve a fiatalok megfelelő módon és etikusan tudják használni ezeket az eszközöket. Ennek előfeltétele, hogy szülők és tanárok egyaránt megértsék és megfelelő módon kezeljék a médiával és az eszközhasználattal kapcsolatos problémakört. A szülői ház és az iskola erős egymásrataltsága jegyében ez a tanterv úgy íródott, hogy szülők és tanárok egyaránt segítséget meríthessenek belőle, valamint, hogy alapja lehessen közös beszélgetéseiknek is.

A teljeskörű média-kompetenciába nem csak a média-hordozók gyakorlott használata tartozik bele, hanem a médiaszövegek, hangok és képek helyes értelmezése is. A fejlesztés nem csak azokra a képességekre irányul, amelyekre azért van szükségünk, hogy kiválasszuk a tartalmat, működtessük az eszközöket és boldoguljunk

a különböző média típusokkal, hanem figyelembe kell vennie a gyermek értelmi és érzelmi fejlődését is. Nélkülözhetetlen tehát, hogy a médiaoktatásról való gondolkodást megelőzze a fejlődéslélektani szempontok figyelembevétele. A felnövekvő emberi lényre kell rátekintenünk, amikor meghatározzuk, mikor van értelme

bizonyos készségeket megtanítani a gyermeknek a média-kompetencia területén. Ezért ebben a tantervben nem csak a digitális eszközök iskolai használatáról lesz szó, hanem arról, hogyan érhetjük el azt, hogy gyermekeink tudatos felhasználókká váljanak. Így a kerettantervben a Digitális kultúra tárgy nem csak egy önálló tantárgyként jelenik meg, hanem tanítása az iskolai évek során sokféle tantárgy témaköreibeintegrálódik.

A bevezetés időbeli kérdései

A Waldorf-pedagógia, ahogy minden más területen, úgy itt is a gyermek fizikai, érzelmi, társas és intellektuális fejlődési szintjét veszi alapul akkor, amikor bizonyos témaköröket, tevékenységeket bevezet. A helyes egyensúly megtalálása – hogy valamit ne túl korán vagy ne túl későn tegyünk meg – szükségessé teszi,

ahogy a tanár folyamatosan érzékeli a diákok egyéni fejlődését és az osztály, mint közösség állapotát. Ahogy a gyermeknek folyamatos fejlődésre van szüksége a járás képességének elsajátításához, ugyanezt elmondhatjuk a technológiára is. Természetesen lehetséges, hogy valamilyen járássegítő eszközzel támogatjuk abban, hogy korábban kezdjen el járni, mint ahogy arra megérett volna, de ezzel megfosztjuk attól a – későbbi életében fontossá váló – tapasztalattól, hogy képes saját erejéből függőlegesen testhelyzetet elérni, ezen keresztül pedig újfajta kapcsolatba kerülni a környezetével. Ugyanakkor az is erőltetett beavatkozás lenne, ha megakadályoznánk, hogy a gyermek járjon, amikor már eljutott a fejlődésben oda, hogy ezt képes lenne megtenni. Nevelőként a feladatunk az, hogy megteremtsük azt a környezetet, melyben a gyermek egészségesen fejlődni tud, de ne erőltessük a fejlődését.

A technológia oktatása során is elsődleges szempont a médiatudatosság és digitális eszközhasználat életkornak megfelelő kialakítása. Attól, hogy előbb – vagy esetleg később – adjuk a gyerekek kezébe az eszközöket,

nem válnak tudatosabb, egészségesebb felhasználókká. A gyerekeknek joguk van időre a fejlődéshez, joguk van ahhoz, hogy minden érzékszervükkel, mozgással, kreatív, szabad játékkal a valós környezetüket meghódíthassák.

A digitális eszközök használata során jellemző csekély testmozgás, a szemek fixáltsága, az intellektualitás túlsúlya, az ellenállás nélküli tapasztalás idegrendszeri félrestimulációhoz vezet, tehát az agy egészséges fejlődése ellen hat. Egyúttal olyan negatív hatások jönnek létre, mint az ékszervi túltelítettség, a függőség-veszély, elidegenedés a természettől, valamint az impulzuskontroll és a reflexív gondolkodás károsodása.

A társadalom digitális átalakulásához olyan felnőttekre van szükség, akik önálló gondolkodásra, döntésre és cselekvésre képesek. Ezt a gyerekek elsődlegesen az osztályterem szociális közegében tanulják meg a párbeszéd, a közvetlen együttlét által. A tanulás a fej, a szív és a kéz harmonikus együttműködése által következik be. Az agy a kapcsolatok szerve, fejlődéséhez szükséges a testi aktivitás és a minket körülvevő

környezet saját, valós megtapasztalása. Csak ez vezethet el oda, hogy a fiatalok az életkoruknak megfelelően fejlődve képesek lesznek magabiztosan lehorgonyozni térben és időben. Ez az egyik legfontosabb előfeltétele annak, hogy később a digitális eszközöket egészségesen tudják használni.

A média fogalma a tantervben; a közvetett és közvetlen médiaoktatás

Ebben a tantervben három fogalomkört különböztetünk meg a médiával kapcsolatban:

- a média-tartalom, amelyet tartalomnak veszünk (például egy regénytartalma)
- a média típusa, a folyamat, amely által valamit kommunikálunk vagy bemutatunk (szöveg, kép, vagyhang)
- a média hordozója, az anyag, amelyen keresztül a kommunikációs vagy bemutatási folyamat megtörténik (könyv, újság, e-könyv, okostelefon, számítógépstb.)

A médiaérettséget egészen kisgyermekkortól kezdve, a gyermek életkori sajátosságai és szükségletei alapján, lépésenként építjük fel. Ezek a lépések – amint a mozgásfejlődésnél sem – nem hagyhatók ki, nem cserélhetők fel. Attól kezdve, hogy a gyerekek az ujjukkal kötnek és más kézműves munkákat végeznek az alsóbb osztályokban, az elektronikaig és a programozásig a felső tagozaton, a diákok folyamatosan fejlesztik technológiai jártasságukat. (A kötés azért is érdekes és fontos, mert ez a programozott technológia legkorábbi formája – a sima/fordított sorrendje a bináris kód utasításaival egyezik.)

A Waldorf-pedagógia arra törekszik, hogy a diákok etikus és magabiztos felhasználói legyenek a technológia széles skálájának, miközben felismerik a technológia történelmi és társadalmi aspektusait is. A cél az, hogy képessé tegyük a gyermekeket és fiatalokat annak a technológiának a teljes körű alkalmazására, amely körülveszi őket. Annak érdekében, hogy ez megvalósuljon, a tanulóknak szükségük van segítségre, hogy a technológiát legbensőbb lényegében megértsék, figyelembe véve a benne jelenlévő emberi tényezőt. Ahhoz, hogy a technológia használatával járó etikai, kulturális és szociális kérdéseket is kezelni tudják, a gyerekeknek először egészséges énképet kell kialakítaniuk magukról, valamint – valós kapcsolatokon keresztül – meg kell tanulniuk mások szükségleteit megérezní.

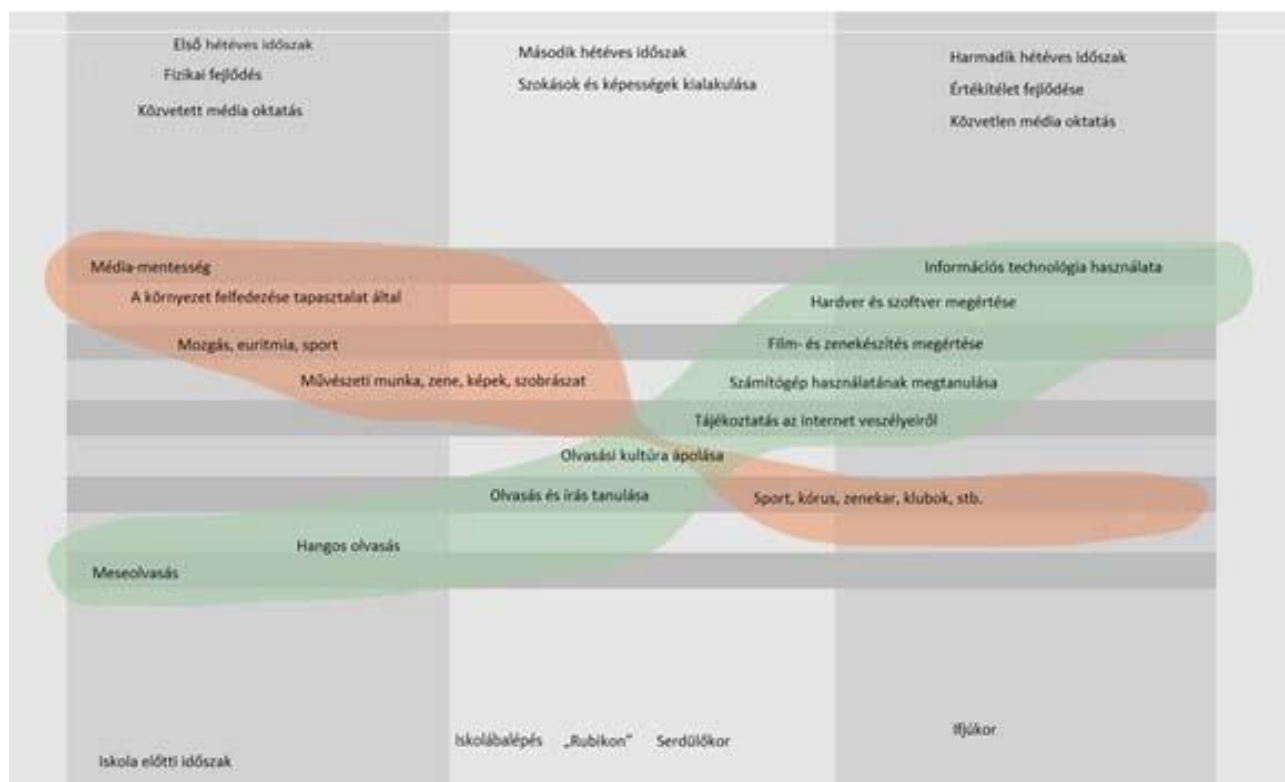
A médiaoktatás tehát két kérdésen alapul:

1. Mire van egy gyermeknek szüksége ahhoz, hogy korunk technika és média által befolyásolt világában fizikailag és mentálisan is erős felnőtt váljék belőle?
2. Hogyan tanulja meg egy gyermek a média világának megértését és az eszközök észszerű használatát?

A médiapedagógia ezért két nagy területet foglal magába: közvetett és közvetlen médiaoktatást. A *közvetett médiaoktatás* arra összpontosít, hogy a fiatalok olyan nevelésben részesüljenek, melynek során magabiztos, erős és független személyiség válik belőlük. A *közvetlen médiaoktatás* feladata pedig abban áll, hogy a

fiatalok teljes egészében megértsék a média világát és tudatos felhasználókká váljanak.

A közvetett médiahasználatra nevelést a korai gyermekkorban kell elkezdni. Ezzel párhuzamosan a közvetlen médiahasználat az egyes médiumoktól függően különböző időpontokban kezdődik. A digitális média tekintetében a hangsúly a pubertáskorra helyeződik. Az iskola elkezdésével kezdetét veszi egy fokozatos átmenet, melyet az alábbi ábra szemléltet:

A médiaérettség piramisa

Hány felnőtt mondhatja el magáról, hogy digitálisan médiaérett, hogy praktikusán, felelősen használja a digitális világ adta lehetőségeket anélkül, hogy hagyná magát (ki)használni? Ahhoz, hogy a gyermekeinket eljuttassuk erre a szintre, komoly munkára van szükség. Nézzük meg ezt a hasonlatot: Egy kis vitorlás hajó úszik a végtelen tengeren. Az áramlatok, a szelek próbálják ide-oda terelgetni, sodorni, de ha a tökesúly a helyén van és megfelelő, a hajó irányítható marad, hogy a kitűzött irányt tartva haladjon célja felé. Ahogy a hajózásban a tökesúly biztosítja a stabilitást és csökkenti a sodródást, a médiaérettség éppen ilyen stabilitást adhat és megóvhat attól, hogy az ember ide-oda sodródjon az információk és lehetőségek végtelentengerén.

Az alap egy erős *szenzomotoros integráció* az első években, amit a sok mozgás, a világban való önálló tevékenység fejleszt: a kúszás, mászás, később a hintázás, szaladgálás, fáramászás, a szabad játék, a régi gyerekjátékok (ugróiskola, kötélpörgetés, „gumizás” stb.). Fontos, hogy minél több érzék stimulálva legyen (vö. a médiával, amely akár analóg, akár digitális, legfeljebb csak a szemet és a fület stimulálja).

A második lépcsőfok a *kommunikációs képesség* kialakulása. Ezt a közvetlen (vagyis közvetítő, médium nélküli) emberi kommunikáció fejleszt leginkább, amihez az élő beszédén kívül hozzátartozik az arcmimika, a gesztikuláció, testbeszéd is. Itt fontos, hogy kialakuljon az a képesség, hogy a másik embert komolyan vegyük és meg tudjuk vele értetnimagunkat.

Jól látható, hogy az első két lépcsőfok kompetenciáinak fejlődését a képernyő, a videójátékok egyértelműen hátráltatják. Ez nem csak úgy igaz, ha azt a gyermek kezébe adjuk, hanem akkor is, ha a szülő, a pedagógus a telefonon „lóg”, miközben a gyermek közelében van, vagy ha a háttérben valamilyen digitális eszköz működik. Születéstől hároméves korig mindenféle képernyőtől távol kellene tartani a gyermeket. A későbbi években a „minél kevesebb, annál jobb, minél később, annál jobb” alapelvet kell szem előtt tartanunk a képernyőhasználatban. Ebben a szakaszban még a hagyományos média jelenléte is felesleges, illetve korlátozandó – a képeskönyv, hangoskönyv, diafilm, „konzerv zene” helyett a fejből mesélés, az élő ének és zenejavasolt.

A harmadik lépcsőfok az *alkotás képességének kialakulása*. Tudjuk jól, hogy ha teret adunk nekik, a gyermekek maguktól is szívesen alkotnak, készítenek dolgokat. A játékok kiválasztásánál érdemes erre figyelni: a jó játék 90% gyermek és 10% játék – vagyis egyszerű és sokoldalúan használható, a gyermek részéről aktivitást és kreativitást igénylő. Ami a médiaoktatást illeti, ma már rengeteg eszköz áll rendelkezésünkre, amelyeket alkotó módon, kreatívan lehet használni, mégis fontos, hogy először itt is az analóg eszközökhöz nyúljunk. Nem kell egyből elővenni a kamerákat, hanem eszünkbe juthatnak azok a különféle technikával készült papíralapú mozgóképek, amiket gyermekkorunkban készítettünk. 9-10 éves

kor környékén nagyon hasznos, ha a gyermek elkezd zenélni, ami az alkotás egyik – egész életen át tartó – lehetőségét hozza el számára.

A negyedik lépcsőfok a *befogadás képessége*. Itt megint csak fontos, hogy az analóg eszközökkel kezdjünk. Először olvassunk a gyermekkel hagyományos újságot, menjünk el a könyvtárba és tanítsuk meg neki, hogyan lehet egy könyvet, egy információt megtalálni. Ezzel segítünk neki kifejleszteni az összpontosítás, elmélyült olvasás, kreatív gondolkodás képességét. Ez a képesség, hiába alakul ki, elveszíthető, folyamatos gyakorlást igényel.

A médiaérettség piramisának csúcsán a *kritikus reflexió*képessége áll. Mit kezdek azzal az információval, amit olvastam, hallottam? Ide tartozik az is, hogy egy reklám, álhír, „propaganda szöveg” üzenetén átlássak és

a manipulációjának ellen tudjak állni.

Ha megnézzük az ábrát, még egy összefüggést találunk, ami tulajdonképpen összetartja ezeket a lépcsőfokokat: a piramison felfelé haladva növekszik a *választási képesség*. A választás képessége elengedhetetlen ahhoz, hogy megfelelő döntést tudjunk hozni a médiahasználatunkkal kapcsolatban. Ez alatt nem azt értjük, hogy tudunk választani két tévéműsor vagy videójáték közül, hanem hogy a gyermek választani tud, hogy elmegy a barátaival „bandázni” vagy moziba, megnéz egy YouTube videót, vagy inkább könyvet olvas. Figyelembe véve, hogy egyre több és több választási lehetőség van az életünkben, ez mindannyiunknak értékes képesség, melyre e pillanatban, a megfelelő alapok nélkül, a felnőttek közt sem képes mindenki.

Bár a szülő és tanár közötti egészséges és egyenrangú párbeszéd a Waldorf-pedagógia minden területén magától értetődő és fontos, a médiatudatosság és a digitális eszközhasználat felépítéséhez gyermekeink érdekében nélkülözhetetlen. Mivel az osztálytanítónak igen nagy felelőssége van abban, hogy a fentieket a szülőkkel megossza, velük ezen a téren (is) folyamatosan párbeszédben legyen, ezért a vertikális tantervben évfolyamon-ként külön ajánlásokkal is támogatjuk munkájukat, amiket elsősorban a szülői estek során tudnak felhasználni.

Konklúzió: Nem véletlen, hogy mi és gyermekeink ebben a korban születünk. Ezekkel a technikai vívmányokkal dolgozunk van, nem zárkozzhatunk el tőlük, hanem használnunk kell őket és természetes, hogy a gyermekeinket is meg kell tanítani a helyes, tudatos használatra. De fontos, hogy ne siettessünk semmit, hanem adjunk szilárd alapokat nekik, adjunk teret és időt, hogy a magok kicsírázzanak.

Ahogy a tanterv többi részében, itt is azon az úton, azokon a fejlődési fokon szeretnénk végigvezetni a gyermeket, amelyet az emberiség bejárt. Az szóbeliségtől az írásbeliség felé, az analógtól a digitális felé, a közvetettől a közvetlen felé haladunk, szem előtt tartva a gyermek fejlődését és életkori sajátosságait.

A tanár és a szülő részéről is fontos, hogy ismerje a rendelkezésre álló technológiát, ne féljen tőle, ugyanakkor ismerje minden hasznát és veszélyét. Fontos, hogy ne csak lépést tartsunk a gyermekekkel, de –

legalább – egy lépéssel előttük is járunk.

A tantárgy előzményei

A Waldorf-iskola egységes iskola, amely legtöbbször a szerves intézményfejlődést követve Waldorf-óvodapedagógiai előzményekre épül. Így lehetőség nyílik a fejlődési szakaszok egymásra épülő, egymással összefüggő tartalmainak előkészítésére, összehangolására, pedagógiai szempontból tudatos kezelésére. Ennek értelmében látjuk fontosnak a 7. és 8. évfolyamok konkrét tantárgyi tartalmait előkészítő, életszakaszokhoz kötött tanítási-tanulási előzmények bemutatását.

Óvodáskor–Pedagógiai tevékenység a szülőkkel

Tájékoztatás szülői esteken felvilágosítás, beszélgetés, vita formájában, amennyiben az óvodapedagógus úgy dönt, esetleg külső szakember bevonásával. Mivel a gyermek ebben az életszakaszban elsősorban az utánzás révén tanul, fontos az önreflexió, a jó példa hangsúlyozása.

Pedagógiai tevékenység a gyerekekkel

Nem szabad elbagatellizálni érintettségüket. Bármennyire próbáljuk elzárni őket a különböző médiákkal való találkozástól, mindenképp járnak az utcán, áruházban stb., így folyamatosan éri őket a médiaszennyezés. Ezt sokszor nem értik, nem feltétlenül tudják befogadni, feldolgozni. A szóbeliségnek, a beszélgetésnek, a fejből mondott meséknek kiemelt szerepet kell tulajdonítani ebben az életkorban.

3.11.1. 1-4. évfolyam

Pedagógiai tevékenység a szülőkkel

Tájékoztatás szülői esteken – hasonló módon, mint az óvodában, az életkori sajátosságok és az új pedagógiai környezet figyelembevételével. A Waldorf-kerettanterv pedagógiai íveinek és a közvetett pedagógiai eszközöknek (lsd. fent) a bemutatása annak érdekében, hogy a szülők megértsék és elfogadják az iskola digitális eszközhasználatával kapcsolatos koncepcióját. Lássák, hogy a koncepció mögött pedagógiai tudatosság van és azt, hogy honnan hova szeretnénk így eljutni. A mélyebb megértéssel várhatóan nagyobb együttműködési hajlandóság is jár. Szükséges az analóg média használatának és a szülői tudatosság fontosságának hangsúlyozása (képi elemek, életkorhoz illeszkedő tartalom, mennyiség helyett minőség). Ennek alátámasztására néhány közismert tény:

- A gyermek belső képalkotásának és gondolkodásának határtalanságát és nyitottságát erősen korlátozzák a készen kapott képek éssablonok.
- A képernyőből özönlő információáradat meghaladja a gyermek befogadó- és önálló

feldolgozókéességét. Egyszer ezt, máskor azt veszi fel belőle, és sok esetben nem tudja összefüggésbe hozni a látottakat

a hallottakkal. Az agy ennek eredményeképpen töredékszerű, sablonosan asszociatív fejlődéshez, gondolkodáshoz szokik, és ez irányban fejlődik tovább. A látottak valóságértékét ráadásul nem tudja a gyermek önállóan ellenőrizni.

- Ebben a korban a gyermek könnyen befolyásolható, mindenre nyitott és befogadó, szűrő nélkül fogadja be az információt.
- A képernyő vibrálásra készíti és megakadályoz a tartós koncentrációban. A képernyő előtt töltött természetellenes, passzív mozdulatlan állapotot, nyugalmat ugyanannyira természetellenes mozgásos nyugtalanságköveti.
- Amikor a gyermek találkozik a virtuális világgal, szinte megszűnnek számára a fizikai korlátok, melynek következtében a valós természetet ingerszegényebb környezetnek látja. A határok átlépése iránti vágya egyre erősebbé válik, kíváncsisága űzi-hajtja. Hozzászokik, hogy vágyai és kívánságai különösebb erőfeszítés nélkül – mintegy „gombnyomásra” – teljesülnek.
- A passzív időtöltés korlátozza a személyes kapcsolatok kialakításának készségét. A korai években túlzásba vitt „képernyőbámulást” összefüggésbe hozzák a későbbi figyelemzavarokkal, hiperaktivitással, rossz szociális készségekkel és az empátiahiányával.

Pedagógiai tevékenység a gyerekekkel

Tevékenységek: Kinti és benti játékok, melyek együttműködést igényelnek. Egyensúly, mászás, karikák, labdák stb. Kerti eszközök használata, többek között lapát, ásó, talicska.

Papírfonás, nemezelés, „körmöcskézés” és kötés, varrás, szövés többféle anyag használatával, majd a kézimunka tárgy további tevékenységei.

Egyszerű eszközök készítése (pl. kötőtű, egyszerű szövőkeret stb.) Az iskolában használt eszközök története (pl. zsírkréta, ceruza, hangszerek).

A kreatív munkák és kifejezési formák sokszínűsége.

A szóbeliség után itt megjelenik az írásbeliség: kezdve a szimbólumoktól, képektől, ahogy az emberiség fejlődése során haladt, eljutva a konvencionális jelrendszerhez, az íráshoz. A kommunikációs technikák megjelenése a képektől az íráson keresztül az olvasás felé haladva.

Harmadik osztályban a *mesterségek, házépítés, mérés* epochák keretein belül bőven találunk alkalmat az eszközökkel való ismerkedésre és az alkotás élményének megélésére.

Az alsó tagozat vége felé mindenképp felmerül a telefonhasználat általában és az okostelefonok megjelenése.

Erről az iskolán belül egységes álláspontot érdemes kialakítani és közvetíteni a szülők felé. A szülői esteken egyértelművé kell tenni az egyes családok felelősségét az iskola által meghatározott, vagy a szülőkkel közösen kialakított szabályok betartásában. Ehhez fontos, hogy már korábban megtörténjenek a fent említett tájékoztató beszélgetések.

Feladat lehet a gyerekekkel: a média és kommunikációs eszközök elvi (tehát nem fizikai) működésének megértéséhez vezető beszélgetések. A kritikus szemlélet alapjainak építése. Ellenőrzés, valóságtartalmak. Hogyan mondjunk nemet, hogyan kerüljünk el számunkra veszélyes, vagy kellemetlen helyzeteket, tartalmakat.

A technológia megértése és használata

- A gyermekek felfedezik, hogyan segíti a technológia bizonyos feladatok elvégzésében. Például a kötőtű használata megkönnyíti és tökéletesíti azt, ami az ujjukkal lehetséges, az olló pontosabban vágja a papírt, mint azeltépés.
- A gyerekek felfedezik az eszközök és anyagok közötti kapcsolatot, pl. megpróbálnak filcet vágni papírvágóollóval.
- A gyermekek megtanulják a feladatnak megfelelő eszközt kiválasztani. Megtapasztalják például a különbséget a fa- és fémkalapács között, a szög és a csavar között.
- A gyerekek visszatekintenek arra, hogy az általuk választott és használt technológia hogyan érte el célját.
- A gyermekek megtanulják az éles és más „veszélyes” eszközök használatát, és a valós veszélyhelyzetek kezelését.

3.11.2. 5-6. évfolyam

Ekkorra már szinte biztosan minden gyermek kapcsolatba került különböző médiatartalmakkal és eszközökkel akár a közvetlen (családi) környezetében, akár a kortárs vagy idősebb gyermekcsoportokon keresztül.

Feladat lehet a gyerekekkel: Azon kívül, hogy a korábbi tartalom továbbra is érvényes, el lehet indulni a konkrétabb témák felé. Az eszközök használatának etikettje, különös tekintettel a mobil eszközökre. Amennyiben releváns: a cyberbullying jelenségének körüljárása, elemzése. Hogyan mozogjunk virtuális közösségekben. A virtuális együttélés szabályai. Fontos a szociális vonatkozásokról is beszélni. Ebben az életkorban ismét visszatérhetünk a médiaszennyezés feldolgozására (ld. fentebb).

Maga az oktatás még mindig analóg.

Mint ahogy arra a bevezetőben kitértünk, a fenti tartalmak a 7-8. osztály tanulási folyamatát előkészítve az osztálytanító pedagógiai tevékenységének részeként az egyes tantárgyak, epochák megfelelő tartalmaiba integráltan jelennek meg.

3.11.3. 6-7.osztály

A fiatalok egyre intenzívebben érdeklődnek az őket körülvevő világ iránt. Megerősödik bennük a felnőttektől való függetlenedés vágya. Előtérbe kerülnek a szexualitással kapcsolatos témák. Elkezdődik az a hosszú folyamat, melynek során felfedezik saját magukat: „ki vagyok én?” A diákok ebben az életkorban már akarva-akaratlanul kapcsolatba kerülnek az egyik legerősebb médiummal, az internettel. Az ott található tartalmakat különböző eszközökön keresztül fogyasztják is. Kiemelt szerepet kapnak ezen belül is a közösségi oldalak, melyeken megjeleníthetik életüknek minden részletét, beleértve a fent említett nagy változásokat is. A fiatalok környezetében lévő felnőttek közös felelőssége egyik oldalról, hogy szabályokat dolgozzanak ki, határokat állítsanak fel ezekkel a tevékenységekkel kapcsolatban, ugyanakkor az is, hogy segítőként, támogatóként beszélgetőtársként is jelen tudjanak lenni.

Tematikai egység / fejlesztési cél

Készségfejlesztés területén itt elkezdődhet a 10 ujjas gépirás tanítása, gyakorlása, kiegészítve az alapvető szövegszerkesztési ismeretekkel (kisbetű- nagybetű, elválasztás, térköz, helyesírás ellenőrzése stb.). A témák között megjelenik az adatgyűjtés, források keresése és a megbízhatóság ellenőrzése. Internetes biztonság, közösségi oldalak használata. Viselkedési szabályok az interneten, különös tekintettel a közösségi magatartásra. A hagyományos könyvtár megismerése és használata.

Előzetes tudás

Az órák az összes, az alsóbb osztályokban megjelenő anyagokra, kézművességre, szociális, történelmi és gazdasági alapokra építenek.

Kulcstevékenységek

A kulcstevékenységek közé tartozik a *gabona-epocha, a mesterségek, a mérés, a házépítés a 3. osztályban,* illetve a *honismeret és földrajz a 4. osztálytól,* melynek keretében megvizsgálják a helyi környezethez kapcsolódó emberi és gazdasági kapcsolatokat, valamint ezek természeti forrásait.

Tantárgyi fejlesztési célok

- A QWERTZ billentyűzet ismerete. A tízujjas gépelés tanulásának elkezdése.
- Digitális és analóg eszközök és munkafolyamatok megismerése és összevetése

- A szövegszerkesztés alapjainak elsajátítása
- Ismerkedés az Internettel. Ismeretek a közösségi oldalak kapcsolatban
- Online források ismerete, kritikus használata (pl. Wikipédia)
- Biztonságos internet és közösségi oldal használata
- Technikák ismerete a médiafüggőség megelőzésére, leküzdésére
- Analóg médiaismeret. Könyvtárhasználati ismeretek
- Kalligráfia gyakorlatok

A pedagógusnak a szülőkkel és a diákokkal folytatott beszélgetések során folyamatosan teret kell biztosítani a digitális világ okozta problémák megbeszélésére. Segítenie kell a fiatalokat abban, hogy kérdéseikre választ találjanak.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- Sajátítsa el a tízujjas gépelést
- Ismerjen több kalligrafikus írásmódot, az írásbeli munkáihoz alkalmazza azokat
- Ismerje az analóg és digitális eszközök közötti különbséget
- Tudjon alap szövegszerkesztési feladatokat megoldani, legyenek tipográfiai ismeretei és legyen képes egy egyszerű dokumentum megtervezésére és kivitelezésére
- Legyen tájékozott az online források vonatkozásában, ismerje azok esetleges hátrányait
- Ismerje és tudja használni az Internetet. Legyen tájékozott a közösségi oldalak használatával kapcsolatban
- Tudja használni az analóg médiákat, ismerje a könyvtárhasználati szabályait
- Ismerje a médiafüggőség leküzdését segítő technikákat

Kapcsolódási pontok

A digitális kultúra minden tantárgyhoz kapcsolódik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szövegbevitel, megnyitás, mentés, kijelölés, másolás, törlés, áthelyezés, szövegegységek, karakter, karakter formázása, karakter típusa, karakter stílusa, karakter mérete, bekezdés, bekezdés formázása, behúzás, margó, lapméret, helyesírás-ellenőrző, elválasztás, kép beillesztése, képméret változtatása, információforrások etikus felhasználása, idézés szabályai, adat, információ, hír, digitalizálás, minőség, ergonómia, be- és kiviteli periféria, háttértár, kommunikációs eszközök, fájl, fájlműveletek, mappa, mappaműveletek, mobileszközök operációs rendszere, helyi hálózat, jogosultságok, etikus információkezelés, rajz, rastergrafika létrehozása,

rasztergrafika szerkesztése, rajzeszközök.

A fejlesztés várt eredményei

A digitális eszközhasználat során a tanulók készség szinten kezdik elsajátítani a digitális ismeretszerzést és az információk továbbítását. Ez biztos alapokat képez számukra az információs társadalomba való későbbi sikeres beilleszkedéshez. A tevékenységek biztosítják a digitális kompetenciák megszerzését és alkalmazását. Lehetővé válik az elsajátított tudás aktív, önálló bővítése digitális kommunikációs csatornák és eszközök igénybevételével.

A fejlesztés eredményeként a diákok:

- tíz ujjal használják aklaviatúrát,
- egyszerű szerkesztési feladatokat biztosankiviteleznek,
- biztonságosan és etikusan használják azInternetet,
- megfelelően használnak analóg és digitális eszközöket.

3.11.4. 7-8.évfolyam

Tovább lehet mélyíteni a tízujjas gépelést. Írógépen vagy számítógépen önálló munkát is készíthetnek, amiben már az egyéniségük is megjelenhet. A diákok elmélyítik a 7. osztályban tanult ismereteket, gyakorlatra tesznek szert a digitális technológia használatában, alkalmazásában. Segíteni kell a tanulókat abban, hogy a média eszközei hasznukra legyenek előadásaik megtartása során, az otthoni tanulásban, felkészülésben, a 8. osztályos éves munka elkészítése során. Kiemelt fontosságú ebben az életkori szakaszban a hiteles és folyamatos tájékoztatás és felkészítés, melynek eredményeként a fiatalok tudatosan és felelősen lesznek képesek használni a közösségi és szórakoztató médiát.

Tematikai egység / fejlesztési cél

A készségfejlesztés területén folytatódik a 10 ujjas gépírás tanítása, gyakorlása, kiegészítve alapvető szövegszerkesztési ismeretekkel. Folytatódik az adatgyűjtés, immár szélesebb körben a források keresése, megismerése és a megbízhatóság ellenőrzése. Viselkedési szabályok az interneten, különös tekintettel a közösségi magatartásra. Internetes biztonság, közösségi oldalak használata. Az analóg médiaismeret jegyében a tanulók bővülő könyvtárhasználati ismeretekre tesznek szert, mely hasznos támaszuk lesz a nyolcadikos éves munkájuk elkészítésekor. Az írásbeli dolgozatok készítéséhez szükséges „analóg” kutatási

módszertan megismertetése, elmélyítése.

Elkezdődik a multimédiás anyagok készítésének tanulása. Lehet komolyabb eszközökkel is dolgozni, például „stop motion” filmet készíteni (agyagból, gyurmából vagy más anyagból készített beállított jelenetek, állóképsorozatok lefényképezése és mozgóképpé szerkesztése). Ezzel a diákok kudarcűrő és késleltetési képességét is fejlesztjük, ami a mai világban – ahol a gyors eredményekre törekvés jellemző – nagy kincs. Az osztálytanítónak törekednie kell arra, hogy a különböző forrásokat ismerje, az eszközöket pedig készség szinten használja. Enélkül nem fog tudni segíteni diákjainak mindezek elsajátításában. Törekednie kell olyan bizalmi légkör kialakítására, melyben az online térben esetleg bajba került diákjai mernek hozzá fordulni segítségért.

Előzetes tudás

A 6-7. osztályban tanult ismeretekre építünk.

Tantárgyi fejlesztési célok

- a tízujjas gépelés tökéletesítése
- a szövegszerkesztés fejlesztése, egyszerűbb szövegek szerkesztése, kiadványszerkesztő használata, a tipográfiai ismereteknek bővítése
- alapszintű képszerkesztés
- prezentáció készítés elsajátítása, helyes prezentáció készítés szabályai, helyes előadás módjának elsajátítása (kiemelten fontos a 8-os és később a 12-es éves munkához)
- alap multimédiás ismeretek, vetítés és bemutató készítése, hang, kép és videók önálló szerkesztése, készítése
- az Internettel kapcsolatos ismeretek bővítése (online programok, felhő stb.)
- biztonságos internet és közösségi oldal használat
- analóg médiaismeret, könyvtárhasználati ismeretek, az írásbeli dolgozatok készítéséhez szükséges „analóg” kutatási módszertan megismertetése, elmélyítése
- technikák ismerete a médiafüggőség megelőzésére, leküzdésére

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

- tudjon egyszerű szövegszerkesztési feladatokat megoldani, legyenek biztos tipográfiai ismeretei és legyen képes egy egyszerű kiadvány megtervezésére, kivitelezésére
- legyen képes segítség nélkül egyszerű multimédiás tartalmakat elkészíteni
- tudjon biztonságosan tájékozódni az online források megbízhatóságának vonatkozásában, ismerje azok esetleges hátrányait

- ismerje és tudja sokrétűen használni az Internetet és a közösségi oldalakat
- tudja használni az analóg médiákat, ismerje a könyvtárhasználati szabályokat
- ismerje a médiafüggőség leküzdését segítő technikákat

Kapcsolódási pontok

A digitális kultúra ezen az osztályfokon is minden tantárgyhoz kapcsolódik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szövegszerkesztési alapelvek, tipográfia, dokumentumok szerkezete, objektumok, előfej, előláb, táblázat szövegben, táblázat tulajdonságai, dokumentumformátumok, csoportmunka eszközei, webes dokumentum-készítés, információforrások etikus felhasználása, prezentáció, animáció, lényegkiemelés, e-Világ, e-kereskedelem, e-bank, e-állampolgárság, virtuális személyiség, információs társadalom, adatvédelem, internetes bűnözés, digitális eszközöktől való függőség, képek szkennelése, digitális fotózás, videofelvétel-készítés, fotó, hang, video készítése, szerkesztése, felhasználása, rastergrafika, vektorgrafika, görbék, csomópontok, csomópontműveletek

adat, információ, hír, digitalizálás, digitalizálás minősége, kódolás, kódolási problémák, ergonómia, be- és kikapcsolás folyamata, be- és kiviteli periféria, háttértár, kommunikációs eszközök, működési elv, működési paraméterek, hálózatok felhasználási területei, mobileszközök operációs rendszere, operációs rendszerek eszközkézelése, operációs rendszer segédprogramjai, állományok és könyvtárak tömörítése, helyi hálózat, jogosultságok, etikus információkezelés

A fejlesztés várt eredményei

A digitális eszközhasználat során a tanulók készség szinten kezdik elsajátítani a digitális ismeretszerzést és az információk továbbítását. Ez biztos alapokat képez számukra az információs társadalomba való későbbi sikeres beilleszkedéshez. A tevékenységek biztosítják a digitális kompetenciák megszerzését és alkalmazását. Lehetővé válik az elsajátított tudás aktív, önálló bővítése digitális kommunikációs csatornák és eszközök igénybevételeivel.

A fejlesztés eredményeként a diákok:

- saját ritmusban, tíz ujjal gépelnek
- összetettebb szerkesztési feladatokat is képesek kivitelezni
- biztonságosan és etikusan használják az Internetet
- megfelelően használnak analóg és digitális eszközöket

Ajánlott témakörök a 7-8. osztály számára

- Megérteni azokat a lépcsőfokokat, melyeken keresztül a nyugati civilizáció eljutott a modern- izmusig: reneszánsz, reformáció, felvilágosodás, a materializmus fejlődése, mezőgazdasági és ipari forradalom, bankrendszerek az olasz városállamoktól a német pénzügyi házakig, gépesítés és ipari központok, az első világháború mint az első igazán ipari háború (ezeket a témákat alaposabban kifejteni a felső tagozaton)
- A személyes kreativitás fejlődése
- Jogi és etikai kérdések, ideértve szellemi tulajdonjogot is; plagizálás/kalózkodás; egy koncert vagy más előadás páratlan élménye; ennek összevetése egy felvétellel; mit fizetünk meg, amikor zeneletöltésért fizetünk vagy streaming-elünk; az ingyen kapott zene gondolata)
- Terveket készíteni: szándék és végrehajtás – mi az a sablon (template)? gondolatterkép (mind mapping).
- Szerszámok és gépek kapcsolata az emberi lénnel; kibővített kapacitások (pl. végtagok és emelőrudak); puskapor; JethroTull és a vetőgép; gépi fonás; gőzpumpák stb.
- Feltalálók, fejlesztők életrajzai
- Tevékenységi és baráti körök – együttműködés, kompromisszum, közösség – a szociális hálók (networking) természete; megfelelő védelem és cyber-bullying
- Posztereket, képregényeket készíteni azzal a céllal, hogy „meggyőzzön” valamiről; reklám, propaganda
- Adatok bemutatása; diagramok
- Számítások: az ujjaktól és a kavicsoktól a számokig; a golyós számológép; Napier „csontjai” (készíteni és használni); Blaise Pascal 1642-es számológépe (fogaskerek és emelő karok); Lord Byron, Lady Lovelace és William Babbage (az analitikus gép/differenciálgép; a logarléc stb.)
- Kempelen Farkas, Neumann János
- Az áramkörök és a be/ki kapcsoló; a geometria, hálók, méretarány és algebra; bináris logika (pl. számítógéptudomány analóg eszközökkel: www.csunplugged.org)

3.11.5. 8.évfolyam

A 3.11.4. pontban kifejtettek szerint járunk el, cél eddig megszerzett tudásanyag elmélyítése.

Mindezen túl az önálló nyolcadik osztály lehetőséget biztosít a fent részletezett, 7-8. osztály számára ajánlott témakörökben való elmélyülésre

Bevezetés:

A mozgástanterv általános célkitűzése annak az alapvető folyamatnak a támogatása, melynek során a gyermek lelki-szellemi lényé a mozgáson keresztül összekapcsolódik testi organizmusával. Így a tanmenet hozzájárul

a mozgásérzék, a térbeli tudatosság, az egyensúlyérzék, a belső kiegyensúlyozottság, valamint a testi jólét érzésének fejlődéséhez a finom- és nagymotoros mozgások által. A mozgástanterv célja, hogy segítse a gyermeket mozgásrendszere fölötti kontrolljának és tudatosságának formálásában és differenciálásában, hogy energiáit a megfelelő helyen és időben mozgósíthassa, és értelmesen irányíthassa.

A tanterv igyekszik a gyermek segítségére lenni mozgásrendszere átalakításában, hogy belső mozgékonyt hozhasson gondolkozásába, érzésébe és akaratába, ezáltal is lehetővé téve az egyéni szándék teljesebb kifejeződését. A tanterv a gyermek fejlődési útját korának megfelelő módon támogatja.

A gyermek fejlődő mozgásrendszerének támogatása során kialakul a közösségi élet alapja, és azon keresztül, hogy a gyermek ráébred az önmaga és az őt körülvevők között fennálló kapcsolatra, valós szociális rátermettség fejlődhet ki.

A mozgás tanterve igyekszik támogatni és kiegészíteni az átfogó tanterv egészét.

A mozgás tanterve azzal a középpontban álló fejlődési folyamattal foglalkozik, melynek minden ember részese: a fizikai testbe való megérkezés, a test irányítása és a test által történő önkifejezés. A mozgáson keresztül az individuum fizikailag lép a világba, ennek pedig elsődleges eszköze a fizikai test.

A mozgástanterv az ember mozgásrendszerével dolgozik, és segít az ahhoz vezető egyéni út megformálásában. Így az individuum megtalálhatja azt a biztonságos középpontot, ahonnan el tud indulni a világ felé.

Ezt a folyamatot támogatja a következő három tényező:

1. a gyermekfejlődés archetipikus természetének bensőséges ismerete,
2. magának a mozgás természetének bensőséges ismerete,
3. a külső körülmények, erőforrások és lehetőségek.

A következőkben a tanterv elemei és kulcsfontosságú gyakorlatai körvonalazódnak. A példaként említett gyakorlatok, játékok és azok variációinak részletes leírása megtalálható az ajánlott irodalomban. Ahol külön nem említjük, az általános szempontokat és célokat kifejtő részben az idézőjelek között szereplő szövegrészek, és a tartalomra vonatkozó részben szereplő játékok Kim Payne: *Gyermekeink játékai* c. könyvében találhatók meg. A Bothmer-gimnasztikai gyakorlatok Gróf Fritz von Bothmer, az első Waldorf-

iskola testnevelője által kidolgozott gyakorlatokra utalnak. Ezeket Bothmer *Gymnastische Erziehung* című könyvében írja le.

A főoktatás egyéb részei

1-8. évfolyam

A főoktatás egyéb részeit – amely a mindennapos testmozgás tantervi követelményeit teljesíti – az adott korszak témájához kapcsolódó mozgásos, verseket, énekeket, körjátékokat tartalmazó tevékenység alkotja. Ebben a tanítási részben követjük az év ritmusát, tartalmával kapcsolódik az évszakokhoz és az ünnepekhez is. A főoktatás ezen időszaka lehetőséget teremt a különböző szituációs- és drámajátékok gyakorlására.

3.12.1. 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A legfontosabb célkitűzés, hogy a gyermekek lelkesen vegyenek részt az órai tevékenységekben, szívesen mozogjanak. Figyelmesek legyenek a tanár utasításai felé. Az osztályteremnél nagyobb térben képesek legyenek a tanár köre gyűlni, őt figyelmesen meghallgatni, a játék hevéből lecsendesedni. Elfogadják egymás különbözőségeit, a megbeszélte szabályokat betartsák. A számukra kínált képekbe, történetekbe bele tudjanak helyezkedni, ez által megértsék a feladatokat, szabályokat, utasításokat.

Előzetestudás

Dalok, mondókák ismerete. Az óvodai foglalkozások alkalmával elsajátított tevékenységek.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az együtt játszás öröme, egymás tiszteletben tartása, játékszabályok betartása.

A finommozgások minél szélesebb körű ismerete. A mozgás könnyedségének megőrzése, dalokkal, mondókákkal kísért mozdulatsorok elsajátítása. A koordináció, a mozgékonyság, a térbeli orientáció fejlesztése, a ritmus, az utasítások követésének képessége és a növekvő magabiztosság erősítése. Testkép és a tanulás testi alapjainak (saját mozgás érzék, tapintó és egyensúly érzék) erősítése, megszilárdítása. (Mindezeket vízi környezetben is célszerű megerősíteni: Vízi tájékozódás, vízes játékok - amennyiben a körülmények adottak.)

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények.

Az együtt játszás öröme, egymás tiszteletbentartása, játékszabályok betartása. Ujj- és fonaljátékok, tapsos játékok, szökkenések, hosszú ugrókötel és babzsák használata, tárgyakkal végzett manipuláció. Dalokkal,

mondókákkal kísért körjátékok, népi játékok. A tevékenységek kapcsolódnak a Főoktatás tevékenységeihez.

Kapcsolódási pontok

Az finommotorikus tevékenységek, a szem-kéz koordinációt segítő gyakorlatok az írás előkészítését segítik, valamint kapcsolódnak a kézimunka órák tevékenységeihez. A nagymotoros tevékenységek a tanítás-tanulási folyamat egészét támogatják. A játékok, tevékenységek bevezetéséhez használt képek, történetek a korosztályra jellemző mesevilág hangulatához, a dalokkal kísért körjátékok az ének-zene órákhoz kapcsolódnak. Öltözködési és higiénias szokások kialakítása az egészséges életmódra való nevelés részeként.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Biztonságérzet, elfogadás, tapintat, örömteli játék, szökkenések, ujj-, kézkoordináció, sok mozgást, futást kívánó körjátékok, dalok, mondókák. Szokások, szabályokkialakítása.

Babzságygyakorlatok, labdagyakorlat, karikagyakorlat, ugrókötel-gyakorlat, utasítás, szóban közlés, bemutatás, bemutattatás. Járás, utánzó járás, futás, mozgásirány, ritmus. Időjárás, öltözködés, szabadtéri foglalkozások, téli játékok, nyári játékok, természetvédelem. Helyes testtartás, testséma.

A fejlesztés várt eredményei

A gyerekek örömmel vesznek részt a játékokban, tevékenységekben.

Kialakulnak a közösség szabályai, melyek lehetővé teszik, a sok mozgásos játékok, feladatok biztonságos végrehajtását.

Képesek a képi megközelítésben való tájékozódásra, értik a képekbe, történetekbe ágyazott feladatokat, játékokat, fejlődik képzelőerejük. Javulnak a nagy- és finommotorikus képességek, a mozgáskoordináció, az egyensúly és ritmusérzék. Ujj-, tapsos- és fonaljátékokat ismernek meg. Képességeik szerint futnak, szökdelnek az ugrálókötél alatt, felett. Ismerik a dalokkal, mondókákkal kísért mozgássorokat, körjátékokat.

3.12.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Célkitűzésünk az első évek során a játékokban lehetőséget nyújtani a gyermeknek, hogy a csoport biztonságát fokozatosan elhagyhassa, hogy kergethessék, és elválaszthassa magát a többiektől. Az izgalom-megnyugvás megfelelő aránya. A játékszabályok elegendő segítséget nyújtsanak ahhoz, hogy kereteiken belül a gyermekek annyit kockáztassanak, amennyire készen állnak és vállalkoznak. Mindezek a tevékenységek szoros kapcsolatot alkotnak mindazzal, ami a Főoktatások alatt történik.

Előzetestudás

Az előző év tevékenységeinek ismerete. A játékokban való lelkes részvétel, szabályaik ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermekek veleszületett mozgásszeretetének megőrzése a számukra kínált csoportos játékok, feladatok (pl. dzsungeljátékok, állatok mozgásait utánozó játékok) által. Korábbi képességek (kis-és nagymotoros mozgások, mozgáskoordináció, téri orientáció, testséma, egyensúly, ritmusérzék) továbbfejlesztése.

Önállóságuk növekedjen. Utasításokat képesek legyenek követni, tartsák be a játékszabályokat.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Fokozódjon a gyermek biztonságérzete a csoportban. Önállósága növekedjen. Utasításokat képes legyen követni, tartsa be a játékszabályokat. Fejlődjön a gyermekek koordinációja, mozgékonyága, térbeli orientációja, ritmusérzéke. További ujj- és fonaljátékok és szökdeléssel játékok. Korának megfelelő fogók, állatokat utánozó mozgássorok. Dalokkal, versekkel kísért játékok, mozgások.

Kapcsolódási pontok

A mozgás a tanítás-tanulás minden elemét áthatja a kisiskolás korban. A játékok során megélt minőségek (pl.: kitartás, igazságosság, tapintat, együttműködés) közvetve hatással vannak más órákon folytatott tevékenységekre is. Az állatok mozgásait utánozó mozdulatok a Főoktatás történeteire is kapcsolódnak.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Biztonság, önállóság, szabálykövetés, ritmus, koordináció, mozgékonyág, térbeli orientáció. Utánozó gyakorlatok, kúszások-mászások kifejezései (pl.: medvejárás, rákjárás, pókjárás, fókakúzás, katonakúzás), irányváltztatás, szabály, sebesség. Dobás, gurítás, hajítás, ütés. Egyensúly, gurulás, tarkóállás, „csikórugdalózás”, pókjárás, rákjárás, fókajárás, medvejárás, sántaróka-járás, nyúlugrás, térdelés. Labdaelkapás, gurítás. Szabályjátékok, népi és körjátékok, utánozó játékok, fogójátékok statikus és dinamikus akadályokkal, ugróiskola. Túrázás, tájékozódás, közlekedési szabályok.

A fejlesztés várt eredményei

A mozgások által fejleszthető képességek javulása. A csoport nyújtotta biztonság által az önbizalom erősödése. Szociális érzékenység fejlődése. Önállósága növekszik. Utasításokat képes követni, betartja szabályokat. Fejlődik a gyermekek koordinációja, mozgékonyága, térbeli orientációja, ritmusérzéke. Újabb fonaljátékokat, fogókat, dalokkal, versekkel kísért mozgássorokat tanulnak meg. Mindazoknak a testi alapoknak a további fejlesztése, amelyek az első osztályban elkezdődtek.

3.12.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A mozgás tanítása kötöttebb formát kap, fokozatosan elválík a beszéd-től és az énekléstől. A tornaterem új eszközöket biztosít a gyerekek számára, ismerkednek a speciális eszközökkel, a biztonsági szempontokkal, a viselkedés közösségi szabályaival, valamint a megfelelő öltözéssel és higiéniaiával. A foglalkoztatási módok kialakítása, a szabályok elmélyítése, betartása, változtatásuk lehetősége. A játékok és különböző mozgásformák bevezetésében továbbra is támaszkodunk a gyermek képzelő erejére, ezeket képekben közvetítjük feléjük. Fontos a szabályok pontos ismerete és betartatása, ezek alakítása a csoport és a tárgyi feltételek figyelembevételével. A kritikai érzék, a rálátó képesség megjelenésével elengedhetetlen az egymás iránti türelem és elfogadásfejlesztése. Úszás (amennyiben a körülmények adottak).

Előzetestudás

Az előző években tanult körjátékok, ritmusok, mondókák.

Tantárgyi fejlesztési célok

Tornatermi, öltözői rend kialakítása. Öltözék tisztázása, tanórai fegyelem kialakítása. Tornatermi felszerelések gyermek közeli bevezetése (torna zsámoly, szőnyeg, ugródeszka, svédsekreány...)

Alapelv, hogy minden mozgást a hó hasson át, minden mozgásformát történet, kép készítsen elő.

Ünnepkörnek, időszaknak, évszaknak megfelelő játékokválasztása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer első körjátéka. A gyerekek körben futnak, ésamondókaszerint galoppognak, dobognak,ritmusralépnekésegyhelybenállnak.Különbözőtevékenységeketutánzó,imitálómozdulatokat végeznek.
- A tanár köré gyűlni a feladat meghallgatására, bemutatására, majd annak elvégzése után újra egybegyűlni.
- Fogók, ahol egy gyermek áll szemben a csoporttal, pl.: *Sárkányfogócska, Elefántfogó, Bolhás fogó, Madárijesztők.*
- „Dzsungell-jellegűjátékok,tornaeszközökbőlésatornamozgáselemeibőlépített akadálypályák.
- Ugrókötél használata: átfutások, ugrások, egyéni és párosgyakorlatok.
- Állatok mozgását utánzó járások, szökdelések,mászások.

- Fonaljátékok.
- Egyszerű, végtelenített fogójátékok. Egyensúlyozós játékok. Torna: gurulóátfordulás előre – hátra. Korcsolyázás.

Kapcsolódási pontok

A megfelelő autoritás felismerése, az együttműködés fontos eleme a harmadik osztály sok epochájának. A különböző mesterségekhez kapcsolódva utánzó mozdulatokkal, versekkel mélyítjük el ezeket az élményeket.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Állóképesség; fegyelem; egyensúly; koordináció; képi gondolkodás. Őszinteség, tapintat, elkötelezettség, autoritás. Bátorítás, nagyvonalúság, szimpátia. Sasszé, galopp, oldalazó szökdelés, méter. Támasz, függés, függőállás, gurulás, gurulóátfordulás, mérlegállás, tarkóállás, vándormászás, felguggolás, alaplendület, madárfogás. Síelés, korcsolyázás. Csúszásveszély, lebegés, merülés, siklás, mélyvíz, levegővétel, vízbe fújás, talpas ugrás, kartempó, lábttempó, hátúszás, gyorsúszás, mellúszás, segítségnyújtás, úszódeszka, súlypont- emelő bója, polifoam rúd. Függőleges, vízszintes, akadálypálya, páros feladatok, csapatfeladatok, mászás fel-le, függés. Ugrókötelhajtás, ütem.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek egyre inkább képesek csak a mozgásrakonzentrálni.
- Elsajátítják a tornatermi viselkedésszabályait.
- Megtanulnak csoportként dolgozni, összegyűlni a tanár köré a feladatok meghallgatására, majd azok elvégzése után újra visszatérni oda.
- A mozgásformák által nyújtott kihívások révén javulnak képességeik, növekszik önbizalmuk.
- A tornaeszközökön biztonsággal mozognak.
- Képesek szabályok szerint együttjátszani.
- A játékokban örömmel vesznek részt.

3.12.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A „mi”-ről az „én”-re helyeződik át a hangsúly: *Itt vagyok én, ott vagytok ti.* Ezen belül a gyerekek olyan polarításokat tapasztalnak meg, mint álom és ébrenlét, gyengeség és erő, biztonság és veszély, vagy alkotás és rombolás. Megerősödik a különválás elve az olyan játékokban, ahol egy ember áll az egész csoporttal

szemben. Egyre több feszültség és izgalom és kihívás jelenik meg azokban a játékokban, ahol a gyerekeknek fel kell ébredniük a képekből, melyekbe a tanár a játékot ágyazta, és azokat, akik még mindig álmodoznak, elkapják. „Levegő”, ritmushatja át a mozgásokat, tevékenységeket. Úszás (amennyiben a körülmények adottak).

Előzetestudás

A gyerekek már megszokták a tanórai rendet, az eszközöket biztonságosan, képességeik szerint használják, a játékszabályokat betartják, tisztelettel, tapintattal fordulnak egymás és a tanár felé.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az eddig tanultak elmélyítése. Egyre összetettebb játékok elsajátítása, egyének szembenállása egy csoporttal. Gyors szerepcserén, váltáson alapuló fogójátékok segítségével az éberség, a jelenlét iskolázása. A tornatermi eszközök egyre biztonságosabb használata.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer második körjátéka (*Állok, sétálok, futok...*)
- Agimnasztikában, tornában gyermekeknehezebb, formáltabb elemekkel találkozhatnak. A tanár bemutatja a gyakorlatot, például a guruló átfordulást előre és hátra, melyet (le)utánoznak, de részeleseit a gyakorlás során továbbra is képeken keresztül írja le.
- Fogók, amelyekben a szerepek gyorsan cserélődnek. Átfutós fogójátékok, a fogójátékokban tudatosan megjelenik az egyenes és görbeminőség.
- Olyan játékok, amelyekben valamilyen negatív erővel kell szembeszállni, *Folyami banditák* és *Cápaszáj*.
- Figyelemre és figyelmes hallgatásra épülő játékok, mint például az *Iromba*, mely egyéni bátorságot, kiállást, csoport előtti végrehajtást igényel.
- Egyszerű, elkapásra és dobásra épülő játékok egyre bonyolultabb helyzetekben, pl. padon egyensúlyozva.
- Tevékenységek, melyek az ütős (Méta-jellegű) labdajátékokra és alapelveire felkészítő játékok felé vezetnek, pl. *Óra*; *Vasútvonal*; *Kisiklatós*.
- Játészótéri játékokkal is megismertethetjük a gyermekeket, ha nem ismernék azokat, például a faltenisszel, tengóval, ugróiskolával, a golyózással és különféle reflex játékokkal, például *Öklözős*; *Krokodilszáj*; *Jancsika*; *Amőba*; *Bakugrás*.
- Bonyolultabb dzsungel játékok (akadálypályák).
- Talajon és tornapadon végrehajtott támaszgyakorlatok a későbbi tornaelemek megalapozására. Új talajgyakorlati elem: Fejállás
- Sor – és váltóversenyek, kötélhajtás: egyéni és páros gyakorlatok. Korcsolyázás.

Kapcsolódási pontok

A gyermekek fizikai testének ügyesebbé válása lelki, szociális, gondolkodási képességeik finomodását is magával hozza. Éberségük, felelősség vállalásuk, összedolgozásuk az iskolai tevékenységeiket általánosságban támogatja. A játékokat bevezető történetek, a tevékenységeket kísérő képek mind a korosztály kultúrtörténeti tartalmaihoz kapcsolódnak.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Rálátás, éberség-álmodozás, egyéni felelősség vállalás, összedolgozás. Statikus gyakorlatelemek elnevezései, sorverseny, váltóverseny, állórajt, rajtjel, kartartás, lendítés, hajlítás. Hajítás, dobásirány. Oldalazó futás, keresztlépés. Egykezes dobás. Tarkóállás, kézállás, zsugorfejállás, kézenátfordulás oldalra, hajlékonyság, harántspárga, oldalspárga, híd, bakugrás, függőleges repülés, kéztámasz, segítségadás, akarat. Görkorcsolyázás, sportöltözet, ütős játékok, lovaglás. Felfekvés, csípőemelés, váltóverseny, levegővétel hátra fordulással, fejesugrás. Légzőgyakorlatok, korrekciós gyakorlatok, gerincmobilizáló gyakorlatok, testtudat.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek képesek egyéni feladatokat végrehajtani, akár a csoporttal szemben állva.
- Egyaránt megtanulják elfogadni a vesztes és a győztesszerepét.
- Egyre inkább képesek végtagjaikat egymástól függetlenül használni.
- Egyre nagyobb biztonsággal mozognak atornaszereken.
- A gyors szerepcserét követelő játékokban szívesen vesznek részt.
- Egyre több játszótéri játékkal ismerkednek meg.
- A tanult játékokban és tornamozgásokban aktívan vesznek részt.

- Életkorának és testi adottságának megfelelően fejlődött motoros teljesítőképesége a hozzá kapcsolódó ismeretekkel olyan mérvű, hogy képes a saját teljesítménye tudatos befolyásolására
- Mozgáskultúrája olyan szintre fejlődött, hogy képes a hatékony mozgásos cselekvéstanulásra, testedzésre
- Képes azonnali segítségkérni.
- Önismerete, érzelmi-akaratú készségei és képességei a testmozgás, a testnevelés és a játékok eszközei által megfelelően fejlődtek.
- A tanult mozgásformákat összefüggő cselekvéssorokban, jól koordináltan kivitelezzi.
- A tanult mozgásforma könnyed és pontos kivitelezésének elsajátításáig fenntartja érzelmi-akaratierőfeszítéseit.
- A testnevelési és népi játékok művelése során egyaránt törekszik a szabályok betartására.

- Nyitott az alapvető mozgásformák újszerű és alternatív környezetben történő alkalmazására, végrehajtására
- Megfelelő motoros képességszinttel rendelkezik az alapvető mozgásformák viszonylag önálló és tudatosvégrehajtásához.
- Olyan szintű relatív erővel rendelkezik, amely lehetővé teszi összefüggő cselekvéssorok kidolgozását, az elemek közötti összhangmegteremtését.
- Megfelelő általános állóképesség-fejlődéstmutat.
- Az alapvető mozgásformákat külsőleg meghatározott ritmushoz, a társak mozgásához igazított sebességgel és dinamikával képesvégrehajtani.
- Futását összerendezettség, lépésszabályozottság, ritmusosságjellemzi.
- Különböző mozgásai jól koordináltak, a hasonló mozgások szimultán és egymást követő végrehajtása jóltagolt.
- Az egyszerűbb mozgásformákat jól koordináltan hajtja végre, a hasonló mozgások szimultán és egymást követő végrehajtásában megfelelő szintű tagoltságotmutat.
- A támasz- és függésgyakorlatok végrehajtásában a testtömegéhez igazodó erő- és egyensúlyozási képességgelrendelkezik.
- A funkcionális hely- és helyzetváltoztató mozgásformáinak kombinációit változó feltételek között koordináltan hajtjavégre.
- Ellenőrzött tevékenység keretében mozog a szabad levegőn, egyúttal tudatosan felkészül az időjárás kellemetlen hatásainak elviselésére sportolásközben.
- A testnevelési és népi játékokban tudatosan, célszerűen alkalmazza az alapvető mozgásformákat.
- Játék közben az egyszerű alaptaktikai elemek tudatos alkalmazására törekszik, játék- és együttműködési készségmegmutatkozik.
- Célszerűen alkalmaz sportági jellegű mozgásformákat sportjáték-előkészítőkisjátékokban.
- Játéktevékenysége közben a tanult szabályokatbetartja.
- Felismeri a különböző veszély- és baleseti forrásokat, elkerülésükhöz tanári segítségetkér.
- Tanári segítséggel megvalósít a biomechanikailag helyes testtartás kialakítását elősegítő gyakorlatokat.
- Tanári irányítással, ellenőrzött formában végzi a testnevelés – számára nem ellenjavallt – mozgásanyagát
- Aktívan vesz részt az uszodában végzett mozgásformák elsajátításában,gyakorlásában.
- A családi háttere és a közvetlen környezete adta lehetőségeihez mérten rendszeresen végez testmozgást.
- Az öltözködés és a higiéniai szokások terén teljesen önálló, adott esetben segítitársait.
- Megismeri az életkorának megfelelő táplálkozás alapelveit, képes különbséget tenni egészséges és

egészségtelen tápanyagforrások között.

- A szabadban végzett foglalkozások során nem csupán ügyel környezete tisztaságára és rendjére, hanem erre felhívja társai figyelmét is.
- Ismeri a helyes testtartás egészségre gyakorolt pozitív hatásait.

Bevezetés: 5-8. évfolyam

Az 5-8. osztályokban folytatódik az a munka, amelyet az alsó négy osztályban megkezdünk. Jól elkülöníthetően két részre bontható az elkövetkező négy iskolai év.

Az 5. és 6. osztályokba az órai tevékenységek azt az átmeneti időszakot támogatják, amely a gyermekkort a serdülőkor felé vezeti. A játékosság, könnyedség mellett az egyéni erejüket, felelősségüket, lehetőségeiket élik át a gyerekek egyre inkább. A 7. és 8. osztályokban egyre szembetűnőbbek lesznek az egyéni különbségek testi, lelki, gondolkodásbeli területeken egyaránt. A másik fejlődésének segítése, másának elfogadása egyenlő súllyal esik latba a gyerekek egyéni képességeinek fejlesztése közben. Önmaguk határainak folyamatos szélesítéséhez, képességeik folyamatos kimunkálásához próbálunk segítséget adni.

Az a célunk, hogy az órákon megjelenő feladatokkal, gimnasztikai és más mozgásformákkal, játékokkal, sportokkal is segítsük a felnövekvő gyermek világ- és önmegismerő képességét.

3.12.5. A 4-5. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ez a fizikai serdülést megelőző utolsó év; a gyermekkor szíve. A gyermek erőteljesen él a vér folyamataiban, a szívdobogás és a lélegzés üteme közti dinamikában. Szeretnek zabolátlanul szaladgálni, ám ugyanakkor keresik a ritmusos mozgás kimért fegyelmét is. Vágynak a kihívásra. Ebben az életkorban nagyra értékelik a bátorságot és az óvatosságot is, a kockázatot és a körütekintést. Ilyenkor különösen fontos a mozgásban a ritmus. Legyen egyensúly a könnyűség és a nehézkedés, a képzelet és az intellektus, valamint az egyéni és csapat kihívások között. A gyermek öntevékenysége erősödik azzal, hogy a ritmusok gyors váltakozása közepette is képes a középpontot megtartani. Ez egy fontos átmeneti lépcsőfok a csapatjátékok bevezetése előtt.

Előzetestudás

A foglalkoztatási formák alapos ismerete. Az alsóbb osztályok játékainak, tevékenységeinek biztos ismerete, jártasság elsajátítása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A Bothmer-gimnasztika gyakorlatain keresztül a harmonikus mozgásra törekvés. A torna mozgásanyagán keresztül az önálló, szép, erőteljes feladat végzés. A népi játékokon keresztül az éberség, a körültekintő, becsületes játék megteremtése. Az atlétikában az állóképesség továbbfejlesztése, az igazság-szépség-erő ideáljának megélése a mozdulatokban, mozgássorokban. Sportjáték előkészítő játékok egyre inkább fokozzák az egy időben több dologra való figyelem erősödését, mobilizálják a hatékony döntési képességet. Az időjárásnak és a főoktatásnak megfelelő alternatív környezetben üzhető a mozgásformákkal való ismerkedés.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer-gimnasztika: a Könnyű ütem - Nehéz ütem gyakorlatok, melyekben a könnyűség és nehézség ritmikusan váltakozna egymással.
- Torna: haladás az egyéni gyakorlatok felé; egyszerűbb szekrényugrások: guggoló felugrás különböző leugrási fajtákkal; repülő gurulóátfordulás (tigrisbuckfenc); cigánykerék; egyensúlyozás, lengés és ugrás egyre nagyobb kihívásokkal (pl. csukott szemmel). Az öt klasszikus göröggyakorlat.
- Részvétel a korosztályuknak megfelelő sportprogramban. Például: magyarországi Waldorf- iskolák „ókori görög olimpiáján”.
- Játékok: Ez az életkor átmenet a játék és a sportok között. *Macska-egér ház; Hajók, cápák, part, Színek háborúja, Várostrom. Stratégiai fogójátékok. Üstökös. Kéztenisz.*
- Atlétika: Tartós futás, sprint futás, váltó futás, magas- és távolugrás, diszkoszvetés, gerelyhajítás.
- Görög birkózás; Ugrós fogójátékok; Kötélhajítás: egyéni és páros gyakorlatok; Dobások-elkapások; Korcsolyázás; Úszás; Lazító-nyújtógyakorlatok.
- Gúlatorna alapjai.

Kapcsolódási pontok

A görög kultúrkorszakhoz kapcsolódunk a görög gyakorlatokkal, az ókori ideált idéző Olimpiai játékokkal.

Kulcsfogalmak /fogalmak

Könnyűség-nehézség közti váltakozás, harmónia, vérkeringés, görög gyakorlatok, állóképesség, kitartás, igazság-szépség-erőideálja. Váltás, lépéshossz, perc, távtartás, térdemeléssel futás, saroklendítéssel futás, indiánszökdelés, elugrási hely, leérkező hely. Mászás, mászókulcsolás. Futó ritmus, futó tempó, tempótartás, vezényszó, célvonal, futósáv, sprint – vágta futás. Lendületszerzés, ismétlésszám, elugró sáv, centiméter, talajra érkezés, elugró láb, lendítő láb, átlépő technika, optimális sebesség, kísérletszám. Lendületszerzés. Kitolás.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek a ritmusok gyors váltakozása közepette is képesek a középpontot megtartani.
- Arra törekszenek, hogy mozgásuk tükrözze az ókori görög olimpia igazság-szépség-erő ideálját.
- Ismerik az öt klasszikus görög gyakorlatot, és részt vesznek az Olimpián.
- A korosztályuknak megfelelő Bothmer-gimnasztika gyakorlatokban alapvető jártasságot szereznek.
- Képesek a tanult tornamozgások végrehajtására.
- Aktívan bekapcsolódnak a tanult játékokba.
- Különböző labdákat képesek biztosan és pontosan dobni és elkapni
- Sokoldalú mozgásműveltségének birtokában eredményesen tanul összetett mozgásformákat
- Ismeri a testnevelés életkorához igazodó elméleti ismeretanyagát
- A tanult alapvető mozgásformák kombinációiból álló cselekvéssorokat változó térbeli, időbeli, dinamikai feltételek mellett kivitelez
- Nyitott az alapvető mozgásformák újszerű és alternatív környezetben történő végrehajtására
- A motoros képességeinek fejlődési szintje révén képes az összhang megteremtésére a cselekvéssorainak elemei között.
- Futótechnikája – összefüggő cselekvéssor részeként – eltérést mutat a vágta és a tartós futás közben.
- Segítségadással képes egy-egy általa kiválasztott torna elembemutatására.
- A torna és a táncos jellegű mozgásformákon keresztül tanári irányítás mellett fejleszti esztétikai-művészeti kifejezőkészségét.
- A versengések és versenyek közben toleráns a csapattársaival és az ellenfeleivel szemben, és ezt tőlük is elvárja.
- Tanári segítséggel, egyéni képességeihez mérten, tervezetten, rendezetten és rendszeresen fejleszti keringési, légzési és mozgatórendszerét.
- A családi háttere és a közvetlen környezete adta lehetőségekhez mérten tervezetten, rendezetten és rendszeresen végez testmozgást.
- A higiéniai szokások terén teljesen önálló, adott esetben segíti társait.
- A szabadban végzett foglalkozások során nem csupán ügyel környezet tisztaságára és rendjére, hanem erre felhívja társai figyelmét is.

3.12.6. Az 5-6. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben még folytatódik a görög kultúrához kapcsolt tevékenység, a második félévtől kultúr-történetileg a római korhoz és annak értékeihez kapcsolódnak a foglalkozások. Jellemző fogalmai: a rend, a forma, a pontosság. A gyermekek ebben az életkorban lelkükben azt az egyensúlyt tapasztalják meg, amelynek fizikai képe a folyékony és a szilárd közti egyensúlyt megtartó izomrendszer. Az egyenesség fontos minőség ilyenkor, és ez megkívánja a belső erők egyensúlyát. A gyakorlatok végzésekor a játékoság mellett egyre nagyobb hangsúlyt kap a pontosság és a formák tisztasága, a rendre való törekvés. Méréseken és a játékok pontozásán keresztül, valamint a tanár bíróként, vezetőként való elfogadásával a tárgyilagosság alapelve kerül előtérbe. A gyakorlatok végzésekor a tanulók magasság szerint állnak sorba, a legmagasabb leghátul.

Előzetestudás

Az előző évek mozgás anyagában való jártasság, a tanult játékok alapos ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A rend, a következetesség, a pontosság kialakítása az órai tevékenységekben. Az állóképesség, az izomzat fejlesztése. Csoportmunka. Mérések (alapképességek, ügyesség). Kevés bevezetés a feladatok előtt és nagyon sok munka. Eltűnnek a történetek, helyettük szabályok lesznek. Edzés jellegű órák megalapozása, kialakítása. Szigorú szabályokhoz való alkalmazkodás képességének kialakítása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer-gimnasztika: *Könnyű, Nehéz, Nagyon nehéz háromszög*; Fő elemük a függőlegesből való kizuhanás a vízszintesen keresztül és az éber egyenességbe való átváltozás. A botgyakorlatok: a gördülő bot, a négyszög, a háromszög gyakorlat bottal, a rendgyakorlatok, vívások, egyensúlygyakorlatok, mind az egyenesség élményét és a határok megélését erősítik. Felfelé nyújtózás közben is biztosan meg kell állniuk a földön.
- Testnevelés: Jól meghatározható fokozatok a gyakorlatok felépítésében: kézállás, kézállásból átfordulás, fejállás, egyszerűbb elemek (statikus és dinamikus) a korlátokon a gyűrűn és a gerendán, az egészségre és a biztonságra mind több figyelmet fordítva. Kötél- és rúdmászás. Ugrókötel gyakorlatok nagyobb ismétlésszámmal. Szekrényugrás: kismacska, guruló átfordulás ugrószekrényen, terpeszfelugrás, zsugorkanyar, huszárugrás. Nyújtógyakorlatok (stretching).
- Atlétika: rövid és hosszú távú futások (60 m, 600 m, 12 perces futás), magasugrás, távolugrás, kislabdahajítás, sprint- és rajtgyakorlatok, váltófutás, hosszútávfutás akadályokkal. Év végén felmérés

keretében az elért eredményeketrögzítjük.

- Cirkuszművészetek: Akrobatikus elemek, gúlaépítés. Zsonglörködés: diaboló, zsonglőrlabda, buzogánystb.
- Játékok: Átmenet a sportjátékok felé. Ez a következők előkészítését igényli: pontozás, vannak győztesek és vesztesek, az ellenfelet ki lehet cselezni, előfordulhat fizikai kontaktus. A kidobós játékok jó felkészülést jelentenek. Jellemző játékok: *Fal labda, Ütős (méta jellegű) labdajátékok, Röplabdára előkészítő labdajátékok Kidobósok*. Tollaslabda. Saját súllyal dolgozó fogójátékok. (pl.: *Elsősegély, Testvér segíts!*) Légiós játékok. Labdás ügyességfejlesztés - sportjáték előkészítőjátékok.
- Menet-, rend- és formagyakorlatok.
- Életkoruknak megfelelő csapatversenyeken való részvétel. Például: Waldorf Partizán Bajnokság.
- Általános erő, állóképesség és koordinációt fejlesztő gyakorlatok saját test-, vagy minimális (Edzetségi állapottól függően 1-5 kg.)túlsúllyal.

Kapcsolódási pontok

Kultúrtörténetileg a római korhoz kapcsolódunk. Ezen kívül a geometriához a pontossággal, a történelemhez az ok-okozat megtapasztalásával.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Rend, forma, pontosság, következetesség, mérés, pontozás, tárgyilagosság, erő, izommunka, állóképesség, labdás ügyesség, stratégia.

Menet- és futásgyakorlatok; oszlop-, sor-, kör-, szétszórt alakzat; botgyakorlat. Dobás, gurítás, lökés, hajítás, terelés, ütés, célfelület, dobásirány, ütőfogás, tenyeres oldal, fonák oldal. Mellső átadás, felső átadás, alsó átadás, egy- és kétkézes átadás, labdavezetés, labdakezelés, labdaív, pattintó érintés, bekísérés, görgetés. Húzások, tolások, önkontroll, sportszerű küzdelem, esések, lábérintések, kézérintések, asszertivitás, közvetlen

kontakt, pillanatnyi kontakt. Másodperc. Vetés, röppálya, kirepülési szög, távolságmérés, távolságbecslés, tenyeres ütés, fonák ütés, csapóütés. Támadó és védő szerep, pontszerző játék, célzó játék, kisjátékok, célfelület, szélességi mozgás, elszakadás a védőtől, passzáv, együttműködés, csapatszellem, érintő távolság. Ellenfél tisztelete, felelősség, tompítás, esések, gördülések, grundbirkózás, mögé kerülés, kitolás, asszertivitás, önvédelem, menekülés, önuralom, kitartás. Menet- és futásgyakorlatok; oszlop-, sor-, kör-, szétszórt alakzat; utasítás, szóban közlés, bemutatás, bemutattatás, relaxáció, stresszkezelés. Függeszkedés, támlázás, fejjállás, talajgyakorlat, terpeszleugrás, lefüggés, lebegőfüggés, hátsó függés, zsugorlefüggés, homorított leugrás, érintőjárás, hármaslépés, fellendülés, ellendülés, billenés, átfordulás, zsugorkanyarlati

átugrás, huszárugrás, guggoló átugrás. Floorball – ütőfogás, labdahúzás és -lövés, kapuelőtér. Környezetvédelem. vázizomzat, izomérzékelés, önállóan végzett otthoni gyakorlatok, kontraindikált gyakorlatok, légzőizmok.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek az órai munka során a pontosságra, a formák tisztaságára és a rendre törekszenek.
- Ismerik a korosztályuknak megfelelő Bothmer-gimnasztika gyakorlatokat, és azok pontos végrehajtását törekszenek.
- A tanult akrobatikai, atlétikai és tornagyakorlatokat biztonságosan, összerendezetten végzik.
- A tanult csapatjátékok technikai alapelemeit ismerik, szabályaikat alkalmazzák.
- Életkoruknak megfelelő csapatversenyeken vesznek részt.
- Életkorának és testi adottságának megfelelően fejlődött motoros teljesítőképessége olyan mérvű, hogy képes saját teljesítménye és fittségi szintje tudatos befolyásolására.
- Ismeri és használja a testnevelés életkorához igazodó elméleti ismeretanyagát.
- A tanult mozgásforma készség szintű kivitelezése közben fenntartja érzelmi-akaratit erőfeszítéseit.
- Minden sporttevékenységben forma- és szabálykövető attitűddel rendelkezik.
- Relatív erejének birtokában képes az elsajátított mozgástechnikák koordinált kivitelezésére.
- Magabiztosan alkalmazza a távolugrás és a kislabdahajítás – számára megfelelő – technikáit.
- Testnevelési játékok közben célszerű, hatékony játék- és együttműködési készségeket mutat.
- Ellenőrzött tevékenység keretében rendszeresen mozog, edz, sportol a szabad levegőn, egyúttal tudatosan felkészül az időjárás kellemetlen hatásainak elviselésére sportolásközben.
- A sportjátékok előkészítő kisjátékaiban tudatosan és célszerűen alkalmazza a technikai és taktikai elemeket.
- A versengések és a versenyek közben csapatkohéziót kialakító játékosként viselkedik.

3.12.7. A 6-7. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A diákokban most már megvan az a fajta erő és finom mozgékonyosság, amely képessé teszi őket az egyik tevékenységből a másikba való gyors áttérésre. Ez a mobilitás annak kifejeződése, hogy a gyermekek izomrendszere szépen fejlődik, ám a csontváz statikus tulajdonságai még nem kötik meg őket. A gyermekek

mozgásfejlődésüket ebben az életkorban az ínszalagokon és az inakon keresztül fejezik ki.

Képesek önmagukat a csoporttól elválasztani, és egyenként is elég erősek ahhoz, hogy megállják helyüket a versenysportok kihívásaival szemben. Egyéni álláspontot tudnak formálni, amely nemcsak azt teszi lehetővé, hogy képesek legyenek helyezkedni, és helyüket megtartani a játék ideje alatt, hanem lassan az egész játszma és taktikájának átlátása is lehetővé válik.

Ahhoz, hogy a csapat sportokban valóban részt tudjanak venni, a tanulóknak világos képet kell alkotniuk saját helyükről a környezetükkel szemben, és tisztában kell lenniük a pálya dimenzióival és határaival. Ez az érzékszervek jó összehangoltságát igényli.

Előzetes tudás

Az előző évek mozgás anyagában való jártasság, a tanult játékok alapos ismerete. A megismert foglalkoztatási formák alkalmazása, a kidolgozott képességek használata.

Tantárgyi fejlesztési célok

Vidám, jó hangulat kialakítása kemény munka közben. Egyéni kihívást jelentő feladatok.

A különböző lendülő mozdulatokkal a középpont és a periféria megtapasztalásához vezetni a tanulókat. A lendülő és inga gyakorlatokon keresztül megtanulják, hogyan lehet a súlyt, a súlyosságot élvezni, pl. a korlátról lógva a lendület segítségével tapasztalják meg a gravitáció új középpontját (új, a serdüléssel járó nyúlás, növekedés miatt). A játékokat a sportok bemelegítőiként használjuk. Az óra fele edzéssel telik, az új technika megtanulásával és begyakorlásával. A különböző képességekre egyenként is figyelmet fordítunk.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer-gimnasztika: A *Ritmus* gyakorlat kiegészíti a *Zuhanás* gyakorlatát, amely kimondottan arra hivatott, hogy megragadja a serdülőkor térbeli térélményét. Bothmer eredetileg azt javasolta, hogy az *Ugrás a középpontba* előzze meg a *Zuhanás* gyakorlatot. Ennek mérlegelése és a döntés az érintett tanárok feladata. *Oldalsó körzés, Egyensúly, Galopp, Álló és Mozgó ritmus*. Megtalálják saját ritmusukat és felfedezik a mozdulásra készítő impulzuspillanatát.
- Testnevelés: Kézállás, fejállás, tarkóbillenés, kézenátfordulás, fejenátfordulás, kézenátfordulás oldalra és 180 fokos fordulattal. Szaltó, zuhanások, dőlések szekrényről matracokra. Szekrényugrások: guggoló átugrás, átterpesztés, repülő guruló átfordulás. Trambulin és ugródeszka használata. A birkózások és reflexjátékok különböző fajtái: *Görög, Római, Indián, Pingvinharc, Csoportos, Öklözös, Krorkodilszáj*. Egyensúlyozás, botgyakorlatok. Ugrókötel gyakorlatok az állóképesség fejlesztésére. Kötélmászás, rúdmászás.

- Atlétika: Az eddig tanultak gyakorlása, felmérése. Új elem: Állórajt, mezei futás, sokszor a tájékozódási futáshoz kapcsolódva, térképhasználattal és előre jelölt utakkal. Gyakorlás után év eleji és év végi felméréseken vetjük össze a tanulók fejlődésének eredményeit.
- Játékok és sportok: Sportjátékokat előkészítő játékok. A főbb sportágak között található: kosárlabda: tempó dobás, fektetett dobás, sarkazás, „létrázás”, ismerkedés a szabályokkal, játék egy palánkra; röplabda: alkarérintés, kosárérintés, röplabdára előkészítő játékok (rabrópi, dupla labda, vakrópi, stb.); kézilabda: egykezes felső átadás, kitámasztásos, beugrásos és felugrásos lövés, indítások, ismerkedés a szabályokkal, játék; softball (Méta jellegű ütős játékok): egyre bonyolultabb szabályokkal; tollaslabda: alsó és felső ütés, szerva; floorball: ütéstechnikák és szabályok, játék; tenisz; asztalitenisz, Ultimate (Freesbee); úszás; teke; korcsolyázás.
- Akrobatikus és zsonglőr elemek továbbfejlesztése.
- Sportágválasztáselősegítése.
- Versenyzés életkoruknak megfelelő bajnokságokon.

Kapcsolódási pontok

Felfedezések kora, tájékozódás, térképismeret. A reneszánsz ember sokszínűsége, polihisztor-jellege.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Ínszalagok, inak, versenysportok, egyéni álláspont, taktika, tájékozódás, technikai elemek, labdás ügyesség, sokszínűség. Belső, külső, teljes csüd, dekázás, alkalmazkodás, figyelemmegosztás, társak megjátszása, alacsony és magas labdavezetés, kosárérintés, alkarérintés, szemkontaktus, érintőfelület. Szergyakorlatok, izomhúzódás, izomszakadás, izomgörcs, izomláz, keringésfokozás. Elrugaszkodó láb, lendítő láb, térdelőrajt, hibás rajt, váltójel, váltótávolság, tempóérzék, pulzus, átlépő technika, lépő technika, nekifutási távolság, optimális sebesség, kidobási vonal, bástya, dobószektor. Kétszer indulás, lépéshiba, alsó egyenes nyitás, védőérintés, támadóérintés, állásrend, röplabda – forgás, hosszú- és rövidindulás, egy-és kétütemű megállás, sarkazás, indulócsel, fektetett dobás, labda fedezése, bedobás, szabaddobás, szabadrúgás, büntetődobás, büntetőrúgás, alakzattartásos passzgyakorlat, alakzatbontó és alakzattartó helyezkedés, kényszerítő átadás,

területvédekezés, emberfogás, egykezes tolt átadás, páros és hármas lefutás. Laza és szoros emberfogás, széles-

ségi mozgás, mélységi mozgás, elszakadás a védőtől, célfelület védelme, algoritmikus gondolkodás, ütempassz, testcsel. Természetjárás, vízi túra, környezetvédelem, streetball, tájfutás, jérong, erdei tornapálya, térkép, turistajelzések. Úszásnem, hátúszórajt, rajtfejes, taposás, intenzív úszás, állóképesség. Menet- és futásgyakorlatok; oszlop-, sor-, kör-, szétszórt alakzat; utasítás, szóban közlés, bemutatás, bemutattatás,

relaxáció, stresszkezelés, szergyakorlatok. Futólagos kézállás, csúsztatás, vetődés, összekötő elemek, erőfejlesztés, izomcsoport. Egyensúlyi helyzet kibillentése, fair play. Káros életviteli szokások, gerincferdülés, helytelen testtartások, terheléshatár.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek képesek a tevékenységek közötti gyorsváltásokra.
- Újabb, életkoruknak megfelelő Bothmer-gimnasztika gyakorlatokat sajátítanak el.
- Képesek a tanult atlétikai és tornamozgások megközelítően helyes technikaivégrehajtására.
- Megismerik néhány sportág alapvető mozgásanyagát és szabályait.
- A játékokban, sportokban képesek helyezkedni, és pozíciójukat megtartani; képesek az egyszerű taktikai elemek alkalmazására.
- Életkoruknak megfelelő bajnokságon vesznek részt.
- Délutáni elfoglaltságként sportolnak.
- Képes értelmezni az életben adódó baleseti forrásokat és az egészséget károsító, veszélyes szokásokat, tevékenységeket.
- Használja a testnevelés életkorához igazodó elméleti szakkifejezéseit.
- Minden sporttevékenységben forma- és szabálykövető attitűddel rendelkezik, ez tevékenységének automatikus részévé válik.
- Nyitott az alapvető mozgásformák újszerű és alternatív környezetben történő felhasználására.
- A relatív erejének birtokában képes a sportágspecifikus mozgástechnikák koordinált, készség szintű kivitelezésére.
- Az alapvető mozgásainak koordinációjában megfelelő begyakorlottságot mutat, és képes a változó környezeti feltételekhez célszerűen illeszkedő végrehajtásra.
- A rajttechnikákat a játékok, a versengések és a versenyek közben készség szinten használja.
- Magabiztosan alkalmazza a magasugrás -számára megfelelő – technikáit.
- Segítségadással képes általa kiválasztott torna elemekből önállóan alkotott gyakorlatsor kivitelezésére.
- A torna és a táncos jellegű mozgásformákon keresztül tanári irányítás mellett fejleszti esztétikai-művészeti tudatosságát.
- A tanult testnevelési és népi játékok mellett folyamatosan, jól koordináltan végzi a választott sportjátékokat
- A versengések és versenyek közben közösségformáló játékosként viselkedik.
- Az életkorának és alkati paramétereinek megfelelően tervezett, rendezett és rendszeres, testmozgással összefüggő táplálkozási szokásokat alakít ki.

3.12.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban a tanulók szembetalálják magukat fizikai testük teljes súlyával. Mozgásérzékük a csontváz szerkezetéig hatol. Testük új súlya lefelé húzza őket, ám fel is töltődnek ettől az új fizikai erőtől. Sok olyan lehetőségre van szükségük, ahol kipróbálhatják, és tapasztalatot szerezhhetnek a súly és az erő ezen új kombinációjáról, vagyis több hangsúlyt kell, hogy fektessünk a nagy motoros tevékenységekre, mint a finom technikai fogásokra.

Sokfajta szabadtéri tevékenységet vezethetünk be ilyenkor, többek között a sziklamászást, kenuzást és kajakozást, túrázást, hegymászást, sítelést stb. Az itt példaként említett tevékenységek mindegyikének megvan a saját nehézsége, alkalmazásuk az iskola helyi lehetőségeitől függ.

A nemek közti különbséget különösen tisztelnünk kell. A fizikai erőben és méretekben megjelenő különbségeket tudomásul kell venni a kontaktust igénylő sportokban, mint ahogyan a két nem egészen különböző energiaforrásait is. Legyenek az együttes és a külön választott tevékenységek egyensúlyban.

Előzetestudás

Az előző évek mozgás anyagában való jártasság, a tanult játékok, sportjátékok alapos ismerete. A megismert foglalkoztatási formák alkalmazása, a kidolgozott képességek használata.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az erőnlét és állóképesség folyamatos fejlesztése a gyermekek egyéni képességeihez mérten. Erejüket tudatosan a feladatok elvégzésére fordítsák. A szabadtéri tevékenységeken keresztül felismertetni velük, hogy a sport sohasem vezethet a környezet rongálásához, beszennyezéséhez. Újabb Bothmer-gimnasztika gyakorlatok elsajátítása, a már ismertek gyakorlása. Az eddig tanult atlétikai, torna és sportági mozgásanyag elmélyítése, továbbfejlesztése. A tanult sportágak technikai alapelemeinek pontosítása, a különböző játékhelyzetekhez való alkalmazkodás. Életkoruknak megfelelő bajnokságokon való részvétel. A versenyzést mértéktartóan fokozzuk, és ezt fontos pedagógiai eszközként kezeljük. A versenyzés olyan, a tanár által használt és felügyelt elem, amellyel nevelheti a csapatmunkát, ösztönözheti a részvételt, egyes embereket teljesítményük újabb fokaira segíthet és előhívhatja legjobb tulajdonságaikat a bennük rejlő lehetőségekhez intézett kihívással. A pontozás egészséges marad mindaddig, míg alapvetően biztonságos, megbízható légkörben zajlik.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

- Bothmer-gimnasztika: Az *Ugrás a középpontbagyakorlat*.
- Testnevelés: A hetedik osztály folytatása, bár a gyakorlatok más minőséget kapnak a tanulók fejlődéséből adódóan. Folytatódnak a szekrényugrások, a kézenátfordulás, a szaltó. A legfőbb különbség a nyolcadik osztályban az, hogy a diákok sokszor húzódozóbbak, és tudatosabban kell, hogy összegyűjtsék erőiket a szekrényhez futás előtt. Kerülő utakon helyes és életkoruknak megfelelő módszereket taníthatunk nekik. Hangsúlyossá válik az állóképesség és az erőnlét fejlesztése (erősítő gyakorlatok, köredzés).
- Torna: repülő guruló átfordulás 4-5 részes szekrény fölött, trambulín használata, szaltó, páros akrobatikus elemek, egyensúlyelemek és lépések a gerendán, gyűrűgyakorlatok.
- Atlétika: az eddig tanultak gyakorlása, felmérése. Új elem a súlylökés és atérdelőrajt.
- Játékok és sportok: A hetedikben játszott játékok folytatódnak: kosárlabda (büntető dobás, dobások gyakorlása, támadási és védekezési taktikák, játék.), röplabda (alsó és felső nyitások, nyitásfogadás, feladás, játékkönnyített szabályokkal), kézilabda (kapuralövések gyakorlása, büntető dobás, gyors indítások, támadás és védekezés, támadó szerepekkel való ismerkedés, szabályok alkalmazása játékban), floorball (ütéstechnikák és szabályok, játék), softball (Méta jellegű ütős játékok), tollaslabda, tenisz, asztalitenisz, úszás, ha lehet bevezetjük a rögbi (dobások-kapások, biztonsági és egyéb szabályok, játék). Egyre többet használjuk a medicinlabdát.

Kapcsolódási pontok

A környezet megóvása, kitartó, tudatos munkavégzés, tervezés, elmélyülés, csonttan.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Folyamatos fejlődés, tudatos összpontosítás, környezetvédelem, tervezés, csont, középpont, periféria, általános taktikai rendszerek, állóképesség, erőnlét, elmélyült munka, nagy motoros tevékenységek. Olimpiai versenyszámok, világcsúcs, résztáv, pihenőidő; nyugalmi, munka- és terheléses pulzus; váltogatott iramú futás, ferde hajítás, függőleges és vízszintes vektor, támaszhelyzet, koordináció, kondíció. Védőtávolság, félaktív védő, aktív védő, felső egyenes nyitás, feladás, sáncolás, egyenes leütés, gyorsindítás, lerohanás, bedőlés, bevetődés, hármas nyolcas, tempódobás, átadócsel, rúgócsel, alakzatbontásos és építéssel passzgyakorlat, területnyitás, pontrúgás, beugrásos és felugrásos kapura lövés, dugattyúmozgás, kosárlabda – indulási jog,

megelőző szerelés, floorball – szabadütés, büntetőütés, védekezés, csere. Döntéshelyzet, játékstratégia, szabálykövető magatartás, fair play, célfelülethez igazított emberfogás, üres területre helyezkedés. Társ felemelése. Strandkézilabda, strandröplabda, tájoló, égtájak, folyadékpótlás, napsugárzás, egészség. Aerob és anaerob állóképesség, vízilabda, vízből mentés, hidrosztatika, hidrodinamika.

A fejlesztés várt eredményei

- A gyermekek képesek erőnlétük és állóképességük önmagukhoz mért folyamatosfejlesztésére.
- Képesek erejüket tudatosan a feladatok elvégzésérefordítani.
- A szabadtéri tevékenységeken keresztül felismerik, hogy a sport sohasem vezethet a környezet rongálásához, beszennyezéséhez.
- Újabb Bothmer-gimnasztika gyakorlatokat tanulnak, a már ismerteket gyakorolják.
- Az eddig tanult atlétikai, torna és sportági mozgásanyagot képesek használni, és ezekben továbbfejlődni.
- Pontosítják a tanult sportágak technikai alapelemeit, alkalmazkodnak a különböző játékhelyzetekhez.
- Életkoruknak megfelelő bajnokságon vesznek részt.
- Délutáni elfoglaltságként sportolnak.
- Használja a testnevelés életkorához igazodó helyes terminológiáját.
- A tanult alapvető mozgásformák kombinációiból álló cselekvéssorok változó térbeli, időbeli, dinamikai feltételek mellett készségszinten kivitelezik.
- A (meg)tanult erő-, gyorsaság-, állóképesség- és ügyességfejlesztő eljárásokat tanári irányítással képes tudatosan alkalmazni.
- Magabiztosan alkalmazza a súlylökés – számára alkalmas – technikáit.
- Sportjáték közben célszerű, hatékony játék- és együttműködési készségeket mutat.
- Tanári irányítást követve hajt végre önvédelmi védekező, ellentámadásokat.
- Az elsajátított egy (vagy több) úszásnemből helyes technikával, készségszinten úszik.
- A küzdő jellegű feladatokban életkorának megfelelő asszertivitást mutatva tudatosan és célszerűen alkalmazza a támadó és védő szerepeknek megfelelő technikai és taktikai elemeket.
- Egészséges versenyszellemmel rendelkezik, és tanári irányítás vagy ellenőrzés mellett képes ajátékvezetésre.
- Megoldást keres a különböző veszély- és baleseti források elkerülésére.
- Ismeri a tanult mozgásformák gerinc- és izületvédelmi szempontból helyes végrehajtását.
- A helyes testtartás egészségre gyakorolt pozitív hatásai ismeretében önállóan is kezdeményez ilyen tevékenységet.

3.12.9. A 8.osztály

A 3.12.8. pontban leírtak szerint járunk el.

3.13.A WALDORF-ISKOLÁK MŰVÉSZETI NEVELÉSÉNEK KERETTANTERVE AZ 1-12. ÉVFOLYAMOKON

3.13.1. Az iskola művészeti nevelésének tanterve

A Waldorf-iskolákban a tanulók felkészítése az alábbi művészeti ágakban történik A /2011. (I. 26.) NEFMI-rendeletben foglalt szakági besorolás szerint):

- Zeneművészeti ág - klasszikus zene - furulya tanszak:
a Waldorf-kerettantervben Zene tantárgyként jelölve, valamint a tanulók által szabadon választható egyéb hangszerszakon
- Táncművészeti ág - kortárs tánc tanszak:
a Waldorf-kerettantervben Euritmia tantárgyként jelölve (modernmozgásművészet)
- Képző- és iparművészeti ág - grafika, festészet, szobrászat tanszak - fatárgykészítő (vagy fémműves/ bőrműves/bábkészítő) és textilműves tanszak:
a Waldorf-kerettantervben Képzőművészetek és Mesterségek tantárgyként jelölve
- Színművészeti-bábművészeti ág - színjáték tanszak vagy bábjáték tanszak:
a Waldorf- kerettantervben Dráma tantárgyként jelölve (valamint a Magyar nyelv és irodalom tantárgyban, a Gyakorlatok „Színház” részében), illetve Bábkészítés tantárgyként jelölve
- Elméleti tárgy:
a Waldorf-kerettantervben Művészeti tanulmányok/Esztétika tárgyként jelölve.

A fenti tanszakok **mindegyike** szerepel a Waldorf-iskolák művészeti nevelésének 12 éves programjában, **minden tanuló számára kötelező tantárgyként** (a keret- és a helyi tanterv felkínálta kötelező választási lehetőségekkel) a kerettantervben megjelölt évfolyamokon és kidolgozott tartalmakkal.

A Waldorf-iskolák művészeti nevelésének szakaszai és vizsgái:

3.13.2. Alapfokú képzés és művészetialapvizsga

A művészeti képzés alapfokú szakasza az 1-8. évfolyamokat foglalja magában, ezt a szakaszt zárja a művészeti alapvizsga. A nyolcadik tanév során a tanulók „éves munkát” végeznek, mely egy szabadon választott témának elméleti, művészeti és gyakorlati összetevőket tartalmazó feldolgozása. Része egy „mestermunka”, mely egy tárgy művészi kivitelezésű megvalósítása, illetve előadóművészeti tárgy választása esetén élőben bemutatott zenei vagy színi alkotás.

3.13.3. A vizsga menete ésértékelése

Az alapfokú művészeti vizsga a gyerekek 8. osztályos éves munkájának része. Az alapfokú művészeti vizsga, az éves munka szóbeli előadása elsősorban az osztály és a szülők (esetleg más meghívott tanárok és diákok) előtt viszonylag szűk, zárt körben zajlik. A szóbeli előadás keretében a gyerekek szabadon mesélnek az általuk végzett munkáról, a személyes élményeikről és benyomásaikról. Fontos szempont, hogy a gyakorlati-művészeti munkájuk álljon az előadásuk középpontjában is, és lehetőleg kerüljék az általuk át nem élt vagy nem tapasztalt „tudományos” magyarázatokat. Az előadást követően a hallgatóság kérdéseket tehet fel az előadónak, aki ezáltal is bizonyíthatja az adott témában való jártasságát.

A korábban leadott írásbeli munkát, a gyerekek által maguk készített gyakorlati-művészeti munkát és a szóbeli előadást egyaránt az osztálytanító értékeli. Az osztálytanító írásos értékelése az év végi szöveges értékelés, az év végi bizonyítvány része.

VIZUÁLIS KULTÚRA

Festés: 1-12.osztályig.

Rajz-grafika:

A tárgy tanterve az 1-11. osztályig tartó időszakot öleli fel. Az 1-4. osztályokra vonatkozóan a Waldorf-iskolákra speciálisan jellemző formarajz tanítását mutatja be, 5. osztályban pedig a – szintén egyedi – szabadkézi geometriát. A geometria tanulmányok innentől – az eszközökkel történő szerkesztéssel – a matematika körében folytatódnak. A rajz-grafika tantervben 6. osztálytól a hagyományos rajztechnikák kerülnek előtérbe. A tanterv 6. osztálytól választási, mérlegelési lehetőséget kínál a rajz, illetve a festéstechnikák továbbfejlesztése terén: 6. osztálytól kezdve a festést felválthatja a rajzolás, vagy, egy másik lehetőség, hogy folytatjuk a festést és a felmerülő kérdéseket festő gyakorlatokkal igyekszünk megválaszolni. A festés és rajz-grafika tárgyak óraszámai egy soron, összevonva jelennek meg az óraszám táblázatban. Ezek értelmezése a táblázat alatti szöveges részben olvasható.

Művészettörténet: 9-12. osztályig

Mozgóképkultúra és médiaismeret: választható tárgy 9-11. osztályig.

Bevezetés: 1-4.évfolyam

Az első nyolc osztályban a festés az osztálytanító birodalmába tartozik, munkáját 5. osztálytól szaktanár is segítheti. Megkülönböztetjük a szemléltetés gyanánt, viasz- vagy zsírkkrétákkal, később színes ceruzákkal a füzetekbe végzett festést és rajzolást, valamint a szakórai időszakban zajló festést. Az előbbi végigkíséri az összes tantárgyat, része a rendszeres órai munkának, segíti az órák témájának feldolgozását. Utóbbiban a festészet, mint önálló művészi tevékenység jelenik meg.

A következő általános irányelvek segítségével szolgálhatnak:

1. A festés órát minden szinten áthatja egyfajta művészi hozzáállás. Az elcsendesedésnek, a színekbenélésnekalehetőségéteremtjükmeg,gondosanelőkészítveazórát.Avízfestéketa,„nedvesnedvesen” technikával használjuk a kezdetekben, teljesen benedvesített papírra festünk vízzel hígított akvarell-festékkel, vastag ecsettel. Ezzel lehetővé tesszük, hogy a színek fénnel összefüggő, áramló természetét megélhessék a gyerekek. A színek sajátos világába élhetik bele magukat a gyakorlatok segítségével, ami a további tanulmányokat alapozza meg.
2. Magával a festékkel történő művészi munkától kezdetben ne vonja el a figyelmet az az elvárás, hogy a gyermekeknek valamilyen dolog bizonyos „képét” kellene megalkotniuk. Az absztrakt festéshez igen hasonló módon kezdünk el a gyermekekkel festeni. Az effajta „színből kiinduló festésnek” a gyermekek számára lélektanilag egyértelmű, konkrét módon kell történnie.
3. Az első osztályban a festés órákon szín-történetekre épített színgyakorlatokat végzünk, ezzel bevezetjük a színeket és a festés módszereit. Csak ezután, a második osztálytól kezddhetünk el az óra elbeszélő anyagához (a mesékhez, legendákhoz, fabulákhoz és mítoszokhoz) kapcsolódó képeket festeni. A kitűzött feladat meghatározott lelki minőségekhez kell kapcsolnia a színek érzelmi minőségeit, például leírható hangulatokhoz, mint csendes és visszahúzódó, erős és vakmerő, hideg és kemény, meleg és szétterülő. A külső forma belső élményt juttat kifejezésre. Ezeketazélményeketatanár,„szín-történetek”,„színmesék”elmondásávalkészítelő,amelyek életre keltik a színeket, mielőtt még használatukra sor kerülne. A szín-történet képeket, az életkornak megfelelő módon, az egész alsó tagozatban használhatjuk fantáziadús, ám mégis tárgyilagos hozzáállással. Kezdetben inkább arról van szó, hogy visszaadjuk egy-egy történet hangulatát, az erdő sűrű sötétjét, a tündéraryhájának vagy a királyfi palástjánakszínét,később azonban fokozatosan megjelenhetnek a formák: növények és állatok, majd később az emberi formák is. Mindig arra törekszünk, hogy az alakok magukból a színekből emelkedjenek ki, semminthogy szemléletes körvonalak

legyenek. Nem erőltetjük a perspektíva semmilyen formájának megjelenését egészen ötödik osztályig, kivéve a legelemibb megnyilvánulásokat, ám a gyermekek szabadon kell, hogy megjelenítsék a képeket érzéseik szerint. Ez a folyamat jelen van az első négy osztály mindegyikében.

3.14.1. Az 1. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első osztályos festés órák az érzékek iskolázásához a gyermek lelkét melengető, éltető módon járulnak hozzá. Színészleléskor egy, az érzékektől független elem is munkálkodik, vagyis a színek észlelése túlmutat az érzékek határain és a tárgyilagos, erkölcsi minőségek világába vezet. Az első osztályban az a cél, hogy megismerjük és jellemezzük a színek által felébresztett „lélek-mozdulatokat”. A gyermekek a festésen keresztül ismerik meg ezeket a lélek-mozdulatokat; jellemezni pedig akkor tanulják meg őket, amikor a festés óra utáni napokon közösen beszélgetnek a képekről. Az úgy nevetett „szín-történetek” bevezetik a feladatokat és megszemélyesítik a színeket, valamint egymásra való hatásaikat.

Előzetestudás

A Waldorf-óvodákban is vannak festésfoglalkozások, ahol ugyanezzel a technikával festenek a gyerekek. Az iskolai munka ennek folytatása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermekeket bevezetjük a vizuális művészetekbe a festésen keresztül. Lefektetjük a festészeti technika alapjait a vizes festéssel. Az első osztályban a szín-történeteken keresztül az életkori sajátosságoknak megfelelően mese hangulatban bevezetjük a gyermekeket a színhasználat alapjaiba.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A színfelületeket a gyermekek szabadon alakítják ki azután, hogy a tanár elmesélte a szín-történetet. Így érzéseiknek, belső világunknak megfelelően töltik be a színekkel a papír fehér terét. A színek találkozásában átélhetik a színek keveredéséből kialakuló új színminőségeket, anélkül, hogy ezt intellektuálisan elmagyaráznánk. A világban létező színek és emberi lélek világának összefüggéseit élhetik át a gyerekek a színmesék megfestésén keresztül.

Megalapozzuk a nedves-nedvesen festés technikáját, a szükséges előkészületekkel együtt (a papír benedvesítése és táblára erősítése). Erre a technikai tudásra épülnek majd a festésórák egyre nehezebbtechnikái.

Az elsődleges színekkel festünk: sárgával, pirossal, késsel, kezdetben egyszerre egy színnel, hogy a gyermek minél jobban átélhesse az adott szín természetét, Ezen keresztül sajátítja el majd finomítja a festéstechnikát. Ezt követően egy színvilágban tartjuk a színeket (pl. ultramarin kék, kobalt kék, porosz- kék), így egy-egy színvilág gazdagságát élhetik meg a gyerekek. Majd ezután vezetjük be két szín használatát. A sárga/kék polaritással kezdjük és megismerjük azokat a színtónusokat, amelyek nagy/kis feszültséget hordoznak (pl. sárga/zöld). Tágítjuk a palettát a három kevert szín hozzáadásával. Itt építhetünk a két szín használatával kialakuló keveredésekről szerzett tapasztalatokra.

Kapcsolódási pontok

A színek választása összhangban áll az év körforgásával és az ünnepekkel. A színek hangulati erejét szem előtt tartjuk a feladatok megválasztásában, hogy a gyermek összhangot élhessen át a festésórák és az aktuális események között.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Szín-történetekre épülő szín gyakorlatok. Vizes festés technikájának elsajátítása. Egy színnel, egy színvilággal, két színnel festés, három kevert szín bevezetése.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A gyerekek elsajátítják a festés alapjait, megtanulják a helyes ecsethasználatot és a vizes festés technikáját. A színmesék segítségével elmerülnek a három alapszínvilágában. A három alapszín használatával eljutnak a kevertszínekhez.

A festésen keresztül megtapasztalják a különböző színharmóniákat, színhangulatokat.

3.14.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első-második osztályban az óvodai és első osztály festésóráinak folyamatait visszük tovább. Továbbra is a szín- történetek jelentik a festés alapját, de egyre nagyobb figyelmet igénylő munkára, finomabb ecsethasználatra törekszünk. A technika elsajátítását mutatja, ha már nem csak „magától” áramlik a nedves papíron a festék, ahogy a korábbi években, hanem a gyermek az ecsetet a törölkendőbe is törölheti, s így maga is irányítani kezdi a papíron zajló folyamatokat; szárazabb és nedvesebb felületek és határozottabb formák megalkotására is kezd képessé válni.

Előzetestudás

Az első osztály festészeti tanulmányai, különös tekintettel a szín-történeteken keresztül megélt tapasztalatokra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A második osztály témáinak megfelelően a színharmóniákkal, színek kapcsolataival foglalkozunk. A gyermekek gyakorolhatják a hiány kiegyensúlyozását, a szimmetria és a dualitás megteremtését. A cél az, hogy tevékenyvé tegyük a gyermekek lelkét ebben az irányban, megtapasztalják, hogy a színharmóniák életében részt tudnak venni. Ehhez technikai tudásuk is megfelelőbbé válik.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Második osztályban javasoltak olyan gyakorlatok, amelyek által a gyermekek a következő színharmóniákat tapasztalhatják meg: karakteresek (piros és sárga, sárga és kék, kék és piros, narancssárga és zöld, zöld és lila, lila és narancssárga); karakter nélküliek (sárga és narancssárga, narancssárga és piros, piros és lila, lila és kék, sárga és zöld, kék és zöld).

Végezhetünk „felcserélős” gyakorlatokat: például a középső színt egy másik színre cseréljük, míg körülötte a színek változatlanok maradnak.

Aztán a körben lévő színeket cseréljük fel és a középső marad változatlan.

Ezt a gyakorlatot a gyermekek megfestett képeivel végezzük, vagyis a saját festmény a gyakorlat tárgya.

Ezt egymás után következő gyakorlatokkal tehetjük meg.

Ezzel bevezetjük a festésfolyamatokat, egy-egy festmény nem csak egy alkalomhoz köthető.

Kapcsolódási pontok

Dolgozunk a festés órától függetlenül elhangzó mesék, történetek, fabulák stb. hangulataival.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Elsődleges és másodlagos színek használata, színek kapcsolatok bevezetése (karakteres és karakter nélküli színek)

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek a nedves-nedvesen technikában továbbfejlődnek, a színtörténet-képeket egyre nagyobb pontossággal képesek megalkotni.

Tudatosabban tevékenykednek a színek közötti kapcsolatok megalkotásában, a színharmóniák és színhangulatok konkrétabb, érthetőbb jelentéssel bírnak számukra.

3.14.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben a legendák hangulatiával dolgozunk. A második félévben hangsúly a „világteremtés hatalmas tette” (A teremtés könyvére) és a kisebb méretű világ megformálására kerül (gazdasági munkán és házépítésen keresztül).

A gyermekek nemcsak a színekből történő képalkotást vizsgálják, hanem azt is, hogyan születnek maguk a kevert színek.

Előzetes tudás

A második osztály festészeti tanulmányai, különös tekintettel a történetekhez, legendákhoz kapcsolódó festés gyakorlatokra.

Tantárgyi fejlesztési célok

Harmadik osztályban a Teremtéstörténet epochához kapcsolódóan előkerül a színek keletkezése. Tegyük megfigyeléseket a természetben: a gyermek felfedezi, hogy a primér (elsődleges) vörös, sárga és kék színek a fény és a sötétség folyamataiból keletkeznek. A sötétség-világosság témája a kék-sárga polarításban új módon kerülhet elő. Az ismert és használt színeket sötétséghez és világosságához tartozásuk szerint is bemutatjuk.

A kevert (másodlagos) színek: zöld, narancssárga és lila születése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A teremtés hét napja színefestési gyakorlatként. A fény megteremtéséből kiindulva a fény és a sötétség polaritása, a fent és a lent, a föld és a vizek megteremtése, a növények és az állatok, és végül az emberi forma, amely egységes egészként emelkedhet ki a színekből, majd válhat kettővé.

A színek helyzeti komponálásával a teremtésben lejátszódó elrendezést tehetjük megélhetővé. A festésfolyamatok megélésében is tovább léphetünk a téma által.

Ezt segítheti a következő gyakorlat is: fessünk színes papírra, vagy először fessünk egy halvány réteget valamelyik színből és miután a papír azt teljesen beszívta, festhetünk egy második színnel, vagy további színekkel (lazúrozást bevezető gyakorlat).

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tanulmányai, a legendák és a Teremtéstörténetet feldolgozó tanulmányok.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Világosság, sötétség, a kék és sárga polaritás, a színek keletkezése (elsődleges és másodlagos) színek, a barna kikeverése, a színfoltokban festés bevezetése.

A fejlesztés várt eredményei

A színek különböző árnyalatainak a papíron történő megalkotását és használatát gyakorolják a gyerekek. Ennek felhasználásával a fény és a sötétség megjelenítésére képesek a képeiken. Az ószövetségi történetek nyomán a teremtés hét napját megfestik, kifejezve az adott nap számukra megragadható színhangulatát. A színes lapokra festés során újabb szempontokhoz jutnak a színharmóniák és színhangulatok megalkotásában.

3.14.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A harmadik-negyedik osztályban bevezetjük a figurális festést, a színfoltokkal való formateremtést a főoktatás történeteivel kapcsolódóan. Ez az új irány nagy figyelmet igényel a gyermekektől. A nedves-nedvesen technika alapjainak alapos elsajátítása után lehet ezen a területen sikert elérni, hiszen a formák kialakításához jól kell tudni az ecsettel színeket felhordani, szárítani, visszatörölni, sűríteni vagy ritkítani a festéket, megérezni, hogy mit bír el a papír, mennyi vízre van szükség a rétegek hígításához. A vastag ecset mellett megjelenhetnek újfajta, finomabb festékmozgatást lehetővé tevő ecsetek. Érdeemes ugyanazzal, de kevésbé hígított festékkel dolgozni a formák kialakítása érdekében. A sűrűbb és ritkább anyagfelhordás lehetővé teszi, hogy a képen megjelenjen a színperspektíva, amit a következő években egyre tudatosabban használunk majd. A formák mellett továbbra is maradjanak színgyakorlatok, amelyek a színek minőségeivel foglalkoznak, és a színekhez kapcsolódó témákat dolgozzák fel.

Előzetestudás

A második-harmadik osztály festészeti tanulmányai, különös tekintettel az ószövetségi történetekhez kapcsolódó, színhangulatokat megragadó festésgyakorlatokra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A harmadik-negyedik osztály kezdetéig a gyermekek vízfestékekkel festettek, s így szabadon teremtettek szín-harmóniákat és színtörténeteket. Most, összefüggésben az állattannal vagy a főoktatás témájával (pl. az északi mitológiával), a feladatokat úgy vezetjük be, hogy a színek a téma lényegét figurális módon megragadó formákat ölthessenek. A nedves-nedvesen technika árnyaltabbá válik, a vastag ecset mellett finomabb ecseteket is használunk.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kapcsolódunk a főoktatás tárgyaihoz: pl. engedjük, hogy állatformák bújjanak elő a színekből.

Végezhetünk a természetismerethez, fákhoz, egyszerű tájképekhez (dombok, hegyek, ég), a mező mintázataihoz a barna, a zöld és a sárga árnyalataiban, és az egyszerű, általánosított épületformákhoz (mint például: vár, hatalmas templom, tanya, istálló) kapcsolódó festést.

Kapcsolódási pontok

Figurális témák a főoktatás történeteivel kapcsolódva (északi mitológia), pl. Niflheim, Yggdrasil, a Világ Fa, Hel, a sötét birodalma, Ragnarok, Viking hajók vitorlákkal stb.

Kulcsfogalmak / fogalmak

A figurális festés bevezetése. A formák kialakításának technikai ismeretei.

A fejlesztés várható eredményei

A különböző epochák témáihoz kapcsolódva megismerkednek az egyszerűen megragadható formák (fák, házak, állatok) festésével.

Bevezetés: 5-8. évfolyam

A gyermekek az első három évben a nedves-nedvesen technika segítségével hathatósan és megfelelően hosszú ideig tapasztalhatták meg és fedezhették fel a színeket, majd a negyedik osztályban továbblépünk afelé, hogy formákat találjunk a színekben: ásványok (hegységek, kövek) és az atmoszféra (felhők, naplementék, az égbolt hangulatainak) formáit, a növények és állatok alakjait. Ezáltal a színek elsődleges minőségeit érzékelni képes tudat egyre erősödik. A külső formának a színérzékelés belső élményéből kell kiemelkednie.

Az ötödik osztályban a formák megalkotása egyre tudatosabbá, határozottabbá válik, és csodálatos összhangban áll a színek lelkünkre ható minőségeivel. A színek és formák harmonikus egységének megélésére van lehetőségünk. Ahogyan más tantárgyak, a festésnek is figyelembe kell vennie a gyermekek tizenkettedik életévét és a velejáró jellemző lélektani változásokat. Ebben az életkorban lehetőséget kell

teremteni az árny és fény játékanak és az árnyék tanulmányozásának megközelítésére. Ehhez különböző utakon is eljuthatunk: az egyik lehetőség, hogy elhagyjuk a színeket és kizárólag szénrel vagy krétával dolgozunk.

Ez azt jelenti, hogy a 6. osztálytól kezdve a festést felváltja a rajzolás (lásd „Rajzolás a hatodik osztályban” című részt). Egy másik lehetőség, hogy folytatjuk a festést, és a felmerülő kérdéseket festő gyakorlatokkal igyekszünk megválaszolni.

A 7. és 8. osztályban a nedves-nedvesen módszer kiegészül egy egészen más elemmel, a rétegesen felvitt, ún. lazúrtechnikával. (A „veil-painting”, azaz fátyol-festés technikájával).

A főoktatás füzetébe készített illusztrációk, a természet-megfigyeléshez vagy később a földrajzhoz kapcsolódó képek, és a pontos, esztétikailag is kielégítő, fizikai és kémiai kísérleteket bemutató rajzok mind folyamatos gyakorlást és a rajzolás technikáinak továbbfejlesztését kívánják meg; csak így teljesíthetők a tantárgy által támasztott igények. A festés lazúrtechnikájából a rajzoláson keresztül fokozatosan eljutunk a fedőfestékek (tempera, gouache, olaj, tojástempera) használatáig. Ennek alapjait rakjuk le ezekben az években.

3.14.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A mindennapi élet eseményeihez, a tantárgyakhoz egyre szorosabban kapcsolódnak a festésgyakorlatok. A figurális ábrázolás egyre határozottabbá és tudatosabbá válhat, a festés olyan vizuális nyelvvé válik, amelynek használatában és értésében a gyermek egyre pontosabb.

Előzetestudás

A nedves-nedvesen technika, az első négy osztály festészeti ismeretei, különös tekintettel a színminőségekről, színhangulatokról szerzett ismeretekre és a figurális festészet alapjaira.

Tantárgyi fejlesztési célok

A negyedik-ötödik osztályban a festésórák visszatükrözik a főoktatás különböző témáit. Ily módon a festésórák lehetővé teszik a minőségi elmélyülést a főoktatás adta témákban. Ugyanakkor a növénytan témái arra teremtenek lehetőséget, hogy mindazt, amit a tanulók az órán láttak és hallottak, áthozzák festésórára is. Ehhez tartozik, hogy a tanulmányok készítése felé megtegyük az első lépéseket.

Mostantól fogva a gyermekek elkezdhetnek dolgozni a színek finomabb megkülönböztetésével és árnyalataival. Ahelyett, hogy az óra eredményeinek megfigyelésekor és megbeszélésekor egy vízfestéssel

készített kép csodálatos,„véletlenjeit” vennénk szemügyre, most inkább azt figyeljük, hogyan akartak a gyermekek tudatosan felfedezni és megalkotni különböző színkülönbségeket. A cél továbbra is, hogy a formák a színekből lépjenek elő, a háttér és az abban megjelenő formavilág egymást éltető módon tartozzon össze.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Növény-hangulatok teremtése zöldből és sárgából.

Állítsukszembea,„rózsapirosat”ésa,„liliomfehéret”avízililiomrózsaszínesfehérjével.

Találjukmeg a minőségi különbséget a „mohazöld” és a „nyír-zöld” között.

Fantáziából dolgozzuk fel a növényi motívumokat (fa, levél, termés), játszva aritmussal.

Festhetünk térképeket, megmutatva a minőségi különbségeket partvonal és óceán, a folyó formái, valamint a hegységek és a síkságok között.

Mitológiai képekkel is dolgozhatunk, a görög művészethez kapcsolódva.

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a természettudományos tárgyakra és a történelemre.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Formák és színek harmóniája, komplementer színek, színárnyalatok minőségi különbségei, bevezetés a tanulmányfestésbe.

A fejlesztés várt eredményei

Egyre tudatosabban ragadják meg a gyerekek a különböző színminőségeket.

A térkép-és növényfestés során egyre árnyaltabb, tagoltabb és finomabb képi világot teremtenek.

3.14.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A festés mellett új technikák is megjelennek, amelyek egyúttal átmenetet jelentenek a rajzolás és festés között (porpasztell, olajpasztell, színes ceruza, pitt-kréta, szén, tinta stb.). A hangsúly a sötét és világos minőségeken vannak, s ezzel a polarítások területére irányítjuk a figyelmet. A konkrét megfigyelések, a tónusok, a határokat kijelölő kontúrok megjelenése a festmények főbb motívumai.

Előzetestudás

Az ötödik osztály festészeti ismeretei, különös tekintettel a formák és színek harmonikus használatára.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az ötödik-hatodik osztályban a színekre, mint a térteremtés eszközeire tekintünk, és elindulunk a geometrikus formák felé.

A polarítások a komplementer színek használatában, valamint egy szín világos és sötét árnyalatainak használatában jelennek meg.

A színkeverésben a színes szürkék, barnák árnyalatai is fontosak.

A tanulmányokban a tárgyak és tér geometriája mellett felfigyelünk az árnyékokra, mint a látvány vizuális alkotóelemére.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Jussunk el a szürkéhez és a feketéhez a három primér színen és a kevert színeken keresztül. Ez egy hosszú festési folyamat, amelyet fokozatosan építenünk fel. A színek használatával nyert szürkét és feketét kipróbálhatjuk növénytani témákban (fák) vagy a közzetanban. Tanulmányozzuk az árnyékokat. Ha az árnyék tanulmányozása fák megfigyelésével történt, most átváltoztathatjuk őket színesképekké. Festhetünk a főoktatások, pl. geológia vagy történelem témáiból is. Pasztellkrétával is készíthetünk képeket, akár fekete papírra is. A színekkel kapcsolatos eddigi ismereteket rendszerezhetjük (hatrészes színekör).

Kapcsolódási pontok

Főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a történelem, ásványtan, irodalom ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szürke, fekete kikeverése és használata, új festészeti technikák bevezetése.

A fejlesztés várt eredményei

A főoktatás epocháihoz kapcsolódva (pl.: ásványtan) a gyerekek elsősorban a fekete, a szürke és a barna színekkel festenek. Egyre nagyobb jelentősége van a tónusoknak, s ezek térteremtő szerepének. A fák és különféle tárgyak megfigyelését kiegészíti az árnyékok tanulmányozása és ezek képi megformálását gyakorolják.

3.14.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A második félévben az új technika, a lazúrozás, amely türelmet és kitartást igényel a tanulóktól. Ez a technika sok új lehetőséget nyújt a színek differenciálására és mélységeik tapasztalására. A rajzolás

„perspektíva” témáját így vesszük fel a festésen keresztül. A megvalósítás érdekében érdemes a festésnek a főoktatás egy bizonyos idejére bekerülnie, hogy egymás utáni napokon tudjanak festményeiken továbbdolgozni a gyerekek. A technika lényege, hogy a megszáradt festékrétegre visszük fel a következőt, így a gyerekek megélik az átalakulási folyamatok jelentőségét és szerepét. Cél a színek tudatosabb használata, a formák és színek egységének megértése, ugyanakkor egy érzékenyebb határfelület alkotásának átélése.

Előzetestudás

A 6. osztály festészeti ismeretei, különös tekintettel az új festészeti technikákra

Tantárgyi fejlesztési célok

Egy témán való hosszabb dolgozás, vázlatkészítés, a kivitelezés lépcsőfokainak felismerése.

A természet-megfigyelések egyre határozottabbak, teljes egészében a színekből emelkednek ki, különböző technikák használatával. A különböző technikák egyre pontosabb használata hangsúlyos.

Metamorfózis gyakorlatok a „nedves-nedvesenből” a lazúr technikába és fordítva.

A festést kiszélesíthetjük egy másik módon is, a földrajzzal kapcsolatosan. Ha hetedikben Ázsia a témánk, a tanulók gyakorolhatják a tintával festést. A kínai ecsettechnika olyan komoly összpontosítást igényel, hogy terápiás hatásúnak tekinthető, nemcsak egyes gyermekek esetében, hanem a serdülő évekre jellemző általános lazaságra, hanyagságra nézve is. Az önfegyelmet illetően jó utódja lehet a lazúrnak.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Hetedik osztályban a történelem a reneszánsz idősakkal foglalkozik. A nagy felfedezésekhez kapcsolódhatunk új eszközök kipróbálásával is pl. gouache, tempera, viaszkréta. Lazúrozás vízfestékekkel. Kezdetben egyetlen színnel gyakoroljunk. A perspektíva tudatos megteremtése a színekkel. Figyeljük meg, mit követel meg egy szín egy festői kompozícióban. Rajzolás és festés tintával a földrajzórákhoz kapcsolódva. Dolgozzunk tintával, ecsettel és tollal. A papír megfelelő előkészítése. A festő belső felkészülése festés előtt.

Kapcsolódási pontok

Főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a földrajz, történelem, irodalom ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

színperspektíva, lazúrozás (veil-painting), metamorfózis, új technikák, vizuális kifejezési eszközök, médium, kiemelés, figyelemirányítás, képkivágás, nézőpont, tér, nézőpont, képkivágás, rövidülés, fókuszpont,

horizont, képzőművészeti műfaj, stíluskorszak, stílusirányzat, fény- és színhatás, kontraszt, szíkontraszt, interiőr, perspektíva, axonometria, építészeti elem, művészi kifejezés, vizuális kifejezési eszközök, médium, kiemelés, figyelemirányítás, képkivágás, nézőpont, tér, nézőpont, képkivágás, rövidülés, fókuszpont, horizont, képzőművészeti műfaj, stíluskorszak, stílusirányzat, fény- és színhatás, kontraszt, szíkontraszt, interiőr, perspektíva, axonometria, építészeti elem, művészi kifejezés

A fejlesztés várt eredményei

Új technikákat (pl.: lazúrozás) próbálnak ki és gyakorolnak a gyerekek. Megtanulják a perspektivikus ábrázolás alapjait. A különböző technikák használatával metamorfózis gyakorlatokat végeznek. (Pl.: kísérleteket tesznek az árnyék és fény játékának színes képekbe való átváltoztatására konkrét művek alapján.)

3.14.8. A 7-8.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A8.évfolyamban folytatódik a lazúrozás technikájának tökéletesítése. A gyermekek megpróbálhatják ugyanazt a feladatot a nedves-nedvesen módszerrel, majd lazúrozással elvégezni. Az ilyen gyakorlatoknak az a célja, hogy a tanulók döntésképeségét fejlesszük, valamint hogy elmélyítsük a festésről, mint művészetről alkotott fogalmaikat. Mit jelent a színekkel együtt dolgozni egy bizonyos technikán és témán belül, és mit jelent ellenükben, és így a téma ellenében is dolgozni? Ilyen módon a szükségszerűséget, a szembenállást és a szabadságot művészi eszközökkel gyakorolhatják. Ezeket a gyakorlatokat, melyek kéz a kézben haladnak a tanulók önkeresésével, még tovább erősíthetjük. Az ehhez hasonló gyakorlatok felfedhetik a festésben rejlő lehetőségeket és a munka megfelelő módszereit.

Előzetes tudás

A 6-7. osztály festészeti ismeretei, különös tekintettel a lazúrozásra és a színperspektívával kapcsolatos ismeretekre.

Tantárgyi fejlesztési célok

A lazúrozás technikájának további gyakorlása, valamint a fekete-fehér kép színesbe való átírása. A konkrét megfigyelés, másolás és a fantáziából alkotás a színekről alkotott ismeretek alapján egyaránt hangsúlyos. Új technikák tudatosabb használata vizuális játékokra és kísérletekre ad lehetőséget, amely támogathatja a gyermekek önkereső attitűdjét is. Hangsúlyosabbá válik az elkészített alkotások közös megbeszélése,

a gyermekek maguk kezdik megfogalmazni tanulságaikat. Az érték a művészetben/műben olyan téma, ami saját ízlésük alakításához alapvető. Ezekkel a beszélgetésekkel támpontokat adhatunk, támogatva őket az értékek felfedezésében.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Tanulmányok készítése egy színvilágban, vagy komplementer színekkel. Az árny és fény játékának vagy fekete-fehér kompozícióknak színes képekbe való átváltoztatása, pl. Dürer Melancoliája vagy a Szt. Jeromos dolgozószobájában (a 9. osztályban is, ha vannak festés órák). Hasonló feladatokat végezhetünk Franz Marc ceruzarajzait és színes, állattanulmányait váltogatva. Kapcsolódhatunk az osztály által készített színdarabhoz.

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a természettudományos tantárgyak, az irodalom, a történelem ismereteire, valamint az osztály-színdarab készítésére.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Lazúrtechnika; fekete-fehér képek színes átirata; értékesség; vizuális játékok pl. monogram, ritmus, motívum, figurális alkotás, portré, képmező, kompozíció, karakter, hangulat, kollázs, montázs, lényegkiemelés, karakter, gesztus, személyiségjegyek, kiemelés, sűrítés, vizuális átírás, kiemelés eszközei, A figurális alkotás, portré, képmező, kompozíció, karakter, hangulat, kollázs, montázs, lényegkiemelés, karakter, gesztus, személyiségjegyek, kiemelés, sűrítés, vizuális átírás, kiemelés eszközei.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek a lazúrtechnikát használja; másolásban ügyesebbé válik. Képes fekete-fehér képet megadott szempontok alapján színesben újraalkotni. Kísérletező, játékos, fantáziáját megmozgató képek alkotásával lelki minőségek megragadására törekszik a vizuális eszközök segítségével. A különböző technikák használatával a metamorfózis gyakorlatokat végzik. (Pl.: Kísérleteket tesznek az árnyék és fény játékának színes képekbe való átváltoztatására konkrét művek alapján. Évszakok, őselemek témájának feldolgozása). Törekszik megfogalmazni, hogy milyen értékek vannak egy-egy alkotásban.

3.14.9. A 8.évfolyam

Folytatódik az előző évben megkezdett, a 3.14.8. pontban részletesen leírt munka.

3.15. RAJZ-GRAFIKA

Bevezetés: 1-8.évfolyam

A rajzórák sok mindenben különböznek a festésóraktól. A rajzórák elsősorban a folyamatra, a képességre és a tevékenység ideje alatt születő érzésekre helyezik ahangsúlyt.

Kezdetben a gyermekektől nem azt várjuk, hogy valamilyen külső tárgyat rajzoljanak le, hanem egy mozgásminőséget kell, hogy megtapasztaljanak. Ezt a fajta rajzolást – amely az 5. osztályban a szabadkézi geometriához vezet – a Waldorf-iskolákban formarajznak hívják.

Az iskola korai éveiben a gyermekek egyszerű formákat rajzolnak, és átalakításokat végeznek, miközben megtapasztalják ezek minőségeit is. Ez segítséget jelent számukra a formák megragadásához szükséges élő, belső képességek kialakításában. A gyermekek egyre erőteljesebben kezdik megérteni a természet- és emberalkotta környezetben fellelhető formagesztusokat.

Tehát kezdetben a formarajz célja az, hogy felébressze a gyermekek formaérzékét. Ezért írás-előkészítő gyakorlatként is használjuk az írástanításban.

Amikor 5. osztályban elkezdődik a geometria, a formarajz beleolvad a geometrikus ábrázolásba, a rajzolás és grafika önálló területként kezd megjeleni. Hatodik osztályra a gyermekek elérnek az „okozatiságkorába”, amely igazipontosságot követel rajzaiktól. Ezzel egy időben a művészirajzú jobb válfajával kezdenek ismerkedni, nevezetesen a szénnel való rajzolással. Ez kezdetben több hasonlóságot mutat a festéssel, és tartalma főleg a fény és árnyék játékában fellelhető kontrasztokból áll. Ez a fajta rajzvezet majd a vetületés az árnyékok tanulmányozásához. Mielőttezeket a gyermekek felsőbb osztályokban geometriailag megszerkesztenék, az „árnyékok érzékelését” és az „árnyékkeresést” teljességgel művészi eszközökkel közelítjük meg.

3.15.1. Az 1.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A rajzolás kiindulópontja az egyenes és a görbe vonal. A gyermekek tapasztalatot szereznek az egyenes vonalak és a görbék közti jellemző különbségről rajzoláson keresztül is, miután előzőleg már felfedezték jellemzőiket úgy, hogy egész testükkel mozogtak a térben. Az egyenes vonal egyértelmű iránya összpontosítást követel és azt, hogy az akaratnak a gondolkodás mutasson utat. A dinamikus, vándorló görbe vonal, melynek pontos céliránya nincs, helyet ad az egyéni variációknak; az akaratot az érzés irányítja. Miután a gyermekek biztonságra tettek szert a vonalrajzolásban, az első osztály fő elemei a szimmetrikus forma és a forma-kiegészítés lesznek. A formarajz előkészíti az írás bevezetését.

Előzetestudás

A kisgyermekkorban megszerzett forma- és térérzékelése segíti a formák pontos kialakítását. Ugyanakkor a mozgás- és egyensúlyérzék is fontos szerepet játszik ebben a tanulás folyamatban.

Tantárgyi fejlesztési célok

A betű- és írástanulás bevezetését formarajz epocha előzi meg. Felváltva gyakoroljuk az egyenes és görbe vonalakat, ezekből különböző formákat alkotunk. Nagy- és finommotorikus mozgásokon keresztül tapasztalatot szereznek és átélik a gyerekek a nyomtatott nagybetűket alkotó alapvető formákat.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Függőleges, vízszintes és átlós vonalak gyakorlása tompa- és hegyesszögekkel, csillagformával, négy-szögekkel és más szabályos oldalú alakzatokkal. Homorú és domború görbék, hullámok, körök, ellipszisek, spirálok és más dinamikus formák gyakorlása. Folyamatos minták és sorozatok a folyó írás előkészítéséhez.

Kapcsolódási pontok

A formarajz, mint írás-előkészítő gyakorlat közvetlenül kapcsolódik a betűtanuláshoz, a szabályos íráskép kialakításához.

Kulcsfogalmak / fogalmak

egyenes, görbe, mozgás

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek elsajátítják a zsírkréta használatát. Biztonságot szereznek az egyenes és a görbe vonalak megrajzolásában. A megrajzolt formákat meg tudják nevezni. Eligazodnak a térben, azt követően átlátják a írásbeli munkában számukra adott kereteket. Az írásbeli munkában formák méreténél és elhelyezésénél képesek a megfelelő arányokkal dolgozni.

3.15.2. Az 1-2.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben folytatódnak a 3.4.15.1. pontban leírtak szerinti munka. A formarajznak az a célja, hogy oly módon ösztönözze a belső észlelést, hogy általa a gondolkodás az intellektuális formákba való visszalépés nélkül fejlődhessen. Ezt a következőképpen lehet még gyakorolni: a második félévtől a gyermekeknek odaadjuk egy szimmetrikus forma egyik felét majd hagyjuk, hogy maguktól találják meg és egészítsék ki a másik felét. Tehát a cél a térben és a papírlapon egy másfajta eligazodást követelnek, ezért a kisbetűk írását és a folyóírást is – a nagybetűkéhez hasonlóan – a formarajz segítségével alapozzuk meg. A szimmetrikus

formák rajzolása - a hiányzó formarészek kiegészítése által - a gondolkodás erősítikolázza.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Függőleges tengely körüli gyakorlatok, amely tengelyt lehet, hogy csak elképzelik. Egyenes- és görbe vonalak tükrözése; szimmetria és tükröződések.Ezt követően hasonló gyakorlat a vízszintes tengellyel; Készítsenek átalakításokat: egyenes vonalú formákat alakítsanak görbe vonalúvá és visszafelé, valamint változtassanak át olyan formákat is, amelyekben görbe és egyenes vonalak egyaránt találhatók.Átlós tengely körüli gyakorlatok; később két egymást metsző tengelyt is használva (vagy függőleges/vízszintes vagy két átlós tengely).

Keret rajzolása írott munka vagy illusztráció köré. Folyamatos vagy ritmusosan ismétlődő formák.

Kapcsolódási pontok

Az írástanulás folyamatához kapcsolódik közvetlenül a formarajz. A szimmetrikus formákhoz a természetben fellelhető formákat (pl. levelek formáit) kapcsolhatjuk.

Kulcsfogalmak / fogalmak

síkbeli és térbeli tájékozódás, arányok, szimmetria, hiányzó formák kiegészítése

A fejlesztés várt eredményei

Szimmetrikus nagy mozgásokon keresztül átélük a különböző szimmetrikus formákat.Év végére képesek a vízszintes és függőleges szimmetrikus formákat kiegészíteni, megalkotni.Elígazodnak a papírlapon és sorokban, amely a nyomtatott kisbetűk és az írott betűk arányos és pontos írásához szükséges.

3.15.3. A 2-3.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Miután a gyermekek gyakorolták a tengelyes szimmetriákat, most már elkezdhetnek szabad, „aszimmetrikus”formákkal dolgozni.Ez segíti a forma-és stílusérzékük fejlődését,mivel most szabadon kell felfedezniük

a megfelelően illeszkedő formákat. Ezek a feladatok alkalmasak egy belső térérzékelés ápolására, valamint minőségileg előkészítik a geometriai ábrázolást. A formaérzékét bonyolultabb szimmetriák és kereszteződő minták segítségével fejlesztjük. Ezek az elemek alapvető fontosságúak a tervezésben, és jól szolgálják az alakzatok kiegyensúlyozására és megértésére, valamint a formák szembeállítására képes érzékeket. A tanult mintákat felhasználhatjuk illusztrációkhoz (pl. címlapokhoz) vagy a kézimunkában (pl.hímzésben.)

Előzetes tudás

A gyerekek egyre határozottabban megjelenő tér- és formaérzéke kellő alapot nyújt a második-harmadik osztályos bonyolultabb formák kialakításához. A korábbi minták pedig megfelelő alapozást jelentenek az önálló, esztétikus formák létrehozásához.

Tantárgyi fejlesztési célok

A folyóírás elsajátításához szükséges forma- és mozgásérzék megalapozása történik a betűelemeket is tartalmazó folyamatos formák gyakorlása során. A bonyolultabb szimmetrikus formák megrajzolása az esztétikai élmény mellett kellő intellektuális kihívást is nyújt a gyerekek számára. Az önálló formakeresés és alkotás a fantázia-képességüket iskolázza.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztéskövetelmények

Bonyolultabb folyamatos és ritmikusan ismétlődő minták. Egymással összefonódó, tekeredő és átfedésben lévő spirálok és más dinamikus formák. Tükörképek és tükrözött formák függőleges és vízszintes elrendezésben. Háromszögre, négyszögre, ötszögre stb. épülő formák. Négyes szimmetriák, vagyis a függőlegest, a vízszintest és az átlós szimmetriákat ötvöző formák. Találjunk megfelelő külső formát a belsőhöz és fordítva, pl.: ha a belső forma szögletes, találj rá „görbe választ” és fordítva. Harmonikus formák gyakorlása.

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelvi gyakorlásban még mindig erőteljes szerepet játszik a formarajz, hiszen a folyóírás begyakorlásához szükséges betűelemeket itt alapozzuk meg. A harmadik osztály új honismereti korszakaihoz (mesterségek, házépítés) az egyszerűbb népi motívum-formák vagy részek bemutatásával kapcsolódik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

folyamatos, dinamikus formák, önálló formaalkotás, esztétikai élmény, vízszintes és függőleges szimmetria, egyszerű geometriai alapformák

A fejlesztés várt eredményei

Képesek a bonyolultabb szimmetrikus formák kiegészítésére, megalkotására. A folyóíráshoz szükséges íráselemek arányosan és pontosan rajzolják. Ismerik az alapvető geometria formákat.

3.15.4. A 3-4.osztály

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Folytatódik a térbeli képzelőerő gyakorlása. Több tudatosság szükségeltetik akkor, amikor a vonalakkülönböző szögekben metszik egymást, valamint fejlődik az összpontosítás képessége is.

Előzetes tudás

Az előző évek gyakorlásai biztosságot adnak a negyedik osztályos formák megrajzolásához. A szimmetrikus formák rajzolásában és kiegészítésében szerzett jártasság jó alap nyújt a bonyolultabb ornamentális minták megalkotásában.

Tantárgyi fejlesztési célok

A negyedik osztály történeti anyaga (északi mitológia) szolgáltat témát a formarajzhoz, egymásba fonódó díszítő motívumok formájában, pl.: bevésések brossokon és karpereceken, díszítések fegyvereken, sisakokon és hajóorrokon, összefonódó kelta szegély és csomózásos motívumok. Új vonás, hogy a kereszteződéseknél megmutatjuk, hol mennek a szálak egymás alatt és fölött. Ezzel kapcsolatosan gyakorolhatjuk tengerész-csomók kötését majdrajzolását.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Egyszerűbb, jól átlátható fonott, ornamentális formák megrajzolása. Bonyolultabb motívumok pontos másolása, lerajzolása. Csomózási technikák, csomóformák megismerése. Az északi mitológia történeteinek kapcsolódó illusztrációk elkészítése.

Kapcsolódási pontok

A negyedik osztályos mitológiai és mondakincshez közvetlenül illeszkedik a formarajz az ornamentális formák rajzolásával. A fonott, csomózott formavilággal való ismerkedés már egy kezdeti történelmi-művészettörténeti betekintést is jelent.

Kulcsfogalmak / fogalmak

fonott formák, csomók, ornamentika,

A fejlesztés várt eredményei

Átlátják a gyerekek a fonott formák szabályszerűségeit, az egymás alatt és fölött futó szálak rendszerét. Képesek követni és önállóan megrajzolni az egyszerűbb és bonyolultabb ornamentális formákat. Képesek színezéssel esztétikusan kiegészíteni a megrajzolt formákat.

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben még folytatódik az előző évben elkezdett munka. Az negyedik-ötödik osztályban a formarajz szabadkézi geometriai ábrázoláshoz vezet. Itt is lehet kiinduló pont az egyenes és a görbe vonal közti polaritás. Azért, hogy a tanulók intenzív tapasztalatokat szerezhessenek erről, kívánatos lehet szabad kézzel rajzolni, színes ceruzákhasználatával.

Előzetestudás

A formarajz és dinamikus rajz ismeretei

Tantárgyi fejlesztési célok

A szabadkézi geometria a formarajz és tanulmányrajz között alkot átmenetet. A gyerekek kör, négyzet, háromszög, egyenlő oldalú és egyenlő szárú háromszög, derékszögű háromszög formáit felhasználva színezéssel és fantáziával különféle mintákat alkothatnak körző és vonalzó használata nélkül. Ezeket a sokszor virágszerű formákat kiszínezve kapcsolatot létesíthetnek a növénytanepochával, s ez átvezeti őket a tanulmány-rajzok területére. A növénytanepochához kapcsolódóan részben megfigyelés alapján készítik el rajzaikat.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Szabadkézi rajzolás bevezetése a főoktatás tantárgyaihoz kapcsolódóan, részben megfigyelés után.

Kapcsolódási pontok

Mértan, geometria, növénytan

Kulcsfogalmak / fogalmak

Geometrikus szabadkézi rajzok, a megfigyelés utáni rajzolás bevezetése

A fejlesztés várt eredményei

A rajzolás a látható valóság leképezésének eszközévé kezd válni. A formarajz és a szabadkézi geometrikus rajz a művészi rajz előfeltételeit megteremtette.

3.15.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tanév folytatódik az előző évben elkezdett munkával, majd miután a gyermekek elérték 12. életévüket

belevethetik magukat a fény és sötétség ellentétének konfliktusába, a feloldás és sűrűsítés, a magasság és a mélység, a könnyűség és a nehézség ellentéeteibe. A kontrasztok eme világa egzisztenciálisabb tapasztalat, mint az egyenes formáké. A gyermekek fénnel és sötétséggel kapcsolatos munkája azonban nem elvont, a vetület (projekció) és árnyékok tanulmányozásakor kapcsolódik valamely tudományos tantárgyhoz, például a fizikához. A tanulóknak pontosan meg kell érteniük, hogyan viszonyulnak egy test megvilágított oldalai az árnyékához. A két évfolyam munkája differenciálható.

Előzetestudás

A formarajz és az 5. osztály ismeretei, különös tekintettel a geometrikus szabadkézi rajzokra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A diákok beállításokat tanulmányoznak, amelyeket lámpával megvilágítva a fény-árnyék szempontjából fokozunk. A cél a geometrikus formák megragadása, az árnyék és a tárgy viszonyának értelmezése és vizuális megragadása, a tónusozás használatának bevezetése. Ezek a világos-sötét kontraszt grafikai megjelenítésének kezdetei.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Szabad rajzgyakorlatokat végzünk szénnel, ill. különböző rajztechnikák segítségével, így formáljuk a felületet fényből és sötétségből.

A hatodik osztály: térbeli tömör tárgyakként rajzolunk gömböt, hengert, tölcsért és kockát. Különböző fényforrásokkal dolgozunk, figyelembe véve, hogyan változnak hatásukra az árnyékok. Rajzolunk falra, padlóra és szöget bezáró felületre vetülő árnyékokat. Különböző tömör testek árnyékaikkal (árnyék csendélet), amikor is az árnyékok rávetődhetnek más testekre.

A tónusozást segítő fantáziagyakorlatokat végzünk egy színnel pl. felhőrajzok. A kontrasztokhoz kapcsolódóan fekete papíron fehér krétával dolgozhatnak.

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a geometria, számtan, matematika, fizika, ásványtan, növénytan ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

fekete-fehér kontrasztok, tónusozás, szénnel, pasztellel, egy színnel (grafit, színes ceruza)

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek részben megfigyelés alapján képes geometrikus formákat (pl. gömb) lerajzolni, tónusokkal

megjelenítve a térbeliséget, megértve a megvilágítás és az árnyékképződés viszonyát. A geometrikus formákon keresztül a formák vizuálisan megragadható törvényszerűségeire kezd figyelni. Fantáziarajzaiban a látványt szabadon mozgatja ritmusok, kontrasztok, tónusok használatával.

3.15.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hatodik-hetedik osztályban folytatódnak a fény- és árnyék-gyakorlatok. A perspektívával megismerkednek a gyerekek, és ez a fény-árnyék gyakorlatokat pontosabbá, határozottabbá teszi. Lelkiekben a tanulóknak ebben az életkorban olyan gyakorlatokra van szükségük, amelyekben a perspektívával, az iránypontokkal és az enyészponttal dolgozhatnak. A rajzórák bevezetik a grafikai, térbeli rendezés törvényeit is.

Előzetestudás

A 5-6. osztály rajzórái, különös tekintettel a kontrasztok és tónusozás ismereteire.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tanulmányrajzok területén a diákok továbbfejlődnek. Geometrikus testek, vetületi és árnyék megjelenítésével tanulmányokat készítenek: tömör testek egymásba nyomulása (hengeres vagy éllel rendelkező rúd gömbbe szűrődik, tölsér szűrődik kockába, kocka nyomódik gömbbe stb.)

Külön figyelmet fordítunk a találkozási felületekre és a változó hátterekre vetett árnyékokra (sík, szöget bezáró, konkáv és konvex felületek.) Axonometrikus szerkesztéseket készítünk: testek, vetületi és árnyékábrázolások.

Perspektívával kapcsolatosan rajzgyakorlatok: központi (enyészpontos) perspektíva;iránypontos perspektíva: „madár”, „lineáris”, „béka” perspektíva.

A függőleges testek (pl. toronyház) perspektivikus megjelenítése.

Ennek a témának fantáziadús feldolgozása különféle grafikai technikák bevezetésével pl. kollázs, monotípiák stb.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Egymásba fúródó geometrikus formák tanulmányozása, perspektivikus ábrázolással kapcsolatos ismeretek és ezek gyakorlati feldolgozása különféle grafikai eszközökkel. Fantáziagyakorlatok a levegőperspektíva megjelenítésére. Axonometrikus szerkesztések. Reneszánsz epochához kapcsolódóan grafikák másolása, feldolgozása. Vizuális játékok ritmussal, motívummal kapcsolatosan, az ismert technikák felhasználásával.

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a történelem és irodalom ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Perspektivikus ábrázolás, másolás, szerkesztés, perspektívához kötődő fantáziaalkotások, új grafikai technikák, játék ritmusokkal, motívummal

A fejlesztés várt eredményei

A fiatal a perspektíva törvényszerűségeit értő módon alkalmazza, képes a tér megjelenítésére a rajzon, pontos tanulmányokat készíteni geometrikus formákról, tárgyokról, térről, és szerkesztésekkel megjeleníteni ismereteit. Megtanulja kiegészítés, hogy tökéletessé tegyenek egy formát a képzeletükben (és természetesen papíron is), ami egyelőre még befejezetlen és nem tökéletes.

Előzetestudás

Az első osztályban kialakított formaérzékre támaszkodhatunk. A formáknak mozgáson keresztül történő átélése nagy segítséget jelent a második osztályos szimmetrikus formák kiegészítésében.

Tantárgyi fejlesztési célok

A formarajz ezen az évfolyamon még mindig elsősorban az írástanulást, a nyomtatott kisbetűk írásának és esetleg a folyóírás elsajátítását szolgálja. Mivel a nyomtatott kisbetűk írása és az írott betűk a grafikai másolást. Fantáziarajzaiban használni képes a perspektivikus törvényszerűségeket.

3.15.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A nyolcadik osztályban a grafika törvényeit fontos helyesen alkalmazni; nemcsak szabadkompozíciókban, hanem a régi mesterek, mint Dürer vagy Leonardo tanulmányozásában is. Ezek a témák folytatódnak a felső tagozatban, amikor is a technikák tökéletesítésére törekszünk, pl. karcolatokon keresztül. Elkezdődhet az arányviszonyok törvényeinek tanulmányozása: az aranymetszés, mint a kompozíció titka. A természet-megfigyelésben is a perspektivikus látványon van a hangsúly.

Előzetestudás

A 6-7. osztály ismeretei, különös tekintettel a perspektivikus ábrázolásra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tér- és tárgyábrázoláson, a pontos megfigyelésen van a hangsúly. Tárgyak és terek tanulmányozása és grafikai megragadása a perspektívával kapcsolatos ismeretek felhasználásával, a tónusok és kontúrok harmonikus használatával, pl. egy épület vagy egy belső tér.

Fantáziagyakorlatok a perspektívával kapcsolatban, a reneszánsz kori művészetből vett motívumok felhasználásával. Új grafikai technikák bevezetése: pl. kollázs, tus, olajpasztell, linómetszés.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Dürer Melancolia c. művének másolására előkészítő gyakorlatokat végezhetünk. Dolgozhatunk szabadon a kép részleteivel, mint például a gömbbel, a poliéderrel, a szerszámokkal és eszközökkel. Figyelmet fordítunk a drapériákra, ruházatokra, tanulmányozhatjuk a természet jelenségeit (nappalt, éjszakát, szárazföldet, tengert, égboltot és földet), valamint az építészetet és az állatokat is. A képzőművészet reneszánsz kori alkotásainak másolását gyakoroljuk.

A természet-megfigyelésekkel összefüggésben a fa témával foglalkozhatunk, felmutatva pl. Rembrandt fa és tájkép karcolatait, Van Gogh fatanulmányait, pácrázzait. Ezek másolására, és a természetben végzett tanulmányokra is sorkerülhet.

Fantáziarajzok a perspektívához kapcsolódóan készülhetnek pl. fasor, városrészlet, ritmusokkal tagolt felület színperspektívával. A festészet és a grafika kapcsolódásának megragadása.

Játék a ritmusokkal: rajzi gesztusok ritmusos használata pl. ferde-vonalazás, pöttyözés

Kapcsolódási pontok

A főoktatás tantárgyai, különös tekintettel a történelem, magyar irodalom, geometria és a művészeti szaktárgyak ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Perspektivikus tanulmányok, egy reneszánsz kori grafikai mű másolása, feldolgozása; perspektívához kapcsolódó fantáziarajzok; színperspektíva; rajzi gesztusok.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok a perspektivikus tanulmányok készítésének területén továbblépnek, egyre pontosabb megfigyelésre és kitartóbb munkára képesek. A perspektívára vonatkozó ismereteiket fantáziarajzokban is hasznosítani tudják. A másolásban egyre pontosabb munkára képesek.

3.15.9. A 8.évfolyam

A 3.15.8. pontban leírtak szerint.

3.16. ZENE

Bevezetés: 1-4.évfolyam

A zeneoktatás célja messze túlmutat a zenélés tevékenységén, valamint a zene megismerésén és megértésén. A személyiség formálásban kreatív, nyitott, egymásra figyelő, közösségi ember nevelésében alapvető eszközünk lehet. Egyszerre fakad az ember legmélyebb belső világából (csak azon keresztül válik hallhatóvá), egyben, mint külső szellemi erő felépíti, gazdagítja és harmonizálja azt.

A zeneiség alapvető hármasságában (dallam, harmónia, ritmus) az ember lelki tevékenységeinek hármassága is tükröződik (gondolkodás, érzés, akarat). A zene fejlődése a különböző korszakokon átleképezi az emberi fejlődés tudatváltozásait és fellelhető az egyes ember fejlődési útjában is.

Körülbelül kilencéves koráig a gyermek, mint-érzékszerv nyitott lényként él a világban. Még kevéssé alakult ki a saját belső élete, eggyé válik az őt körülvevő világ folyamataival, kívülről érkező impulzusok irányítják. A zene is egyfajta atmoszférát teremt körük, amely hat rájuk, amelyben benne élnek, amely-mint a szobrász kezével, segít megformálni a zene táblás közeppontját, ami a reakciók közötti zenei műveléséhez és értő hallgatásához is szükségük lesz. Ebben az első időszakban a zene természetét igazítjuk a gyermek természetéhez. A kvint hangulat a gyermek kitárulkozó lelki állapotához alkalmazkodik. Ebben a kvint hangulatban (ahogy Rudolf Steiner ezt az életkor szakaszt jellemezte) a dallam, a harmónia és a ritmus jelenségei, a tiszta dallam minőségben találkozáskor, egy egységes szövetet alkotnak. Harmóniai akkordok még nincsenek jelen, az egyszólamúságban maradunk, mint ahogy alaphang és egyenletes lüktetésbe, illetve ütemekbe kényszerített ritmus sincsenek. Ahogy a pentaton dallamot sem köti meg az alaphang, úgy a szabadon áramló, beszéd szerű ritmus is inkább a ki- és belégzés nagyobb ívéhez igazodik. Ebben a korban a rendelkezésünkre álló időt nem fordítjuk zeneelméleti ismeretekre.

Kilencéves koruk után a gyerekek egyfajta tudati és lelki változáson mennek át. A világ teljes egység- érzését elválasztottság érzése váltja fel. Ugyanakkor csupán most kezdenek –kívülről rá látni az eddig megélt dolgok törvényszerűségeire.

A zenei nevelésben áttevődik a hangsúly a belső zeneiség kialakítására. Vezető szerepet kap a zenei minőségek közül a harmónia, azaz elkezdődik a többszólamúság felépítése az éneklésben és a hangszeres játékban is.

A szabadon áradó légzésszerű ritmusba beleszól az egyenletes lüktetés (szívdobbanás) és mérhetővé válik, majd később a nehézkedés, a súly is belehallatszik a zenébe és ez a ritmust ütemekrebontja.

A közös hangszereket (pl. pentaton furulya, gyermekhárfa, fa- és fém ütősök) gazdagítja - ha lehet minden gyermeknél - az egyéni szólóhangszer, amelyet már a bontakozó individualitást is figyelembe véve segítünk a gyerekeknek kiválasztani. Később ezek a sajátos egyéni utak újra találkozhatnak az osztályzenekarban. Az 1-4. osztály a lehető legsokrétűbb zenei élményszerzés időszaka. A zene elméleti oldala csak annyiban jelenik meg, amennyiben ez a közös, illetve az egyéni zenélésből természetesen fakad, így a kilencéves váltáshoz kötődik a merev kottakép újraélesztésének a képessége, amely a többszólamúság megjelenésével és az egyéni hangszer tanulásával is összefügg. A kottairás és -olvasás tanítása ekkor életkorilag helyes, lehetséges és fontos is. A Kodály-módszerre épülő zenepedagógiai gyakorlat sikerrel használható, ennek velejárója a magyar nemzeti hagyomány ápolása, hatalmas dalkincsének kiaknázása.

3.16.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az iskola első éveit az óvodához hasonlóan a „kvinthangulat” hatja át. Mégis változás, hogy az iskolában már elvárásként jelenik meg a gyerekek felé a zenei tevékenységekbe való bekapcsolódás; tehát éberebb jelenlétre van szükségük. A tanítás témáihoz dalok kapcsolódnak. Az éneklés áthatja az egész nap ritmusát, lehet jeladás, hangulatteremtés vagy átvezetés két mozzanat között. Az odaillő mesék, történetek megteremtik a hangulatot a zene hallgatásához és átéléséhez, illetve segítik egy-egy hangszer bemutatását és az irántuk való áhítat felébresztését.

A „kvinthangulat” egyik legfontosabb jellemzője a légzés minősége. Annak, hogy a gyerekek váltakozva hol maguk zenélnek, hol hallgatókká válnak ébresztő, harmonizáló hatása van a lelkükre.

Éneklés és mozgás még együtt járnak ebben az életkorban. A gyerekek csak a külső mozgás segítségével képesek egyfajta belső csendet, nyugalmat átélni, amire a zene befogadásához és műveléséhez szükségük van. Ez a mozgás nem néptánc. A dallamvilágot még nem köti „földhöz” a metrikus mozgás. De lehetnek népi gyermekjátékok, természetutánzó mozgások. A zene mozgó kép szerepét tölthetibe.

Az első osztályokban legfontosabb hangszer az emberi hang. Az éneklés mellett olyan egyszerű technikájú hangszereket ismertetünk meg a gyermekekkel, melyek sokféleségükben is egy egész érzetét próbálják táplálni a tanulóknak. Ezeket a hangszereket minden gyerek használja, néha egy időben, néha kisebb csoportokban, egyenként is.

Ebben a korban a gyermek még nem képes a saját hangjára ráfigyelni. Az intonáció a felnőtt tiszta hangja meg a jól behangolt hangszer hatására fokozatosan csiszolódik.

Előzetes tudás

Számtalan gyerekdal, dalos körjáték ismerete az óvodából Spontán énekbeszéd mozgásos játékokhoz kötődve.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekes anyag. Hallásfejlesztés.

Szabadon áramló „kvinthangulatú” dallamok a D E G A H D’ E’ hangtérben (nem igazán hangsorként használjuk), melyekkel hallás után ismerkednek meg a gyerekek a ritmus még össze van kötve a szöveggel, nem kötődik a mérőhöz, sem az ütemhez, hanem a beszéd szabad lélegző ritmusát követi.

Zene és mozgás teljes egysége.

Írány, hallás és térhallás fejlesztése különböző mozgásos-zenei játékok segítségével (pl. csukott szemű játékok).

Mesét, történetet –illusztrálnak|különböző hangszerekkel.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az éneklés mellett minden gyerek tanul hallás után játszani a gyermekhárfa és az ugyanúgy hangolt pentaton furulyán.

A hangszereken a tanár által előjátszott improvizált dallamokat, vagy már ismert dalokat játszanak.

Egyéb hangolt és nem hangolt hangszerekkel (pl. metallofon, fécskák, kavicsok, csengők, csörgő, triangulum stb.) minél sokszínűbb hangélményt nyújtunk a gyermekeknek.

Körjátékok, táncok, geometrikus formák lejárása különböző hangszerekkel. Népi gyermekjátékok, egyszerű pentaton népdalok megismerése.

Kapcsolódási pontok

A különböző epochákhoz kapcsolódó mesék illusztrálása, dramatizálása zenei elemekkel. Az éneklés mint jeladás, átvezetés két mozzanat között, hangulatteremtés.

Kulcsfogalmak / fogalmak

népdal, gyerekjátékdal, körjáték, különböző anyagok - fém, kő, fa - hangszínének minőségek hosszabb, rövidebb időtartamú hangok, gyors-lassú, furulyatechnika alapfogalmai (ujjak mozgása és a hangok változása közötti összefüggések)

A fejlesztés várt eredményei

Dalokat ismernek meg hallás után. Aktívan részt vesz az iskola vagy a helyi közösség hagyományos ünnepein, tematikus projektjein. Megismeri a gyermekdalokhoz kapcsolódó játékokat. Megtanulják helyesen használni

a pentaton furulyát, a gyermekhárfa, a pentaton xilofont, melyeken a tanár által előjátszott dallamokat és a már tanult énekeket játsszák. Találkoznak még sok más, különböző hangulatú, mozdulatú, hangszínű hangszerrel is.

Differenciálódik a zenei hallásuk. Bár zeneelméleti ismeretekkel, kottairással nem foglalkozunk, jelentősen fejlődik a ritmikai, dallamvezetési képességük.

3.16.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első osztályban megkezdett folyamat folytatódik, intenzívebbé válik. A második osztályban van az egyszólamúság kiteljesedése. Több figyelmet fordítunk a ritmikus munkára, de a ritmus még mindig nem

kapcsolódik a mérőhöz, továbbra is a dallam egy elemeként van jelen.

A dalok hangulatának kiteljesítésére és önálló zenei hangulatok felépítésére is használhatjuk a különböző hangszereket, melyeknek köre ebben az évben kibővíülhet. A hangszerjáték minőségére, a megszólaltatás mozdulatára, szépségére is fontos odafigyelni, és azt javítani is kell, bár a tanulás során még mindig a személyes példa a legfontosabb. A hangszerjátékot továbbra is utánnézéssel sajátítják el a gyerekek.

Előzetes tudás

pentaton furulya helyes használata, agyerekhárfa,xilofonés más kezdetleges hangszerek hangzásvilágának ismeretek összeszedettebb egyszólamú együtt-éneklés

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés.

Új dalokat ismertetünk meg a gyerekekkel, többek közt a különböző napszakokhoz, évszakokhoz kapcsolódóan, amelyek továbbra is a „kvinthangulatban” maradnak (D E G A H D' E' hangtér, szabad ritmus, egyszólamúság).

Szabad játék, beszélgetés a hangszerekkel, improvizáció.

A hallás fejlődését szolgálja, ha a gyerekek váltakozva énekelnek, zenélnek és hallgatják egymást.

A dalokat és hangszerjátékot kísérő geometrikus mozgások, illetve a hallást és a térbeli tájékozódást fejlesztő mozgásos-zenei játékok bonyolultabbá válnak.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az utánnézéson keresztül a ritmus és a dallam fokozatosan tudatosabbá válik (pl. a gyerekek csukott szemmel mutatják a dallam ívét a kezükkel).

A hangok első élménye (világos-sötét) továbbfejlődik és tér-élménnyé alakul (magas-mély). Bonyolultabb népi gyermekjátékok.

Kapcsolódási pontok

A hangszerjáték, éneklés a tanítás legkülönbözőbb fázisaihoz kapcsolódhat (pl. dramatizált állatmesék, fabulák, vagy a szentek életéről tanult történetek csodáinak illusztrációja).

Kulcsfogalmak / fogalmak

hangszerkíséret, hangos-halk, hangerő, magas hang - mély hang, különböző hangszínminőségek

A fejlesztés várható eredményei

Különböző hangszíneket, hangmagasságokat, ellentétes dinamikai szinteket hallás után megfigyel és reprodukál. Rövid dallamsorokat rögtönöz. A tanári instrukciók alapján alakít, finomít zenei előadásmódján.

A gyermekek dalkincse további –kvinthangulatú dalokkal bővül (állatokról, szentekről, napszakokról, évszakokról). Kialakul a magas, illetve mély hangok érzése. A furulya-, xilofon-, metallofon-, gyermekhárfa-játékban nagyobb biztonságra tesznek szert. Tudatosabbá válik a ritmus és a dallam különbözősége. Fejlődik az egymásra figyelés képessége (hol zenélők, hol hallgatók). Zenei hallásuk továbbfejlődik,

a hangszerjáték hatására tisztul az intonáció.

3.16.3. A 2-3. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermekek szellemi-lelki fejlődése lehetővé, sőt szükségessé teszi a zenei kihívások változását, így pl. a kottairás és -olvasás bevezetését. Egyre hallhatóbbá kell válnia az alaphangnak és beleszól a dalokba az egyenletes mérő. Ekkor érkezik el az ideje az egyéni, személyiségre szabott hangszer gondos kiválasztásának is. A legnagyobb feladatunk a belső zenei középpont kialakítása és megerősítése. Ennek a zenei centrumnak a megszületése az egyes gyerekekben feltétele annak is, hogy az első egyszerű lépéseket megtehessek az osztállyal a többszólamúság felépítésében.

Fontos megjegyezni, hogy ez az egész fent leírt zenei folyamat az osztály szellemi-lelki érettségétől, igényétől függően eltolódhat. Gyógyító, tápláló, ha minél tovább belemerülhetnek a –kvinthangulatba, amely minden később kibomló zeneiség ősforrása, így ennek elhagyását jobb késleltetni, mint siettetni.

Előzetes tudás

A számtalan dal ismeretéből adódó differenciált zenei hallás Furulya, hárfa, xilofon, metallofon stb. helyes használata Biztonság az intonációban, ritmikai elemekben.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag.

Hallásfejlesztés.

Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikai fejlesztés.

Kilépve a gyerekekkel a kvinthangulatból, az első lépés a modális hangsorok felé vezet (D, G vagy E alaphanggal, vagyis dór, mixolid vagy fríg hangsorok).

A gyermekhárfáról áttérhetünk a gyermeklára használatára, amely már alkalmas a hétfokúság és

többszólamúság megtapasztalására és amelynek a hangja is erősebb (van rezonátorteste).

Bevezetjük a C-szopránfurulyán való játékot, amelyet továbbra is utánnézéssel sajátítanak el Különböző szólóhangszerek bemutatása, amely az egyéni hangszerválasztást készíti elő.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Bevezetjük a többszólamúság legegyszerűbb formáit: kérdés-felelet (szóló-tutti), tartott hang, osztinató szólam, kánon, kvódrilbet

Jó gyakorlási lehetőséget nyújtanak mind az éneklésben, mind a furulyázásban, illetve lírázásban a magyar népdalok és más népek dalai is.

Tudatos módon kiemelhetjük a dalok ritmusát és a többszólamúság bevezetésével egyidejűleg megjelenhet a zenében a mérő, az egyenletes lüktetés is.

Elkezdjük a zenei írás-olvasás tanítását, az ötvonalas kotta, a violinkulcs, a hangmagasság lejegyzését, szolmizációt Kodály-módszer szerint.

A hangjegyírást legkönnyebben a furulyázáshoz köthetjük

Kapcsolódási pontok

Az epochák témáihoz (mesterség, házépítés, Ótestamentumhoz kapcsolódó héber) dalok, kánonok megismerése, munkadalok és az ehhez kapcsolódó jellegzetes mozgások, ritmusok.

Kulcsfogalmak / fogalmak

kíséret, népdalfeldolgozás, vonal-vonalköz, pótvonat, kezdőhang –záróhang, osztinató, dallam, dallamsor, kánon, hangjegy, forte-piano, halkítás-erősítés, dallam- ésszöveghangsúly, hétfokúhangsor, pentaton, ötvonalas kotta, violinkulcs, hangmagasságok, szolmizációs elemek fogalmainak megismerése, a mérő, egyenletes lüktetés, hangsúlytudatosítása

A fejlesztés várt eredményei

A zeneművek befogadásában kreatívan használjáképeletét.

Életkori sajátosságának megfelelően képessé válik a zeneművek érzelmi és intellektuális befogadására.

Adott szempontok alapján figyeli meg a hallgatottzeneművet.

Kitágul a gyermekek hangzásvilága, megismerkednek egyes modális hangsorokkal.

Ebben az évben fokozatosan képessé válnak az egyszerű többszólamúság átélésére, kipróbálására (kánon, kvódrilbet, osztinató, orgonapont), mind az éneklésben, mind a hangszeres játékban.

Megismerkednek a C-szopránfurulyával és a hétfokú gyermeklírával.

Képessé válnak a ritmus és a mérő kihallására a dalokból. Tovább bővül a népdalkincsük.

Megkezdik az ismerkedést a szolmizációs hangokkal, az ötvonalas kottával.

3.16.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban a zenei tevékenységek között hangsúlyosabb lesz a ritmikus munka, mint eddig, bár még a harmónia a legfontosabb. Főleg az egyenletes mérő sokrétű gyakorlása kerülhet előtérbe. Az alaphang most már teljes súllyal jelen van. A –kvinthangulatl és a klasszikus zene dúr-moll kettőssége között fontos átvezető minőség lehet ebben az életkorban a modális zene sokrétű világa (régizene, magyar és más népek zenéje), amelyben még bármely hang alaphanggá válhat.

A negyedik osztályban fontos, hogy minden gyerek tanuljon egyszerű dallamokat lapról olvasni.

A törtek tanulásához kapcsolódóan, mely a főoktatás egyik kulcsfontosságú korszaka, a hangok időbeli értékével kiemelten foglalkozunk, megtapasztalás és tudatosítás szintjén. Megjelennek az egyszerű ütemek.

Hangsúlyt fektetünk az egyéni szereplésre, a reszponzoriális vagy concerto formák ösképzésének megismerése kapcsán (szóló-tutti).

Előzetes tudás

Kottaolvasási alapelemek birtokában vannak. Számtalan hangszeres és énekes dal ismerete.

Többszólamúsággal kapcsolatos alapfogalmak ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés. Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikaifejlesztés.

Továbbra is a modális hangsorok sokszínű világában maradunk (népdalok, vándordalok, trubadúr énekekstb.).

A gyerekek lehetőséget kapnak a szóló minőség megélésére.

Elkezdődhet az ismerkedés a néptánc bizonyos elemeivel (kör-, illetve láncforma).

Bevezethetjük a C mellé az F-hangolású alt, de akár a C-tenorfurulyát is, a középkorú zene kvint-párhuzamos (faux-bourdon kíséretes) formájában.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kánonok, kvódlitbetek, egyszerű kétszólamú éneke hangszeren is.

Lehetőséget adhatunk, hogy játékos formájában vezényeljenek a gyerekek (hangerő, tempó, ritmus jelzése egyéni kézmozdulatokkal, szóló-tutti beintése).

Megerősödik a ritmikus munka a gyerekekkel: különböző ritmusok körbeadása lábbal, tapssal, irányváltások a körben, ritmuskánonok, két különböző ritmus egyszerre, ritmuskíséret a dalokhoz.

Sokféle módon gyakoroljuk a mérő, ritmus és dallam kapcsolatát.

Újféle ütőhangszereket vihetünk az osztályba (térdfákat, különböző nagyságú dobokat).

Folytatódik és hangsúlyosabb lesz a szolmizálás és a kottaírás-olvasás tanulása.

Dallamdiktálás, egyszerű dallamok lapról olvasása hangszerrel és énekelve is.

Megismerkednek az ütemekkel, egyszerűbb ritmikai elemekkel.

Az élő zenéből kiindulva tudatosítjuk az egyszerű zenei formákat.

Kapcsolódási pontok

A honismeret tantárgyhoz kapcsolódóan előtérbe kerül a magyar népdal (Kodály Zoltán: Hány János.)

A törtek megismeréséhez kapcsoljuk a hangjegyértékek (az idő törtjei) elsajátítását.

Kulcsfogalmak / fogalmak

néptánc, tempogiusto, magyar népszokások, jeles napok, táncház, zenekar, duó, duett, szólóének, ritmus, szünet, ütem, ütemvonal, záróvonal, ismétlőjel, visszatérés a zenében, vagy ABAforma, ütemmutató, ritmushangszer, rögtönzés, ritmuskánon

A kottaolvasás-íráshoz szükséges elméleti alapfogalmak: hangmagasság, ritmus, hangjegyértékek, egyszerű ütemek, szolmizáció.

Egyszerű formai elemek alapfogalmai.

A fejlesztés várt eredményei

Egyszerű ritmussorokatrögtönöz.

További modális dallamokat, népdalokat, vándordalokat, trubadúr énekeket stb. tanulnak meg énekelni és hangszeren játszani.

Bonyolultabb kánonokat, kétszólamú darabokat képesek énekelni. Jelentőset fejlődik a ritmusérzékük, hangfantáziájuk.

A dalokat képesek más ritmussal kíséreni.

Ismerik a szolmizációs hangok és hangnevek használatát.

Egyszerű dallamokat képesek lapról énekelni, illetve hangszeren játszani.

Elkezdik a tanulmányaikat egyéni szólóhangszereiken.

Kialakul az osztályközösség „zenekara”, együttese.

Bevezetés 5-8.évfolyam

Ebben a korban a gyerekek zenei világát a -terchangulat jellemzi. A modális hangsorokat a dúr-moll (kis és nagyterc) kettőssége, az érzésvilág polaritásának vidám-szomorú, világos-sötét zenei megszólalása váltja fel. Következő lépésként pedig a terchangulatban megjelenő szubjektív lelki kifejezés a tudás felé fordul.

Az eddig megszerzett tapasztalatokat tovább lehet tudatosítani. Ebben nagy segítséget nyújthat a Kodály-koncepcióra épülő zenepedagógiai gyakorlat, ennek velejárójaként a magyar nemzeti hagyomány ápolása.

Fontosak a szabad improvizatív zenei gyakorlatok, játékok, melyek intenzíven járulnak hozzá az egymásra figyelés, formaérzék, szociális képességek kialakulásához. Megerősödik az összetartozás érzése, az egyén helye az egészben.

Az óra legnagyobb része továbbra is közös zenéléssel telik. A zenehallgatás valódi képessége a zenei aktivitásból születik meg azáltal, hogy ez a külső aktivitás az évek során belső lelki mozgékonyossággá alakul át. Ez a sorrend a 9-10. életév után fokozatosan megfordul, s ettől kezdve az intenzív belső aktivitásból kell, hogy a füllel is hallható zenei tevékenység megszülessen.

3.16.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben folytatódik az előző évben elkezdett munka.

Ötödik osztályban feltétlenül időszerű, hogy most már a gyerekek kezdjenek el alkalmazkodni a zene törvényeihez és ne fordítva.

A gyerekeknek újfajta igénye ébred belemerülni a harmónia minőségébe (modális harmóniák, illetve átmenet a dúr-moll világába) és ez lehetővé teszi, hogy olyan többszólamú darabokat énekeljünk velük, melyek felbecsülhetetlen értékű alapot szolgálnak a későbbi zenei tevékenységeikhez. Ebben az életkorban az alaphang viszonyítási alap lesz számukra, ez megnyitja az utat a modális zenéből a dúr-moll világa felé. A többszólamúságban a valódi kétszólamú polifóniához érkezünk el. Fontos, hogy ebben a kétszólamúságban addig maradjunk, amíg biztosan nem képes az osztály (vagy legalább a többség) a zenei tevékenység közben a másik szólamra is figyelni). Csak ekkor érdemes a szólamok számát növelni, illetve bonyolultabb darabokat választani.

Az osztályközösség „zenekara” a szoprán, alt, tenor, basszus, azaz a teljes furulya-család hangszereit magába

foglalhatja, és esetenként már a gyerekek egyéni hangszereit is be lehet vonni a közös zenélésekbe. Bár a kotta szerepe évről évre nő, a gyerekek továbbra is tanulnak komoly darabokat hallásután.

Előzetes tudás

Csaknem az egész osztály tisztán intonál. Képesek tartani a saját szólamukat a többszólamúság keretén belül. Egyszerű kottát leolvasnak lapról (hangszeren és énekelve). Ritmikai biztonság.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés. Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikai fejlesztés.

Áttérés a dúr-moll hangrendszerekre. Népballadák, nehezebb, díszesebb népdalok. Valódi két-, esetleg háromszólamúság.

Nagyobb koncentrációtigénylő „szociális” hangszerekkel ismerkedhetünk meg (pl. vasrudak, hangolt gongok). Egy-egy ügyesebb gyerek már behozhatja a saját szólóhangszerét és bevonhatjuk a közös zenélésbe (ezzel gyakran a hangszertanuláshoz is új lendületet adunk).

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Ritmusdiktálás furulyával. Ütem és ritmus kapcsolatának érzékeltetése. Hangbemelegítők. Hangértékekhez kapcsolódó ismeretek fejlesztése, tudatosítása. Bonyolultabb ritmusképletek (pontozás, szinkópa, felütés) megismerései. A dúr és a moll hangsor megismerése. Az alaphang felismerése. Újabb ütemjelzések.

Kapcsolódási pontok

A történelem epocha hangulatához kapcsolódnak a gongok, csövek, vasrudak, valamint szanszkrit, görög szövegű dalok. Szomszédos országok népdalai, balladái, néptáncai a földrajz epocha háttereként. Népies műdalok a magyar költészethez kapcsolódóan.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Újabb szakkifejezések: ötvonalas kotta, G-kulcs, oktáv, allegro, felütés, da capostb. A zeneelmélet ritmikai, dallami, formai területeinek összes alapfogalmának ismerete.

régi és új stílusú népdal, kvintváltás, ereszkedő és kupolás dallamvonal, tempogiusto, parlando, rubato, mezzoforte, népi és klasszikus hangszercsaládok éhsangszerek, kis éles, kis nyújtottritmus, tizenhatod, váltakozó ütem, dúr-molljelleg, dúr, természetes moll, abszolúthangnevek, tempójelzés

A fejlesztés várt eredményei

Csoportosan vagy önállóan, életkorának és hangi sajátosságainak megfelelő hangmagasságban énekel,

törekszik a tiszta intonációra, kifejező, a zene stílusának megfelelő előadásra.

Változatosan tudja alkalmazni a tempó és dinamikai, előadási utasításokat (tempogiusto, parlando, rubato, piano, mezzoforte, forte).

A tanult dalokhoz kapcsolódó dramatizált előadásokban osztálytársaival aktívan részt vesz.

Aktívan részt vesz az iskola vagy a helyi közösség hagyományos ünnepein és tematikus projektjeiben.

A tanári instrukciók alapján alakít, finomít zenei előadásmódját.

A gyerekek fokozatosan megismerkednek a dúr-moll hangzással, illetve hangsorral. Újabb népballadákat, nehezebb, díszesebb népdalokat tanulnak.

Biztonságot szereznek a kétszólamú éneklésben, mely mellé esetenként harmadik szólam is társulhat. Diktálás után képesek ritmusokat leírni.

További ütemeket, ütemjelzéseket ismernek meg. Ismernek alapvető zenei szakkifejezéseket.

Csaknem teljesen tiszta intonáció.

Furulyajátékuk technikailag nagyot fejlődik.

3.16.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztésicél

Az óráknak egyre fontosabb szempontja az esztétikai élvezet, komolyan lehet, sőt kell is dolgozni a zenei megszólaltatások minőségén.

Megjelenik a zene és dráma kapcsolata, például az opera műfajában (Mozart: Varázsfuvola).

A gyerekeknek új élményt adhat más osztályokkal együtt formális énekkarban együtt énekelni, ezért jó, ha van középtagozatos kórus. Az akusztika tanulmányozása során (fizika főoktatás) a gyerekek találkozhatnak a zene tudományos vonatkozásaival, pl. a rezgő Chladni-lemezek (a zenei hangok különböző térbeli formáit jeleníti meg), felhangok, illetve elkezdődhet a különböző anyagok hangszínének felfedezése.

Feltétlenül jó, ha az egyéni hangszerek ebben az évben visszatérnek az osztályba és helyet kapnak az zenei munkában. A háromszólamúság mind az éneklésben, mind a hangszeres játékban biztosan megcélozható. Az eddig elsajátított, többnyire magyar dalkincs az európai népek dalaival bővül.

Előzetes tudás

A dúr-moll hangsor ismerete

Biztonság a két- és háromszólamú darabok éneklésében

Ismerik az ütemeket, ritmikai értékeket, egyszerűbb ritmusképleteket.

Ismerik az alapvető zenei szakkifejezéseket.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés. Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikai fejlesztés.

Hangszeres zene: egyszerűbb reneszánsz és barokk táncok, átíratok a meglévő hangszerekre és képességekre. Az improvizációhoz kötődve elkezdődhet a zenei ítélet és ízlés fejlesztése (hogyan indult, hogyan ért véget, figyeltek-e a zenélők egymásra?)

Újabb formai elemek bevezetése. Kamarazenélés, osztályzenekar.

Középtagozatos kórus, klasszikus háromszólamú darabok. A zene találkozása a mozgással a néptáncban.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Népi táncdalok, népballadák. Európai népdalok.

Improvizatív énekgyakorlatok (megírt ritmushoz dallamot találni, kérdés-felelet játék, hanggal vezetés egy, illetve két csoportban, visszhang-éneklés stb.).

Improvizációs gyakorlatok (hangbeszélgetések egyénileg vagy csoportban, vezénylések, csoportos improvizáció a megadott témára, illetve előre megbeszélt instrukciók szerint: dinamika, sűrű-ritka, tempó stb.).

Egyszerű kánonok komponálása.

Kottaolvasás és írás gyakorlása, előjegyzések helyes olvasása.

Hangnemek megismerése és felismerése. Párhuzamos hangnemekkel való munka. Találkozás akvintkörrel.

Hangközök hallgatása, megismerése.

Dallamalkotás improvizációval és annak helyes lejegyzése.

Kapcsolódási pontok

Akusztikai elemek a fizikai tanításához kapcsolódóan Oktáv, kvint, terc arányai

Európai dalok a földrajz epochához

Középkori zene, latin szövegű dalok a történelem epocha háttéréként

Kulcsfogalmak / fogalmak

Madrigál, módosított hangok, módosítójelek, előjegyzés, relatív szolmizáció, hangrezgés, kvintkör, párhuzamos hangnemek, hangközök, arányok, frekvencia, felhangok

A fejlesztés várt eredményei

A tanult ritmikai és dallami elemeket alkalmazva egyszerű ritmussorokat, dallamokat kiegészít és improvizál.

Kérdéseket vet fel a zenemű üzenetére és kifejezőeszközeire vonatkozóan, többféle szempontot érvényesítve

alkotvéleményt.

Hangszerkíséretes dalokat énekel, tanára vagy hangszeren játszó osztálytársakíséretével.

Klasszikus három, esetleg négyszólamú (Taizé) darabokat képesek a gyerekek énekelni. Saját hangszereikkel is be tudnak kapcsolódni a közös zenélésbe.

Négyszólamú furulyazenekar, dalok kísérete, kamarazene, szólóhangszer bemutató, osztályzenekar.

Az improvizációs gyakorlatok közben fejlődik a zenei ítéltéképességük és ízlésük.

A kottairás-olvasásban megtanulják az előjegyzések helyes olvasását.

Felismerik a dúr és moll hangnemeket, valamint egyszerűbb hangközöket. Megismerkednek a kvintkör fogalmával.

3.16.7. 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az életkorban feladatunk, hogy felébrezzük a minőségi zenei hangzás igényét és vágyát a gyerekekben. Segíthetünk első ítéleteiket megalkotni a zenéről. Megtanulják megkülönböztetni az egyes művek karakterét. Javasolt a diákok zenei műveltségének szélesítése koncertlátogatások segítségével is.

A ritmus egyre inkább a mérőhöz kötődik, és most már határozottan belép a zenébe a súly. Ekkor érdemes bevezetni az afrikai dobokat. A főoktatásban az év központi témája a reneszánsz korszak, illetve a reneszánsz életérzés, ami kiemelt helyet kaphat a zeneórákon is (reneszánsz tánc, az egyházi és világi zene ellentéte, a tökéletes szépség keresése, a féktelen öröm- és szabadságérzés). Ehhez az időszakhoz kapcsolódóan elkezdhetünk foglalkozni a zeneszerzők életrajzávalis.

Fontossá válik ebben az életkorban a hangképzés, hiszen mind a fiúk, mind a lányok (ha kisebb mértékben is), ekkor esnek át a hangváltáson. Általában megjelenik a basszus hangszín, s ezzel együtt a négyszólamú éneklés lehetősége.

Előzetes tudás

Képesek négy szólamban énekelni, figyelnek az összhangzásra. Egyre jobban eligazodnak a kottában. Az énekelt kórusműveket hangszeren is elő tudják adni.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés. Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikai fejlesztés.

A különböző kultúrák dalai. Reneszánsz világi és egyházi zene.

Ismerkedés az opera műfajával, áriák közös éneklése (pl. Monteverdi: Orfeusz, Mozart: Varázsfuvola).

Hangszeres csoportok, osztályzenekar, esetleg közép-tagozatos zenekar.

Osztálykórus vagy alsó tagozatos diákkórus.

Hangszeres zene reneszánsz, barokk, klasszikus zeneirodalomból.

A gitár megismerése (kadenciák, akkordok fogalma.)

Zenei életrajzok (főként reneszánsz, de lehet barokk zeneszerzők élete is: Palestrina, Monteverdi, Bach).

Harmóniák megfigyelése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Négyszólamú madrigálok hangszeres vagy vokális megszólaltatása.

Egyszerű műdalok, duók kísérettel, szintén közösen énekelve (Monteverdi, Carissimi, Purcell, Mozart, Haydn, stb.).

Hangképzés.

Új hangszerek (gongok, vas- és bronzrúdak, tam-tam, líra, zengőhárfa, vonós pszaltérium) és klasszikus hangszerek közös improvizációja.

Ritmikus improvizációk afrikai dobokkal és beszédhangokra is. A basszuskulcs bemutatása.

Tempó, ritmus, dinamika drámaiságának tudatosítása. Újabb ritmusképletekkel való ismerkedés, ütemváltások.

Többszólamú ritmusok (Orff) lejátszása ütőhangszereken.

Kapcsolódási pontok

A világ népeinek zenéje a világtörténelem epochához.

A reneszánsz kor egyházi és világi zenéje a reneszánsz epochához. Afrikai sajátosságok és ritmusok, afrikai dobok – földrajz.

Hangszeres improvizációk keleti zenére – földrajz.

Kulcsfogalmak / fogalmak

vegyes kórus, harmóniai elemek, műfajok (opera, oratórium), agogika. kadenciák, akkordok, acappella, kamaraének –társasének, versmegzenésítés, karmester, karvezető, cselekmény, műfaj, hangzat, hármashangzat

A vegyeskar szólamai (szoprán, mezzo, alt, tenor, bariton, basszus).

A fejlesztés várt eredményei

Megfigyeli az egyes hangszerek hangszínének a hangszerjáték és az előadásmód különbözőségéből adódó karakterét. A zeneművektől inspirálódva produktívan használja képzeletét, megfogalmazza a zene keltette érzéseit, gondolatait, véleményét. A világtörténelem epochához kapcsolódva különböző kultúrák dalait tanulják meg. Elmélyednek a reneszánsz kor énekes és hangszeres zenéjében. Találkoznak az opera

műfajával, áriákat tanulnak meg. Saját hangszereiket egyre több formációban használják improvizatív módon is. Megismerkednek különböző fontos zenei életrajzokkal. A kottairás-olvasás terén a basszuskulcs megismerése a feladatuk. További hangközöket képesek felismerni.

3.16.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Folytatjuk a zenei élvezet, mint cél megerősítését, és az ítélőképesség kiművelését. most már megvitathatjuk a zenei stílus és karakter kérdéseit is. A gyerekekben feltörő erős igazságérzet, magányosság és az önálló egyéniséggé válás igénye tükröződhet a romantikus szólódalokban. Ebben az évben folytathatjuk az ismerkedést a kiemelkedő jelentőségű zeneszerzők életútjával, egészen a romantikus korszakig. Felerősödik az oktáv-élmény, mint a saját szellemi út keresése, mint önmagam központjának felfedezése (tritónusz problematika, feszültség-oldás). Tovább erősödhet, bővíülhet a ritmikus munka a gyerekekkel, a dobolás, folytatódhat az egyes ütemek, ütemváltások, bolgár ritmusok megismerése, átélése. Ez az év lehet a valódi négyszólamúság (igazi tenorral és basszussal) megszületésének ideje az osztályban, amely a közös éneklés

új dimenzióit nyitja meg a gyerekek számára.

Emellett még további figyelmet igényel a fiúk változó hangja, feltétlenül szükséges a hangképzés.

Előzetes tudás

Jól összekapcsolódik a hallás utáni (nem tudatos) és a kottakép utáni (tudatos) zenei szöveg gyors elsajátítása. Jól kifejlesztett ritmusérzék. Jártasság a többszólamú zenében. Ismerik a négyszólamú vegyes kórus hangzásminőségét.

Tantárgyi fejlesztési célok

Zeneművek, énekesanyag. Hallásfejlesztés. Zenei írás, olvasás. Zenei ismeretek, ritmikai fejlesztés.

Balladák, műdalok, spirituálék kísérettel.

Kettő-négyszólamú dalok a capella és kísérettel (saját hangszereken). Többszólamú énekes és hangszeres improvizáció.

Szavalt, ritmikus kórusok és spirituálék. Dúr és moll kontrasztja.

Az évzáró drámaelőadás zenéjének megalkotása.

Hangszeres zene: romantikus átíratok.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Ritmus- és dallamdiktálás

Improvizált zárlatok

Folytatódik a hangnemekkel való ismerkedés

Hangszeres technikai fejlődés

Életrajzok folytatása (klasszikusok és romantikusok, pl. Mozart, Beethoven, Schubert, Liszt, Erkel)

Kapcsolódási pontok

A magyar irodalomban tanult versek zenés feldolgozásai

Idegen nyelv (angol, német) irodalmi szemelvényeinek zenés feldolgozása

A világháborúk korszakának dalai

Kulcsfogalmak / fogalmak

3/8-os ütemmutató, 6/8-os ütemmutató, felütés/súlytalankezdés

A műfajokkal kapcsolatos kulcsfogalmak

Gitártechnikai és harmóniai fogalmak

Funkciók: tonika, szubdomináns, domináns

A fejlesztés várt eredményei

Követni tudja a zenei elemek összetartozását, egymást kiegészítő vagy egymástól eltérő struktúráját, a zenei kifejezésben betöltött funkcióját. A zeneművek befogadásának előkészítése során részt vesz olyan közös kreatív zenélési formákban, melyek segítenek a remekművek közelébe jutni, felhasználja énekhangját, az akusztikus környezet hangjait, ütőhangszereket, egyszerűbb dallamhangszereket. Képessé válik a zeneművek érzelmi és intellektuális befogadására. Megfigyeli és felismeri az összefüggéseket zene és szövege, zenei eszközök és zenei mondanivaló között. Újabb operaáriákat, műdalokat és balladákat, illetve spirituálékat tanulnak kísérettel. Négyszólamú darabokat énekelnek a capella, illetve kísérettel. Képesek több szólamban improvizálni hanggal és hangszerrel egyaránt. A hangnemeket most már biztosan ismerik fel, különböztetik meg egymástól. További életrajzokkal ismerkednek meg (klasszikusok és romantikusok).

3.16.9. A 8.évfolyam

A 3.16.8. pontban leírtak szerint folyik a munka.

3.17. DRÁMA

Bevezetés:

A dráma szerepe a kompetenciák kialakításában

A dráma, mint művészi és művészetpedagógiai tevékenység olyan képességek megalapozásában vesz részt, mint az árnyalt önkifejezés, a kommunikáció, az együttműködés, az igényesség és a szépség iránti fogékonyság, a kreativitás, az alkotóképesség, a felelősségtudat. Ezek a képességek olyan kompetenciák kialakításában játszanak fontos szerepet, mint a kulturális kompetencia (gondolatok, élmények és érzések kreatív kifejezése), a kommunikáció, a személyközi kompetencia (a személyközi készségek hatékony alkalmazása a köz- és magánéletben) és a vállalkozói kompetencia (az egyén felelőssége saját cselekedetei iránt). Ily módon a drámával való foglalkozás célja nem művészek nevelése, hanem a művészi tevékenységen át a minden egyes gyermekben szunnyadó saját képességek és életcélok kibontakoztatása. A tehetséggondozás természetesen részét képezi afeladatoknak.

A dráma a testi kifejezőképességek gyakorlásával hatással van az érzékek fejlődésére, a térbeli tájékozódásra, a verbális és nem verbális kifejezőeszközökre, a mozgás harmóniájára és a beszéd tisztaságára. Mint közösségi tevékenység elősegíti a mások iránti empátia és megértés kifejlődését, a kapcsolatteremtést, tudatosítja

a közösségi együttélés szabályait, ezáltal hatással van a gyermek morális fejlődésére. Segít abban, hogy belső értékeit konstruktívan tudja a közösség javára fordítani. Mint alkotó tevékenység hozzásegíti önálló, a világra nyitott személyiségének kifejlődését.

A dráma természeténél fogva szorosan és tudatosan kapcsolódik más művészi és testi nevelést szolgáló területekkel: az euritmiával, a beszédműveléssel, az irodalommal, a testneveléssel és Bothmer-gimnasztikával, a zenével, a képzőművészetekkel és a mesterségekkel. Mint összetett terület, megjelenhet önálló óraként, de átszövi a tanítás napi gyakorlatát.

Témakörök:

Csoportosjáték

- érzékek fejlesztésére irányuló gyakorlatok

- térbeli tájékozódást segítőgyakorlatok
- koncentráció, a figyelemiskolázása
- memóriafejlesztése
- ritmusérzékfejlesztése
- utánzásra és fantáziára épülő beszéd- és mozgásgyakorlatok
- rögtönzés
- egyéni és csoportos improvizáció
- improvizáció és dramatizálás szövegre, zenére, képzőművészeti alkotásra
- bábok és maszkok alkalmazása gyakorlatokban és előadásokban

Történetfeldolgozása

- tananyag feldolgozása drámai eszközökkel (tanítási dráma)
- alapvető dramaturgiai ismeretek elsajátítása
- irodalmi művek – drámák, drámarészletek, versek elemzése, feldolgozása
- a népi kultúra, hagyományok, ünnepek megismerése, felelevenítése
- Saját történetek feldolgozása
- Műalkotások feldolgozása

Színház nyelvénemegismerése

- színházi előadások megtervezése, próbái és kivitelezése
- napi rítusok, évkörhöz tartozó ünnepek megformálása
- a színház alapvető eszközeinek megismerése, tudatosítása
- különböző színházi irányzatok, stílusok, alkotók megismerése
- dramaturgiai alapfogalmak
- színházi műfajok, stílusok
- színházi előadás megtekintése
- dráma- és színháztörténet
- dráma- és színházelmélet
- kortárs dráma és színház
- színjátékos tevékenység (vers- és prózamondás, jelenet, előadás stb.)

Megismerő- és befogadókészség

- színházi produkciók értő elemzése
- a nézői szerep nevelése

Beszédművelés

Kiemelt területként jelenik meg a beszédművelés, amely az anyanyelv tanításához is szorosan kapcsolódik. A gyermek a második hét év során kezdetben teljesen tudattalanul éli meg a beszéd ritmusát, tagoltságát, dallamát. Csak a 9. életévtől kezd mindez tudatosulni benne. A 12. évet elérve alakulnak ki képességei és

igénye, hogy a beszéd zeneiségén túl annak gondolatiságát is megélje és megragadja. A pubertással nyílik meg annak lehetősége, hogy a költészet drámaiságát is átérezze.

Egy másik megközelítés szerint a gyermek beszédhez való viszonya három felismerhető fejlődési lépcsővel is jellemezhető:

- Az 1-3. osztályban a gyermeknek a grammatikailag helyes beszéd érzékelése és elsajátítása a legfontosabb. Az elsődleges feladatunk megtanítani pontosan hallani.
- A 4. és 5. osztályban a szép beszéd érzékelése és az erre való törekvés a születőben lévő Ént kapcsolja kialakult fizikaitestéhez.
- A 6-8. osztályban a beszéd hatalmának megérzése történik, amikor fokozatosan tudatosul a kamaszkorba lépő ifjú emberben, hogy beszédét uralni, céljának megfelelően használnitudja.

A dráma szerepe a Waldorf-iskolában

A Waldorf-iskolák életét összetett módon szövi át a színház és a dráma szeretete és ápolása. Ez a művészeti ág az ókori görögöknél született meg, előzményeit a rítusokban és a mimes játékokban találjuk. Az egyes társadalmakban mindig az adott világgépnek megfelelő színházi és színpadi formák alakultak ki. A mai színház ismét feloldja a klasszikus formákat és kísérleteiben visszanyúlik az alapokhoz. A pedagógiában a gyermekek életkorának és tudati fejlődésének megfelelő módon kapcsolódunk a dráma és a színház változatos formáihoz, eszközeihez.

A napi szokások, kis rítusok gyakorlása (pl. bizonyítványvers, reggeli fohász stb.), az évszakünnepek, ahol egy-egy osztály bemutatószerűen ízelítőt ad az adott időszakban tanultakból, az éves színdarab, a közösségi ünnepek, például a Mihály-napi mérlegelés lehetőséget ad a kitágított értelemben vett színháziformákgyakorlásáramindazaktívrésztvételmindabefogadásoldaláról. Azévevsszíndarabokbemutatására sok iskolában szokás drámanapot tartani, máshol az osztálytanító maga választja meg a bemutató időpontját. Az évkörben két időszak különösen alkalmas erre: a farsang és a pünkösd, mely utóbbi az újjászületett közösség ünnepe.

A felsorolt tevékenységeknek köszönhetően a művészi megmutatkozás szokássá válik, így a felső tagozatban, amikor a dráma már önálló óraként jelenik meg, a tapasztalatokra építve lehet megkezdeni az eszközök tudatosítását. Mindez a napi szertartások megélésétől a megmutatkozás öröme át a 12.-es

színdarab minden művészetet magába foglaló eseményéig ível, ahol a fiatal emberek már saját mondanivalójukat mutatják meg tanáraik segítségével aközösségnek.

3.17.1. Az 1-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A kisgyermek számára a világ ugyanúgy egységet alkot, ahogy a görögöket megelőző időkben a rítusokban a művészetek, a tudomány és a vallás. Ezért a drámai tevékenységek is szoros egységben élnek a többi művészi tevékenységgel.

A főoktatás ritmikus részében bőségesen nyílik lehetőség a csoportos játékokra, a napi szintű gyakorlás pedig lehetővé teszi, hogy az érzékek, az emlékezet, ritmusérzék stb. fejlődését célzó gyakorlatok valóban képességeket hozzanak létre. Fontos, hogy a szövegek tanulását még mozgás kíséri, ami a gesztus későbbi alapja lesz. A szerepbe lépést természetes módon és sokszor metakommunikációval tanulják meg a gyermekek, amikor egy gyertya meggyújtása vagy egy csengő hang jelzi a következő esemény kezdetét. A dráma szempontjából alapvetően fontos a rend, a csend jelentősége, a közös mozdulás élménye – ezek képezik alapját a későbbi színpadi jelenlétnek.

Előzetes tudás

A Waldorf-óvodában az ünnepekhez kapcsolódó dramatikus játékok.

Tantárgyi fejlesztési célok

Érzékek, alapképességek fejlesztése. A drámai tevékenység megalapozása, a rend, a csend, a szerepbe lépés, a közös mozdulás, a rítus megélése. Közös szövegmondás, szó és mozdulat egységének megteremtése. Népi hagyományok megismerése, az évkör ünnepeinek átélése közös tevékenységen keresztül. Dramatizált történetek előadása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A játék, beleértve a dramatikus játékokat is, ebben az életkorban a maga természetes formájában fakad agyermek lényéből. A tanár elsődleges feladata, hogy minőségi táplálékot adjon a gyermekek képzeletének, életkornak megfelelő, archetipikus képeket hordozó mesék, legendák, történetek, irodalmi művek, versek feldolgozásával. Emellett - mivel a civilizációs ártalmak (a televízió, a filmek, számítógép hatása) rombolják

a természetesen meglévő játéktevékenységet - fontos, hogy tudatosan ápolja és védje a játék agressziótól mentes, képzeletre épülő, tisztaformáját.

A történetek feldolgozásánál érdemes törekedni a kevés, de minél több fantáziával alkalmazható eszközre. A gyermek tudattalanul megtanulja, hogy minden mozzanatnak jelentősége van. A díszletek, jelmezek egyszerűek, de szépek legyenek.

Az alsóbb osztályok színdarabjai inkább zenei és mozgásos elemekkel átszőtt dramatikus történetmesélésnek tekinthetők, az igazi drámai erő (konfliktus, katarzis, karakterformálás stb.) még csak érintőlegesen van jelen. Fontos, hogy minél több verses-ritmusos szöveggel dolgozzanak a gyerekek, a szövegek nagy részét kórusszerűen recitálják.

A darabot az osztálytanító választja, esetleg írja. A választást pedagógiai szempontok vezetik. Ilyenkor érdemes átgondolni, van-e olyan erkölcsi természetű probléma (pl. az osztályközösség valamely nehézsége, egy gyermek körül kialakult konfliktus stb.), amelynek megoldásában az adott mese utat mutathat. Van-e olyan fontos eszmei-morális tartalom, amelyet az osztálytanító szeretne mélyen elültetni a gyermekekben. Szempont lehet egy-egy gyermek szerepbe hozása, egy neki szóló szerep megélésének jelentősége. A színdarab óriási lehetőség: mélyebb, akarati-érzelmi szinten átjárja a közösség minden egyes tagját, a tanulás élményszerű és maradandó formája.

Az éves színdarab formájának kialakításakor kisiskolás korban törekedni kell a bensőségességre a helyszín megválasztásában, a nézőtér és a színpad viszonyának kialakításában. Az előadás az évben tanultak örömteli megmutatása legyen.

Beszédművelés

1. osztály

Mivel az utánzás igen erős, a tanár beszédpéldája az első években meghatározó. A mesélés legyen epikus (hang, ritmus, gesztus), a kiejtés jól artikulált, a légzés kiegyensúlyozott, a tónus meleg. Kerüljük a drámaiságot! A gyerekek a ritmikus részben rövidebb verseket, mondókákat mondanak együtt mindig mozgással (nagy és finom mozgás) kísérve. A ritmus még egyenletes belső ritmus (mérő). A betűtanításhoz kapcsolódóan fejlesztjük fonémahallásukat, képekkel segítve a felismerést. A hallási differenciálás segít a betűtévesztések megelőzésében.

A tanév során a tanító - ha kell, szakember segítségével- folyamatosan készítsen feljegyzéseket a gyermekek beszédállapotáról, fejlődéséről, hogy szükség esetén terápiás tervet készíthessenek akövetkező tanévre.

(A súlyosabb beszédhibával küzdő gyermekek terápiája természetesen hamarabb is megkezdhető.)

2. osztály

A gyerekek először állnak az osztály elé, hogy minden héten elmondják a bizonyítványversüket. Ez jó alkalom arra, hogy hétről hétre ápoljuk ezt a folyamatot. Rendszeresen adjunk egyéni segítséget a továbblépéshez, hogy évvégére tökéletesre csiszolódjon a vers. A ritmikus részben a verseket és mondókákat közösen és kisebb csoportokban váltogatva, felelgetve mondják a gyerekek. A ritmus már határozottabb, de még mindig nem feszes. Használjuk mind a négy alap ritmust (jambus, trocheus, anapestus, daktilus). A mérőtől a ritmizálás felé az első lépcső a szótaglépés. Közösen végezzenek játékos, belső képekkel instruált hanggyakorlatokat, támogatva ezzel a tanulók egyéni beszédterápiáját is.

3. osztály

Folytatva az előző években megkezdett munkát az év folyamán elérkezik az az időszak, mikor az osztály nagy változáson megy keresztül: elérkezik a Rubikon időszaka. Leválva a világról kezdik felfedezni a saját hangjukat is. Ez elbizonytalanítja a gyerekeket - ekkor kell rálépniük arra a útra, ami a következő szakaszhoz vezet: a beszéd szépségének érzékelése felé. A ritmikus részben megjelenik a mérő után a hosszú és rövid hangzók adta feszes versritmus, a hangerő váltakozása, a lassú és gyors beszéd. Elkezdődnek a beszéd-akrobatikai mutatványok: a nyelvtörők, a versek visszafelé mondása szavanként. A beszédet még mindig mozgással kísérjük, egyre inkább a hang karakterének megfelelő kéz és láb mozdulatokkal.

Megfigyeljük

a hangok hangulatfestőjelleget.

4. osztály

Az életkori sajátosságoknak megfelelően ezen az osztályfokon a legfontosabb feladata a beszédművelésnek az alliteráló versmondás elsajátítása. Az akarat és a gondolkodás az érzésen keresztül kapcsolódik ily módon össze. Szöveggént az Edda (esetleg a Kalevala) egyes részeit használjuk, akár eredeti nyelven is. A gyerekek hangereje megnő - ez az állapot a tudatosan végzett mássalhangzó-gyakorlatokkal jól kordában tartható. A gyakorlatok során az érthetőség, a megformáltság, a folyékonyság és tagoltság egyaránt fontos szempont.

Kapcsolódási pontok

A színdarab témáját az évben megismert történetek közül érdemes választani. A művészi tevékenységek eredményeit - tanult dalok, euritmia gyakorlatok, elkészített tárgyak - beleszőhetjük az előadásba. Ezek bármelyike középpontba is kerülhet.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Rítus, játék, rend, csend és közösségi megmozdulás, természetes játéktevékenység, utánzás és képzelet,

szerepbe lépés, közös recitálás, szöveg és mozgás egysége.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek alapvető készségei (emlékezet, önkifejezés) és érzékei fokról fokra fejlődnek. Képes örömmel és természetesen megmutatkozni a színpadon. Megtanul a közös cselekvésekben a szabályokhoz és a közösség tagjaihoz alkalmazkodni. Az előadások során hosszú szöveget képes együtt recitálni másokkal, kisebb szövegek önálló elmondására is képes. Ötleteivel segíti a közös munkát. Gesztussal kíséri a szöveget. Tudja a szerepbe lépés jelentőségét, figyel a közös mozdulásra, tiszteletben tartja a csend jelentőségét.

3.17.2. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az 5-6. osztály egyik legfontosabb eleme, hogy a gyermekek megismerkednek az antik görög kultúrával és történelemmel. A görög ember tudati állapota jól tükrözi az 5. osztályos belső fejlődési állapotát. A dráma mint önálló műnem ekkor jelenik meg a történelemben, a színház ekkor kristályosodik önálló művészeti ággá. Elsősorban a formáról és nem a tartalomról van szó, hiszen a görög drámák szívbe markoló tragikuma vagy harsány komikuma még nem illik az 5. osztályos hangulatba (majd 9. osztályban kerül középpontba). Ez az a pillanat azonban, amikor a kórusból kiválik a színész, a gyermekben ettől kezdve jelenik meg az igény a tudatosabb játékra, az önmagára való rátekintésre.

Előzetes tudás

Az alsóbb osztályokban átélt előadások élménye, a gyakorlatok eredményei a képességek fejlődésében.

Tantárgyi fejlesztési célok

A memória fejlesztése, a harmónia, a belső mozgékonyság kiteljesítése a játékok során és az éves előadásban, a korból való kilépés, önállóság pillanatának első megélése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A kifejezett hangerő, tempó, hangmagasság gyakorlatok 5., de inkább 6. osztálytól ajánlottak. Különösen ajánlottak a ritmusérzéket és a memória fejlesztését célzó gyakorlatok. Az 5-6. osztályos záró színdarabban bármelyik tanult kultúrkorszak története megjeleníthető, de az irodalomepochán tanultakból (pl. János vitéz) is választhatunk témát. Mindenképpen mérvadó a görögszínház formája, ahol a kórusban mondott szövegek

mellett hangsúlyosabban megjelenik az egyéni játék; a tánc, a zene, az euritmia szerves része az előadásnak. A gyermekek mozgásának ösztönös harmóniája és szépségére építhetünk. A görög drámában megjelenik a monológ-dialógus-kar hármas tagoltsága, erre a felépítésre lehet alapozni bármilyen témájú előadásban.

Beszédművelés

A 10-11 éves gyermek szívesen foglalkozik beszéde művelésével, örömet lel a megtalált új hangjában, megerősíti, hogy képes uralni azt. Az új reggeli fohász megtanulásakor már tudatosabban vezethetjük be a gyerekeket az ilyen típusú szövegek feldolgozásába. A történelemepochához kapcsolódva régi kultúrák hangján szólaltathatunk meg archaikus imákat. A légzést harmonizáló lépésgyakorlattal készítjük elő, majd a görög epochához érve teljesítjük ki a hexameter-gyakorlatokat. Szövegként Homérosz Odüsszeiáját használjuk görögül és magyarul, majd egyéb ókori irodalommal egészíthetjük ki ezt.

Kapcsolódási pontok

Történelem- és irodalomepochák tananyaga a darabválasztásánál, az egyéb művészeti tantárgyak az előadás megformálásában.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Harmónia, egység, monológ, dialógus, kórus és színész kapcsolata

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekben harmonikusan továbbfejlődik az előadói képesség, az önkifejezés igénye átlépi a közösségi határt, önálló szerepformálásra egyre inkább alkalmassá válik.

3.17.3. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A 6-7. osztályban hangsúlyossá válik az önállóság és az éberség, amit gyakorlatokkal lehet fejleszteni. A koncentrációs és figyelem gyakorlatok egyre nagyobb teret kapnak. Fontossá válik az önérvényesítés, a küzdelem, a konfliktus mint fogalom itt vezethető be. A jelenetek, improvizációk megbeszélése, a külső nézőpont (ne takarj, kifelé játssz stb.) tudatosítása is hangsúlyosabbá válik. A mozgás és mozdulatlanság (pl. szobros játékok), a hang és a csend a ritmus és tempó megteremtésének alapja. A gyerekek vitakedve nagy ebben a korban, erre építve bevezethetünk retorikai alapfogalmakat és gyakorlatokat. A középső négy érzékre irányuló gyakorlatok fontosak, de az alsó érzékeket is tovább csiszolhatjuk összetettebb feladatokon keresztül (pl. botosegyensúlygyakorlatok).

Előzetes tudás

Az alsóbb osztályokban átélt előadások élménye, a gyakorlatok eredményei a képességek fejlődésében. A monológ, dialógus, kar szerepének megérzése.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az éberség növekedésének elősegítése, az önreflexió képességének megalapozása, a színpadi tér alapfogalmainak megértése, a konfliktus mint pozitív erő megélése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

6-7. osztálytól fontos a gesztusok és a hang energiájának, intenzitásának megteremtése, játékbátorság erősítése, hiszen ez a kamaszkor előtti utolsó pillanatban vagyunk, amikor majd egyre nehezebbé válik a megmutatkozás.

Beszédművelés

3. szakasz (6-8. osztály) a beszéd hatalmának megérzése, amikor fokozatosan tudatosul a kamaszkorba lépő ifjú emberben, hogy beszédét uralni, céljának megfelelően használni tudja.

Ez az osztály átmenet a vezetettségből az önállóság felé. A tanulók leválnak tanítójuk beszédéről, gesztusairól. A légzésük mostanra beállt a felnőtt pulzus: légzés 4:1 arányú légzésre, de még mindig nem jött el a direkt légzőgyakorlatok ideje. Fontos az intenzív munka, amely során jó, ha lehetőséget kapnak önálló gyakorlásra, gyakorlatok kitalálására és azok megosztására. Jól működnek a régi mássalhangzó-gyakorlatok, de most pármunkában: egymást javítva, segítve. A különböző ritmusú versmondást kiegészíthetik osztatós mozgásgyakorlatokkal. A lírai versek mellett jelenjenek meg rövid epikus művek is, de a drámai hangvétel még nem ennek a korosztálynak való. A római történelem kapcsán foglalkozunk a retorika egyes elemeivel (lelkésítő beszéd és vita). Előtérbe kerül a mondat és szöveg szerkesztése, és ehhez kapcsolódóan a beszéd dallama, tagolása, a szünetek jelentősége.

Kapcsolódási pontok

Történelem- és irodalomepochák tananyaga a darabválasztásánál, az egyéb művészeti tantárgyak az előadás megformálásában.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Önállóság, külső nézőpont megjelenése, ritmus és tempó, erő, egyensúly kint és bent között, tagolás, retorika, vita.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek éberségének, önállóságának növekedésével nagyobb hangsúly kerül az egyéni játéokra. A jelenlét

a drámai helyzetben segít az önmagára ébredésben. A konfliktus mint pozitív fogalom és mint játéklehetőség segít az önértékelítés helyes módjának megtanulásában. A külső nézőpontra ráérezve megérti a színpadi tér sajátos törvényeit. Megtanulja értékelni saját és társai munkáját. Belső kifejező ereje növekszik.

3.17.4. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A drámai hangvétel természetesen jelenik meg a hetedikesek közt ébredő antipátia és szimpátia heves hullámváltozásában. Most érkezett el az idő, hogy „kölsönvettl irodalmi szövegekkel belehelyezkedve mások szélsőséges érzéseibe drámain megnyilvánuljanak.

A karakterformálás előtérbe kerül. A kamaszodó gyermek egyre kritikusabban nézi a világot maga körül, felfedezi a jellemhibákat. Ennek az élménynek a feldolgozásában sokat segít a karakterekkel való foglalkozás és a humor oldó ereje. Mind a jellem- mind a helyzetkomikum megismerése fontos. Egyre többet bízhatunk a fantáziára, ezért a rögtönzés szerepemegnö.

Előzetes tudás

A görög színházi forma, monológ, dialógus, kar szerepe, konfliktus, külső nézőpont, jelenetek megbeszélése.

Tantárgyi fejlesztési célok

Cél a jelenet fogalmának megismerése, az improvizációs képesség kibontakoztatása, a lelkiállapotok, karakterek differenciáltabb megformálása, a stílusérzék fejlesztése, a dramaturgia alapfogalmainak megismerése, a kritikai érzék pozitív irányú gyakorlása, a kapcsolatteremtés ápolása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A fantáziára építve gyakoroljuk helyszínek, tárgyak, típusok megteremtését improvizációkban. A karakterek formálásánál a stílusérzékre alapozhatunk.

Megjelenik az érzelmek és lelkiállapotok kifejezése a mozgás- és beszédstílusban. A stiláris mozgékonyagra építve a paródia központi szerepet kaphat.

Humorral oldva a jelenetek megbeszélésében a kritika kultúrája és az önismeret is megjelenik.

A jelenetek adott szempont szerinti megfigyelése, a nézőre tett hatás visszajelzése, a minőség iránti igény - a gyermekek érettségi szintjének megfelelő formában - nagyon fontos. Mindezek alapja lehet abizalomra épülő, páros és csoportos játékok bevezetése, ahol a gyermek megtanul visszajelzést adni társának. Az érintés, érintkezés - fizikai és lelki síkon is - egyre nehezebb, különösen fiúk és lányok között. A páros gyakorlatok és bizalomjátékok ebben segítséget nyújtanak.

Az év végi színdarab alapja lehet improvizációsorból épített cselekmény, vagy feldolgozhatunk adott témát improvizatív eszközökkel. A fantázia szárnyalhat, ugyanakkor megismerhetik azokat a korlátokat, amelyeket a dráma szerkezeti egységei - bevezetés, fordulat, kibontakozás, tetőpont, megoldás – szabnak. Tisztázódik a jelenet fogalma.

Kiváló lehetőséget ad minderre a commedia dell'arte megismerése, amely egyben a történelmi epocha anyagához is kapcsolódik.

Ajánlott darabok: Varázsfuvola, Baumarchais, Goldoni, Gozzi, mesejátékok, commedia dell'arte, reneszánsz darabok és darabrészletek stb.

Idegen nyelvű darab előadásával is érdemes próbálkozni.

Beszédművelés

Jól jönnek a balladák, erősebb hangvételű versek. Mivel nagyon különbözőek a diákok, jó lehetőséget teremteni nekik, hogy kiválaszthassák kedvenc verseiket (saját versgyűjtő füzet), majd bizonyos időközönként, azokat összefűzve előadják az iskola közösségének. Igényük a pontos, személyre szabott segítség, de ez mindig építő, előremutató kell legyen. A testükben zajló elnehezedés a beszédszerveiket is érinti, ezért különösen fontos, „emberformálól a mássalhangzó-gyakorlatok végzése. A mássalhangzókat a négy elemhez kapcsolódóan csoportosítva gyakoroljuk (tűz - réshangok; víz - oldalréshang; föld - zárhangok; levegő - pergő hang).

Kapcsolódási pontok

Irodalmi szövegek feldolgozásával, vagy tanítási dráma formájában kapcsolódhatunk a főtanításhoz. A művészeti órákon tanultak továbbra is megjelenhetnek a darab előadásában.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Árnyalt önkifejezés, karakter, dramaturgiai egységek, stílus, páros és bizalomgyakorlatok, személyre szabott segítség, reflexió és önreflexió.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek legyen képes önálló karakterformálásra, stílusérzékének kibontakoztatására, improvizációk során helyszínek, tárgyak, típusok érzékeltetésére, tudjon irodalmi szöveggel dolgozni, ismerje meg a dramaturgiai egységek és a jelenet fogalmát. Kritikai érzékét tanulja meg a jobbítás szándékával használni. Képes legyen kapcsolatot teremteni társaival, visszajelzést adni gyakorlatok során. Ismeri és alkalmazza a különböző verbális és nonverbális kommunikációs eszközöket. Fejleszti az együttműködésre és a konszenzus

kialakítására irányuló gyakorlatát. Felfedezi a tárgyi világ kínálta eszközöket, ezek művészi formáit (pl. a báb és a maszkot). Felfedezi a színházi kommunikáció erejét. Felismeri és azonosítja a dramatikus szituációk jellemzőit (szereplők, viszonyrendszer, cél, szándék, akarat, konfliktus, feloldás). Felismeri és megvizsgálja a problémahelyzeteket és azok lehetséges megoldási alternatíváit. Értelmezi a megélt, a látott-hallott-olvasott, a kitalált történeteket a különböző dramatikus tevékenységek révén. Megfogalmazza egy színházi előadás kapcsán élményeit, gondolatait. Az alkotótevékenység során használja a megismert kifejezési formákat. Megkülönbözteti és alapszinten alkalmazza a dramaturgiai alapfogalmakat.

Megjegyzés: A nyolcadik évfolyam számára az alábbi 3.4.17.9. pont szerint differenciált feladatokat adhatunk.

3.17.5. A 8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ez az év lehetőség az összegzésre. Az órákon az eddig megismert eszközök összekapcsolása, elmélyítésetörténik. Az érzelmi hullámváz rövid időre nyugvó pontra jut, a diákok sokkal inkább uralni tudják érzéseiket, mint az előző évben. Kedvelik a szerepjátékokat, szívesen próbálják ki magukat különböző karakterekben.

Az év végi záró színdarab, amely egy teljes dráma színpadra állítása, jelentős esemény az osztály és az iskolai közösség életében is.

Előzetes tudás

A görög színházi forma, monológ, dialógus, kar szerepe, konfliktus, külső nézőpont, jelenetek megbeszélése, a jelenet, dramaturgiai egységek, karakter fogalmának ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az eddig tanultak összegzése, egy teljes alkotási folyamat átélése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A darabválasztás az osztálytanító feladata, az együtt töltött nyolc évben olyan alapossággal megismerte az osztályt, hogy bátran építhet intuícióira. Természetesen ehhez sokat kell beszélgetnie a gyerekekkel, és figyelembe vennie érdeklődésüket. A szereposztás végső eldöntése is az ő feladata, de a gyerekeket egyre

inkább partnerként kell kezelni, fontos kikérni véleményüket, teret adni ötleteiknek. Szempont lehet annak átgondolása, hogy valakinek olyan szerepet ad, ami a gyermek alapkarakteréhez, vérmérsékletéhez illik, vagy épp az ellenkezőjét. A nyolcadikos záró színdarabnál a pedagógiai szempont az elsődleges, de művészi színvonal elérésének jelentősége van.

Fontos, hogy a tanárok csoportja segítse az osztálytanítót, a díszletek és a jelmezek kialakításában a kézműves és kézimunkatanár, a mozgásban az euritmista, a rendezésben a drámatanár. Ez mintát ad a gyerekeknek, és előremutat a felső tagozat felé. Ebben az életkorban indokolt a gyerekek vágya a komolyabb színházi háttér, világítás, színpad stb. megteremtésére, azonban számolni kell vele, hogy ez legalább annyira fárasztó, mint amennyire érdekes. Mindenképpen érdemes a kőszínház, a világítás stb. történeti és technikai hátterét is megismerniük, hogy átlássák, mi történik velük. Ajánlott szakemberbevonása. Több előadás is lehetséges, de figyelni kell rá, hogy öröm maradjon a játék. A felkészülés folyamán ajánlott színdarabok nézése, közös megbeszélése. Színházi előadások megtekintése és megbeszélése nagyban támogatja az év munkáját.

Ajánlott darabok: Shakespeare, Molière drámái, Vörösmarty Csongor és Tünde, magyar színművek (pl. Kisfaludy Károly, Szigligeti Ede).

Beszédművelés

A lelki tartásokhoz kapcsolódóan foglalkozunk most a magánhangzókkal. Az elmúlt évek munkája mostanra beérett: tudatosan képesek használni hangjukat (hangszín, hangerő), ritmusváltásokkal jól tagolják a szépen artikulált szöveget, így készen állnak a 8. év végi drámaelőadásra. Az éves munka előadások előkészítéseként ebben az évben is hangsúlyosan foglalkozunk a retorika egyes elemeivel (meggyőzés, érvelés), a testbeszéddel.

Kapcsolódási pontok

A nyolcadikos színdarab összművészeti alkotás, amelyben szoros együttműködés történik a művészeti tárgyak között. Színdarabok olvasása, értelmezése történhet az irodalomórák keretében is.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Kiteljesedés, összművészet, teljes alkotó folyamat pedagógiai szempontok átgondolásával, kőszínház, színháztechnikamegismerése.

A fejlesztés várteredményei

A gyermek váljon képessé egy teljes művészi folyamatban való aktív, kitartó részvételre, együttműködni közösségével egy cél érdekében. Különböző területeken szerzett képességeit tudja kamatoztatni, legyen képes szerepének megformálására, ebben másokkal való együttműködésre, legyen tisztába a színházi

alapfogalmakkal. Felfedezi a szerepbe lépésben és az együttjátszásban rejlő lehetőségeket. Felismeri és azonosítja a dráma és a színház formanyelvi sajátosságait a látottelőadásokban. Ismeri és alkalmazza a drámai és színházi kifejezés formáit. Alkalmazza a tanult dramatikus technikákat a helyzetek megjelenítésében. Felismeri a színházi élmény fontosságát.

3.18. KÉZIMUNKA

Bevezetés: 1-4. évfolyam

A kézimunka órákon a gyerekek nem csak kézügyességre tesznek szert, hanem megtanulnak különböző szerszámokkal dolgozni, az anyagokkal gazdaságosan bánni. A kézimunka tanítójának arra is módja van, hogy a tanulókat fokozatosan tudatosságra ébressze a színek, formák és funkciók összetartozásáról. A szépségen, színeken, formákon keresztül a kézimunka segít a gyermekeknek a játéktól a munkáig való gondolkodásig eljutni.

Az ősi, egyetemes kézműves technikák (szövés, kötés, hurkolás, fonás, csomózás ...) már az első évfolyamon megjelennek a kézimunka órákon, melyekről a gyermekek ismereteik egy-egy osztályfokon tovább bővülnek. A különböző népek kultúráiból merítünk, miközben tudatosan keressük és mutatjuk meg a diákoknak

az egyezéseket és különbségeket saját néphagyományunk gyökereivel.

A kézimunka órák többre hivatottak, mint hogy kizárólag a kéz mozgékonyságát és ügyességét elősegítő eszközként gondoljunk rájuk. Míg a gyermekek életkoruknak megfelelő feladatokon dolgoznak, a ritmikusan ismétlődő mozdulatok és gyakorlatok által a kezek, elősegítik mind az akarat, mind a logikus gondolkodásra való képesség megerősödését. Mindennapi életünk nyelve még mindig használ fizikai kifejezéseket mentális tevékenységek leírására, pl.: megragadni valamit, felvenni a fonalat, összekuszálni valakinek a gondolatait. A feladatoknak mindig van gyakorlati célja, és úgy kell alakítanunk a tevékenységeket, hogy azok felébreszthessék a gyermekekben a mások munkája iránti szociális érzékenységet. A környezetért érzett egyéni felelősség felé az első lépés az alapanyaganyag tisztelete, valamint az el- és felhasznált tárgyakkal való bánásmód, melyeket - ha tehetjük - saját, természetes környezetünkből,

a gyerekekkel együtt gyűjtjük! Minél több alkalmat kell biztosítanunk arra, hogy az órákon, az éppen adott anyagokkal, pl.: fával, növényi rostokkal, fonállal, levelekkel, kéreggel, agyaggal, vízzel, textíliákkal,

papírral stb. dolgozhasanak. A sokféle alapanyaggal való ismerkedés során felébresztjük a tanulóknak a tiszteletet

a kézzel végzett tevékenységek iránt, mely később egyes szakmák iránti érdeklődésüket felkeltheti.

3.18.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az év elején fontos, hogy minden órán készüljön egy konkrét munka, amely a következő feladatok megalapozását szolgálja (pl. kötözés, csomózás, fonás, gombolyítás stb.).

Ahhoz, hogy a tanulás belső tapasztalattá váljék, az egész éves tevékenység során fontos a tapintás érzékének állandó fejlesztése különféle anyagminőségek és technikák megismerése nyomán.

Cél, hogy a gyermekek a gyakorlati életben hasznosítható tudás felé induljanak el. Ebben az időszakban a tevékenységek az érzésekre hatnak, az akarat fejlesztése pedig szociális és érzelmi téren válik meghatározóvá fejlődésükben.

A fő téma a kötés, mely fejleszti mindkét kéz mozgékonyágát és a róluk való tudatosságát, másrészt felébreszti és serkenti a gyermekek mentális erőit a betűtanulás során.

Előzetestudás

Az életkornak megfelelően fejlett test és térérzék, kézkoordináció, irányok ismerete

Tantárgyi fejlesztési célok

Megismerési és befogadóképesség: közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenysége fokozása. Térbelitájékozódás. Kreativitás, fantázia működtetése, fejlesztése. Érzelmi gazdagodás, az empátia, intuíciófejlesztése,

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A gyapjú - mint alapvető alapanyag - előkészítése, megismerése különböző módon Gyapjúfonállal ujj-játékok (körmön-fonás). Kötőtű készítése. A szemek felszedése. Kötés sima szemmel: törpék, labdák, furulyatokok. Egyszerű öltéstechnikákkal uzonnakendő varrása (pl. formarajzminta előöltéssel). Kiegészítő munka: selyempapírtépés, papírlampionok, egyszerű papírsárkány, évszakokhoz, ünnepekhez kapcsolódóan. Rongybabák, gyapjúbabák és állatok vágás és varrás nélkül kötözéssel, fonás fűvekből és puha természetes anyagokból.

Kapcsolódási pontok

Két tűvel való kötés elősegíti és fejleszti a kéz finommotorikus mozgását, melynek az írástanulás során van

szerepe.A kötés alatt megjelennek az irányok, honnan - merre kötünk, ezt fejleszti a téri orientációt. A számolás gyakorlati funkciót kap, hiszen számoljuk a szemeket, sorokat.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szemfelszedés, simaszemek, irányok,öltés,tűbefűzés,csomó- és masnikötés, természetes anyagok, mesterséges anyagok, termések, magvak, fa, papír, fém, textil, fonal, műanyag, szín, árnyalat, átlátszóság, illat, keménység, rugalmasság, felületisimáság

A fejlesztés várt eredményei

Legyen képes a kötés elkezdésekor segítséggel a szemek felszedésére két kötőtűvel. Biztonsággal tudjon sima szemekkel kötni.Ismerje és alkalmazza önállóan az egyszerűbb fonási technikákat (sodrás, háromágú fonás).

3.18.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben folytatódik az előző évben elkezdett kötés, amit a második félévben követ a horgolás. A horgolás, mint technika a motorikus idegrendszer fejlesztését célozza meg. A 2. osztályban a hangsúly a domináns kéz fejlesztésére helyeződik. Ennek gyakorlati megvalósítása a tanár személyén keresztül történő szituációstanulás.

A kötésben való jártasságukat a fordított szem elsajátítása fejleszti tovább. A kétféle technika váltakozása kiegyensúlyozó hatású a gyermekekre.

Előzetestudás

Tudatos koncentráció és irányított figyelem képessége a munka során. Az előző évben megtanult simakötés technikájának biztonságos alkalmazása. A két kéz egyre differenciáltabb mozgása.

Tantárgyi fejlesztési célok

Megismerőképeség fejlesztése: különböző anyagok élményszerű megtapasztalása, az élmények közös megbeszélése.Eszköz nélküli és kézi szerszámmal: kötőtűvel, horgolótűvel végzett anyagalakítás. Készségek, rutinok kialakítása az önálló munkavégzés felé.Kreativitás fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kötés: fordított szem.

Horgolás: lánc és egyráhajtásos pálca.

Fonási technikák 2-3 szállal.

Alapöltésfajták.

Kapcsolódási pontok

A horgolás során az egykezes dominanciájának erősítése a folyóírást támogatja. A két kéz egyre differenciáltabb mozgása a kötés által a logikai képességek fejlődését mozditja elő. A második éve gyakorolt ritmikus mozdulatok hatnak a gyermek zenei fejlődésére, és hozzájárulnak a memoriterek könnyebb elsajátításához.

Kulcsfogalmak / fogalmak

láncszem, egyráhajtásos pálca, fordított szem, sodrás, hármasonfonás, körmön-fonás, öltésfajták

A fejlesztés várt eredményei

Önállóan tudjon szemeket felszedni két kötőtűre, bővítse a kötésben való jártasságát a fordított szemek kötésének megtanulásával.

Horgolótűvel tudjon láncsort készíteni, illetve ismerje meg az egy-ráhajtásos pálca horgolását.

A kézi varrás alapjainak elsajátítása: tűbefűzés, csomókötés, előöltés, elvarrás.

3.18.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ez az az időszak, amikor a gyermek fel-felvillanó tudatossággal először különíti el magát a környezetétől.

Az elkülönülés és a valahová tartozás igénye egy időben lép fel. A munkák is ezt az érzést tükrözik.

A kötés folytatásaként az eddigi sík után térbeli formák alkotása következik, a szaporítás és fogyasztás technikájával. A sima és fordított szemek váltakozása passzékötésnél, és a fogyasztás nagy figyelmet és pontosságot követel. Ezeket a technikákat kombinálhatjuk is, és egyszerűbb mintákat is beépíthetünk.

A fő téma a sapkakötés.

A színek használatában új elem a megjelenő önálló alkotói vágy, amely az egyedi színtonkomponálásban teljesezhet ki.

A varrás továbbfejlesztéseként új technika a láncöltés használata egy-egy tárgy formájának kiemelésére vagy használatának visszatükrözésére.

Előzetestudás

A kötés vagy horgolás már megismert alapmozdulataiban otthonosan érzik magukat (sima és fordított szemek, lánchurkolás, egy-ráhajtásos pálca).

A két kéz egyre differenciáltabb mozgása.

Tudatos koncentráció és irányított figyelem a munka során.

Tantárgyi fejlesztési célok

Megismerési és befogadó képesség: közvetlen tapasztalatszerzés, az anyagokkal való érintkezés, az érzékelés érzékenységének fokozása.

A kéz intelligenciájának működtetése, a manuális készség fejlesztése.

Érzelmi gazdagodás, empátia, intuíció fejlesztése, önálló ízlés, belső igényesség kialakulása.

Fantázia, kreativitás fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kötés: sima, fordított szemek, szaporítás, fogyasztás

Horgolás: lánchurkolás, rövid pálca ismerete, szaporítás, fogyasztás

Sapka-kötés vagy -horgolás

Láncöltés ismerete

Nemezkép vagy -labda díszítése láncöltéssel

Kapcsolódási pontok

Új geometriai jelenségek megtapasztalása, a térgeometria tudattalan megismeréséhez vezeti a gyerekeket a gömb, a henger, a kúp, a téglatest síkidomokból való kialakításával.

A fogyasztás és szaporítás fejleszti számolási képességeiket.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szaporítás, fogyasztás, láncöltés

A fejlesztés várt eredményei

A gyerekek megtanulják a kötésben vagy a horgolásban a szaporítást és a fogyasztást. Ezt alkalmazzák a sapkakészítésénél, amely fejleszti akaratukat és figyelmüket.

Hímzett nemezlabda vagy nemezkép elkészítése, amely fejleszti fantáziájukat, kitartásukat.

3.18.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben még folytatódik a kötés-horgolás. A második félévben az egyik fő téma a negyedik osztályos kézimunka órán a keresztszemes hímzés. Ez a hímzés különösen hasznos a gyermek fejlődésének ezen szakaszában. Ebben az életkorban a gyermekek az önállóság és öntudatosság felé tesznek lépéseket. A világban áttekinthető rendet kívánnak, akarattartásuk, feladattartásuk is kitartóvá válik. A keresztszemes hímzés aprólékos, átgondolni való, precíz munkát igényel. A hímzéssel minden mozzanatában jól követhető, állandó koncentrációt igénylő feladatot kapnak. Az önálló tervezés jelentősége megnő, az előkészületekben már nem csupán a műveletek, anyagok, de az eszközök pontos feltérképezése is fontossá válik. Ebben a korban fedezik fel azt, hogy a minta és a funkció hogyan kerülhet harmóniába az elkészítendő használati tárgyon.

Előzetestudás

A hímzés alaptechnikáinak ismerete.

Jártasság hímzés és varrás eszközeinek használatában.

Koncentráció, figyelem és egyre nagyobb önállóság a munkavégzés során.

Téri orientációban, irányokban való eligazodás

Tantárgyi fejlesztési célok

A feladatok önálló megoldásában a rutinok, készségek kialakításán és az egyre önállóan végzett tevékenységeket keresztül a gyerekek eljutnak az önálló megoldásokig.

A tevékenységek közben a figyelem és az akarat fejlesztése.

A síkban, térben való tájékozódási képesség erősítése, differenciáló megfigyelés.

A hímzés ritmikus ismétlődésével segít gyermekeknek a rend megtapasztalásában.

A szín - forma kapcsolatában annak megtapasztalása, hogy a szín mennyire kiemeli a formát.

Az egyéni munkákban az önállóság, a közös alkotásban a szociális érzék fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Keresztszemes hímzés szövés kézi-váltós kereten

vizes technikával síkban és térben nemezelní zsinórfonások

Kapcsolódási pontok

A keresztszemes hímzés során a szimmetria belső át- ill. megélése.

A tükörszimmetria gyakorlata és különböző hímzéstípusokban váltakozó iránytartások a korábbi formarajzból már ismert formák elmélyítését, és a későbbi tudatos geometriai tanulmányok megalapozását

segíti.

Ősi magyar kézműves tevékenységek (nemezelés, szövés) a magyar mondakörhöz kapcsolódóan.

Kulcsfogalmak / fogalmak

kereszt szem, nemezelés, gyapjú, szövőkeret, kézi-váltó, vetőszál, átalvetés, hajó, buba

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek megtanulja a kereszt szemes hímzés technikáját, a tűbe cérnát fűzni, a cérna végére csomót kötni; elkezdni és befejezni a hímzést.

Elsajátítja az asztali kézi váltós szövőkeret használatát, a szövés technikáját, és elkészít egy munkadarabot.

A nemezelés technikájával önállóan elkészít egy tarsolyt vagy közösen elkészítenek egy (ősi magyar motívumot ábrázoló) nemezképet.

Bevezetés: 5-8.évfolyam

Egy régi mondás szerint, „Aki a kezét használja az munkás, aki a kezét és a fejét, az mesterember, aki a kezét, fejét és a szívét is használja, az művész.”

A kézimunka órákon mindhárom terület megjelenik. Amikor visszaemlékezünk az elmúlt órán végzett munkára, amikor eltervezzük az aktuális feladatainkat, kiválasztjuk a megfelelő nyersanyagokat, akkor a gondolkodást használjuk. Az érzéseinkre támaszkodunk, amikor a színekkel dolgozunk. Amikor pedig az elképzeléseinket megvalósítjuk a végtagjainkat és az akaratunkat használjuk.

A kézimunka segítségével azt az érzést kell felkeltenünk a gyermekben, hogy a szépség és a hasznosság összetartozik. A gyermekek szemét rá kell irányítani a hasznos és praktikus dolgok szépségére. Ily módon is megtanulnak kreatívan nézni, és hasznos tárgyakat készíteni művészi módon a maguk és mások javára. A gyermekek a saját cselekvőkészségükön keresztül meg tudnak erősödni akaratukban, személyiségükben, kreativitásukban.

3.18.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az első félévben folytatódik a kereszt szemes hímzés. Tematikai egység: A gyermekek a tizedik életévük táján jutnak el abba a harmonikus állapotba, amikor nyugalomba kerülnek önmagukkal. Ehhez kapcsolódik a kör mint alapforma, mint az újból megjelenő egységjelképe, melynek nyomán az 5 tűvel való körkötést vezetjük be. A fej után a kezeken és alábakon a sor, hogy öltözetet kapjanak. Így ebben az évben zoknit vagy

egy-, illetve ötujjas kesztyűt kötünk. Az olimpiai játékokhoz kapcsolódva - az eddig megszerzettvarrási ismereteket felhasználva - görög ruhákat készítünk, melyeket a történelmi kornakmegfelelő mintákkal díszítünk textil-festéssel vagy hímzéssel.

Előzetes tudás

Az eddig tanult kötési technikáknak biztos alkalmazása, az akaratí tevékenység tudatos irányítása: tervezés, színválasztás, a munkafolyamat ütemének tervezése, a méret állandó ellenőrzése, megtartása, a funkció és a forma egysége. Technikai hibák felismerése, és önálló javítása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A kitartás folyamatos erősítése. bonyolultabb térbeli struktúrák átlátása.

A sík-és térbeli formák különbözőségének megtapasztalása a szimmetria iránti érzék fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Kötés öt tűvel: zoknik, egyujjas és ötujjas kesztyűk. Nemezelés-technikák ruhadarabok készítésére. A tanult öltési technikák alkalmazása a görög ruha készítésekor. Textilfestési technikák bevezetése

Kapcsolódási pontok

A szemek számolása során a matematikai alapismeretek elmélyítése A térlátás fejlesztése

A színeken és a formákon keresztül az érzésvilág finomítása

A testformák intenzívebb megtapasztalása biológiai ismereteiket bővíti.

Kulcsfogalmak / fogalmak

kezdő szemszám, passzé, beillesztett saroksapka ék - és betoldás, ujjkötés, gépöltés, boszorkányöltés (szegőöltés), kontúrfestés, minta-előrajzolás mintafestés

A fejlesztés várt eredményei

Ismerje meg a gyermek az öt tűvel való kötést, tudjon zoknit vagy kesztyűt készíteni.

Szemek fogyasztása, szaporítása, passzé és sarokkötés, betoldás, szimmetrikus mintaelosztás.

Sajátítsa el a gépöltés és szegőöltés technikáját.

Tanulja meg a textilfestés alapjait.

3.18.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Első félévben befejezzük a kesztyűt vagy a zoknit. Később emberi és állati formákból kiindulva háromdimenziós tárgyakat készítenek, saját elképzelés, tervezés és minta szerint.

Saját testük arányainak felfedezése és megtapasztalása. Megfigyelésen alapuló állatfigurák varrása.

Kitöméssel emeljük a síkból a térbe az elkészítendő tárgyakat.

Előzetestudás

A sokféle öltéstechnika célszerű használata.

A kötési, horgolási ismeretek készségi szintű alkalmazása A tervezési folyamatok önálló kivitelezése.

Tantárgyi fejlesztési célok

A megfigyelések által az empátia képességek fejlesztése.

Állati karakterek, minőségek felismerése.

Önálló ízlés, belső igényesség fejlesztése.

Arányérzék fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Szabásminta készítése

Pontos előrajzolás és kivágás

Tömés

Kiegészítő munkálatok (horgolás és subatechnika igény szerint)

Díszítővarrások elsajátítása és alkalmazása

Kapcsolódási pontok

Testarányok és méretek megtapasztalásával a környezetükhöz való kapcsolódásuk reális szemléletének erősítése. Az sokszínű emberi és állati minőség minél többféle megtapasztalása és a gyakorlatba való átültetése, biológiai ismereteik további bővítése. A gondolati tartalmak tükrözése a tárgyakban. A saját és más népek öltözködési kultúrájának megismerése, a földrajz tantárgyhoz kapcsolódva.

Kulcsfogalmak / fogalmak

előrajzolás, szabásminta, elköötözés, illesztés, ráhagyás, behajrás, szegés, behúzás, pontosság, anyag színe, visszája, kifordítás, kitömés, szegés, tisztázás

A fejlesztés várt eredményei

Az eddig tanult öltéstechnikák, a horgolás és a kötés tudásának elmélyítése, biztos alkalmazása.

Egy baba teljes öltözékkel, és egy élethű állatfigura kivitelezése.

3.18.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A testi formákban szerzett folyamatos tapasztalás a ruházatkódás terén folytatódik. A diákok önállóan tervezik ruhadarabjaikat, és kézi varrással állítják össze ezeket. Az alapanyagokról, öltésfajtákról szerzett tudást tovább bővítjük és le is jegyezzük ezeket az ismereteket. Színt és a funkciót megfelelően kiválasztva otthoni lábbeliket és egyszerű felsőruházatot készítünk velük.

Előzetestudás

Önálló tervezés képessége, szabásminta szerkesztésének megértése. Matematikai számítások biztonságos alkalmazása. Alapvető anyagismeret. A varrásban való jártasság készségszintű alkalmazása.

Tantárgyi fejlesztési célok

Fantázia, kreativitás fejlesztése, a pontosság, mint alapvető követelmény erősítése.

A szerkesztési ismeretek erősítsék matematikai képességeiket, és a térben való tájékozódást. Koncentráció fejlesztése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Az eddig megismert alapanyagokból szabadon dolgoznak különböző módszerekkel, textíliák, bőr és fonott szálak kombinálásával. Kézzel egyszerű öltözékeket és kiegészítőket varrnak: ingeket, mellényeket, táskákat, hátizsákokat. Fő téma a cipővarrás.

Kapcsolódási pontok

A lábbeli kapcsán a különböző kultúrkorszakok áttekintése.

A szabásminta szerkesztési folyamatában kapcsolódunk geometriai ismereteikhez. A cipő díszítésénél a hagyományos magyar motívumvilág kincseiből meríthetünk, népi kultúránk ismereteit felhasználva.

Kulcsfogalmak / fogalmak

szabásminta, cipőfelsőrész és talp, bélés, hímzőöltések, gépöltés, pelenkaöltés, rátétek, illesztés, színe-visszája, magyar tájegységek és egyéb kultúrák motívumai

A fejlesztés várt eredményei

Ismerje meg a gyermek saját testének arányait, és ennek alapján tudjon magának szabásmintát készíteni cipőjéhez, papucsához vagy egyéb egyszerűbb ruhadarabjához. A szabást és összeállítást tanára segítségével, míg a varrást önállóan kivitelezi.

3.18.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hetedik évfolyam folytathatja az előző évben elkezdett munkát.

A nyolcadik évfolyam a mechanikus szerkezetek működésének megértése kapcsán közel kerül az ok és okozati összefüggésekhez.

Ekkor ismerkednek meg a lábbal hajtható, és elektronikus varrógép használatával, szerkezetével és ehhez kapcsolódóan funkciójával. Használatuk remek lehetőséget nyújt a láb-ritmus (akarat), akézügyesség (érzés) és a figyelem (gondolkodás) összehangolására.

A textíliákról szerzett tudást elmélyítjük és rendezett jegyzeteket is készítünk (munkafüzetben, munkanaplóban). Hangsúlyt fektetünk az eltérő anyagok minőségeire és a kiválasztásukra, ezen keresztül is fejlődik a diákok differenciálási képessége. Az anyagok kezelési útmutatóinak megismerése szintén fontos mozzanat, (pl.: a mosás, vasalás, vegytisztítás), csakúgy, mint a természetes, valamint a szintetikus anyagok közti különbségek.

Megtapasztaltathatjuk a színek minőségét, jelentését. Beszélgethetünk az otthoni és ünnepi öltözködésről, a különböző korok ruháiról, a népviseletekről, illetve általában a divat fogalmáról.

A színpadi kosztümök speciális jellegzetességeit is megvitathatjuk, tervezhetünk közösen jelmezeket.

Készítsenek szabásmintát, saját ruhadarabot.

Előzetestudás

Fércöltés ismerete, szabásminta készítés, testarányok átlátása. Önálló munkában való jártasság. A folyamat átlátása és logikus végig vitele, hatékony időbeosztás képessége. A funkció és a forma reális megítélése, elképzelésének pontos gyakorlati megvalósítása.

Tantárgyi fejlesztési célok

Kreativitás és a fantázia fejlesztése mellett a realitásérzék működtetése. Önismereti tapasztalatok elmélyítése a saját méretre készült ruhadarab kapcsán. A folyamatos, önállóan vezetett tevékenység során akaratuk erősítése. A gyakorlati munka diktálta sorrend fejleszti a logikus gondolkodást.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Varrógép használata egyenes öltésekhez, és tisztázásnál cikk-cakk varráshoz. Egyéni szabásminta készítése. Szabás és összeállítás önálló kivitelezése. Díszítések egyéni kialakítása. Színek és színárnyalatok áttekintése,

ismerete.

Kapcsolódási pontok

A mechanikus varrógép működésének ismerete kapcsolódik a fizika tantárgyhoz.

A megvarrt jelmezeket a drámaórákon használják.

A testarányok megtapasztalása a biológia órák ehhez kapcsolódó ismereteit egészíti ki.

Kulcsfogalmak / fogalmak

alsó szál, felső szál, orsó, szálfeszítő, öltéshossz, cérnabefűzés, varrógéptalp, cikk-cakk öltés, egyenes öltés, természetes, szintetikus anyagok, fércöltés, szabás, igazítás

A fejlesztés várt eredményei

Ismerjék meg a gyerekek a mechanikus és az elektromos varrógép használatát, és ennek segítségével varrjanak össze egy egyszerű ruhadarabot, melyet önállóan terveznek meg, és készítenek róla önálló szabásmintát.

Varrógépen tudjon egyenes varrással dolgozni, illetve cikk-cakk öltéssel tisztázni.

3.18.9. A 8.évfolyam

A 3.18.8.pontban leírtak szerint.

**AZ ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁS TOVÁBBI KÖTELEZŐ TANTÁRGYAI
A WALDORF-ISKOLÁBAN**

3.19. Kézművesség / famunkák

Bevezetés

Az 5-8. osztályban a kézműves órák szinte kizárólagos alapanyaga a fa.

A Waldorf-iskola művészi igénnyel oktatja a kézművesség alapelemeit. A kézműves foglalkozások célja nem az, hogy kis kézműveseket vagy képzőművészeket neveljünk, hiszen a Waldorf-iskola nem szakiskola, sokkal inkább arra fektetjük a hangsúlyt, hogy az emberi képességek sokoldalúságát ápoljuk, elrendezzük.

Fontos, ha a gyerek a műhelyben létrehoz valamit, akkor ne egy hűvös, tárgyias elképzelés vezesse, hogy valahol, valamikor külsőleg látott már ilyesmit; a világot megismerni, benne helyt állni, a fej egyedül nem képes. Alkotása szoros kapcsolatban legyen a személyiségével: a benne elevenen élő alkotó erők alakítsák a munkadarab formáját, ne egy előrajzolt vonalat kövessen. Ezáltal tudja a gyerek kifejezni magát a formálásban, a formaadásban. Ezért is van, hogy fiúk és lányok többnyire ugyanazzal a feladattal birkóznak meg, hiszen a hangsúly nem elsősorban a fizikai munkán, hanem a szépségen, az alkotáson és az egyéni kidolgozáson van.

Különösen a városi gyerek számára fontos, hogy valódi élményhez jusson, ne csak elképzelései, elméleti ismeretei legyenek a nyersanyagokról, amelyekkel dolgozik. Ezért törekedni kell arra, hogy a fa megmunkálását ott kezdjük, ahol a faanyag még rönkös, kérges állapotban van: hasítással, méretre fűrészeléssel, majd baltával való előfaragással. A hasított nyersanyagfa – szemben a deszkára fűrészelttel – sokkal plasztikusabb, eredetibb, magán viseli még a fa természetes növekedésének változatosságát, sokféleségét, fantáziát életre keltő formáit. Ezért olyan sokoldalú alakíthatósága, és egyedibb a belőle kihozottforma.

3.19.1. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Ebben az évben többnyire faragókéssel dolgoznak, főleg puha fákön (hárs, nyárfa, fűzfa, fenyő). Ez jó alkalmat ad arra, hogy a munkadarabbal folytonos fizikai kontaktusban legyenek, mivel a forma a kezükben alakul ki. Fontos fejlesztési cél a famegmunkálási technikák alapjainak megismerése, ami magabiztosabbá teszi őket a hétköznapi életben végzett munkák során is. Fontos élmény a szerszámhasználat gyakorlata során kialakuló érzés: felnőttem ehhez a munkához, ezt már önállóan el tudom végezni.

Előzetes tudás

Alsó tagozatban a gyermekek főleg osztálytanítójuk vezetésével kerülnek közel a kézműveskedéshez. Természetben talált gallyakkal, faágakkal és termésekkel dolgoznak. Kevés és egyszerű megmunkálást igénylő, szinte már „kész” fákat gyűjtenek, amit csak fűrészelni, kézi fűrővel fűrni, csiszolni, a tanársegítségével hasítani kell.

Ezeket felhasználva egyszerű, kreatív játékokat, bababútorokat, törpeházikókat készíthetünk, vagy díszíthetjük az évszakasztalt. Olyan eszközöket is készíthetnek, amelyeket tanóráikon használnak, mint például írás epochán a lúdtoll, vagy kézimunkaórán a kötőtű. Munkájuk során alapvető szerszámokkal találkoznak, mint a fűrész, kalapács, reszelő vagy faragókés.

Tantárgyi fejlesztési célok

Fontos, hogy legyenek olyan első munkák, amikor minden tanuló ugyanazt a témát csinálja (pl. pörgettyű), és a tanár pontról pontra bemutatja az egymást követő lépéseket. A gyerekek elkezdik megélni egy készülő famunka optimális sorrendjét. Törekedni kell arra, hogy a megkezdett feladatok megfelelő minőségben be legyenek fejezve.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Készíthetünk egyszerű eszközöket: pörgettyű, röppentyű, kötélletra, zúgattyú, szélharang, ejtőernyős, képeslaptartó, serpenyőlapát, tutaj, diszkosz, gerely. Használhatunk (formájában kifejező) kérget és gallyakat különbözővarázslatos alakzatok, állatok, törpék, juh és pásztor készítésére, vagy kéregcsónak építésre. Körhinta, karácsonyfa egy darabjából dióhéj ülésekkel. Habverő – szintén a karácsonyfa egy darabjából. Elkezdhetjük a különböző fák és faanyagok tanulmányozását, vizsgálatát.

Kapcsolódási pontok

A kisállatfaragások az állatmegfigyelésekhez, illetve az állattan-epochához kapcsolódnak. Fajáték a kézimunka órán készített nemez golyóhoz. A görög epochához kapcsolódó eszközök: diszkosz, gerely.

Kulcsfogalmak / fogalmak

faragókés, fajték, fantázia, szálirány, akarati nevelés, biztonságos szerszámhasználat

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek a megismert famegmunkálási technikák alkalmazásában (pl.: kézzel faragás, fűrészelés, hasítás, reszelés, csiszolás, baltázás) jártasságot szereznek és ezek felhasználásával tárgyakat faragnak. Fajték, egyszerű eszközöket tudnak készíteni.

A gyerekek vigyáznak a szerszámokra és a műhely rendjére.

3.19.2. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Többnyire ekkor használnak először vésőt, fabunkót, s ezzel alapvetően megváltozik a kézműves tartás. Megjelenik a satupad, s ezzel az egész munkafolyamat objektívabbá válik.

Ebben az évben kiemelt feladat a fakanál faragása - akár keményebb fából -, melynek egyedi alakját, a kanálfej és a nyél formáját a gyerekek maguk találják meg. A feladat során tapasztalatot szereznek a faragóvéső használatáról. Megtanulnak egyenes, majd szépen görbülő felületeket kialakítani, míg eljutnak a teljesen térbeli formához.

Hasznos tapasztalat, ha egy tárgyat többször is elkészít a gyermek, mindenesetre különböző céllal – egyet magának, egyet az iskolai vásár, bazár számára.

Előzetestudás

Gyakorlatuk van a faragókés használatában, amellyel egyszerű fajátékokat tudnak készíteni. Ismerik az egyéb alapvető szerszámokat, például a fűrész, ráspolyt, baltát.

Megélték egy-egy famunka elkészítésének optimális sorrendjét. Ismerik a műhely rendjét, viselkedési és balesetvédelmi szabályait.

Tantárgyi fejlesztési célok

A munkadaraboknál fokozott hangsúlyt kap a szép, és igényes kidolgozottság mellett a használhatóság.

A faragott tárgy a funkciójának megfelelő fafajtából készüljön.

A fahasábok fokozatosan nagyobbak lehetnek, s megjelenhetnek keményebb fajták is, de arra figyelniük kell, hogy nem minden gyermek keze elég erős még a legkeményebb fákmegmunkálásához. Ezen a téren is fokozott egyéni figyelemben kell részesíteni őket.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

konyhai fakanál (esetleg merőkanál bográcsba, szaunába), egyéb konyhai eszközök (lisztes kanál, kenőkés, favilla, salátaszedő kanál);

tojásforma vésővel, jó gyakorlat a térformákra, mert a tojás alakja se nem szabályos gömb, se nem szabályos ovális;

műhelyben használatos eszközök, pl. fabunkó;

egyszerű fajátékok, állatformák faragókéssel,

levélbontó kés,monochord

Kapcsolódási pontok

A famunkák visszaautalnak az iskoláskor legelső óráira, amikor a gyermekek egyenes és görbe vonalakat rajzoltak. Mindkét forma ott van a készített tárgyak háttérében, mint egyenes és görbülő felületek.

Más órákon használatos eszközök készítése (íróka a római epochához). Hangtan epochához monochord készítése.

Kulcsfogalmak / fogalmak

faragóvéső, fabunkó, satupad, rögzítés, egyenletesen vékony falvastagság, a fakanálnál szálirány, akaratinevelés, ok-okozatiösszefüggések, egyediformák, egyszerűbb használati eszközök

A fejlesztés várt eredményei

Megismerik az egyenes és görbe (homorú, domború) formák kimunkálás módjának különbségeit.

A gyerekek kezdik megélni egy famunka optimális sorrendjét, amit elejétől a végéig ők maguk végeznek.

Megtapasztalják a felhasznált fafajták tulajdonságait és különbségeit.

A szerszámokat biztonságosan használják és ismerik a faanyagok megfelelő megmunkálási módját. (Például a helyes vágásmód, a szálirány megtalálása.)

Szociális gesztus gyakorlása, amennyiben a gyerekek nem csak maguknak készítenek tárgyakat.

3.19.3. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Egy faragott tál elkészítése kellő kihívás ebben az életkorban, a domború és homorú formák váltakozása megfelelően nehéz a diákok számára. De nem csak ezt a formát jó gyakorolni, hiszen az összefüggések, mechanizmusok legalább annyira érdeklik őket, mint a szépség. Ha ebben a korban mozgatható játékokat készítenek a gyerekek, minden figyelmük, teljes érdeklődésük és értelmük afelé fordulhat, hogy mintegy saját testükön kívül találjanak ki, fedezzenek fel mechanikusmozdulatokat.

Előzetestudás

A gyerekek már gyakorolták a domború és homorú formák kialakítását, ügyelve az egyenletes anyagvastagságra (fakanál).

Tapasztalatuk van a faragóvéső használatában.

Gyakorlatuk van a fa helyes szálirány szerinti megmunkálásában. Nagyobb rálátásuk van a faanyagok sokféleségére.

Tantárgyi fejlesztési célok

A játékkészítésnél tisztában kell lenni a jellemző mozgással, valamint meg kell érteni annak mechanikai oldalát is, melyet aztán ügyességgel kivitelezhetünk. Ez egészen egyszerű dolgokkal is kezdődhet, pl. mérleghinta készítésével. A 7. osztályban az ehhez hasonló hatásokat tökéletesíthetjük, többek közt a gyermekek képzelőerejének szabadon engedésével. A játékok sokkal tetszetősebbnek tűnnek, ha szépenbe is festik őket.

A 6. osztály végéig az elkészített tárgyak felülete jórészt egyre finomabb csiszolópapírral vált véglegessé, a konyhai eszközök esetében ráadásul makulátlanná. Ettől a kortól azonban nagyobb figyelmet, jelenlétet szentel a diák az utolsó felületnek, ha az is a vésővel vagy a késsel átdolgozott. Ez az ún. „pikkelyezés” jóval izgalmasabb, élőbb felületet eredményezhet, s mivel a szálak növési irányát is folyamatosan figyelembe kell venni, az alkotó figyelme is aktív marad.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Különböző méretű, formájú fatalak, akár osztott belsőterekkel. Kisebb-nagyobb hajók vágása kettéhasítotttrónkfából.

Ivócsanak, bögre, sótartó, diótörők, szappantartó készítése.

Kis ház ablakokkal, rászerezelt, működő ajtókkal, vájt belső térrel.

Az osztály befoghat egy nagyobb lélegzetű munkába is az óvoda vagy esetleg az iskolai bazar számára, pl. készíthetnek egy gazdaságot állatokkal, istállókkal vagy egy falut házakkal, tornyokkal és kúttal.

Mozgatható játékok (pl. kopácsoló harkály, kereken húzható totyogó kacsa, ugráló nyuszi, mérleghintázó medve stb.).

Kapcsolódási pontok

A mozgatható játékok a fizika epocha mechanika részéhez kapcsolódnak.

Kulcsfogalmak / fogalmak

növekedés, elnehezedés, fatál, belső tér, mozgatható játék, mechanikus mozdulatok, pikkelyezés, szálirány, akarati nevelés, ok-okozati összefüggések

A fejlesztés várt eredményei

Megszerzett ismereteiket felhasználva tálakat, használati tárgyakat készítenek.

Megtanulják a külső és belső formákat megfelelő módon kidolgozni.

A gyermekek a fizikából szerzett mechanikai ismereteiket a használati tárgyak, és játékok készítésében alkalmazni tudják.

Mozgatható játékokat készítenek ügyelve a mozgás valódiságának kimunkálására. Biztonsággal képesek használni a szerszámokat.

3.19.4. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyerekek egyre inkább különböznek erőben, ügyességben, szorgalomban. A tanár feladata felmérni, hol kell több segítséget nyújtania, vagy jobban motiválnia, újabb feladatot kitalálnia, vagy a diákok ötleteinek nagyobb teret engednie. Az év egy szakaszában előtérbe kerülhetnek a szabad munkák, többek között az éves munka művészeti része is szokott fából készülni. A diákoknak egyre időszerűbb lesz a „választani tudás”, amelyben

a vonzódás vagy az elutasítás egy bizonyos munkaötlet iránt már azönismeret kezdeményelehet.

Ebben az évben több szempontból is közösségként kell helyt állniuk. Egy közös műhelymunka, amikor minden diák képességeihez mérten kiveszi a részét egy nagyszabású faragásból, mélyítheti, árnyalhatja ezt az érzést.

Előzetestudás

A domború és a homorú formákat már nagyobb felületen, és keményebb fafajtából tudják kialakítani. Több darabból álló, mozgatható játékokat tudnak készíteni, a mozgás valódiságának megjelenítésével. Magabiztosan használják a szerszámokat.

Tantárgyi fejlesztési célok

Ebben az évben a famunkák vezetettsége más jelleget ölthet. Nagyobb lélegzetű feladatoknál - főleg, ha nem mindenki ugyanazt csinálja - nem kerülhet minden egyes lépés bemutatásra. Például egy csavarodó formánál a diák faanyag felé forduló figyelmén múlik a faragás helyes irányának megtalálása. A famunkák terén szerzett tapasztalatuk és magabiztos szerszámhasználatuk nagyobb pontosságot és önállóbb munkát igénylő feladatokkal fokozódik. Jó témák erre a mechanikus áttételekkel készített mozgatható játékok és a csapolással összeállított ülőke. Az év egy szakaszában előtérbe kerülhetnek a szabadon választott munkák, amelyben nagy hangsúlyt kap az önálló feladatmegoldás. Egy jó témaválasztáshoz szükséges, hogy a diák tisztában legyen a képességeivel. Ehhez megfelelő önismeretre és ítélőképességre van szüksége.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztésikövetelmények

Gyertyatartó (csavarodó formájú, a fa növésiirányainak önállóbbfelismerésére). Bonyolultabb mozgatható játékok (fogaskerék,szíjhajtás).

Szabadon választott önálló munkák (pl. fedeles dobozka). Kisebb fadomborművek (pl. névtábla, házszám). Csoportos munkák a folyosók, osztálytermek számára, a közösségi terek díszítésére farönkből ülőke, osztálytermek fölé „névtáblal”, több pallóból összeállított nagyméretű dombormű faragása, mérleghinta, gördeszka rámpák készítése).

Az asztalos munka előkészítése (pl. ülőke, pontosan beékelt lábakkal). Madarak fészkelő dobozainak vagy etetőtálcáinak készítése.

Hangszerek (xilofon, líra) készítése. Sportszerek (baseball-ütő, íj) készítése.

Kapcsolódási pontok

A mozgatható játékok a fizika epocha mechanika részéhez kapcsolódnak. Díszletek és kellékek a színdarabhoz.

Hangszerek a zeneórákhoz.

Kulcsfogalmak /fogalmak

önismeret, saját témaválasztás, közös faragás, figyelem, pontos munka, szálirány, akarati nevelés, ok-okozati összefüggések

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek megtanulják egy fatárgy, famunka elkészítésének legoptimálisabb lépéseit és képesek azok önálló és pontos megtervezésére, kivitelezésére.

A munkatervet a gyakorlati munkába következetesen át tudják ültetni.

A munkák elkészítése során nagy hangsúlyt fektetnek a pontos tervezésre, eskivitelezésre. Társaikkal együtt tudnak dolgozni egy nagyobb lélegzetű, közösalkotáson.

Szabadon választott munkát önállóan megtervezve elkészíteneik.

Biztonságosan és szakszerűen használják a szerszámokat, a műhelyt rendben tartják.

3.19.5. A 8.évfolyam

A 3.19.4.pontban leírtak szerint.

3.20. Euritmia

Bevezetés: 1-4. évfolyam

Az euritmia egy látható nyelv, mimika nélkül. Lelkesült mozgásokkal ragadja meg a testet és összeköti a lelki-szellemivel. Ellentétében a testneveléssel, melynek más funkciója van a test megértésében és erősítésében,

az euritmiának a lelki részvétel a célja, amely mozgással fejeződik ki.

Az euritmia arra törekszik, hogy egy-egy mozdulatban a test, a lélek és a szellem egyformán részt vegyen, és átélje az individuumot, a világ és az ember egységét. Célja, hogy az akarat, érzés, gondolat egymást átjárva, a gyermekben harmonikus egységet tudjon létrehozni. Az euritmia mozgásalapját objektív törvényszerűségek alkotják. Az anyanyelv elemei, nyelvtan, retorika is kifejeződésrekerülnek.

Az euritmia feladata, hogy gondoza a nyelv képekben való látásának képességét, és így könnyebben vezesse át a gyermeket egy-egy tárgyról alkotott képek sorozatán át az élő fogalmak megértéséig.

Láthatóvá teszi a beszédet úgy, hogy a beszédképzés összetett mozgásait kibontja, és azt az egész test mozgásává nagyítja.

Az emberi test zenei törvények és viszonyok szerint épül fel(pl. csontváz, testarányokstb.) Ezeknek a zenei alkotóelemeknek mozgásait látható élménnyé teszi a zeneieuritmia.

A csoportos munkákban az egyéni mozgásra való figyelem mindig kötődik a többiek mozgásába való szociális beleérzéssel.

Az euritmia tantárgy fontos segédeszköze a nevelésnek, művészi értéke mellett fontos pedagógiai-didaktikai értéke van:

- Harmonizálja a testi lelki szellemi agyermekben;
- A beszéd és zenei euritmia tanulása folyamán mély, élő kapcsolatba kerül a gyermek a költészettel, azenével;
- A művészi munka folyamán bővülnek a kifejezési eszközeik, szépség és harmónia hatja át a mozdulataikat;
- A különböző geometriai formák tanulása közben téri tájékozódásuk folyamatosanfejlődik;
- A közös, csoportos munkákban az egymásra való figyelmük, szociális érzékük isfejlődik.
- Az euritmiatanítás 1-12. osztályig szorosan egymásra épül. Az euritmiatanár szorosan együttműködik az osztálytanítóval és az órák anyagával kapcsolódik afőoktatáshoz.

3.20.1. Az 1.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tanítást a mesehangulat hatja át. A mesék képeivel belső átélésből jelennek meg a térbeli formák. A mozdulatok teljesen az utánzásra épülnek, a zene csak kíséri a mozgást, hangulati aláfestést biztosít. Minél több térbeli formát sajátítanak el és gyakorolnak a gyerekek.

Előzetestudás

Alapvető az iskolaérettséggel járó biztonságos mozgás és egyensúlyérzék.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az utánzás készségének fenntartása, amely elősegíti a tanulási képességeket.

Az alapvető térirányok megkülönböztetése, a térben való tájékozódást segítő gyakorlatok megismerése, gyakorlása.

A különböző lépés-, szökkenésfajták elsajátítása.

A gyermek érzelmi biztonságának megalapozása, szociális érzékenységének megerősítése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztéskövetelmények

Egyenes és íves mozgások gyakorlása (kör, spirál, lemniszkáta)

Magán- és mássalhangzók utánzása (kevés, nagy hangzók)

Lépés, szökkenés, dobogás, galoppugrás (fogváltósugrás)

Finommozgások fejlesztése, ügyességi gyakorlatok

Térirányok (jobb, bal, fent, lent, elől, hátul)

Pentaton dallamok, kvinthangköz mozdulata

Kapcsolódási pontok

A mozgás a gyermek megismerő tevékenységének az alapja, ezért szorosan kapcsolódik a tanításhoz.

Az epochák témája meghatározza az euritmia órák tematikáját, így kapcsolódik a formarajzhoz, írás, olvasás tanításhoz. A zenei hallás fejlesztése a zene élményszerű átéléséveltörténik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

nagy térformák, térben való tájékozódás, testséma, koordináció, koncentráció, lateralizáció, finommotorika, légzés, ritmus, játékosság, mesehangulat, zeneiség

A fejlesztés várteredményei

A különböző mesék utánzásán alapuló mozgások által, mélyebb kapcsolat jön létre a nyelvi és zenei

elemekkel, a nyelv és a zene kifejező erejével. Ez segít megalapozni a gyermek érzelmi biztonságát, elősegíti tanulásiképességeit.

Az egész osztállyal tud különböző térformákban együtt mozdulni.

Megtanulja a főbb térirányokat megkülönböztetni, a különböző lépés és szökkenésfajtákat örömmel és biztonsággal váltogatni.

Fejlődik az utánzóképesége.

A sok mozgás javítja az izomtónus-szabályozást, élénkíti az anyagcsere folyamatokat.

3.20.2. Az 1-2.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az euritmia szorosan kapcsolódik az epochákhoz, követve azok témáját. Ez határozza meg a tematikai egységét, hangulatát is. Ezáltal segítjük az elmélyülést és ráhangolódást egy bizonyos témakörben. Így biztosabb tudást kap a gyermek, ami segíti érzelmi biztonságát is.

Előzetestudás

Az első osztályban tanult térformákban és térirányokban való biztos tájékozódás. Különböző lépések és szökkenések biztos tudása, a magán- és mássalhangzók pontos utánzása.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az utánzás készségének folyamatos fenntartása. Az alapvető térirányok biztos tudásának elmélyítése, különböző pedagógiai formák megismerése, gyakorlása. A lépés és szökkenés fajták kibővítése és gyakorlása. A gyermek érzelmi biztonságának és szociális érzékenységének megerősítése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Még mindig az utánzás a mozdulatok alapja, de kisebb egyéni feladatok is megjelennek.

Atérformákfajtáikibővülnek, megjelennek a különböző pedagógiai gyakorlatok: én és te és mi, keressük egymást (wirsuchen uns).

Hullámok, szögek lejárása a kör vonalán. Két körben való csoportos munka.

Egyensúlyteremtő gyakorlatok: csukódás-kinyílás, légzés a térben.

Alapritmusok bevezetése: jambus, trocheus, anapestus (kizárólag utánzással) Tükrözések a térben.

$\frac{3}{4}$ -es ütem; rövid, hosszú hang a zenében; dallamív

Kapcsolódási pontok

Az óra tematikája kapcsolódik a főoktatás anyagához. A szentek történeteinek és az állatmeséken keresztül gyakorolhatók a lépésformák, a különböző karakterek.

A térben való tükrözés jól előkészíti és elmélyíti a formarajzi tükrözést.

A zenéhez való kapcsolódás is egyre konkrétabb lesz (ütem gyakorlatok), de ez még mindig játékosan, meseszerűen jelenik meg azórán.

A ritmusok gyakorlásával segít a harmonikus mozgás és beszédritmus kialakításában, így az írás olvasás órákhoz kapcsolódik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

nagy térformák, tükrözés, térben való tájékozódás, testséma, koordináció, koncentráció, finommotorika, szem-kéz koordináció, légzés, ritmus, játékoság, mesehangulat, zeneiség, $\frac{3}{4}$ es ütem, jambus, trocheus, anapestus

A fejlesztés várt eredményei

A mesehangulatban a mozgások egyre karakteresebbekké válnak a különböző szentek, állatok megjelenítésével. Ez segíti a világra való ráébredés folyamatában, annak harmonikus lefolyásában. A gyermekek egyre bonyolultabb térformák lejárásának és átlátásának képességét szerzik meg. Folyamatosan fejlődik a térbeli tájékozódásuk. Javul a mozgáskoordinációjuk. Az anyanyelvi érzékük fejlődik. A zene alapelemeit (ritmus, taktus, hosszú és rövid hangok) átélik és megkülönböztetik. A szociális érzékeik, az erre irányuló fejlesztő gyakorlatok (én és te, keressük egymást) által finomodnak.

3.20.3. A 2-3.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermek lelki fejlődéséből kiindulva alkotjuk meg az euritmia formáit és mozgásait. A főoktatáshoz kapcsolódva ritmikus mozgásokat, verseket, térbeli formákat gyakorolnak a gyerekek. Önállóan kell orientálódniuk a térben, a magánhangzókat fel kell ismerniük, és egyénileg kell mozgásukban használniuk.

Előzetestudás

A második osztályban tanultak már képesség szintjén vannak jelen.

Tantárgyi fejlesztési célok

Különböző pedagógiai formák gyakorlása, kibővítése segíti szociális érzékük biztonságát. A magánhangzók

és térformák ismerete és tudása képessé teszi őket az önálló munkára. A testséma gyakorlatok folyamatos jelenléte segíti saját testének megismerését, ami a koordinációját erősíti. A beszéd hangzóinak megismerése és gyakorlása segíti a belső beszéd rendezését, egyre jobban alakítja a beszédfigyelmet. A figyelem tartóssága is növekszik ezáltal. A gyakorlatsorok, ritmusok, történetek megjelenítése serkenti az észlelési folyamatokat.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

A négy elem - föld, víz, levegő, tűz - megjelenítése

Magánhangzók bevezetése, gyakorlása.

Mértani formák (háromszög, négyszög) játékos megjelenítése a térben. Lemniszkáta keresztezéssel.

Szociális gyakorlatok, mintérdés-felelet, keressük egymást, én és te.

Ügyességi és koncentrációs gyakorlatok.

Nyílás csukódás testben, térben.

Könnyebb formagyakorlatok vezetése (heiterer Auftakt a körben)

Kis és nagy terc átélése, kánon

Kapcsolódási pontok

A különböző mesterségeket is a mozgáson keresztül mélyítjük el és a teremtéstörténet mélyebb átéléséhez is nagy segítséget nyújt ebben az évben az euritmia. A zene órákat segítjük a kánon gyakorlásával. A zenei hallás is finomodik a hangközök felismerésével. Az anyanyelv órákhoz kapcsolódik az euritmia a főnevek játékos mozgásos megkülönböztetésével.

Kulcsfogalmak / fogalmak

geometriai térformák, térben való tájékozódás, testséma, koordináció, koncentráció, lateralizáció, légzés, ritmus, játékoság, mesehangulat, magánhangzók, zeneiség, szocializáció, kánon, kis és nagyterc

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek fokozódó környezettől való elválásában a szellemi-lelki biztonságát növeli, azaz segíti a világra való újfajta ránézésre és a világban való új fajta részvételre.

Megtanulja az euritmia mozdulatai közül a magánhangzókat. Átéli a kis és nagy tercet a zenében.

Geometriai formákat tanul meg a térben lejárni.

A különböző szociális gyakorlatok továbbra is folyamatosan ápolják és fejlesztik a társas kapcsolatokban való kiegyensúlyozott részvételét.

3.20.4. A 3-4.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermekkor középső szakaszának átlépésekor a fantázia és a képzelet új erőit, valamint a moralitást kell a gyermekben kifejleszteni és ápolni. Jobban tagolódik az egységes beszédélmény a nyelvi elemek által. Az euritmia segítségével a gyermek a nyelvtani elemeket nemcsak értelmi erőivel érti meg, hanem érzelmi és akaratit erőivel is. A középpontra irányuló kör a mozgás során mindig feloszlik, a térbeli formák frontálisan, előre irányulva valósulnak meg. Ügyességi gyakorlatok kísérik az önállóság felé tartó fejlődést.

Előzetes tudás

A tanulók már jól kiigazodnak a térben, alapvető térirányok megkülönböztetése nem okoz gondot. Tudják hosszabb ideig tartani a figyelmüket, önállóan is több gyakorlatból álló feladatot el tudnak végezni. Biztonsággal tudják az összes magánhangzó mozdulatát, pontosan használják. Egyszerűbb dallamíveket követni tudnak mozgással, felismerik a kis és nagy tercet.

Tantárgyi fejlesztési célok

Másfajta térlátást igényel a frontális forma. Megváltozik a nézőpont, nehezebbé válnak a már megszokott térformák, ez a váltás segíti a gyermek gondolkodási erőinek fejlődését. Konkretizálódnak a zenei elemek a hangok megtanulásával, tudatosan élik meg a zenei élményt.

A zenében, ill. versekben rejlő összefüggések felismerése fő célként vonul végig az évben.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Mássalhangzók bevezetése, az ábécé gyakorlása

Nyelvtani elemek térformában való átélése (ige, főnév, melléknév)

Tükörképek formái, gyorsasági és ügyességi gyakorlatok

Koncentrációs gyakorlatok

Alliterációk

Zenei hangok, C-dúr skála

Alsó, felső szólam, egész, fél, negyed, nyolcad hangok megkülönböztetése, csoportos megjelenítése

Polonéz forma

Pedagógiai gyakorlat (-wirwollensuchen!)

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelv és irodalom órák anyagához szorosan kapcsolódhat az euritmia az alliteráció gyakorlásával, a különböző szófajok mozdulattal és formával való megjelenítésével. A zene órákat jól kiegészíti a zenei C-dúr skála megtanulása, a negyed, nyolcadstb. hangok gyakorlása. A zenei törvényszerűségek megismerése segíti a matematika oktatást.

Kulcsfogalmak / fogalmak

geometriai térformák, térben való tájékozódás, koordináció, koncentráció, légzés, ritmus, zeneiség, magánhangzók, szocializáció, frontalitás, mássalhangzók

A fejlesztés várt eredményei

A világban való éberebb, egyre inkább határozott formát igénylő és kereső, tagoltabb részvételnek alapvető feltétele és előkészítője a nyelv mássalhangzóinak mozgásban való tudatos átélése és a nyelvi elemek térformái.

A zenei euritmia elemeinek kigyakorlásával differenciálódik a tanulók mozgása. A gyermekek megtanulnak frontálisan mozogni a térben.

A speciális, szociális érzék fejlesztését elősegítő gyakorlatok elsősorban a lelki-akarat és a morális készségeket nevelik.

Bevezetés: az 5-8. évfolyam

Negyedik osztályig az euritmia tanulásában az utánzása a főszerep, természetesen ennek intenzitása fokozatosan csökken. Felső tagozatban már az önálló, individuálisan vezetett munka veszi át a fő szerepet. E két pólus között állnak a középtagozatos évek, ahol igazán át lehet élni azt, hogy az euritmia lélekkel teli, testi kifejezési formát kereső belső mozdulat. Ezekben az években a gyerekek egyre erőteljesebben tudják érzékelni, hogy mennyire urai a saját mozgásuknak, érzelmi kifejezési lehetőségeiket is egyre jobban megismerik. Szépség, ügyesség, teljesség érezhető mind a zene, mind a beszédeuritmiaiban.

A kamaszkor beköszöntével ugyan nehéz lesz ismét önmaguk mozgás által való kifejezése, de a zene és költészet erejével, újfajta mozgássorok, mint a tartásjavító gyakorlatok bevezetésével az euritmia segíti a tanulók egészséges fejlődését.

Középtagozaton a tanulók már heti két euritmia órán vesznek részt. Ez nagyban segíti őket abban, hogy a tanult feladatokat gyakorolhassák és a gyakorlás adta biztos fejlődéstátéeljék.

3.20.5. A 4-5.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A nyelvtani elemek elmélyítése mellett különös hangsúlyt kap a hang- és szómozdulat megalkotása. A nyelv szépségének, ritmusának és formájának átélése és megértése fontos célkitűzés. Az idegen nyelvek beszéd-minőségének, hangzásának átélése új elemként jelenik meg a tanításban. A saját test geometriáján túl a térben elképzelt geometriai formák transzformációja vezérfonalként húzódik végig az évben.

Előzetestudás

Az alsó tagozatban tanult, átélt mozgásformák biztos ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A történelemmel összefüggésben a régi kultúrkorszakok hangulatának megismerése. Ősi templomi táncok elemeinek a megismerése. Az ötágú csillag, mint az emberi alak geometriájának megismerése, gyakorlása, tükrözése, térben való elhelyezése.

A hang és szómozdulat megkülönböztetése, megalkotása.

A karok és lábak különféle mozgásának összerendezett koordinálása. A hexameter folyamatos gyakorlása.

Idegennyelvű versek megjelentése.

Zene euritmiában kétszólamú művek feldolgozása.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Nyelvtani formák elmélyítése

Mértani formák, bonyolult formagyakorlatok: ötöscsillag, lemniszkáták, harmonikus-nyolcas

Egyszerű geometriai formák eltolása a térben

Régi kultúrákból való szövegek feldolgozása (indiai, perzsa, egyiptomi, görög)

„EVOE”, „Halleluia”, energia és béketánc

Idegen nyelvű versek, szövegek kidolgozása

Különböző dūr hangzások, kétszólamú dallamok, kánonok

Ritmus gyakorlatok rúddal

Kapcsolódási pontok

Szorosan kapcsolódik az euritmia történelem tanításhoz a különböző kultúrkorszakok mozgásainak, táncainak átélésével. A nyelvtani elemek megismerésével az anyanyelv oktatást egészíti ki. Az különböző nyelvű versek bemutatásával az idegennyelv-oktatást segíti.

A geometriai eltolások, transzformációk a matematika oktatást támogatják.

A ritmusok, a kétszólamúság a zeneórákat egészíti ki.

A téri tájékozódást igénylő feladatok az új tantárgyként belépő földrajzot segítik.

Kulcsfogalmak / fogalmak

bonyolult geometriai formák, koordináció, légzés, ritmus, zeneiség, kétszólamúság, hangmagasság, dallamív, zenei hangok, ütem, ritmus, akkord, transzformáció, ige, főnév, melléknév, határozók, konkáv, konvex, ötös csillag, hatszög, hexameter, daktilus, anapestus, kis nyolcas, lemniszkáta, harmonikus nyolcas, szocializáció, frontális, idegennyelvűség

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek a mozgás által megtanulják átélni a régi kultúrákat és azok mozgáskultúráját. A nyelvi formák és az idegen nyelvű versek kidolgozása mélyítik ismereteiket a nyelvi szabályszerűségekben. Egyre biztosabban használják az euritmia alapjait adó nyelvi és zenei mozdulatokat.

3.20.6. Az 5-6.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A mértani alakváltozások és eltolások a térben, egészen elemi módon segítik a növekvő tájékozódási és elvonatkoztató képességet. Ebben a korban kezd a gyermekek - eddig magától értetődő - mozgásharmóniája gyengülni. Különösen koordináló hatású lehet a zenei hangok tanulása, gyakorlása, illetve a hangközökön belül az oktáv átélése. Minden gyakorlatot át kell járnia a mozgás folyamatosságának és pontosságának. Nagy hangsúlyt kap ebben az évben a rúdgyakorlatok nehezebb térformákkal való kidolgozása, ami nemcsak a koordinációjukat, hanem térlátásukat és gondolkodási erőiket is nagymértékben fejleszti.

Előzetes tudás

Biztos téri tájékozódás. A szófajok ismerete. Alapvető verslábak, mint jambus, trocheus, anapestus, daktilus ismerete mozgásban. A zenei hangok ismerete. Karok és lábak egymástól független, de összerendezett mozgásának irányítása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A mozgás harmónia, a helyes tartás megsegítése a rúdgyakorlatok által. A geometriai térlátásfejlesztése. A költészet alapelemeinek megismerése (rím, versláb, sorfajták). A tiszta gondolkodás alakítása. Zenei

hangok, hangközök, dúr és moll megkülönböztetése felismerése,átélése.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Rúdgyakorlatok, bonyolult tükörformák

Mértani alakváltozások, eltolások

Oktáv, a hozzá tartozó térformával

Dúr és moll megkülönböztetése

Hallásgyakorlatok, rímformák

Atisza gondolkodást elősegítő gyakorlat: „TIAOAIT”

Középkori latin szöveg feldolgozása

Magánhangzók térformái

Kapcsolódási pontok

A gyermek különböző tér, illetve geometriai formákban való mozgáskészsége elősegíti a geometria jobb megértését. A hallás gyakorlatok, illetve a zene euritmia elemei gyakorlásával tovább fejlődik zenei értésük. A latin, illetve római kori szövegek kidolgozásával nemcsak a történelemhez, de az irodalomhoz is szorosan kapcsolódik az euritmia.

Kulcsfogalmak / fogalmak

bonyolult geometriai formák eltolása, tartásjavítás, légzés, ritmus, zeneiség, oktáv, kvint, terc, rúdgyakorlatok, dúr, moll

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek különböző tér, illetve geometriai formákban való mozgáskészsége segíti térlátását, téri tájékozódását. A rúdgyakorlatok hozzájárulnak mozgásharmóniájuk koordinálásában. A hallás gyakorlatok, illetve a zene euritmia elemei gyakorlásával tovább fejlődik zenei értésük. A pedagógiai gyakorlatok támogatják gondolkodásuk helyes alakulását.

3.20.7. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az anyanyelvi oktatással összefüggésben a nyelv differenciáltsága, plasztikussága élhető át a mozdulatokban és mozgásokban. (Lelki hangulatok kifejezése, mint öröm, komolyság, vidámság stb.)

A bonyolult geometriai térformák tiszta, világos rendszert, biztonságot adnak a gondolkodásban.

A zenei euritmiában differenciáltabbnak kell lennie a munkának. Gyakorolni kell a kicsi, gyors hangok, a forte, piano megjelenítését. A dúr és moll akkordok csoportos megjelenítésének, átélésének komoly akaraterősítő szerepe lehet.

Fontos, hogy többféle hangszerkíséretet is kipróbáljanak a gyerekek, a hangzás különbségét érezzék a mozgás kifejezésben is.

Ebben az évben a helyes lépés gyakorlása is elkezdődik.

Előzetestudás

Biztos geometriai térlátás. A szófajok ismerete. Zenei hangok, hangközök (prim, terc, kvint, oktáv) megkülönböztetése és felismerése. A rúdgyakorlatok pontos ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

Lelki kifejezőeszközök megismerése. A kamaszkori lelki állapotok, mint agresszió, bizonytalanság önértékelési zavarok kezelése. Különböző korok, műfajok stílusjegyeinek megismerése. A zenei ismeretek bővítése: dúr, moll, akkordok, forte, piano)

Kisebb önálló szóló munkák kivitelezése.

A reneszánsz emberideál átélése mozgásban.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Nyelvtani formaelemek kibővítése dramatikus mozdulatokkal (lelki tartások, fej, lábtartások) Humoreszkek

Öt, hat, hét, nyolcszög eltolások bonyolult formában Önálló munkák

Agresszivitást kezelő gyakorlatok: Streitenheftigmiteinander. Dúr és moll hangnemek

Akkordok

Hangközök felismerése Rímformák elmélyítése

Reneszánsz kori versek feldolgozása Bonyolult rúd és koncentrációs gyakorlatok Idegen nyelvű szövegek feldolgozása

Kapcsolódási pontok

Az újonnan belépő csillagászat megértéséhez szorosan kapcsolódhat az euritmia a bolygók mozgásainak térben való megjelenítésével. Az irodalom órák anyagát jól kiegészíti a reneszánsz kori versek feldolgozása. A zenetanulásban folyamatosan segíthet a zenei összefüggések megértésében.

Kulcsfogalmak / fogalmak

rúdgyakorlatok, dúr, moll, akkord, hangköz, lelki kifejeződés, fej és lábtartások, humor

A fejlesztés várt eredményei

Megtanulják a lelki kifejezőeszközöket az euritmiában. A szociális gyakorlatok az agresszivitást kezelik, ápolják a kamaszkori lelkiállapotokat.

A zene és a nyelv lelki megjelenítését is adó elemeit (zene: forte, piano, dúr, moll, akkordok, nyelv: különböző műfajok és korok verseinek stílusjegyei) megtanulják euritmiai mozdulatokkal kifejezni.

3.20.8. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Minden lelki és térbeli kifejezési lehetőséget nagyobb drámai költeményekben foglalunk össze.

A gyermek életkorának a balladák és humoreszkek igen jól megfelelnek, melyek erős lelki polarításokat tartalmaznak. A zenei euritmiában nagyobb csoportformákat lehet kidolgozni, melyekkel a szociális együttlét fejleszthető. A dúr és moll feszültséggel teli várakozása, ennek átélése, jó hatással van erre a korosztályra. A nyolc év alatt tanult mozgások, mozgásformák, törvényszerűségek átismétlése segítséget jelent a felső tagozatos munkában.

Előzetestudás

Az első nyolc év anyagának biztos ismerete.

Tantárgyi fejlesztési célok

A szociális együttlét fejlesztése. A nyolc év alatt tanult mozgásformák átismétlés.

Követelmények - Ismeretek / fejlesztési követelmények

Dramatikus prózai művek feldolgozása. Balladák. Humoreszkek. Intenzív munka dúr és moll hangnemben. Dramatikus zenedarabok. Ütemgyakorlatok. Nagy, bonyolult térformák (harmonikus nyolcas több irányból). Különböző nyelvek összehasonlítása a mozgáson keresztül Pedagógiai formák: „Schau in dich” előkészítése

Kapcsolódási pontok

Az irodalom órák anyagához jól kapcsolódik a dramatikusság kifejezésének gyakorlása mozdulatok által. A különböző zenedarabok kidolgozása, a hangszerek különböző megjelenítéssorozatok kapcsolódik a zenetanításhoz.

Kulcsfogalmak / fogalmak

dráma, humor, ütem, ütemvonal, dúr, moll

A fejlesztés várt eredményei

Különböző műfajok mozgásban való kifejező eszközeit elsajátítják. Az előző években tanult euritmiai eszközöket egyre inkább önállóan és tudatosan tudják használni. Képességeik már lehetővé tesznek nagy és bonyolult térformák megjelenítését és áttekintését. Egyre önállóbban és biztonságosabban kezelik a beszéd és a zene euritmiaelemeit.

3.20.9. A 8.évfolyam

A 3.4.20.8.pontban leírtak szerint.

SZABADON VÁLASZTHATÓ TANTÁRGYAK

3.21. Szabad vallás

Bevezetés: 1-4. évfolyam

A Waldorf-iskolákban is dönthet a szülő arról, hogy kívánja-e gyermekét vallásoktatásban részesíteni. Amennyiben igen, a tanulók abban a vallásoktatásban vesznek részt, amelyet szüleik választanak. Ha az iskola helyet tud adni és időt biztosítani saját épületében és órarendjében, akkor a tanítás az iskola épületében történik. Ha erre nincs mód, akkor a tanulók a különböző felekezetek által felajánlott helyen és időpontokban részesülnek vallás oktatásban.

A Waldorf-iskola elsősorban a felekezeti vallásoktatásban nem részesülő gyermekek számára szabadvallás-oktatást tart. A részvétel fakultatív. E tantárgy megjelenésének oka, hogy a Waldorf-iskola fontosnak tartja, hogy a tanuló valamilyen vallás oktatásban részesüljön. A tanítás a Waldorf-pedagógia módszerei és embertani megfontolásai alapján történik, az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodva, a tanterv részeként. Ugyanúgy, ahogy az emberiség fejlődésének kezdetekor a tudomány, a művészet és a vallás együtt, egymással összefonódva jelent meg, ma sem jut érvényre az ember továbbhaladásának lehetősége vallásos érzések és

az ehhez fűződő akarat nélkül.

A szabadvallás-oktatás a gyermek természetéből adódó spontán vallásosság lépésenkénti tudatosulásához nyújt támaszt.

3.21.1. Az 1-2. évfolyam

Tematikai egység / fejlesztési cél

A természet és a környezet jelenségei, melyek a teremtett világ értelmét megérző tiszteletet és érdeklődést váltanak ki a gyermekből – a vallásórák és a szülői ház bizalmat sugárzó légköre biztonságot ad a tanulók érzésvilágának és akaratának: ezáltal elkerülhetővé válik Istenre vagy a Gondviselésre vonatkozó bizonyítás szükségessége.

Az évkört követő hagyományokat, szokásokat az évkör nagy ünnepeihez kapcsolva ápoljuk.

Előzetes tudás

A vallásos érzület, az áhítat és a csodálkozás, a tisztelet és az odaadás, az iskoláskor előtti időszakban már erőteljesen kifejlődhetnek egy egészséges lelkületű családi és óvodai környezetben, amely pedagógiai tudatossággal teremt légkört a gyermek számára. Ezekre a magukkal hozott „erényekre” építjük fel a vallásoktatás kezdeteit, felekezeti színezet nélkül, egyformán, minden résztvevőre vonatkozóan.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az isteni, emberi és természeti világ szentségeiránti érzékenység, és a világ jelenségei iránti tisztelet továbbápolása, illetve felébresztése meséken és a keresztény hitvilág legendáin át történik.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Mindegyik olyan mese, történet, amelyben közvetlenül szólal meg egy természeti jelenség: a felhő, a patak, az erdő, magában rejt a teremtet világ szépsége és nagyszerűségeiránti hálaérzet elmélyítését.

A szentek életéről szóló legendák a lélek megnevesítésének, megtisztításának lehetőségére mutatnak példát. Az elhangzott mesék, történetek, legendák átélése és az ehhez kapcsolódva szabadon történő megnyilatkozás szóban és rajzban.

Kapcsolódási pontok

A szabad vallás tantárgy az életkori sajátosságoknak megfelelő mesék, történetek és az ezekhez kapcsolódó beszélgetés, éneklés, megjelenítés, rajzolás és más képzőművészeti tevékenység által közvetlenül kapcsolódik az alsó tagozatos műveltségterületekhez.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Természetről szóló mesék, gondoskodás a veszélyeztetett természetről, környezetünkéről, szabályok megtartása, lakóhelyünk értékeinek megóvása, szeretete.

Legendák, történetek: Szent Mihály, Szent Márton, Szent Erzsébet, Szent Ferenc, Szent György és más szentek ünnepéhez kapcsolódva, az egyházi ünnepek, jeles napok, hétvégék.

Népszokások, helyi szokások értékei, büszkeség, tisztelet, segítőkészség, együttműködés, türelem gyakorlása, alkalmazkodás, jó és rossz viselkedés, örömeink, bánataink, félelmeink megosztása testbeszéddel, szóban,

az én viszonyulása társakhoz, felnőttekhez, környezethez, fejlődés jelentősége, védettség, egészség, biztonság az iskolában, és otthon, a családi kör, a rokonok, a család ismerősei, barátai, szomszédok, a bizalom, tisztelet a hétköznapi életben, vitatkozás, sértés, a lelkiismeret hangja, egymás elfogadása, megbocsátás, kibékülés.

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

A természetben működő élet, a teremtet világ szépsége, és annak teremtője iránti hálaérzet és tisztelet ápolása, illetve felébresztése az elhangzott mesék, legendák és azok megbeszélése során.

3.21.2. A 3-4. évfolyam

Tematikai egység / fejlesztési cél

Az embert Isten képmásaként állítjuk a gyermekek elé. A világra és önmagukra vonatkozó, a korosztályra jellemző kérdésekre, kételyekre az Ószövetségből merített történetekkel növeljük biztonságérzetüket és hitüket. A történetek által mutatunk rá *atest* és *alélek* mindig továbbfejlődő kapcsolataira a világgal és az ember-társakkal.

A régi korok mítoszaiban, a legendákban átélhetjük a népek sorsát, kapcsolatukat égi és földi vezetőikkel, örömeiket, vesződéseiket, ünnepeiket, mindennapi életüket, szokásaikat és a közösségüket összetartó törvényeiket.

Előzetes tudás

Szentek életéről szóló legendák és az évkör ünnepeihez kapcsolódó korábbi történetek

Tantárgyi fejlesztési célok

Átélik a fájdalom és az öröm megjelenését, és annak fontosságát az emberi kapcsolatokban. A cél, hogy tudatosuljon bennük, hogy milyen módon okozhatjuk az egyiket és a másikat. Ezzel a szociális élet természetes gyökereit erősítjük. Az engedelmesség szerepe a világfejlődésben és az ember életében az Ószövetség példáin kerül a látószögükbe. Ezeknek a történeteknek gondolat- és érzésköréből kiindulva alapozzuk meg a keresztény értékrendet: A tízparancsolat, Dávidban élő kegyelem Saul iránt, Dániel próféta hűsége Istenéhez, az irgalmas szamaritánus, a hit általi gyógyulások és más példák, melyek az említett reális folyamat részei a Bibliában.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Az Ótestamentum történetei, a kereszténység történetének előkészítése a héber nép sorsában megerősítik bennünk, hogy az ember az isteni világból a földre helyeztetett, a léleknek helyet adó, testet öltött isteni teremtmény. Ezt közvetítik az elhangzó történetek.

A történetek elmondása és a beszélgetések során példák adódnak az isteni világ bölcs vezetése és az egyes emberi sorsok közti kapcsolatra (magyar mitológia, a magyarok őstörténetének részletei, a kereszténység felvétele, más népek mitológiájának ismertetése: például az északi-germán mitológiáé).

A Messiásról szóló jövendölés és a Máté evangéliumának néhány részletének feldolgozásával zárul az alsó tagozatos szabad vallás órák témája.

Az évkört követő hagyományokat, szokásokat, Szent Mihály, Szent Márton, Szent Lucia, Szent Erzsébet, Szent Ferenc, Szent György és más szentek ünnepéhez, az évkör nagy ünnepeihez és a jeles napokhoz kapcsolhatjuk. (Betlehemes játék, Pünkösdi királyválasztás...)

Kapcsolódási pontok

Az anyanyelv és rajz-festés órákon mitológiai történetek képeinek megjelenítése.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Ószövetségi történetek, tízparancsolat, mitológiai történetek, erények, lemondás, önzetlenség, mértékletesség, igazságosság, megbocsátás, lelkiismeret, isten, élet, halál, lovagiasság, történelmi érték, befogadás, felelősségvállalás, szabályalkotás, nemzet, tulajdon, jog és kötelesség, következmény, megértés, véleményalkotás, együttérzés, türelem, feladatmegosztás, közösség, ünnep, egyházi ünnep, a környezetkárosítás elkerülésére tett igyekezet, többek között a szelektív gyűjtéssel, lakóhelyünk védelme, óvása, együttműködés a település ezirányú kezdeményezéseivel, környezettudatosság, környezetvédelem, újrahasznosítás, természeti értékek megóvása

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén

Olyan értékrend felé vezető ösvények közös felfedezése a cél, mely majd az 5–8. osztályban hivatkozási alapként szolgálhat az Újszövetség tanításakor, mint minden emberre vonatkozó értékrend.

Bevezetés: 5-8. évfolyam

Az alsó tagozatban megalapozott területek az életkori sajátosságok változásával újabb nézőpontból kerülnek megvilágításba, az emberi értelem fejlődésére, az érzelmi élet és az akarat megnevelésére szolgáló világirodalmi, történelmi és újtestamentumi példákon keresztül.

3.21.3. Az 5-6. évfolyam

Tematikai egység / fejlesztési cél

Az emberisors iránti érzékenységet ápoljuk *acsalád, a barátság, az emberi kapcsolatokkal* foglalkozó történetekben, és az ehhez kapcsolódó beszélgetésekben. *Azerkölcösség* alapját *képzőhálaérzés* ápolásával fejlődik ki az emberek iránti szeretet és akötelességtudat, mely a későbbiekben nem erkölcsi előírásoknak, hanem belső meggyőződésnek *engedelmeskedik*. A tanulók számára kiderül (ha magukba néznek), hogy él bennük *aszeretet* érzése. Ezt az érzést az újtestamentumi példák alapján tágítani kezdjük, olyan emberek,

természeti lények irányába, akik felé esetleg eddig nem fordultak szeretettel.

Az órák meghitt légkörében a tanulókkal őszinte, mély beszélgetésekre nyílik lehetőség.

Előzetes tudás

Az alsó tagozatban a mesék, a történetek és a hozzáfűződő beszélgetések, tevékenységek által megalapozott vallásos érzület, mely a 4. osztályban a mitológiai történetek és a Messiásról szóló jövődölésekkel zárul. Jártasság az ünnepekhez kapcsolódó ismeretekben és szokásokban.

Tantárgyi fejlesztési célok

A jó és rossz, a bűn és erény megjelenésére a mitológiai történetek, életrajzok bőséges példát adnak. A lovagkor nemes érzelmeihez, az akarat jó irányba történő edzéséhez a lovagkori erények megismerésével juthatunk közelebb. Az ösztönök néha életet mentenek, néha tönkreteszik azt. Történetek kapcsán megbeszéljük, hogyan tanuljunk meg bánni velük.

Követelmények – ismeretek / fejlesztési követelmények

Az Arthur királyról és Parzivalról szóló történetekben a betegség, a gyógyulás és a megbocsátás kérdéseivel találkozunk. Jézus Krisztus élete, a példázatok, Jézus gyógyításai, a gyógyulások, melyek elsősorban a lélek gyógyulására vonatkoztak, minden évfolyamnál egyre magasabb szinten részei az órának. Szent Pálról, Tarsiciusról vagy Milonról, a kereszténnyé vált árva rabszolga fiúról szóló történeteken keresztül a kereszténység korai időszakára világítunk rá. Milon sorsának követése során *acsaládról, a barátságról a sors kérdéseiről, a Gondviselésről* szóló beszélgetésekre adódik jó lehetőség.

Kapcsolódási pontok

A történelem tantárgyhoz kapcsolódva az ősi kultúrákkal és vallásokkal ismerkednek meg. Zarathuszttra tanításaiban a jó és rossz, Buddha tanításaiban az *együttérzés* és *alélek megnevesítése*, megtisztulása, melyek a szabadvallás-órákon közvetlenül kapcsolódnak a történelmi ismereteikhez.

Az ókorról és a korai középkorról tanultak a szabadvallás-órákon elmélyítésre kerülnek.

Az évkör ünnepeinek, és az ezekhez fűződő szokásoknak, hagyományoknak ápolása a tanévben.

Kulcsfogalmak / fogalmak

sors, család, barátság, emberi kapcsolatok, életút, együttérzés, megbocsátás, gyógyulás, ókori kultúrák, vallások, Jézus tanításai, Szent Pál, korai kereszténység, lovagi erények, jó-rossz harca, vallási tanítás, istenhit, egyház, világkép, példakép, történelmi érték, kortárs, önismeret, önállóság, fejlődés, felelősség, harmónia, elfogadás, tervezés, tanulás, tény, vélemény, ismeret, hitelesség, együttélés, tudás, jövő tervezése, tisztelet, segítségadás, figyelmesség, támogatás, törődés, kapcsolatok, szokások a családban, rokonságban,

érzések megosztása, ellenszenv, rokonszenv, barátság, őszinteség, megértés, összeütközések, lelkiismeret, békülés, közösség, baráti csoport, érdek, egyenlőség, kirekesztés, igazságosság, nemzet, vezető, felelősségvállalás, mértékletesség, létszükséglet, egészség, természetvédelem, környezetszeretet, takarékoság

A fejlesztés várt eredményei

Az elhangzottakhoz kapcsolódva szabadon nyilatkoznak meg az órán folyó beszélgetésekben.

A tárgyalt témakörökben a sors, a Gondviselés, az emberi kapcsolatok, a szeretet megnyilatkozásainak átélése.

3.21.4. A 7-8. évfolyam

Tematikai egység / fejlesztési cél

A nagy földrajzi felfedezések, feltalálások hátterére, nagyjaink az emberiség továbbhaladása érdekében vívott küzdelmeire világítunk rá életrajzok segítségével. *Ameggyőződés, kitartás, a közösségért hozott áldozatok* átélése a történelmi hősök életútjának követésében domborodik ki.

Előzetes tudás

Az 5-6. osztályban megalapozott ismeretek, a sors, az emberi kapcsolatok, az együttérzés megbocsátás, az eddig tárgyalt kereszténységgel kapcsolatos és más vallásokról szóló tanítások, az évkör ünnepei és az ezekhez kapcsolódó szokások ismerete

Tantárgyi fejlesztési célok

A tárgyalt életrajzokban finom összefüggéseket fedezhetünk fel *agyermekekben átéltek, az ifjúkori évek és afelnőttkor* kapcsán. *Aszerelemről, párkapcsolatokról, a házasságról, a gyermekáldásról, az anyaságról* emberi sorsok bemutatásával és ezekhez kapcsolódó beszélgetésekkel alapozzuk meg a 9-12. évfolyamokban a családi életről szóló témaköröket. Példaképpé akkor válik igazán az életrajzokban tárgyalt kiváló személy, ha egész emberi lénye ragadja meg a gyermekeket, s az erényei, nagyszerűsége mellett a hibáit sem kendőzzük el. Ez a lelki folyamat csendesén, a lelkük mélyén játszódik le, nem feltétlenül szükséges szavakba önteni.

A szegények világának javításán segítők munkásságának megismerése által a harmadik világ életmódja, szegénysége, egészségi helyzete *együttérzést* vált ki a gyerekekből.

Az egyén és a közösség, a szabadság és korlátozottság, a felelősség- és áldozatvállalás kérdéseinek átélése életrajzokon keresztül.

Az Apostolok cselekedeteihez vagy egy-egy evangéliumi részlet ismertetéséhez a jelenkor etikai kérdései is

kapcsolódnak. Gandhi, Albert Schweitzer vagy Teréz anya munkásságának megismerése által a harmadik világ életmódja, szegénysége, egészségi helyzete iránti együttérzés erősödik a tanulóknál. A szegénység, az elhanyagoltság, a felemelkedésre vágyódó emberekről szerzett közeli tapasztalatok, olvasmányok, hírek közvetlenül kapcsolódnak a témához.

A fogyatékkal élők elfogadására és megértésére szép példa Helen Keller „Csöndes, sötét világom” című naplója. A naplóból részleteket dolgozunk fel önállóan és csoportosan.

A székelyek középkori szervezete, az ősi indián társadalmak berendezkedése, a szerzetesrendek közössége, a szabad királyi városok élete és más történelmi példák alkalmasak arra, hogy a szabadság és a korlátozottság, a felelősségvállalás, az egyén és a közösség életének változásait nyomon kövessék és beszélgessenek róla.

A keresztény és nem keresztény vallások megértése, az ókori vallások, a zsidó vallás, a pogány magyarok hitvilága, az iszlám vallás, a buddhizmus és ezek gyakorlásáról szóló ismeretekben való elmélyülés lehetőséget ad arra, hogy nyitottá váljanak a tanulók más vallások előítélet nélküli elfogadására.

Kapcsolódási pontok

a 7–8. osztályban a szabadvallás-órak témáiban való eligazodáshoz a történelem- és földrajzóra ismeretei hozzásegítik a tanulókat a térben és időben való jobb tájékozódáshoz.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Aktuális etikai kérdések önismeret, önazonosság, boldogulás, jólét, munka, pénzzel való bánás, jólét, szegénység, egyenlőtlenség, gazdagság, szenvedély, függés, bizonytalanság, stressz, rendkívüli helyzetek emberi kapcsolatok, szerelem, család, párkapcsolatok, anyaság, érzelem, vonzódás, diszkréció, bizalom, hűség, igényesség, értékrend, önvédelem, zaklatás, emberi jogok, egyén, közösség, felelősségvállalás, viszonyulás, konfliktusok megoldása, jóvátétel, alkalmazkodás, önállóság, átélés, előítélet, elfogadás, hazaszeretet, nemzet, nemzetiség, tolerancia, szolidaritás, szabályszegés, jogsértés, tízparancsolat, arany szabálymédia, hitelesség, vallás, hit, erkölcs kereszténység, más népek vallásai, bűn, büntetés, agresszió, társadalmi cél, kultúra, az élet tisztelete, erőforrás, globális hatás, újrahasznosítás, környezetbarát technológia, egyéni felelősség, fenntartható fejlődés szabadság és korlátok, együttérzés, Apostolok cselekedetei, Szent Johanna, Albert Schweitzer, Teréz anya, Gandhi

A fejlesztés várt eredményei

A példaképek, a közösségért tevékenykedő személyek életén keresztül a családi élet, az ifjúkori elhatározások, áldozatok vállalása, a kitartás, a hazaszeretet, az együttérzés, a segíteni akarás, a nemes célokért való munkálkodás, az egyén felelőssége a közösségért, a közösségek élete, a másokkal való

együttélés, együtttérzés és elfogadás példáinak átélése, a jelenkori etikai kérdéseinek összekapcsolása a megbeszélésre kerülő témákkal, más vallások ismerete, és ezek iránti nyitottság és elfogadás.

Bevezetés:9-12 osztály

Az életkori sajátosságokhoz alkalmazkodva, a 9–12. osztályban a tudomány, a vallás, és a művészetek együttes megjelenésére törekedve az őket körülvevő világ iránti érdeklődést szélesítjük ki, önálló ítéletalkotási képességüket, szociális felelősségérzetüket fejlesztve elmélyítjük erkölcsi és vallásos érzületüket.

3.22. Agyagozás– szobrászat

Bevezetés: 5-8. évfolyam

Az agyagozás, amely a szobrászat agyag használatához kapcsolt területe, a vizuális nevelés fontos része. *(Az agyagozás-szobrászat a kézművességhez szorosan tartozó tantárgy, így az iskolák lehetőségeik szerint jeleníthetik meg a kézművesség mellett. A kézművességtől eltérő jellege inkább a középiskolában domborodik ki, és a szobrászat, mint önálló művészeti ág jelenik meg a maga sajátosságaival. Ezért a szabadon választható tantárgyak közé tartozik 5.-8. és 9.-12. osztályban.)* Noha a tárgykészítés, a kerámiázás is megjelenik

ebben a tantárgyban, mégis inkább az a célja, hogy a világ formaképző erőivel annakkonkrétéabsztraktmegragadhatóságábantálálkoztassaagyermeket.Nemahasználatijelleg,hanem az életben kialakuló, létező és elhaló formavilág megismerése az elsődleges. Az ásványok, növények, állatok és az emberi formák világa az életkori sajátosságoknak megfelelő mértékben és jelleggel kerül előtérbe. Az organikus és a geometrikus formák világa egyaránt jelen van, ahogy a konkrét és absztrakt formaalkotás is.

Az első három osztályban, amikor az osztálytanító azt megfelelőnek látja, engedi, hogy a gyermekek méhviaszból formázzanak. Ez a gyermekkezek melegétől lágyuló anyag kiváló bevezetést biztosít a formázás világába. A kilencedik életévüktől kezdődően a formarajz függetlenül is létező kiegészítőjévé válhat a formázás. A negyedik osztályban a gyermekek megismerkednek az agyag használatával. Ezt az új tevékenységet érdemes az állattan-órákhoz kapcsolódóan bevezetni, állatformákat készíthetnek gömbből kiindulva. Pl.: alvó macskát, pihenő szarvast, fekvő tehenet stb. Ezekben a kezdeti időkben elsajátítják a tenyérrel formázás technikáját és megismerkednek az alapformák (gömb, piramis, kocka) kialakításával.

A formázás a kezek közti játékból fejlődik ki, melyek együtt egy belső teret alkotnak. Nyomás és ellennyomás alakítják a felszín formáit. A formázás mélységet adhat a formarajznak és más, főoktatás- béli tantárgynak, melyektől inspirációt kölcsönöz.

Formázáskor a fejlődő gyermek természetében aktív formáló-erőkkel dolgozunk. A formázás folyamatában a forma-, mozgás- és a tapintóérzék válik különösen tevékenyvé. A munkára való ránézéskor, történjen ez akár annak folyamatában, akár a feladat befejezésekor, a gyermek „látóképességei” aktiválódnak különösen erőteljes módon.

A gyermekek megtanulják használni a forma leírására alkalmas szókinccset. A szóbeli kifejezőképesség gazdagítása és fejlesztése szintén az agyagozás feladatának.

A megformált dolog tárgyilagos leírása által a gyermekeknek el kell távolodniuk saját munkájuktól, talán még a következő óráig is várniuk kell. A formát megítélni képes érzéküket nagy gonddal kell iskoláznunk pontos megfigyelések leírásaként, melyek arról tájékoztatják őket, hogy-bele-bújjanak a formába és leírják,

mi, „történik”. Beszélgetéseket folytathatunk a gyermekekkel a formázásórák kezdeti szakaszában is, az életkoruknak megfelelő terminológiát használva, mikor a gyermekek elegendő tapasztalatot szereztek már a forma fő elemeiről. Különösen fontos, hogy tudatában legyenek a formák és környezetük kapcsolatának, valamint annak, hogy különféle formák hogyan felelnek meg egymásnak.

3.22.1. A 4-5. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az negyedik-ötödik osztályban az állat, növény és ember formavilága jelenik meg, kapcsolódóan az főoktatás témáihoz pl. állat- és növénytan. A kézben formázott állatok (madár, kutya, mókus stb.) megjelenhetnek környezetükben, és társaikkal együtt, kapcsolódhatnak a növényvilághoz és emberi alakokhoz. Az emberi alakot megjelenítő formáknál kezdetben törekedjünk az egységre, a forma az arányok irányában legyen határozottabb, ne részleteiben. A lábakat és karokat kidolgozatlanul hagyatjuk (pl. köpönyegbe csavarva, bölcsőben fekvé), így az alkotás öröme a statikai problémák nem veszélyeztetik. Ahogy a gyermekek ügyesednek, mozdulatokat is egyre inkább megjeleníthetnek. Pl. a karok elmozdulhatnak a testtől, és a lábak is felvehetnek egy bizonyos pózt.

A görög történelemmel foglalkozó epocha kapcsán bevezethetjük a tárgykészítést, a kerámiázást is. Pl. görög ivókehely. Ebben az évben készülhetnek az első domborművek a görög művészethez, a formarajzhoz, vagy akár az ünnepekhez kapcsolódóan pl. Szent Márton.

Előzetes tudás

Az első négy év formázási tapasztalatai, különös tekintettel a gömb és a piramis alaptapasztalatára.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermekek az agyagozás technikájának egyre határozottabb ismeretére tesznek szert. Megtanulják használni az agyagot kézbe vehető mennyiségből alakok formázására. Bevezetést kapnak a tárgykészítésbe és dombormű-készítésbe. A formák leírására szolgáló szókincsük bővül.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A növénytan epochában, gömb- vagy tojás-formából kiindulva, készítünk rügyeket, gyümölcsöket és más növényformákat. Ezek nem kell, hogy naturalisztikus formát öltsenek, a fontos az, hogy a gyermekek megérezzék a növekedést és a formaképző erőket, amelyek alakítják a formátlan anyagot.

Készítünk emberi formákat, álló, majd ülőalakokat, tárgyakat agyagból (pl. ivókehely), domborműveket (pl. formarajzhoz kapcsolódóan).

Kapcsolódási pontok

A főoktatás epochái, különös tekintettel a növénytan, történelem ismereteire, valamint kapcsolódás az ünnepekhez.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Kézben alakított állatformák környezettel, növényformák gömbből, tojásból kiindulva; emberalakok; tárgyalakítás; dombormű-készítés; formák leírása

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek a növénytan-korszakhoz kapcsolódóan gömbből vagy tojásalakból kiindulva növényformákat formáznak, ezáltal tapasztalatot szereznek a formaképzés folyamatairól.

Megtanulják az emberi alak formázását (az alakkal még egységként dolgozva). Közösén ránéznek a készült munkákra és betekintést nyernek a formák sokféleségébe. Megtanulják megfogalmazni tapasztalataikat és egymást meghallgatni.

3.22.2. A 5-6. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Hatodik osztályban a 12. életévükbe lépnek a gyermekek. Ezt a pre-pubertás kort a „földi-érettség” korának is nevezzük. Ezért ennek az életkornak az élettani és lelki vonatkozásait és változásait minden tantárgy, így a szobrászat is erőteljesen figyelembe veszi. Az ötödik évfolyam harmonikus, a környezetet, az emberi arányokat, az átalakulási folyamatokat, a formák élőhöz tartozó jellegét hangsúlyozta. A hatodik osztályban a formák az ásványokon keresztül jelennek meg, a statika, a formák szilárd jellemzői, határvonalai fontosak, „a két lábbal a földön” jelleg válik hangsúlyossá. Továbbá az erő kifejeződése az állatvilágban és az emberek

által, olyan téma, amely közel áll ehhez a korosztályhoz. A római építészetben megjelenő ívek (diadalív, vízvezeték) kiváló lehetőséget adnak a statikai problémák bevezetésére. Az agyag mennyiségében is nagyot léphetünk, ahogy a gyermekek erőteljesebbekké válnak: már nem csak kézből, hanem szobrász asztal és szobrász kések, eszközök használatával is dolgoznak. Bevezethetjük a kettesével, csoportban, vagy akár az egész osztály bevonásával készülő közös alkotásokat pl. vízvezeték építése. Az agyagozást az ötödik osztályban a tárgyalakotás irányába bővítettük, most az építészet felé mutathatunk irányt. A közös munka során az irányítás, a szolgálat, a jutalom, az igazságosság, a szabály, a törvény témáit élhetik meg, amely a római joggal kapcsolatos történelmi ismereteikhez is köthető.

Ezek a munkák keresztül a gyermekek megtanulják a több alkalommal készülő munkák technikai megvalósíthatóságát, az agyag száradással kapcsolatos jellemzőit.

Az emberalakokkal való munka is továbbvihető a csoportok felé, illetve az ember és állat együttes megjelenítése felé.

Előzetestudás

A negyedik-ötödik osztály agyagozás óráinak ismeretei, különös tekintettel a formaképzés folyamatairól szerzett tapasztalatokra.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tömeg, a határvonalak, és a statika problémáival, az erő témájával, és a közösségben dolgozás eseményeivel találkoznak ebben az évben a gyermekek az agyagozás során. Cél, hogy már a több alkalommal készülő munkákon is képesek legyenek dolgozni.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A földrajz-epochához kapcsolódva formáljuk meg a különböző hegységképző kőzetek alakjait: gránitot, homokkővet és éles határvonalakkal bíró formákat, melyek a kristályokra emlékeztetnek. Formázhatunk barlangot is és vízesést sziklával.

Az alakokkal való munka továbbmehet a csoportok felé: anya és gyermek, gazda és ló, birkózók stb. Az arcok, kezek, lábak és a ruházat részleteit a lehető legkevésbé dolgozzuk ki.

Az állatok formázásában nagyobb, erőt kifejező állatok: bika, oroszlán, sas Római vízvezeték vagy diadalív készítése nagy csoportban.

Kapcsolódási pontok

Főoktatási epochái, különös tekintettel a természettudományos szaktárgyakra, valamint a történelemre.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Ásványok sajátosságai; nagyobb állatok; embercsoportok; állat-ember kapcsolódások; építészeti ívek; egyéni és közös munka.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek a földrajz tantárgyhoz kapcsolódóan kövek, hegységek formálását sajátítják el.

Továbbmélyítve az emberi alak megformálásában szerzett ismereteiket csoportokat, és alakok, valamint ember és állat közötti kapcsolatokat formáznak meg.

Nagyobb állatokat tudnak megformázni, szobrász asztal és eszközök használatával Közösen tudnak dolgozni egy római építészeti alkotást modellező művön.

3.22.3. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hatodik-hetedik osztályban a polaritás jelenik meg a feladatválasztások területén. Egyrészt erőteljesebb hangsúlyt kap a geometria, másrészt a fantázia, a játékosság. A gyermekek egyéni megközelítése, ízlése is hangsúlyt kap azzal, hogy egy adott témához maguk közeledhetnek. Ezekkel segíthetjük azoknak az életkori sajátosságoknak a megélését, ami ebben az időszakban jellemző. A hatodik osztály után a kamaszkor felé haladva a szabályok, a törvények, a határok kérdése meghatározottabb formában jelenik meg. Ugyanakkor a személyiség, az egyéni választás, a felfedezés, a kísérletezés is belső igény.

Előzetestudás

Az 5-6. osztály agyagozás ismeretei, különös tekintettel a csoportok megformázására, valamint az építészeti alkotásokat modellező művekre.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az öt platóni test tanulmányát előkészítő, a geometriához kötődő testek formázásával (tetraéder, oktaéder) a szabályosság és szabálytalanság, szimmetria, aszimmetria témáját vezethetjük be a szobrászatba. Ezt a témát vihetik tovább játékos formában egy golyópálya megépítése által. Ez a korábbi évhez hasonlóan két-három gyermek együttműködésével is, nagyobb méretben és kellő bonyolultsággal készülhet. Fontos, hogy működjön, és tapasztalatot szerezzenek a lejtés és a golyó mozgásának összefüggéséről. Az elkészült golyópályákat a csoportok maguk alkotta szabályok szerint egymással is játszva használhatják.

Az állat téma ebben az évben úgy jelenik meg, hogy a gyermek egy maga által választott állatot formázhat meg. Az emberi alaknál a mozdulat és a gesztus összefüggései válhatnak hangsúlyossá.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A kivetítéshez (projekció), az árnyék tanulmányozásához vagy a geometriához kapcsolódva készíthetünk tömör formákat, pl.: tölcsért, kockát vagy nyolc- és tizenkét oldalú formát. Az utóbbit úgy kaphatjuk, ha gömbből kiindulva atenyerekkeldolgozunk. A gömbből vagy más geometriai formából formaváltozások folyamatát jeleníthetjük meg. Az alakokkal dolgozva járjuk be a gesztus és a mozgás világát: kezdjük forduló, el- vagy lehajoló, mutató vagy valamiért nyúló alakokkal. Az arckifejezéseket hagyjuk kidolgozatlanul. Működőképes golyópálya készítése, közreműködve társakkal. Szabadon választott állat arányos megformázása szobrász asztalon. Művészettörténeti ismeretekhez kapcsolódóan készíthetnek domborművet másolat alapján, amelyben megjelenik a perspektíva.

Kapcsolódási pontok

Főoktatási epochái, különös tekintettel az irodalom és a történelem, valamint a művészeti szaktárgyak ismereteire.

Kulcsfogalmak / fogalmak

geometriai formák; metamorfózis gyakorlatok; emberi alak, mozgás és gesztus; golyópálya; választott állat megformázása

A fejlesztés várt eredményei

A gyermekek megtanulnak gömbből geometriai formákat (kocka, nyolc- tizenkét oldalú forma) tenyérrel kialakítani.

Gömbből vagy geometriai formából mozgás-átalakításokat végeznek.

Az alakok megformálásában a gesztus érzékeltetését meg tudják formázni. Használható játékot alkotnak agyagból.

Az állatok testarányait meg tudják ragadni. Domborműben megjelenítik a perspektivikus teret.

3.22.4. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A nyolcadik osztályban három fő témával követjük az életkori változásokat. A geometrikus formák az öt platóni test pontos, tömör formaként való megmintázásában kerülnek új szinten elő. Ezzel párhuzamosan a minőségek felé tehetünk lépéseket az őselemek feldolgozásával. Ehhez kapcsolódóan elkezdhetjük a temperamentumokat tanulmányozni. Tanulmányokat készíthetünk a földi szárazságról (melankolikus), tüzes lángokról (kolerikus), vizes selymességről (flegmatikus), és légies elpárolgásról (szangvinikus). A munkák

készülhetnek absztrakt és figuratív formában is. A harmadik fontos téma a színházi munkához kapcsolódhat; az emberi alakok dramatikus gesztusokat és viszonyokat fejezzenek ki. Az állat téma a domborműben jelenhet meg pl. ló. A használati tárgy is megjelenhet ebben az évben, amelyen keresztül a belső tér-külső fal megalkotását, a két kéz között kialakított formák létrehozását vezetjük be. Pl. nagyobb vázafelépítése.

Előzetestudás

A 6-7. osztály agyagozás óráinak ismeretei, különös tekintettel a geometrikus formákkal, arányokkal és perspektívával kapcsolatos ismeretekre.

Tantárgyi fejlesztési célok

Az öt platóni test formázásán keresztül az ókori geometrikus (filozófiai) gondolkodás globális szemléletével, az őselemekkel és temperamentumokkal való összefüggéseiben találkozhatnak a gyerekek. Megjelenik a konkrét és az absztrakt formázás, amely egy új gondolkodásmódot, az eddigi tapasztalatok összegzését jelenti. Új módon kezdenek az agyaggal bánni, ahogy üreges formák megalkotása felé tesznek lépéseket a tömör formák alkotása után. A belső és külső térrel való együttes munka bevezetése a felső tagozatban folyó szobrászati munkának. Noha ezek még használati tárgyalakotáshoz kötött feladatok, mégis megélhetővé teszik azokat a lelki és testi változásokat, amelyeket megélnék. Az érzelmek erőteljes kifejezése az emberi alakok formázásában szintén egy új minőséget hoz.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

Öt platonikus test.

Őselemek, temperamentumok domborműlővel, használati tárgy pl. nagyobb váza felépítése

Dramatikus gesztusok tanulmányozása: gyermeket védő felnőtt, táncoló, alvó ember, szerelmesek ölelkezve, és más, egész testben kifejeződő gesztusok, melyeket meg kell jeleníteniük, mielőtt megformáznák őket

Kapcsolódási pontok

Főoktatás epochái, különös tekintettel a természettudományos tantárgyakra, valamint a művészeti szakórák és az osztály-színdarab

Kulcsfogalmak / fogalmak

szabályos, platóni testek megformázása; a négy őselem ((Föld, víz, tűz, levegő) különböző minőségeinek megjelenítése; használati tárgyak, és belső terek kialakítása; dramatikus gesztusok; dombormű lóval

A fejlesztés várt eredményei

A gyerekek absztrakt és figuratív formák kialakításában megjelenítik tapasztalataikat. Megismerik az emberi dramatikus gesztusokat, először megjelenítik, majd megformázzák azokat. Használati tárgyak alkotásához a két kéz közötti formázással és az üreges formák kialakításához gyakorlati ismereteket és tudást szereznek.

3.22.5. A 8.évfolyam

A 3.22.4.pontban leírtak szerint.

3.23. Gazdasági ismeretek

Bevezetés: 5-8. évfolyam

A Waldorf-iskola egyik célja, hogy a gyermeket bevezesse az őt körülvevő társadalomba, hogy annak építő, formáló tagja tudjon lenni. Ehhez elengedhetetlenül szükséges, hogy megismerje, értse, átgondolja kora és a régebbi korok társadalmi, gazdasági folyamatait. A társadalmi szociális organizmus megismerésének alapjául a társadalom egymással életösszefüggésben lévő három egységének, a gazdasági, a jogi és a szellemi életnek a szabályszerűségeit kell a gyerekek elé tárunk a 10-14. életév között, a mindenkori életkori sajátosságoknak megfelelően. Meg kell mutatnunk, hogyan áll benne az ember, mint egyén a társadalom három rétegében.

A tantárgy tanítása során fokozottan támaszkodik a földrajzi, történelmi, matematikai ismeretekre.

Rudolf Steiner az első Waldorf-iskola megalapításával a jövő nemzedékek számára vázolt fel egy utat. A modern kori ember legégetőbb kérdése, a szociális kérdés megválaszolására, egy új szociális impulzus megjelenítésére tett kísérletet. A szociális és gazdasági ismereteket az életismeret, a szabadvallás és az euritmia, mint szociális művészet mellé állította alapnak.

Célok és feladatok az 5-8. évfolyamig:

Az általános iskolai szakaszban a szociális és gazdasági ismeretek tanulása során arra törekszünk, hogy a gyerekekben kialakuljon egy kép arról, hogy a gazdasági folyamatokban a testvériség, a jogi viszonylatokban az egyenlőség, a szellemi-kulturális szférában a szabadság kell legyenek a meghatározó erők, ahhoz, hogy megfelelő környezetet biztosítson a társadalom a szociálisan érzékeny, de kiteljesedő emberi személyiség kifejlődéséhez. Ezen az új nézőponton keresztül mutatjuk meg a gyerekeknek az ember kapcsolatát az őt körülvevő természeti és társadalmi környezettel, és alakító szerepét a világban.

Mára már a gazdasági életben a javak előállításában kialakult a világméretű testvériség, hiszen mire szellemi tervből és ásványi nyersanyagból elkészülnek és a kereskedelem segítségével a használatunkba kerülnek a minket szolgáló használati eszközeink, addigra az egész Földet bejárják. A jog előtti valódi egyenlőségre is egyre komolyabb törekvések láthatók az elmúlt évszázadokban. A szellemi életnek a jog által biztosított szabadsága és a gazdaság általi nem piaci alapú finanszírozása terén is naponta élénk tárnak a jelen feladatai és eredményei is. Ezekre az emberiség élete során kibontakozó folyamatokra kívánunk e tantárgy keretein belül rátekintést nyújtani a felnövekvő nemzedékeknek, hogy ezáltal is képesek legyenek alkotó állampolgárokká válni.

3.23.1. Az 5-6. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A Waldorf-tanterv egyik gazdasági ismeret epochája által a 11 éves gyermek úgy pillanthat rá az ember születésére, mint ahogy azt a görögség tette: az isteni világ felé forduló ember tekintete egyre inkább a többi ember felé fordul. Felfedezik, hogyan kíséri egyik ember a másikat, hogyan állnak egymással harmóniában az együtt élő emberek, akik más-más képességek birtokában vannak. Hogyan szerveződik az egymásra utaltságban társadalommá az emberiség. Az ember ember közti testvériség legkifejezőbbben a gazdasági életben jelenik meg. Ennek a szépségét, sokrétűségét kell, hogy felfedezzék a képzeletbeli és a valós utazások során.

Javasolt témakörök:

Az ötödik osztályban a napi élet ismeretéből indulunk ki. Kiválasztunk egy tárgyat a környezetünkből: végigkövetjük azt utat, ahogy hozzánk került ez a tárgy. Lehet ez például egy füzet, egy csomag tea, vagy vaj a konyhaasztalról, vagy bármi más.

A füzet útját visszavezethetjük: az azt elvárásként megjelenítő tanároktól, az iskolai igényeket összesítő gazdaságvezetőn át a szállítóig, a kereskedőig a füzetgyáron át a papírgyárig és onnan egészen az alapanyagul szolgáló megfelelő cellulóztartalmú facsemetéket elültető gazdáig.

Felfedezhetjük, hány ember munkája kellett hozzá közvetlenül: tisztelettel tekinhetünk a papírgyári munkásokra, akik a hőségben dolgoznak; a kamionsofőrökre, akik hetekig az úton vezetik az óriás teherautóikat; a darusra a kikötőben, aki nagy magasságba felemelkedve rendezi a fülkéből a hatalmas konténereket; a büfésre, aki a szolgáltatói oldalról enni ad mindkettőjüknek,

Az igazi meglepetést az okozza, amikor áttérünk a közvetve segítőkre: az útépítő munkásokra, a mérnökökre, akik a gépeket tervezték; a tanítókra, akik mindnyájuknak megadták az alapot ahhoz, hogy azzá váljanak,

amivel épp a közösséget szolgálják.

Érdemes felkeresni egy-egy üzemet, meghívni a választott témánkban megjelenő szakembereket, meséljenek az életükről, munkájukról.

Kísérletet tehetünk arra is, hogy az időben rátekintsünk arra is, mikor, hol, hogyan született meg a történelem során az első abból a vizsgált eszközből, aminek a kialakulását végigkövettük a jelenben; és arra is, hogy milyen valós emberi igényből születik meg egy tárgy. Megpróbálhatjuk magunk is előállítani a választott terméket.

Előzetes tudás

A gyermekek a harmadik osztályos „mesterségek-korszakban” megismerkednek a földre teremtetten embernek azzal a képességével, hogy a természetben talált, természetből anyagokból hogyan képes önmagát ellátni az életszükségleteihez elengedhetetlen tárgyakkal.

Negyedik osztályban pedig egyszerű módon ismereteket szereznek a „honismeret korszakban” az ember és a táj viszonyával, kölcsönhatásával. Ezenkívül rendelkeznek azokkal az alapvető számolási és önálló ismeret-szerzési képességekkel, melyekre a gazdasági és szociális ismeretek tanulása során építünk.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyerekek szerezzenek egy eleven, átélhető képet arról, hogyan kapcsolódik egyik ember munkája a másikéhoz az embertársainkban felmerülő igények kielégítése során. Kezden el ébredni a gyerekekben egy szociális érzékenység az őket körülvevő tárgyak kapcsán.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

Legyen képes a gyermek a választott tárgy útját a kész terméktől az alapanyagig néhány mondatban elmesélni. Fedezze fel, hogy az egyes emberi munkatevékenységek miféle képességek által válnak hasznossá a társadalom számára!

Kapcsolódási pontok

A tantárgy tanulása során jól használhatók a Kárpát-medence földrajza kapcsán tanult ötödik osztályos ismeretek: hiszen mai világban egy nemzetgazdaság teljes mértékben beleágyazott világ gazdaságba. A tantárgy sokrétű lehetőséget biztosít a matematikából szerzett ismeretek gyakorlására, valamint a mértékegység-váltások gyakorlati hasznosítására.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Munka, közvetett és közvetlen, alapanyag, árú, szállítás, szociabilitás, kölcsönösség, termék, késztermék.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje fel az őt körülvevő tárgyi környezetben azt a rengeteg emberi erőfeszítést, ami által ő használhatja azokat. Legyen képes néhány szóban elmondani a választott termék születését. Megpróbálhatja önállóan kikutatni egy általa választott másik tárgy születését. Megjelenhetnek a környezettudatosságnak

az alapjai is a tanulmányok következtében. Felébredhetnek a másokért érzett felelősség és hála érzései is az epocha során.

3.23.2. A 6-7. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A gyermekben a 12 évében egyre inkább el kezd ébredni a világ megértése iránti vágy. Még egy inkább gyermeki nézőpontból, de a gyerekek megnyílnak a felnőttvilág kérdései felé. Nagyon szeretnék nagy, komoly, a családban, a környezetben hallott problémákhoz, gondolatokhoz kapcsolódni. Rendkívül nyitottak az emberek közötti viszonyok észlelésére és megértésére: ezekben a kérdéseknél a fókuszban testvériség eszméje helyett sokkal inkább a kölcsönösség elve áll. Ahogy Római történelemben az ember és ember közötti törvényekben, úgy közöttük is megjelennek az első kérdések a jogi élettel kapcsolatban.

Megjelenik a pénz természetének, a pénz ismeretének megértésére való igény is. A hatodik osztályban a gazdasági ismeretek tanítása során a középpontban pénz metamorfózisa áll. Fő kérdésünk, hogyan juthatunk el a pénz születésétől annak felismeréséig, hogy a pénz a legszellemibb jelenség a világban: mi módon szolgálja a pénz az szellemi életünk működését – feladatunk, hogy a gyermek ismerje meg az alapvető gazdasági folyamatok egészséges kialakulását, hogy majd ráismerhessen azokra a környezetében is.

Javasolt témakörök:

- A gazdaság fő részeinek, a termelésnek, a kereskedelemnek és a fogyasztásnak az össze-kapcsolódását bemutatni az epocha során.
- Megmutatni a pénz nélküli kereskedelmet Herodotosz és XIX. századi utazók leírásai alapján. Bemutatni a cserekereskedelmet.
- Tárgyaljuk a pénz keletkezését: Miért épp a görög gondolkodás megjelenésével egy időben születik? A pénz keletkezésének helye az a Lüdia, ahová a görög hagyomány Tantalosz legendáját teszi. Hogyan lett az arany-ezüst ötvözetből a mai papírpénz. Kik voltak, vannak a pénzeinken?
- A munkamegosztás megjelenése a társadalomban. A pénz összehozza a termelőt a fogyasztóval. Milyen, amikor a pénz kommunikációs eszköz, és milyen, amikor csereeszköz? Hogyan biztosítja a kölcsönösséget a termelők és fogyasztók között?

- Piac. Ahol individuális teljesítmények találkoznak szükségletekkel a pénz segítségével. Tegyük látogatást egy nagybani zöldségpiacon. Hozzunk létre az osztályban is egy cserepiacot kisebb használati tárgyakból. Figyeljük meg az itt lezajlott folyamatokat. A középkori városok piaccal kapcsolatos szabályait is tekintsük át. Hogyan védtek a vevőt? Hogyan jön létre az áru?
- A pénz, mint jogi kategória. Az áru-pénz egyensúlyának szükségességét megmutatni. Mutassuk be az infláció és a defláció kialakulását.
- A tőkepénz kialakulása. A munkaképességek szerinti differenciálódásával megjelenik a tőke keletkezésének a lehetősége. A tőke megszületésével lehetővé válik a hitel-pénz megszületése. Ahhoz, hogy az ég /a szellemi/ a földdel /fizikai/ összekapcsolódjon, kell a 'bizalom' jelentésű szavunk 'hitel' (a 'hit' szóból ered a kifejezés; mint ahogy a 'credit' szó is a 'credó'-ból). A hitel segítségével tud a találmány megvalósulni és a gazdaságban más emberek szükségleteit kielégíteni.
- Végül manapság megjelent a számlapénz is, ami már fizikálisan nincs is megjelenítve. Ezen epocha során fel lehet keresni egy piacot, egy bankot és a Nemzeti Bank oktatóközpontját is.

Előzetes tudás

Az ötödik osztályban megszerzett gazdasági alapfogalmak, mint szükséglet, áru, fizikai és szellemi munka, termelés, alapanyag. Görög mitológia.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermek ismerje meg a pénz természetét, a pénz mögött álló gazdasági folyamatokat.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A gyerekek szerezzenek ismereteket a valós gazdasági folyamatokról. Ismerjék fel az egyes ember szerepét és felelősségét a társadalom gazdasági szereplőjeként. Ismerkedjenek meg olyan alapfolyamatokkal, melyekkel az egyén kapcsolódik a társadalom többi szereplőjéhez.

Kapcsolódási pontok

A korszak során építünk a földrajzból szerzett ismeretekre Európa földrajzával kapcsolatban. Kapcsolódunk a középkor történelme során tanult városok kialakulásához, valamint a társadalomban megjelenő új szerepek ismeretéhez. Matematikában pedig a százalékszámítás gyakorlati felhasználására is jó lehetőséget nyújt ez a tárgy.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Valós emberi szükségletek, cserekereskedelem, vásárló pénz, hitel, hitel pénz, áru pénz, tőke pénz, munkamegosztás, gazdaság, termelő, fogyasztó.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje fel, hogy a kezébe kerülő pénznek nincs saját értéke, és értékteremtő képessége. Tudjon különbséget tenni a pénz egyes szerepei között. Ismerje fel azt a morális felelősséget, ami az árúk előállításához és a pénzzel való vásárláshoz kötődnek. Legyen képes saját szavaival leírni gazdasági fogalmakat. Tudjon önállóan példát hozni tőkeképzési helyzetekre egy kisvállalkozásban. Nyerjen rátekintést az egészséges gazdasági folyamatokra, hiszen hatodik osztályban még az alkotó ember megismerésén van a hangsúly.

3.23.3. A 7-8. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A hetedik osztályban az adó, mint adomány megismerése a fő cél a gazdasági ismeretek elmélyítése során. A gyerekek a saját iskolájuk, mint a szabad szellemi élet egy intézménye felől közelítve ismerhetik meg annak a jog által biztosított gazdasági környezetnek a kialakulását, amiben élnek. A gyermekek megismerésében egyre nagyobb szerep jut a vitának, mint megismerési útnak. A tantárgy feldolgozása során egyre nagyobb teret biztosítunk eme képesség kialakulásának. Rövid rátekintést kaphatnak arra a folyamatra, ami

a felismert érdekekből a jogi élet segítségével társadalmi megegyezés alakulhatott ki az emberek között a teokratikus társadalmi formáktól a demokráciához vezető úton. Eljuthatnak az alapvető állampolgári ismeretek kialakulásától a valós állampolgári kompetenciák felé. Felismerhetik az emberi együttélés szabályainak születését a belátástól az alkotmányig; a tizedtől egy lehetséges igazságos adózáshoz, közteherviseléshez.

Javasolt témakörök:

Mint mindig a Waldorf-pedagógiában itt is a jelenből, az egészből haladunk a részek, részletek megismerése felé. Az iskolánk működéséből a múltba, és onnan egy lehetséges jövő felé.

- Mi kell ahhoz, hogy az iskolánk működni tudjon: dologi feltételek, szolgáltatások, személyi feltételek... Ezek költségek, amik fedezéséhez tervezésre, költségvetésre van szükség. Honnan van ehhez a pénz? Hogyan kerül a pénz a gazdaságból, ahol megtermelődik az oktatásba? Ki garantálja, hogy ez megtörténjen? Kik, milyen arányban járuljanak hozzá? Mit jelent az, „az egyenlők egyformán, a nem egyenlők pedig különbözően járuljanak hozzá...” elv? Hogyan lehet eljutni az ehhez szükséges társadalmi megegyezésig?
- Az oktatás, a „szellemi élet” költségeinek fedezése a gazdaságban megtermelt értékekből lehetséges.

Az államnak szerepe, hogy a társadalmi megegyezést törvénybe foglalja, és gondoskodik a betartásáról.

- Az állam szerepe: törvényekkel biztosítani a szabad iskolaválasztás jogát.
- Megvizsgálni egy régi falu működését. Miben voltak az emberek önállóak? Mit tudtak közmunkával, összefogással tenni a közösségért? Miből lehetett fenntartani a jegyzőt, mint a jog, a tanítót, mint a szellemi élet és a papot, mint a lelki élet gondozóját? Miért nem lehetett helyi szinten gondoskodni a külső és a belső biztonságról? Miért kellett ehhez országos összefogás? Mik azok a közös terhek, amiket együtt kellett vállalni?
- Megvizsgálni az István király által kialakított államszerkezetet. Kik milyen szolgálatot láttak el? És kik felé irányult a szolgálat? Ki gondoskodott az ország külső biztonságáról, ki a belső jogi bíraskodásról, ki a lelki egészségről, ki a gyógyításról? Kik adóztak terményben, kik szolgálatban, kik katonai szolgálatban, kik pénzben? Hogyan valósult meg a végrehajtás, elszámoltatás?
- Milyen adózási lehetőségek, ötletek élnek, jelennek meg ma a világban? Milyen lenne, ha minden adó megszűnne, és csak fogyasztási adókkal járulnánk hozzá a közösség életéhez? Ebben az esetben mindenki a fogyasztása mértékében adózna. Képesek lennének-e a közgazdászok, képviselők egy ilyen rendre átalakítani a jelenlegi rendszerünket?
- Ki lehet tölteni egy szja-bevallást a gyerekekkel.

Előzetes tudás

A gyermekek rendelkeznek az alapvető gazdasági fogalmak terén ismeretekkel. Ismeretek a középkori társadalmak társadalmi berendezkedéséről.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyermekek kapjanak egy életkoruknak megfelelő rálátást a társadalom szerkezetére. Legyenek tudatos állampolgárok, akik belátásból járulnak hozzá munkájukkal, akaratukkal a társadalomhoz.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

Jussanak a gyerekek belátásra a kulturális, a gazdasági és a jogi szféra feladatairól és kapcsolódási pontjairól a társadalomban. Fedezzék fel, milyen felelősséggel jár az ember részvétele a társadalomban.

Kapcsolódási pontok

Történelemből az európai városok, társadalmak, társadalmi rendek kialakulása. Matematikából az arány és százalékszámítás már képletek szerinti számítása. Anyanyelvből az üzleti levélírás felhasználására mutatkoznak lehetőségek.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Adó, állami szféra, gazdasági szféra, kulturális szféra, közteher, közfeladat, közbiztonság, állampolgári szabadság és kötelesség.

A fejlesztés várt eredményei

Ezen nagy képek megvitatásán, vezetett beszélgetésein keresztül felébredhet a gyerekek érdeklődése a felnőtt világ eme sokat emlegetett társadalmi kérdései iránt. Képesek lehetnek felismerni és elmondani a modern társadalom működésében az adók, az adózás szerepét. Röviden legyen képes a saját szavaival elmondani, mi az állami-jogi élet, a gazdasági élet és a szellemi élet feladata a társadalomban. A tanulók értsék az alapvető állampolgári kompetenciákat.

Megjegyzés: A 8. osztály számára differenciáltan az alábbi, 3.4.23.4. pontban foglalt témákat is adhatunk; valamint a fejlesztés várt eredménye is az alábbi pontban leírtak szerint várható.

3.23.4. A 8. évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A 14 éves gyerekek figyelme befelé, az ember belső kérdései felé fordul. Az individuum szerepe, feladata a világban a fő kérdés, melyhez csatlakozik a személyes jövővel kapcsolatos kérdések ébredése is.

Ekkor mintegy összegzi, az addig megszerzett tudását és kíváncsi arra, miként tudja a szintetizált ismereteit alkalmazni. Ebben az életszakaszban a figyelem az egyéni biográfiák felé fordul.

Javasolt témakörök

A tanulók ismerjék meg részletesen egy nagy gazdasági világszereplő életútját. Jó lehetőséget nyújt erre Henry Ford, vagy a Rothschild család felemelkedésének bemutatása. Megjelenhet esetleg a kortárs Steve Jobs is

a feldolgozható életrajzok között. Ehhez a következő szempontokat alkalmazzuk:

- Melyik életszakaszában találkozott a későbbi életfeladatával?
- Milyen volt a világ, a gazdasági társadalmi környezet, amikor megkezdte tevékenységét?
- Milyen társadalmi igényt fedezett fel?
- Hogyan építette fel a vállalkozásait?
- Milyen emberi képességei segítették az életműve megalkotásában?
- Milyen hatást gyakorolt kora közvetlen gazdaságára és tágabb környezetére?
- Milyen hatással volt a történelem alakulására?
- Hogyan van jelen a kiválasztott személy munkásságának eredménye a mai világ gazdaságában és a ma élő

hétköznapi emberek életében?

Előzetes tudás

A gyermekek rendelkeznek az alapvető gazdasági ismeretekkel. Az előző tanév során megismerkedtek sok ember biográfiájával. Földrajzból sokféle módon megismerkedtek az ember és táj viszonyával, az ember környezetformáló tevékenységével. Matematikából az arány- és a százalékszámítással.

Tantárgyi fejlesztési célok

A gyerekek jussanak el oda, hogy teljes mértékben megközelítsék, hogy egy-egy “kiválasztott” ember milyen módon képes megváltoztatni kora gazdasági, társadalmi életét, és ennek milyen hatásai lehetnek akár az egész emberiség történelmére is.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

Legyen képes a gyermek megtalálni olyan helyzeteket egy külső ember életében, amikor az ráismer egy-egy élethelyzetben a feladatára! Legyenek képesek alapvető szinten összefüggéseket találni az egyén és a társadalom kapcsolatában, és jussanak belátásra az egyéni döntések felelősségéről.

Kapcsolódási pontok

Történelemből az ipari forradalom, ipari felfedezések. Földrajzból a világgazdaság kialakulásának következményei.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Egyéni adottságok, társadalmi környezet, egyéni felelősség, az egyes életszakaszokban rejlő feladatvállalási lehetőségek.

A fejlesztés várt eredményei

A gyermek ismerje meg az egyén, mint önálló individualitás világformáló szerepét. Keresse a saját magában esetleg megjelenő képességeket. Legyen képes tanári segítséggel kapcsolatot találni az egyes ember gazdasági tettei és annak politikai következményei között. Ébredjen benne egy elemző kíváncsiság az őt körülvevő technikai eszközök kialakulása és világban betöltött szerepe iránt. Legyenek képesek tanári segítséggel mérlegelni az emberi döntések közvetlen és közvetett következményeit és kockázatát.

3.24. Társadalmi és állampolgári ismeretek

Fő témakörök az 5–8. évfolyamon a Nemzeti Alaptantervben:

1. A család, a családi szocializáció jellemzői, a hagyományoscsaládmodell
2. A család gazdálkodása éspénzügyei
3. Településünk, lakóhelyünk megismerése
4. Nemzet, nemzetiség; a haza irántikötelezettségeink
5. A magyar állam alapvető intézményei, az állam szerepe agazdaságban
6. Mindennapi ügyintézés, felkészülés a felnőttkori szerepekre,feladatokra
7. A fogyasztóvédelemalapjai
8. A nagy ellátórendszerek: oktatás, egészségügy és a szociálisellátás

Az egyes témakörök elhelyezhetősége a Waldorf-iskola 5-8évfolyamán

Az osztálytanító témakörei

A Waldorf-iskolában az osztálytanítónak középtagozaton az osztályával történő beszélgetésekre sokkal nagyobb tere van, mint amire más iskolákban az osztályfőnöki órák lehetőséget nyújtanak. Ezekben a beszélgetésekben a következő témakörök feltétlenül megjelennek: Nemzeti öntudat, hazafias nevelés; Állampolgárságra, demokráciára nevelés; Családi életre nevelés; Gazdasági és pénzügyinevelés.

- A család, a családi szocializáció jellemzői, a hagyományoscsaládmodell
- Nemzet, nemzetiség; a haza irántikötelezettségeink
- Mindennapi ügyintézés, felkészülés a felnőttkori szerepekre,feladatokra
- A fogyasztóvédelemalapjai

Tantárgyi tartalmak

A következő témakörök megjelennek az alsó- és középtagozat egyes tárgyaiban:

- településünk, lakóhelyünk megismerése: 4. és 5. osztályos földrajzanyag
- a család gazdálkodása és pénzügyei: 6. osztályos matematikaanyag

A felső tagozatra áthelyezendő területek

- A magyar állam alapvető intézményei, az állam szerepe agazdaságban
- A nagy ellátórendszerek: oktatás, egészségügy és a szociálisellátás
- Településünk, lakóhelyünk megismerésének összetettebbkérdései

A fentiekén felül a Nat is kiemeli azt a lehetőséget, hogy bizonyos témakörök témahetek, tematikus hetek, tematikus napok, tehát különböző projektek keretében is megjelenhetnek. Erre példák a Nat-ban: Családtörténeti kutatás, Településkutatás, Szakmák, foglalkozások, mesterség és hivatás

3.25. Tanulásmódszertan

Bevezetés

A tanulás tanítása bizonyos készségek, képességek fejlesztését jelenti. Akkor tud hatékonyan működni, ha az osztálytanító a tanulásmódszertant nem csak tanítja, hanem használja is, azaz épít rá az egyes epochák közben. Ha a diákok nem csak elméletben tanulnak a helyes szokásokról, módszerekről, hanem a gyakorlatban is van lehetőségük kipróbálni a tanultakat, hallottakat.

A koncentrálóképeség minden szellemi munka alapja, ezt a diákok az epochákon már elsős koruk óta fejlesztik, de középtagozaton és később a felsőtagozaton kiemelt szerepet kap. Az emlékezőképeség fejlesztése minden életkorban létfontosságú, ehhez a rendszeres memoriterek is hozzájárulnak. Az önismeret, az önbizalom fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy valaki sikeres legyen az iskolai megmérettetésekben. A szókincs bővítése, fejlesztése magától értetődően történik meg a legtöbb tantárgyból. Az írott szövegek értéke az eredményes tanulás egyik elengedhetetlen feltétele egy bizonyos életkor után. Kiemelten fontos terület a vázlatkészítés, jegyzetelés elsajátítása, amit nap mint nap használhatnak az egyes órákon. A probléma-megoldó képesség és a gondolkodóképesség két olyan terület, mellyel a Waldorf pedagógus nap mint nap dolgozik. A 8. osztály végi kiselőadás összeállítása, megtartása önálló munkát igényel, amire felkészítjük a diákokat.

A tanulásmódszertan tantárgyszerű bevezetése helyett a Waldorf-iskolákban arra van szükség, hogy az osztálytanító és a szaktanárok a megfelelő életkorban a megfelelő feladatokat, feladattípusokat gyakoroltassák saját tantárgyaik tanításakor. Mégis, legalább havi egy alkalommal, a gyakorlóóra keretében vagy félévente egy-egy héten át az epochába építve javasolt időt szánni bizonyos jó tanácsok összegyűjtésére, megbeszélésre és gyakorlására. Ez a kevésnek tűnő idő akkor ér valamit, ha a szakórákon és az epochákon rendszeresen történik visszautalás és van lehetőség a további fejlesztésre.

Az osztálytanítóknak javasolt Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról vagy Tanulásmódszertan című tankönyvének használata.

3.25.1. A 6-7.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A diákok emlékezőképességét memoriterekkel, koncentrálóképeségét óra eleji játékokkal fejlesztjük.

Ugyanakkor ebben az életkorban fontos annak a tudatosítása, mit jelent a tanulás, az órai figyelem. Ehhez némi önismeretre is szükség van. Hangsúlyt kap a tanuláshoz való szándék, a cél tudatosítása, a kíváncsiság, az érdeklődés felébresztésének fontossága.

Előzetes tudás

Eddig megszerzett tanulási tapasztalatok, ismeretek.

Tantárgyi fejlesztési célok

A diákokkal tanulási szokásaikról beszélgetünk, segítve őket abban, hogy kifejlesszék saját technikáikat. Jó tanácsokat gyűjtünk és adunk. Arról is beszélgetünk, ki miért tanul, mire jó a tanulás. Megbeszéljük, hogyan lehet azt is megtanulni, ami kevésbé érdekel, hogyan lehet magunkban a kíváncsiságot felébreszteni, a figyelmet, érdeklődést magunkban szándékosan fenntartani.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A diákok megtanulnak tudatosan, hatékonyan tanulni, figyelmüket tudatosan irányítani, érdeklődésüket fenntartani. Koncentrációs gyakorlatokkal (szókeresés, hibakeresés) fejlesztjük éberségüket.

Kapcsolódási pontok

A diákok minden tantárgyban használni tudják az itt tanultakat.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Mire való az iskola? A tanuláshoz szükséges belső állapot, a tanulást segítő külső körülmények. Tanácsok a tanuláshoz. Jó szokások. Önismeret, önbizalom. Tanulást segítő módszerek. A figyelem. Az otthoni és az iskolai munka összefüggése. Az ismétlések jelentősége. Kíváncsiság, érdeklődés, tudásvágy. A cél mint motiváció.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok sikeresek a tanulásban, tudják, mire jó a tanulás. Szívesen végzik házi feladataikat, tudják, milyen külső-belső körülményeket kell megteremteniük ahhoz, hogy rövid idő alatt elsajátíthassák a megtanulnivalót. Az órákon tudatos figyelemmel dolgoznak. Képesek hosszabb ideig koncentrálni egy adott feladatra.

3.25.2. A 7-8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

Az olvasott szövegek értését ebben az életkorban tudatosan gyakoroltatjuk. Megfelelő módszereket tanítunk az olvasási készség fejlesztéséhez, a helyes olvasási szokások kialakításához. A másik fontos terület a jegyzetelés, vázlatírás technikájának megtanulása. Először írott szövegből készítünk vázlatot, jegyzetet, majd a diákok a szóban elhangzottakat is megtanulják írásban rögzíteni.

Előzetes tudás

Az eddig megismert hatékony tanulási technikák alkalmazása, a megszerzett ismeretek felhasználása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A tanulók olvasási szokásait nagyító alá vesszük és segítünk javítani rajta. Önálló olvasási gyakorlatokkal fejlesztjük szövegértési képességeiket. Megtanulják a feladatokhoz tartozó utasításokat egyedül értelmezni. Megtanítjuk a diákokat olvasott és hallott szövegekből vázlatot írni, jegyzetet készíteni. Mindkét területet rendszeresen beépítjük az epochákba és a szakórai tevékenységekbe.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A tanulóknak a szintjüknek megfelelő olvasott szövegeket jól kell érteniük. Megtanulják, hogyan kell felébreszteniük magukban és fenntartani a kíváncsiságot, az érdeklődést egy szöveg iránt. A szövegekkel kapcsolatban feltett kérdésekre tudnak válaszolni. Értelmezni tudják az egyes feladatokra vonatkozó utasítást. Az önálló vázlatírás, jegyzetelés már nem okoz nehézségszámukra.

Kapcsolódási pontok

A diákok a legtöbb tantárgyban, a legtöbb órán használni tudják az itt tanultakat.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Címmeditáció. A lényeg megragadása. Kulcsszavak. (Skimming, skipping) Vázlat. Jegyzet. Utasítások követése.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok olvasási szokásai jelentősen javulnak, az olvasott szövegek értése nem okoz különösebb gondot számukra. A szöveggel kapcsolatos kérdésekre olvasás után akkor is tudnak válaszolni, ha nem látják a szöveget. Önállóan tudják értelmezni a feladatokra vonatkozó utasításokat. Tudnak kulcsszavakat gyűjteni, azokból önállóan vázlatot írni. Az olvasott és hallott szövegekből jegyzetet is tudnak készíteni.

A 8. osztály számára az alábbi 3.3.14.4. pontban leírtak szerint választható témákat keresünk, differenciáltan,

valamint a fejlesztés várt eredményi is megegyeznek az alábbi pontban leírtak szerint.

3.25.3. A 8.évfolyam

Tematikai egység / Fejlesztési cél

A tiszta beszéd technikáját ebben az életkorban már fontos tudatosítani. Ehhez remekül használhatók a memoriterek közös és egyéni felmondása, a légzőgyakorlatok, különböző artikulációs gyakorlatok, a hangos olvasás. Az évvégi színdarab előadásához rendkívül hasznos, hogy a diákok a színpadon érthetően, hangosan tudjanak beszélni.

A 8. osztályban az éves munka során kiemelten fontos szerepet kap a kiselőadás. Ehhez ismerniük kell a megfelelő technikákat.

Előzetes tudás

Különböző tanulási technikák alkalmazása.

Tantárgyi fejlesztési célok

A diákok tudnak közönség előtt érthetően, tisztán, jól artikulálva hangosan olvasni és beszélni.

Az év végére kis segítséggel önállóan fel tudnak készülni egy szabadon választott témából tartott kiselőadásra, amit leírnak és élvezhetően, szemléletesen elő is adnak.

Követelmények – Ismeretek / fejlesztési követelmények

A tanulók közönség előtt tudnak hangosan, jól érthetően, tisztán beszélni. Gyakorolják a hangos olvasást. A diákok megtanulják, mitől jó egy kiselőadás, amit önállóan állítanak össze. Tudják, hogyan kell a hallgatókban felébreszteni az érdeklődést, a kíváncsiságot a téma iránt, és hogyan lehet azt ébren tartani. Megismerkednek a szemléltető eszközök lehetőségeivel.

Kapcsolódási pontok

Bármely tantárgyból tartott kiselőadás, valamint évvégi színdarab, éves munka előadás.

Kulcsfogalmak / fogalmak

Légzőgyakorlatok. Artikuláció. Hangos olvasás. Blattoló olvasás. Szereplés. Anyaggyűjtés egy témához, annak írásbeli kidolgozása. Szemléltetés.

A fejlesztés várt eredményei

A diákok képesek közönség előtt színpadon jól érthetően, megfelelő tempóban, megfelelő hangsúllyal megszólalni. Az év végi színdarabban mindenki tudásának, képességének és kíváncságának megfelelő

szerepben kap lehetőséget a szereplésre. Az éves munka előadására a legtöbb diák alaposan fel tud készülni, le tudja írni és azt élvezhetően elő tudja adni.

3.26. Összevont osztályok óraszám táblázata

Az alábbi óraszámok 36 tanítási hétre vonatkoznak, az 1-8. osztályban 180 tanítási nappal számolva.

Tantárgy / Évfolyam	1.	1-2.	2-3.	3-4.	4-5.	5-6.	6-7.	7-8.	8.
KÖTELEZŐ TANTÁRGYAK									
Magyar nyelv és irodalom									
Magyar nyelv és irodalom	240	240	160	160	110	100	70	70	60
Magyar nyelv és irodalom gyakorló- és szakóra	0	0	18	18	36	36	36	72	72
Anyanyelvi kompetencia fejlesztése	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Matematika									
Matematika	120	120	110	110	90	100	90	90	90
Matematika gyakorló- és szakóra	0	0	18	18	36	36	36	36	36
Történelem									
Történelem	0	0	0	0	80	70	60	60	60
Történelem szakóra	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Társadalmi- és állampolgári ismeretek	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Gazdasági ismeretek	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Szabadvallás oktatás, etika									
Szabad vallásoktatás	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Filozófia	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Természettudományok és földrajz									
Természettudomány és biológia	0	0	0	30	30	40	30	30	30
Kertművelés	0	0	0	0	0	72	72	36	36
Fizika	0	0	0	0	0	0	30	40	40

Kémia	0	0	0	0	0	0	30	40	40
Honismeret és földrajz	0	0	60	30	40	60	50	30	30
Idegen nyelv									
Idegen nyelvek 1.	72	72	72	72	72	72	108	108	108
Idegen nyelvek 2.	72	72	72	72	72	72	108	108	108
Digitális kultúra									
Digitális kultúra	0	0	0	0	0	0	36	36	36
Testnevelés és egészségnevelés									
Mozgás és testnevelés	72	72	72	72	72	72	108	108	108
A főoktatás egyéb részei- ritmikus rész/mozgás	36	36	36	36	36	36	36	36	36
Kötelezően választható testmozgás (a helyi tanterv szabályozza)	36	36	36	36	0	0	0	0	0
Gyakorlatok									
Gyakorlatok	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osztályfőnöki óra									
Osztályfőnöki óra	0	0	0	0	0	0	0	0	0
AZ ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁS TANTÁRGYAI A WALDORF-ISKOLÁBAN									
A NAT 2020-ban megjelenő művészetoktatási tantárgyak									
Vizuális kultúra									
Festés, rajz-grafika	36	36	36	36	36	54	54	54	54
Művészettörténet	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mozgóképkultúra	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Ének-zene									

Zene	36	36	72	72	54	54	54	54	54
Dráma és színház									
Dráma	A főoktatás tárgyaiba integráltan.								
Kézimunka									
Kézimunka	72	72	72	72	54	54	54	54	54
Az alapfokú művészetoktatás további kötelező tantárgyai a Waldorf-iskolában									
Kézművesség									
Kézművesség	0	0	0	0	54	54	54	54	54
Agyagozás, szobrászat	A tantárgy óraszámait a szabadon választható tantárgyak között jelennek meg.								
Euritmia									
Euritmia (mozgásművészet, a mindennapos testmozgás része)	36	36	36	36	72	72	72	72	72
SZABADON VÁLASZTHATÓ TANTÁRGYAK									
Gyakorló	0	0	36	36	36	36	36	36	36
Szabad vallásoktatás	36	36	36	36	36	36	36	36	36
Agyagozás, szobrászat	0	0	0	0	36	36	36	36	36
Filozófia	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mozgókép-kultúra és médiaismeret	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Gazdasági ismeretek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Társadalmi- és állampolgári ismeretek	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kertművelés	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Tanulásmódszertan	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fakultációs órák	0	0	0	0	0	0	0	0	0

ÖSSZES ÉVES ÓRASZÁM	864	864	942	942	1052	1162	1260	1296	1286
HETI ÓRASZÁMOK	24	24	26,1	26,1	29,2	32,2	35	36	35,75

ZÁRADÉK A MÓDOSÍTOTT PEDAGÓGIAI PROGRAM ELFOGADÁSÁRÓL

A pedagógiai programot a Tanári Kollégium 2020. év április hó 30. napján tartott ülésén elfogadta és jóváhagyásra javasolta.

Kelt: Eger, 2020. év április hó 30. nap.

A pedagógiai programot a fenntartó jóváhagyta

Kelt: Eger, 2020. év április hó 30.nap.

Az Egri Waldorf Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola Pedagógiai Programját az iskola szülői szervezete véleményezte, a benne foglaltakkal egyetértett és elfogadásra javasolta.

Kelt: Eger, 2020. év április hó 30. nap